

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุ
เขตชุมชนเมืองในพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า
และชุมชนคลองพลับปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

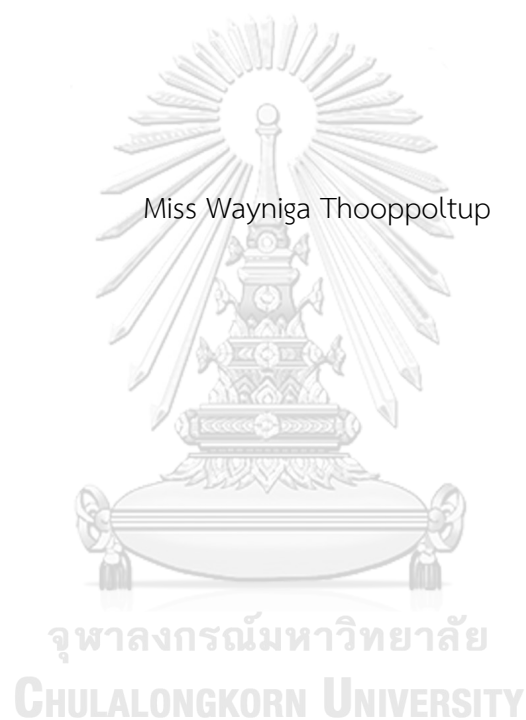

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์ ภาควิชาเคหะการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DESIGN GUIDELINES AND IMPROVEMENT OF HOUSING,
BUILDING AND OUTDOOR SPACES FOR THE ELDERLY LIVING IN
CROWN PROPERTY BUREAU AREAS LOCATED IN THE BANGKOK URBAN AREA
: A CASE STUDY OF SUP SIN KAO COMMUNITY, SUP SIN MAI COMMUNITY
AND KHLONG PHLAPPLA COMMUNITY, WANG THONGLANG DISTRICT, BANGKOK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development Program in Housing and Real

Estate Development

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และ
พื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุเขตชุมชนเมืองในพื้นที่
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา
ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลอง
พลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวเวณิกา รูปพลทัพบ

สาขาวิชา

การพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ไตรรัตน์ จารุทัศน์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์เลอสม สสถาปิตานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ไตรรัตน์ จารุทัศน์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์มานพ พงศทัต)

5973310825 : MAJOR HOUSING AND REAL ESTATE DEVELOPMENT

KEYWORDS: ELDERLY / URBAN AREA / LOW INCOME HOUSING / COMMUNITY / PUBLIC AREA

WAYNIGA THOOPPOLTUP: DESIGN GUIDELINES AND IMPROVEMENT OF HOUSING,BUILDING AND OUTDOOR SPACES FOR THE ELDERLY LIVING IN CROWN PROPERTY BUREAU AREAS LOCATED IN THE BANGKOK URBAN AREA : A CASE STUDY OF SUP SIN KAO COMMUNITY, SUP SIN MAI COMMUNITY AND KHLONG PHLAPPLA COMMUNITY, WANG THONGLANG DISTRICT, BANGKOK. ADVISOR: ASSOC. PROF.TRIRAT JARUTACH, 267 pp.

The age structure of the Thai population from the past has been transformed into an elderly population structure. This phenomenon has occurred in Bangkok, in which the community cannot support the needs or help the elderly because of its high urban status. The objectives of this study were: 1) To study the social, economic and housing characteristics of the elderly; 2) To provide analysis of physical patterns, occupational behavior, and occupational problems of the elderly; and 3) To propose physical design for the elderly. The researcher chose to study three areas in Wang Thonglang district: Sup Sin Mai community, Sup Sin Kao community and the Khlong Phlapphla community. The researcher interviewed 110 elderly people and selected the sample as a rotten study. Examples are guidelines for improvements to housing.

Elderly people in the community are still living self-employed and with their families because of their low status and income, which is a factor that causes them to stay home without time to do activities in public areas. Most of their daily routine consists of relaxing and working. The area where the elderly spend the most time is the hall area or the living room. The average time is 8 hours, followed by the bedroom and balcony or terrace. According to the interviews, 83 percent of the elderly do not consider housing relocation because they are familiar with the area, have relationships with relatives who live in the area and have lived in the Royal Property for more than 30 years. This is based on the concept of "Aging in Place." The most accidents that occur for the elderly are inside the house area. The prevalence for the past year was 34 people or 31 percent. The highest area of accidents is the patio area (the area where the elderly go out during the day) because of the different floor levels and floor decay. The second highest is the bathroom because of the slippery bathroom floor, doorsills etc. Based on a case study of the elderly, 5 out of 9 people lived in the living room area of the house. It provides no privacy; therefore, it is important that the room is hygienically clean, in order to be used for individual living activities.

The study concluded that it should provide a living space to promote the careers for the elderly and adjust the environment to suit their lifestyles, especially in the hall area or living room in the house, where the elderly often reside. The economy and lifestyle are the main factors affecting the elderly in urban areas. In order to improve the housing, local materials should be used in the community. Community technicians should be promoted as intermediaries to improve housing and external spaces to be sustainable in the community.

Department: Housing

Student's Signature .....

Field of Study: Housing and Real Estate Development Advisor's Signature .....

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศ.เลอสม สถาปิตานนท์ รศ.ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ศ.ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และรศ.มานพ พงศทัตเป็นอย่างสูง ที่ให้ความกรุณาในการตรวจ และให้ความเห็น เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รศ.ไตรรัตน์ จารุทัศน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่ช่วยชี้แนะ กระตุ้น เสริมแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ชัดเกล้าเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กองชุมชน 1 เขตวังทองหลาง ประธานชุมชนทรัพย์สินใหม่ ทรัพย์สินเก่า และคลองพลับพลาที่ให้ข้อมูลพื้นที่ ประสานอย่างดี ในการลงชุมชน และตลอดผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ และสำรวจบ้านของเป็นอย่างดี หากไม่ได้รับความกรุณาในครั้งนี้ ไม่มีทางที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จได้

ขอขอบคุณเพื่อนที่ช่วยกันคิด ช่วยกันฝ่าฟันผ่านอุปสรรคในการทำงานในครั้งนี้ พี่ฝน พี่นัท พี่หญิง ในการให้คำปรึกษาที่ดีเสมอ ความผิดพลาดใด ๆ ที่เกิดขึ้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในงานวิจัย	13
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	13
1.4 ขอบเขตการศึกษา	13
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	13
1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	14
1.4.3 ขอบเขตประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา.....	17
1.5 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	19
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	20
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	22
2.2 เมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุ (Age-Friendly Cities).....	22
2.3 แนวคิดพื้นฐานของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1	26

2.4 แนวคิดด้านการเจริญเติบโตของเมืองและการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย.....	27
2.5 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)	28
2.6 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง)	29
2.7 แนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place).....	32
2.8 ถนนเพื่อชีวิต (Streets for Life)	34
2.9 แนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (Accessible City).....	35
2.10 แนวคิดเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)	40
2.11 การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design).....	40
2.12 คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ สถาปัตยกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice) ฉบับพ.ศ. 2552.....	41
2.13 วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง	48
2.13.1 สรุปเปรียบเทียบวิทยานิพนธ์และวิจัยที่อ้างอิง.....	50
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย	52
3.2 ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย.....	53
3.2.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data).....	53
3.2.2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)	53
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	54
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
3.5 กระบวนการดำเนินงานวิทยานิพนธ์	58
3.6 การศึกษา วิเคราะห์ และสรุปผลจากข้อมูลที่ได้รับ.....	59
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	60
4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ 11 ชุมชนในเขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง ในพื้นที่ของสำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	60

4.1.1 ข้อมูลด้านประชากร 11 ชุมชน	61
4.1.2 ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ 11 ชุมชน	62
4.1.3 ลักษณะสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน	65
4.3 บริบทชุมชนของพื้นที่ศึกษา	69
4.3.1 ชุมชนทรัพย์สินใหม่	70
4.3.2 ชุมชนทรัพย์สินเก่า	71
4.3.3 ชุมชนคลองพลับพลา	72
4.4 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	73
4.4.1 ข้อมูลประชากรและครัวเรือนของแต่ละชุมชน	73
4.4.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	73
4.4.3 ข้อมูลด้านสังคมของผู้สูงอายุ	74
4.4.4 ข้อมูลด้านสุขภาพผู้สูงอายุ	75
4.4.5 ข้อมูลสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	76
4.5 ลักษณะที่อยู่อาศัย	77
4.5.1 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนทรัพย์สินใหม่	78
4.5.2 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนทรัพย์สินเก่า	79
4.5.3 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนคลองพลับพลา	81
4.6 ลักษณะสภาพแวดล้อม อาคารและพื้นที่ภายนอก	83
4.6.1 พื้นที่ส่วนกลางชุมชน และ กิจกรรมผู้สูงอายุชุมชน	85
4.6.2 ทางเดินเท้า และถนนภายในชุมชน	88
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	90
5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 110 ชุด	92
5.1.1 สรุปข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	92

5.1.2	สรุปข้อมูลด้านลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	131
5.1.3	สรุปข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชนในปัจจุบัน	148
5.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	159
5.2.1	กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่	160
5.2.2	กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่า	180
5.2.3	กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา	201
5.2.4	สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	222
5.2.4.2	แนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก	227
บทที่ 6	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	239
6.1	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์	239
6.1.1	ลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	239
6.1.2	รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย อาคารพื้นที่ภายนอก	242
6.1.3	แนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย ...	247
6.2	ข้อค้นพบในงานวิจัย	248
6.3	ข้อเสนอแนะ	250
	รายการอ้างอิง	251
	ภาคผนวก	252
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	267

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แสดงประชากรผู้สูงอายุ ในประเทศต่าง ๆ ใน พ.ศ.2558 (ภาพซ้าย).....	2
ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ (Age-friendly city).....	3
ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย.....	5
ภาพที่ 4 สภาพปัญหาปัจจุบันของชุมชนเมืองเขตวังทองหลาง	10
ภาพที่ 5 รูปประเดิมหัวข้อศึกษา	12
ภาพที่ 6 ขอบเขตด้านพื้นที่ชุมชนวังทองหลางบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	14
ภาพที่ 7 พื้นที่ 11 ชุมชนเขตวังทองหลาง-ห้วยขวางบนพื้นที่	15
ภาพที่ 8 แสดงขอบเขตการเลือกพื้นที่ศึกษา 3 ชุมชน ในเขตวังทองหลาง	17
ภาพที่ 9 แสดงองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ (Age-friendly city).....	23
ภาพที่ 10 แสดงกรอบแนวคิดการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1.....	27
ภาพที่ 11 แสดงแนวความคิดเรื่องการสูงอายุในที่เดิม (Aging in place).....	33
ภาพที่ 12 สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ.....	35
ภาพที่ 13 แสดงตัวอย่างขนาดทางลาด.....	42
ภาพที่ 14 แสดงระยะลูกตั้ง ลูกนอน และลักษณะบันไดที่เหมาะสม.....	42
ภาพที่ 15 แสดงลักษณะบันไดที่เหมาะสม	43
ภาพที่ 16 แสดงระยะยื่นของราวจับจากจุดสิ้นสุดของบันได.....	44
ภาพที่ 17 แสดงระยะห่างระหว่างกำแพงกับราวจับ	44
ภาพที่ 18 แสดงลักษณะการใช้พรมที่อยู่ในระดับเดียวกับพื้น.....	44
ภาพที่ 19 แสดงลักษณะประตูที่เหมาะสม	45
ภาพที่ 20 แสดงลักษณะการวางตะแกรงในทางสัญจร.....	46
ภาพที่ 21 แสดงตำแหน่งโถสุขภัณฑ์ที่เหมาะสม และการติดตั้งราวจับติดผนัง	46

ภาพที่ 22 แสดงระยะติดตั้งอ่างล้างมือ	47
ภาพที่ 23 แสดงที่อาบน้ำแบบใช้แบบฝักบัว	47
ภาพที่ 24 แสดงที่ตั้ง 11 ชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตวัง ทองกลาง – ห้วยขวาง	62
ภาพที่ 25 แสดงหลักแนวพระราชดำริ “บวร” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.....	65
ภาพที่ 26 สถานที่สำคัญ และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ศึกษา	66
ภาพที่ 27 แสดงศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ “บวร”	66
ภาพที่ 28 แสดงลานบวร ในชั้น 1.....	67
ภาพที่ 29 แสดงพื้นที่การใช้งานในชั้น 1	67
ภาพที่ 30 แสดงพื้นที่การใช้งานในชั้น 2.....	68
ภาพที่ 31 แสดงห้องสานเครือข่าย ในชั้น 3.....	68
ภาพที่ 32 แสดงห้องวิถีพอเพียง ในชั้น 4.....	68
ภาพที่ 33 แสดงสถานีเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือนดิน และเกษตรกรเมืองที่อยู่ภายนอกอาคาร	69
ภาพที่ 34 แสดงที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา 3 ชุมชน.....	69
ภาพที่ 35 แสดงแผนผังที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินใหม่	70
ภาพที่ 36 แสดงผังที่ตั้งและผังที่อยู่อาศัยของชุมชนทรัพย์สินเก่า	71
ภาพที่ 37 แสดงผังที่อยู่อาศัยของชุมชนคลองปลับปลา.....	72
ภาพที่ 38 ลักษณะการประกอบอาชีพภายในพื้นที่ศึกษา.....	74
ภาพที่ 39 ลักษณะสภาพสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา	75
ภาพที่ 40 ตำแหน่งโรงพยาบาลและคลินิกที่ผู้สูงอายุใช้บริการ	76
ภาพที่ 41 ที่อยู่อาศัยในชุมชนคลองปลับปลา	82
ภาพที่ 42 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ศึกษา.....	84
ภาพที่ 43 แสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนทรัพย์สินใหม่.....	85
ภาพที่ 44 แสดงลักษณะลานส่วนกลางทำกิจกรรม ชุมชนทรัพย์สินใหม่.....	86

ภาพที่ 45 แสดงตำแหน่งและลักษณะอาคารอเนกประสงค์ ชุมชนทรัพย์สินใหม่.....	86
ภาพที่ 46 แสดงแสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนทรัพย์สินเก่า.....	86
ภาพที่ 47 แสดงแสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนคลองพลับพลา	87
ภาพที่ 48 แสดงลักษณะลานส่วนกลางทำกิจกรรม ชุมชนคลองพลับพลา	87
ภาพที่ 49 แสดงลักษณะลานออกกำลังกาย สวนสาธารณะชุมชนคลองพลับพลา.....	88
ภาพที่ 50 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนทรัพย์สินใหม่	88
ภาพที่ 51 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนทรัพย์สินเก่า	89
ภาพที่ 52 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนคลองพลับพลา.....	89
ภาพที่ 53 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	163
ภาพที่ 54 แสดงระเบียงบ้านผู้สูงอายุ.....	163
ภาพที่ 55 แสดงห้องนอนผู้สูงอายุ.....	164
ภาพที่ 56 แสดงโถงบ้านผู้สูงอายุ	164
ภาพที่ 57 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย	165
ภาพที่ 58 แสดงบันไดที่ผู้สูงอายุใช้ขึ้น-ลงในที่อยู่อาศัย	165
ภาพที่ 59 แสดงหัวครัวของผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย.....	165
ภาพที่ 60 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 1	166
ภาพที่ 61 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	170
ภาพที่ 62 แสดงโถงของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ	170
ภาพที่ 63 แสดงห้องนอนผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย	171
ภาพที่ 64 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย	171
ภาพที่ 65 แสดงบันไดที่ผู้สูงอายุขึ้น-ลง.....	172
ภาพที่ 66 แสดงห้องคูโตรีทัศน์ของผู้สูงอายุ	172
ภาพที่ 67 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 2	173
ภาพที่ 68 แสดงหน้าบ้านที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	177

ภาพที่ 69 แสดงخانบ้าน ส่วนซีกล่าง และส่วนครัวในที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	177
ภาพที่ 70 แสดงโถงนั่งเล่นและที่นอนผู้สูงอายุ.....	178
ภาพที่ 71 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย.....	178
ภาพที่ 72 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 3	179
ภาพที่ 73 แสดงทางเข้าหน้าบ้าน และخانบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	183
ภาพที่ 74 แสดงโถงนั่งเล่นภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	184
ภาพที่ 75 แสดงพื้นที่นอนของผู้สูงอายุ.....	184
ภาพที่ 76 แสดงห้องน้ำภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	185
ภาพที่ 77 พื้นที่ครัวในของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ.....	185
ภาพที่ 78 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 4	186
ภาพที่ 79 แสดงทางเข้าบ้านผู้สูงอายุ.....	190
ภาพที่ 80 ขานหน้าบ้านที่ผู้สูงอายุใช้งาน.....	190
ภาพที่ 81 แสดงخانบ้านของผู้สูงอายุ.....	190
ภาพที่ 82 แสดงที่นอนผู้สูงอายุ.....	191
ภาพที่ 83 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	191
ภาพที่ 84 แสดงห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	192
ภาพที่ 85 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 5	193
ภาพที่ 86 แสดงหน้าบ้าน และخانบ้านในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	197
ภาพที่ 87 แสดงโถง และพื้นที่นั่งเล่นในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	198
ภาพที่ 88 ที่นอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	198
ภาพที่ 89 ห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	199
ภาพที่ 90 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 6	200
ภาพที่ 91 แสดงหน้าบ้านและخانบ้าน ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	204
ภาพที่ 92 แสดงส่วนชายของในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	205

ภาพที่ 93 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	205
ภาพที่ 94 แสดงห้องเก็บของในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	205
ภาพที่ 95 แสดงบันไดขึ้น-ลง ที่ผู้สูงอายุใช้งาน	206
ภาพที่ 96 แสดงห้องนอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	206
ภาพที่ 97 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 7	207
ภาพที่ 98 หน้าบ้านและชานบ้าน ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	211
ภาพที่ 99 แสดงโถงในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	212
ภาพที่ 100 แสดงห้องนอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	212
ภาพที่ 101 แสดงห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	213
ภาพที่ 102 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	213
ภาพที่ 103 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 8	214
ภาพที่ 104 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านและลานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ	218
ภาพที่ 105 แสดงห้องนั่งเล่นและพื้นที่รับประทานอาหาร.....	219
ภาพที่ 106 แสดงที่นอนคุณยาย	219
ภาพที่ 107 แสดงที่นอนคุณตา.....	220
ภาพที่ 108 ห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	220
ภาพที่ 109 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 9	221
ภาพที่ 110 ข้อเสนอแนะแนวทางพื้นที่อาชีพในที่อยู่อาศัย	233
ภาพที่ 111 แสดงแนวทางการกั้นพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน.....	234
ภาพที่ 112 ผังชุมชนเดิมก่อนการเสนอแนะแนวทางปรับปรุง	238
ภาพที่ 113 ผังชุมชนใหม่ที่เสนอแนะแนวทางออกแบบปรับปรุง	238
ภาพที่ 114 ลักษณะของที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนของผู้สูงอายุในพื้นที่ ศึกษา.....	245

ภาพที่ 115 ลักษณะของที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา (ต่อ).....	246
ภาพที่ 116 แสดงพื้นที่ใช้งานพื้นที่ใช้งานหลักในที่อยู่อาศัยที่ไม่เชื่อมต่อกัน	248
ภาพที่ 117 แสดงแนวทางการกั้นพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน.....	249
ภาพที่ 118 ผังชุมชนเดิมก่อนการเสนอแนะแนวทางปรับปรุง	249
ภาพที่ 119 ผังชุมชนใหม่ที่เสนอแนะแนวทางออกแบบปรับปรุง	249

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย 6

ตารางที่ 2 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ เลือ ก 3 ชุมชน..... 16

ตารางที่ 3 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ.... 18

ตารางที่ 4 แสดงกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 19

ตารางที่ 5 แสดงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย 21

ตารางที่ 6 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนมิดชิด..... 29

ตารางที่ 7 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนเอนกประสงค์..... 29

ตารางที่ 8 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายนอก..... 31

ตารางที่ 9 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายใน 31

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 48

ตารางที่ 11 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย 52

ตารางที่ 12 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ... 56

ตารางที่ 13 แสดงกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 57

ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลประชากรในชุมชน..... 61

ตารางที่ 15 ผลสำรวจพื้นที่เขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง 11 ชุมชน 62

ตารางที่ 16 แสดงประชากรและครัวเรือนของแต่ละชุมชน..... 73

ตารางที่ 17 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน..... 77

ตารางที่ 18 ที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินใหม่..... 79

ตารางที่ 19 ที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินเก่า..... 80

ตารางที่ 20 แสดงลักษณะสภาพแวดล้อม อาคารและพื้นที่ภายนอกภายในชุมชน 83

ตารางที่ 21 ตารางแสดงการสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 90

ตารางที่ 22 แสดงเพศของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)..... 92

ตารางที่ 23 แสดงอายุของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	93
ตารางที่ 24 แสดงสถานภาพของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	94
ตารางที่ 25 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ (N=110).....	95
ตารางที่ 26 แสดงความถี่จำนวนบุตรทั้งหมดของผู้สูงอายุ (N=110)	97
ตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ย จำนวนมากที่สุดและน้อยที่สุดของสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุในชุมชน	97
ตารางที่ 28 แสดงการนับถือศาสนาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	98
ตารางที่ 29 แสดงการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)	98
ตารางที่ 30 แสดงการอ่านออกเขียนได้ของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	99
ตารางที่ 31 แสดงอาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)	100
ตารางที่ 32 แสดงอาชีพเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	102
ตารางที่ 33 แสดงที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)	103
ตารางที่ 34 แสดงรายได้ต่อเดือนที่ได้รับของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	104
ตารางที่ 35 แสดงรายจ่ายต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	105
ตารางที่ 36 แสดงรายจ่ายรวมต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	106
ตารางที่ 37 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายทั่วไปและค่าอาหารต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	107
ตารางที่ 38 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110). 107	
ตารางที่ 39 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	108
ตารางที่ 40 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอื่นๆต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	108
ตารางที่ 41 แสดงการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	109
ตารางที่ 42 แสดงเงินเหลือเก็บของผู้สูงอายุในชุมชน (จากข้อมูลเงินเหลือเก็บ 9 คน).....	110
ตารางที่ 43 แสดงเงินออมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	111
ตารางที่ 44 แสดงการเป็นสมาชิกชมรม/องค์กร ของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	111

ตารางที่ 45 แสดงลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	112
ตารางที่ 46 แสดงการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	113
ตารางที่ 47 แสดงอันดับโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ).....	114
ตารางที่ 48 แสดงปัญหาการทำงานของร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	115
ตารางที่ 49 แสดงปัญหาการทำงานของร่างกายด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน	116
ตารางที่ 50 แสดงโรงพยาบาลที่ผู้สูงอายุในชุมชนใช้บริการเป็นประจำ (N=110).....	117
ตารางที่ 51 แสดงการเดินทางไปโรงพยาบาลที่ใช้บริการเป็นประจำ (N=110).....	118
ตารางที่ 52 แสดงความถี่ในการเข้ารับบริการโรงพยาบาล (N=110).....	119
ตารางที่ 53 แสดงสิทธิการรักษาและค่ารักษาพยาบาล (N=110).....	119
ตารางที่ 54 แสดงการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	121
ตารางที่ 55 แสดงผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ).....	125
ตารางที่ 56 แสดงการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110).....	126
ตารางที่ 57 แสดงกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำในแต่ละวัน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ).....	126
ตารางที่ 58 ลักษณะบ้านของผู้สูงอายุ (N=110).....	131
ตารางที่ 59 จำนวนชั้นของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110).....	132
ตารางที่ 60 แสดงจำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ).....	133
ตารางที่ 61 แสดงชั้นของที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุพักหรือนอน (N=110)	134
ตารางที่ 62 แสดงลักษณะการครองครองที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	135
ตารางที่ 63 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบเช่า.....	136
ตารางที่ 64 แสดงราคาของที่ดินและที่อยู่อาศัยแบบเช่า (N=110).....	137
ตารางที่ 65 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบซื้อ (N=110).....	138
ตารางที่ 66 แสดงจำนวนคนและราคาจำแนกตามการซื้อบ้านของผู้สูงอายุ (N=110).....	139
ตารางที่ 67 แสดงจำนวนคนและราคาจำแนกตามการสร้างบ้านสร้างเองของผู้สูงอายุ (N=110).....	139

ตารางที่ 68 แสดงกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110).....	140
ตารางที่ 69 แสดงระยะเวลาที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน (N=110).....	141
ตารางที่ 70 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	142
ตารางที่ 71 แสดงลักษณะที่ผู้สูงอายุอาศัยกับลูกหลาน (N=110).....	143
ตารางที่ 72 แสดงปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110).....	144
ตารางที่ 73 แสดงการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110).....	145
ตารางที่ 74 แสดงปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ (N=110).....	146
ตารางที่ 75 แสดงปัญหาเรื่องความสะดวกของผู้สูงอายุ (N=110).....	147
ตารางที่ 76 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุ (N=110).....	147
ตารางที่ 77 รายการตรวจสอบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา (N=110)	148
ตารางที่ 78 แสดงวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชนของผู้สูงอายุ (N=110).....	150
ตารางที่ 79 การเดินทางไปภายในชุมชน (N=110).....	151
ตารางที่ 80 การเดินทางไปภายนอกชุมชน (N=110).....	152
ตารางที่ 81 แสดงความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทางของผู้สูงอายุ (N=110).....	154
ตารางที่ 82 แสดงสิ่งที่ผู้สูงอายุอยากเพิ่มเติมหรือควรปรับปรุงในด้านต่าง ๆ (N=110).....	155
ตารางที่ 83 รายชื่อและช่วงอายุของ 9 กรณีศึกษาแบ่งตามชุมชน.....	159
ตารางที่ 84 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 1 .	161
ตารางที่ 85 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 1	162
ตารางที่ 86 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 2 .	168
ตารางที่ 87 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 2	169
ตารางที่ 88 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 3 .	175
ตารางที่ 89 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 3	176
ตารางที่ 90 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 4 .	181

ตารางที่ 91 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 4 (ต่อ).....	182
ตารางที่ 92 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 4	182
ตารางที่ 93 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 5 .	188
ตารางที่ 94 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 5	189
ตารางที่ 95 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 6 .	195
ตารางที่ 96 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 6	196
ตารางที่ 97 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 7 .	202
ตารางที่ 98 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 7	203
ตารางที่ 99 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 8 .	209
ตารางที่ 100 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 8	210
ตารางที่ 101 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 9	216
ตารางที่ 102 วัสดุอุปกรณ์ของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 9	217
ตารางที่ 103 แสดงกิจกรรมที่ทำในรอบวัน.....	222
ตารางที่ 104 รายการตรวจสอบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่	224
ตารางที่ 105 รายการตรวจสอบอาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุชุมชนทรัพย์สินใหม่.....	225
ตารางที่ 106 แนวทางการออกแบบและปรับปรุงด้านที่อยู่อาศัย.....	227
ตารางที่ 107 แสดงแนวทางการออกแบบ และปรับปรุงด้านอาคาร	235

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 พีระมิดของประชากรโลก แสดงโครงสร้างของประชากรโลก ในช่วง พ.ศ.2493-2643	2
แผนภูมิที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ.2548-2578	4
แผนภูมิที่ 3 สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร	7
แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนเพศของผู้สูงอายุในชุมชน.....	92
แผนภูมิที่ 5 แสดงสัดส่วนอายุของผู้สูงอายุในชุมชน	94
แผนภูมิที่ 6 แสดงสัดส่วนสถานภาพของผู้สูงอายุในชุมชน.....	95
แผนภูมิที่ 7 แสดงสัดส่วนสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ	96
แผนภูมิที่ 8 แสดงสัดส่วนการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชน	99
แผนภูมิที่ 9 แสดงสัดส่วนอาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุในชุมชน	101
แผนภูมิที่ 10 แสดงสัดส่วนอาชีพเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน	102
แผนภูมิที่ 11 แสดงสัดส่วนที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน	103
แผนภูมิที่ 12 แสดงสัดส่วนรายจ่ายต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน.....	105
แผนภูมิที่ 13 แสดงสัดส่วนการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน.....	109
แผนภูมิที่ 14 แสดงสัดส่วนเงินเหลือเก็บของผู้สูงอายุในชุมชน	110
แผนภูมิที่ 15 แสดงสัดส่วนการเป็นสมาชิกชมรม/องค์กร ของผู้สูงอายุในชุมชน	112
แผนภูมิที่ 16 แสดงสัดส่วนลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชน	113
แผนภูมิที่ 17 แสดงสัดส่วนการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน.....	114
แผนภูมิที่ 18 แสดงสัดส่วนอันดับโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน	114
แผนภูมิที่ 19 แสดงสัดส่วนจำนวนโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน	115
แผนภูมิที่ 20 แสดงสัดส่วนปัญหาการทำงานของร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชน	116
แผนภูมิที่ 21 แสดงสัดส่วนปัญหาการทำงานของร่างกายด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน	117
แผนภูมิที่ 22 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปโรงพยาบาลที่ใช้บริการเป็นประจำ	118

แผนภูมิที่ 23	แสดงสัดส่วนสิทธิการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในชุมชน.....	120
แผนภูมิที่ 24	แสดงสัดส่วนการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชน.....	123
แผนภูมิที่ 25	แสดงสัดส่วนสถานที่เกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน	123
แผนภูมิที่ 26	แสดงสัดส่วนสถานที่ในบ้านที่มักเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน.....	124
แผนภูมิที่ 27	แสดงสัดส่วนสถานที่นอกบ้านที่มักเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน	124
แผนภูมิที่ 28	แสดงสัดส่วนผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในชุมชน	125
แผนภูมิที่ 29	แสดงสัดส่วนกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำในแต่ละวัน.....	127
แผนภูมิที่ 30	แสดงช่วงอายุ สถานภาพ และเพศของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน	128
แผนภูมิที่ 31	แสดงช่วงอายุ อาชีพ และการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน	129
แผนภูมิที่ 32	แสดงช่วงอายุ สถานภาพ และเพศของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน	130
แผนภูมิที่ 33	แสดงช่วงอายุ โรคและอุบัติเหตุของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	130
แผนภูมิที่ 34	แสดงสัดส่วนลักษณะบ้านของผู้สูงอายุ.....	132
แผนภูมิที่ 35	แสดงสัดส่วนจำนวนชั้นของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	133
แผนภูมิที่ 36	แสดงสัดส่วนจำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	134
แผนภูมิที่ 37	แสดงสัดส่วนชั้นของที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุพักหรือนอน	135
แผนภูมิที่ 38	แสดงสัดส่วนลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบซื้อ	138
แผนภูมิที่ 39	แสดงสัดส่วนกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	140
แผนภูมิที่ 40	แสดงสัดส่วนระยะเวลาที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน.....	141
แผนภูมิที่ 41	แสดงสัดส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	142
แผนภูมิที่ 42	แสดงสัดส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	143
แผนภูมิที่ 43	แสดงสัดส่วนลักษณะที่ผู้สูงอายุอาศัยกับลูกหลาน	144
แผนภูมิที่ 44	แสดงสัดส่วนปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	145
แผนภูมิที่ 45	แสดงสัดส่วนการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	146

แผนภูมิที่ 46 แสดงสัดส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุ.....	148
แผนภูมิที่ 47 แสดงสัดส่วนวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชนของผู้สูงอายุ.....	150
แผนภูมิที่ 48 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปภายในชุมชน.....	152
แผนภูมิที่ 49 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปภายนอกชุมชน.....	153
แผนภูมิที่ 50 แสดงสัดส่วนความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทางของผู้สูงอายุ.....	154
แผนภูมิที่ 51 แสดงช่วงอายุ ชั้นที่ผู้สูงอายุนอนหรือพัก และการได้รับอุบัติเหตุของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	155
แผนภูมิที่ 52 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การวางแผนปรับปรุงและความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	156
แผนภูมิที่ 53 แสดงอาชีพเดิม ความถี่การใช้พื้นที่ส่วนกลางและลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	157
แผนภูมิที่ 54 แสดงช่วงอายุ ความถี่การใช้พื้นที่ส่วนกลางและวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	157
แผนภูมิที่ 55 แสดงช่วงอายุ บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน และสถานภาพของผู้สูงอายุ.....	158
แผนภูมิที่ 56 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน อาชีพปัจจุบัน และที่มารายได้ของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	158
แผนภูมิที่ 57 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน อาชีพปัจจุบัน และที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน.....	159
แผนภูมิที่ 58 พื้นที่ที่ใช้บ่อยภายในบ้านของผู้สูงอายุ นับตามชั่วโมงการใช้งานประจำวัน.....	223

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ผู้สูงอายุของโลก

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่า พ.ศ.2544-2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก และมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจน¹ องค์การสหประชาชาติได้นิยามว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่²

1. สังคมสูงวัย (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ

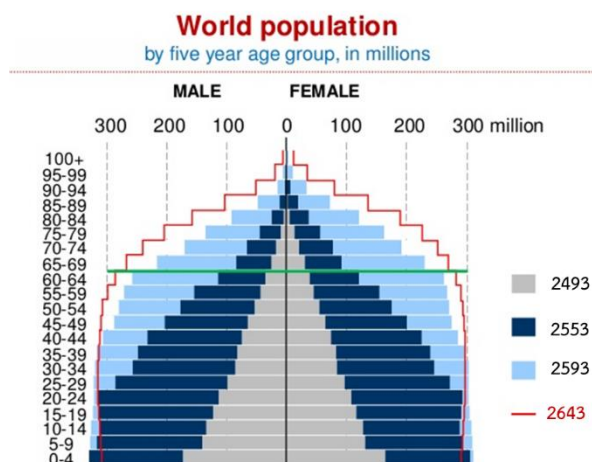
2. สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ

3. สังคมสูงวัยอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ

ในปี พ.ศ.2593 ลักษณะโครงสร้างทางสังคม จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของโลก ที่อัตราการเกิดต่ำลง แต่อัตราการมีอายุยืนสูงขึ้น โดยมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้นอย่างน้อย 9 ปี นอกจากนี้จากการคาดการณ์จำนวนประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2593 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์

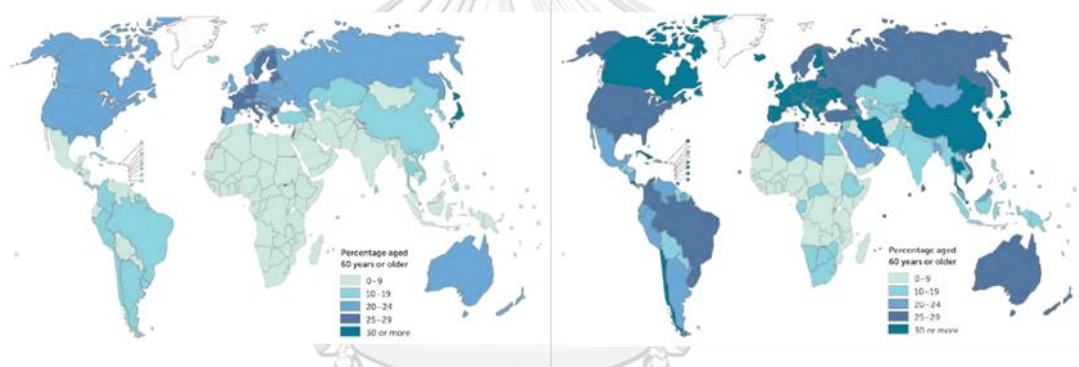
¹ UNFPA และ Help Age International, Ageing in the Twenty-First Century : A Celebration and A Challenge, 2015.

² WHO, World report on ageing and health, 2015.

แผนภูมิที่ 1 พีระมิดของประชากรโลก แสดงโครงสร้างของประชากรโลก ในช่วง พ.ศ.2493-2643

ที่มา : World Population Prospects 2017

ภาพที่ 1 แสดงประชากรผู้สูงอายุ ในประเทศต่าง ๆ ใน พ.ศ.2558 (ภาพซ้าย)
และ ใน พ.ศ.2593 (ภาพขวา)

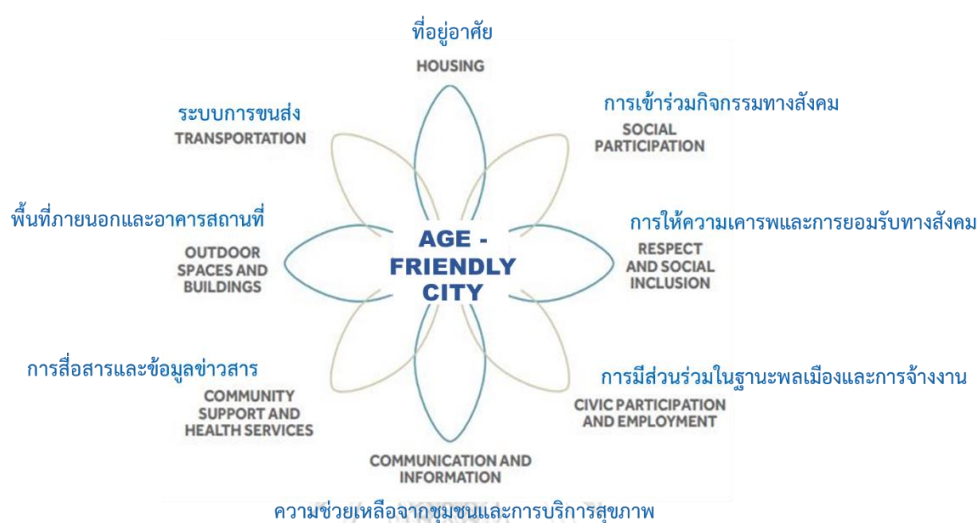
ที่มา : WHO, World report on ageing and health, 2015.

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุของโลก องค์การอนามัยโลก (WHO) จึงได้เริ่มศึกษา “เมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ (Age-Friendly City)” ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 มีการประชุมว่าด้วยพัฒนาวิทยา ครั้งที่18 ที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล และได้ตีพิมพ์หนังสือ ชื่อ Global Age-friendly cities : A Guide, World Health Organization (2007) เพื่อเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา โดยให้ความสำคัญต่อประชากรสูงอายุและความเป็นเมือง (Population ageing and urbanization) ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญในอนาคตครอบคลุมถึงสถานะความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของคน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม เอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และจิตวิญญาณ ตลอดจนเมืองหรือชุมชนมีการบริหารปกครองที่ดีโด

เน้นความเป็นธรรม (equity) การมีส่วนร่วม (participation) และการประสานความร่วมมือ (Cooperation) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของเมืองและชุมชน³

เมื่อนำอยู่ผู้สูงวัยจึงมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถของผู้สูงอายุ ให้ดำรงตนเป็น พหุติพลัง (Active ageing) ผลการศึกษาจากเมืองที่เข้าร่วมโครงการเมืองนำอยู่ 35 เมือง มีหัวข้อที่ เมืองนำอยู่ผู้สูงวัยขององค์การอนามัยโลกต้องการ เรียกว่า ปัจจัย 8 ประการ ได้แก่

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของเมืองนำอยู่สำหรับผู้สูงวัย (Age-friendly city)

ที่มา : WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.

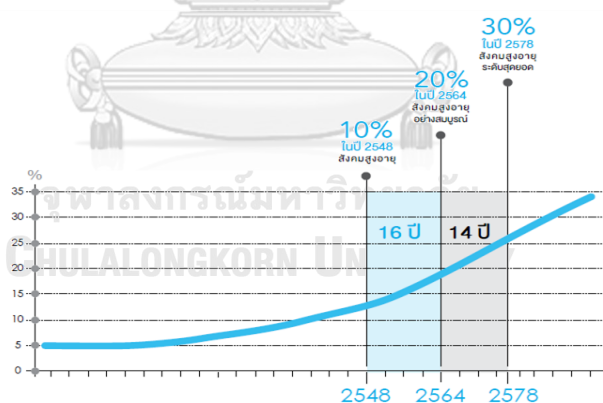
1. ที่อยู่อาศัย (Housing)
2. พื้นที่ภายนอกและอาคารสถานที่ (Outdoor spaces and Building)
3. ระบบการขนส่ง (Transportation)
4. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (Social Participation)
5. การให้ความเคารพและการยอมรับทางสังคม (Respect and Social Inclusion)
6. การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน (Civic Participation and Employment)
7. การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร (Communication and Information)
8. ความช่วยเหลือจากชุมชนและการบริการสุขภาพ (Community Support and Health services)

³ WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.

องค์ประกอบทั้ง 8 ประการ มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น การให้ความสำคัญและการยอมรับทางสังคม มีผลต่อการออกแบบการใช้สอยในอาคาร การสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม การพักผ่อนหย่อนใจและการจ้างงาน ในทางกลับกัน การมีส่วนร่วมทางสังคมก็จะมีผลต่อการยอมรับและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่อยู่อาศัยก็มีผลต่อการจัดการในการให้บริการจากชุมชน การมีส่วนร่วมเชิงสังคม ประชาคม และเศรษฐกิจ ก็จะขึ้นอยู่กับความปลอดภัยในการใช้พื้นที่นอกอาคารและอาคารสาธารณะต่าง ๆ การคมนาคมขนส่ง และข้อมูลข่าวสารก็มีส่วนเกี่ยวพันกับองค์ประกอบหลักอื่น ๆ กล่าวคือ หากไม่มีระบบคมนาคมขนส่งหรือขาดช่องทางติดต่อสื่อสาร ก็จะทำให้ผู้คนไม่สามารถไปมาหาสู่หรือติดต่อกันได้ ไม่สามารถใช้บริการหรือสาธารณูปการต่าง ๆ ของเมืองได้

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ⁴ สรุปว่าประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society) นับตั้งแต่ พ.ศ.2548 โดยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ใน พ.ศ.2564 ที่จะมีผู้สูงอายุ 1 คนในประชากร 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ใน พ.ศ.2578 โดยประมาณการว่าจะมีประชากรผู้สูงอายุเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

แผนภูมิที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ.2548-2578

ที่มา : 1) สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2513, พ.ศ.2533, พ.ศ.2553, พ.ศ.2573 และ พ.ศ.2583, พ.ศ.2558 2) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, พ.ศ.2558

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย, 2557.

คณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ⁵ จึงได้ดำเนินการพัฒนาข้อเสนอการปฏิรูประบบ เพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย ด้าน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม โดยมีหลักการในการปฏิรูป คือ

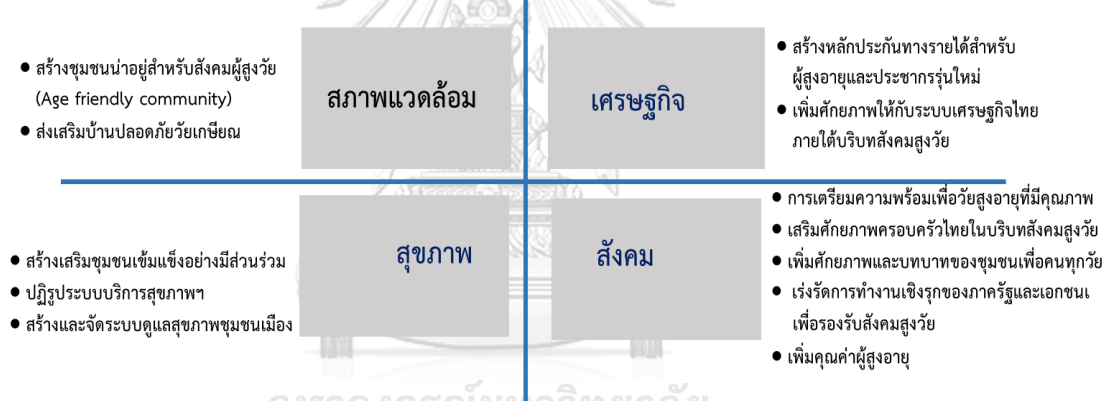
1) ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมการปฏิรูป ต้องไม่สร้างระบบที่ทำให้ผู้สูงอายุ กลายเป็นภาระของสังคม

2) สร้างสังคมที่คนทุกวัยอยู่ร่วมกันได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของจุดพลัง “ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และท้องถิ่น” ในการแก้ปัญหา

4) เน้น “การสร้างนำซ่อม” และการประคับประคองให้ผู้สูงอายุอยู่ในสภาพที่สามารถดูแล ตนเองให้ได้นานที่สุด

5) เตรียมความพร้อมของระบบเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สังคม และบริการสุขภาพ ภายใต้ บริบทของสังคมสูงวัย

ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย

ที่มา : สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ, วาระปฏิรูปที่ 30 : การปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย, พ.ศ.2558.

ในปัจจุบันวิถีชีวิตสมัยใหม่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีบุตรน้อยลง ทำให้แนวโน้มที่ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียวหรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรส มีสัดส่วนสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (บางครอบครัวลูกหลานอาจอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง แต่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ตามลำพังในบ้าน) เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากติดบ้าน และไม่ยอมย้ายตามไปอยู่กับลูกหลานในบ้านใหม่ ปัญหาที่พบคือ ผู้สูงอายุถึง 1 ใน 4 คน เคยหกล้ม กว่าร้อยละ 75 สาเหตุที่หกล้ม เนื่องจากสภาพแวดล้อมในบ้านและรอบ ๆ บ้านไม่ปลอดภัย ข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสามารถช่วยลดปัญหาการล้มของผู้สูงอายุ และมีต้นทุนต่ำกว่า

⁵ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ, วาระปฏิรูปที่ 30 : การปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย, 2558.

ค่ารักษาพยาบาลจากการบาดเจ็บหนัก บาดเจ็บเรื้อรัง หรืออาจทำให้พิการ ต้องตกอยู่ในสภาพพึ่งพา
ถาวรได้

ประเด็นหลักที่ผู้วิจัยศึกษาจะเป็นในด้านการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย
ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

ประเทศไทยในปัจจุบัน กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ
จังหวัดอื่น ทั้งยังมีแนวโน้มที่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับอัตราในภาพรวม
ของประเทศ การก้าวสู่สังคมสูงวัยและคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุจึงเป็นประเด็นสำคัญยิ่งที่
กรุงเทพมหานครต้องตระหนักและแสวงหากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมาป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
อย่างเป็นระบบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

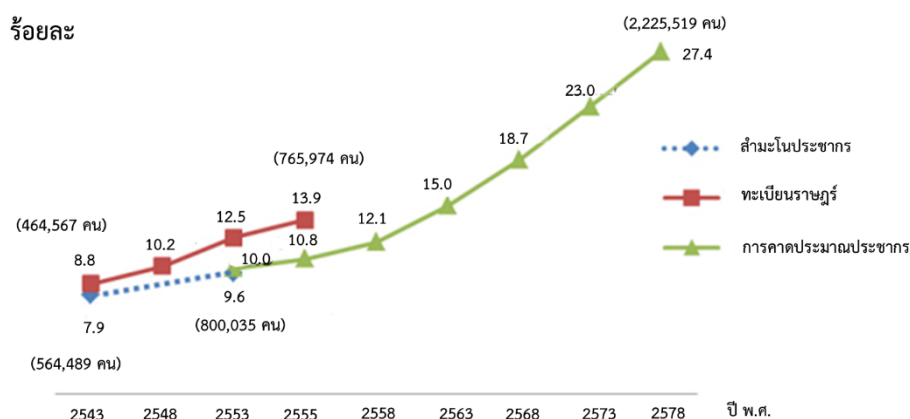
ตารางที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย

กรอบแนวความคิด การปฏิรูปเพื่อ รองรับสังคมสูงวัย	สภาพแวดล้อม	เศรษฐกิจ	สังคม	สุขภาพ
องค์ประกอบ เมืองน่าอยู่ สำหรับผู้สูงวัย ทั้ง 8 ประการ ของ WHO	1.ที่อยู่อาศัย 2.พื้นที่ภายนอก และอาคาร สถานที่ 3.ระบบการ ขนส่ง	1.การมีส่วนร่วม ในฐานะ พลเมืองและ การทำงาน	1.การเข้าร่วม กิจกรรมทางสังคม 2.การให้ความเคารพ และการยอมรับทาง สังคม 3.การสื่อสารและ ข้อมูลข่าวสาร	1.ความ ช่วยเหลือจาก ชุมชนและการ บริการสุขภาพ

ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

โครงสร้างทางอายุของประชากรไทยที่ในอดีตเป็นประชากรเยาว์วัยได้เปลี่ยนผ่านเป็น
โครงสร้างทางประชากรสูงวัย ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร จากรายงานของสำนัก
ยุทธศาสตร์และประเมินผล พ.ศ.2553 แสดงให้เห็นว่าประชากรสูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน
ถึง 726,214 คน จากประชากร 5,701,394 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.7 ของ ประชากรทั้งหมด และ
ใน พ.ศ.2555 จากรายงานของสำนักงานปกครองและทะเบียน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีประชากร

สูงอายุขึ้นทะเบียนจำนวน 772,261 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมดที่ขึ้นทะเบียน
ในกรุงเทพมหานคร⁶

แผนภูมิที่ 3 สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร

ที่มา : 1) สำมะโนประชากร ปี พ.ศ.2543 และ พ.ศ.2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2) ทะเบียนราษฎร พ.ศ.2543 พ.ศ.2543 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2555 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 3) การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ.2553-2578 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลจากการประเมินแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1⁷ พบว่า ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนผู้ที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพหรือภาวะพึ่งพาสูงกว่าพื้นที่อื่น แต่กลับได้รับความช่วยเหลือในรูปของการเยี่ยมบ้าน เพียงแค่ร้อยละ 14.2 ซึ่งน้อยกว่าภูมิภาคอื่น (ภูมิภาคอื่น มีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 40) และต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครมาก (ร้อยละ 80) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ดีหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจนในกรุงเทพมหานครที่มีภาวะทุพพลภาพเป็นกลุ่มเสี่ยงสูงที่จะไม่ได้รับการดูแลระยะยาวและการเยี่ยมบ้าน ในส่วนของด้านการปรับปรุงอาคารสาธารณะให้ผู้สูงอายุเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พบว่า มีเพียงอาคารโรงพยาบาลที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือสำนักงานเขตและห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 30.8 และ 12.5 ตามลำดับ ในการประเมินแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองจะประสบปัญหาหมอกควันในเขตชนบท โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เช่น มีอาการเจ็บป่วยและทุพพลภาพที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ และชุมชน

⁶ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560), 2557.

⁷ เรื่องเดียวกัน, 7.

ไม่สามารถรองรับความต้องการหรือให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ เพราะมีความเป็นเมืองสูงมาก ทำให้ความเกือกูลหรือความสัมพันธ์ในชุมชนอ่อนด้อยลงไป

เพื่อรองรับประเด็นท้าทายจากสังคมสูงวัยในระดับประเทศ ต้องเตรียมการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตระหนักและให้ความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุด้วยการกำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุครบวงจรและขยายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในหลากหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาศักยภาพในการให้บริการของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การเพิ่มจำนวนการเยี่ยมบ้านและการบริการที่บ้าน การพัฒนาชุมชนต้นแบบพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุ

กรุงเทพมหานคร ได้มีการแบ่งเขตการปกครองทั้งหมดออกเป็น 50 เขต ประกอบด้วย ชุมชนจัดตั้งทั้งหมด 2,009 ชุมชน ได้มีการแบ่งลักษณะชุมชนออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ชุมชนแออัด ชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง ชุมชนชานเมือง และเคหะชุมชน ซึ่งมีหน่วยงานถือกรรมสิทธิ์พื้นที่หลายหน่วยงาน อย่างเช่น กรมการศาสนา (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2555) หนึ่งในนั้นคือ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีทั้งหมด 21 เขต 117 ชุมชน ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ชุมชนในเขตห้วยขวางและเขตวังทองหลาง ประกอบด้วยชุมชนทั้งหมด 11 ชุมชน ในเขตห้วยขวาง มีจำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนา ชุมชนบึงพระราม 9 บ่อ 3 ในเขตวังทองหลาง มีจำนวน 9 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเก่าพัฒนา ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนน้อมเกล้า ชุมชนทรัพย์สินเก่า ชุมชนทรัพย์สิน ใหม่ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ชุมชนคลองพลับพลา ชุมชนหมู่บ้านพลับพลา และชุมชนเทพลีลา⁸ ซึ่งชุมชนที่กล่าวมานั้นมีลักษณะเป็นทั้งชุมชนเมืองและชุมชนแออัด ในอดีตวิถีชีวิตของคนสัมพันธ์กับบ้าน (ชุมชน) วัด และโรงเรียน ภายในชุมชนมีอาคารศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ "บวร" เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมเพื่อเป็นพื้นที่สร้างโอกาสและความร่วมมือของชุมชน ทั้งยังมีหน่วยงานภาคี ในการหนุนเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสุข สำหรับการดูแลคุณภาพชีวิตคนทุกช่วงวัยในชุมชนเมือง และภายในชุมชนมีหัวหน้าชุมชนผู้สูงอายุที่แข็งแกร่งเป็นแกนนำที่ดี⁹

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์¹⁰ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจเรื่องคุณค่าของผู้สูงอายุ เพราะเมื่อสังคมมองผู้สูงอายุมีคุณค่า ผู้สูงอายุก็น่าได้รับการปฏิบัติอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประชากรช่วงอายุอื่น ๆ “ก้าวอย่างอย่างมีคุณค่า สูงวัยอย่างมีความสุข” นี้คือเป้าหมายสำคัญที่สำนักงานทรัพย์สินฯ ได้ร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีความรู้และ

⁸ นริสา วงศ์พนารักษ์, การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ วารสารสาธารณสุข, 2556.

⁹ ลีสา โจนสะอาด, การจัดการสวัสดิการชุมชนของคนจนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร, 2559.

¹⁰ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, 2559.

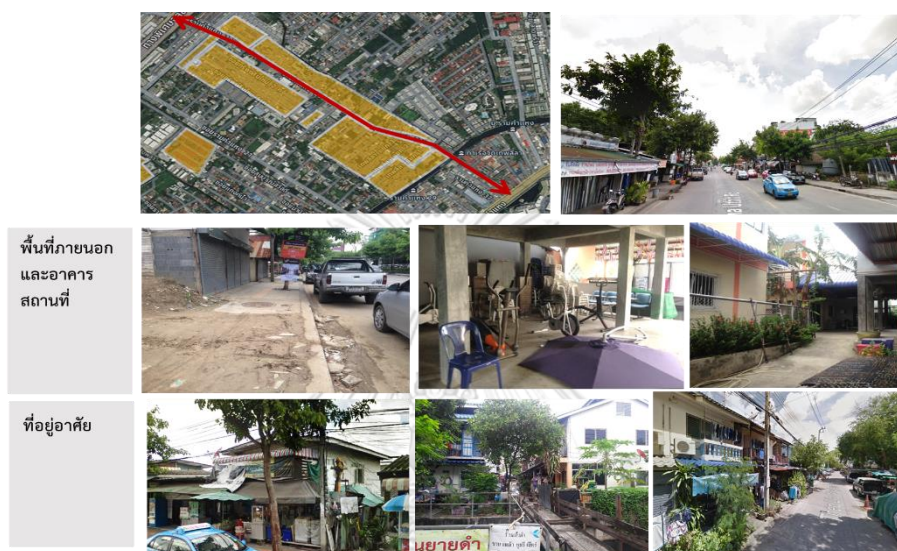
ความเชี่ยวชาญทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขทั้งกายและจิตใจ โดยยึดแนวทางการพัฒนาอย่างสมดุลใน 4 มิติ คือ ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำริ “บ ว ร” ให้เกิดความสอดคล้องกับเป้าหมายในการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระดับประเทศทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลระยะยาวต่อผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิง สร้างงานอาชีพและรายได้ รวมทั้งกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ การปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ

จากประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบปรับปรุงชุมชนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในเรื่อง แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอก สำหรับผู้สูงอายุในเขตเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร สำหรับการเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นพื้นที่ “ชุมชนผู้สูงอายุในเมือง” จึงได้เลือกเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมือง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งให้ความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนเขตวังทองหลางมีรากฐานโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติมาช้านาน ประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีทั้งผู้ที่เช่าอาศัยพื้นที่แต่เดิม ผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากพื้นที่อื่น ผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัดเข้ามาประกอบอาชีพ ซึ่งในประชากรกลุ่มนี้ยังมีผู้สูงอายุที่ต้องย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่เขตเมืองด้วยการที่ต้องเข้ามาอยู่กับบุตรหลาน เนื่องจากพ่อและแม่ของบุตรหลานนั้นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ชีวิตและความเป็นอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างจากเขตพื้นที่อื่นเนื่องจากไม่ใช่สิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุซึ่งเป็นวัยที่มีความเสี่ยง และความเปราะบางทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจมากกว่ากลุ่มอายุอื่น และครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นครอบครัวที่มีรายได้น้อยถึงรายได้ปานกลาง ผู้สูงอายุในชุมชนจึงยังต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระถึงร้อยละ 28.25¹¹ ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุตามมา ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุในชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เริ่มเกิดเป็นสังคมสูงวัยในชุมชนเขตวังทองหลาง ส่วนรูปแบบที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีบ้านหลายแบบทั้งชั้นเดียวและสองชั้นรูปแบบบ้านแตกต่างกันไป มีปัญหาสภาพที่อยู่อาศัยที่

¹¹ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, 2559.

ทรุดโทรม ไม่ปลอดภัย เนื่องจากผู้อยู่อาศัยอยู่มานาน ไม่มีงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย และขาดการดูแลเพราะครอบครัวไม่มีเวลาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และพบว่าพื้นที่สาธารณะ ทางเท้า ไม่ปลอดภัย ไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากที่ตั้งชุมชนอยู่ในเมือง และเป็นพื้นที่แหล่งงาน ทำให้พื้นที่ชุมชนวังทองหลางมีถนนผ่ากลางชุมชน มีรถโดยสารผ่านตลอดเวลาทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 สภาพปัญหาปัจจุบันของชุมชนเมืองเขตวังทองหลาง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีโครงการที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุตามจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ โครงการพัฒนาเมืองผู้สูงอายุแสนสุข (ปีที่ 1-3) จังหวัดชลบุรี โดย มหาวิทยาลัยบูรพา เน้นในด้านสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุ¹² ส่วนวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นการเสนอแนะแนวทาง ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวกปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแม่เหียะ จังหวัดเชียงใหม่¹³ 2) การสำรวจข้อมูลเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา เพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาต้นแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ : การออกแบบชุมชนน่าอยู่ผู้สูงวัย สำหรับผู้สูงอายุในชนบท พบว่ามีพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษาไปแล้ว ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ขอนแก่น นครสวรรค์ สิงห์บุรี สงขลา ปทุมธานี และ

¹² เวรกา กลิ่นวิจิต และคณะ,การพัฒนาเมืองผู้สูงอายุแสนสุข ปีที่ 2, 2557.

¹³ วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง,การสำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวกปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลแม่เหียะ จังหวัดเชียงใหม่, 2552.

นครศรีธรรมราช 4) การศึกษาในเขตพื้นที่เมือง มีวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในอาคารชุด : กรณีศึกษา อาคารชุดในแขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร¹⁴ และ แนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในเมือง : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุในสวนสาธารณะลุมพินี กรุงเทพมหานคร¹⁵

ผลการศึกษาข้อมูลโครงการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2555-2559 ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ พบว่า มีโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนเพื่อให้เป็นต้นแบบชุมชนน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ 56 โครงการ ส่วนใหญ่จะเน้นการวิจัยเน้นไปด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งยังขาดด้านกายภาพทั้ง 2 ด้านหลัก ได้แก่ 1.ที่อยู่อาศัย 2.อาคารและพื้นที่ภายนอก และองค์ประกอบอีก 6 ด้านทางสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพตามกรอบแนวคิดเมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุ มาใช้วิเคราะห์นำไปสู่คำตอบในด้านกายภาพ โดยเฉพาะพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร เขตชุมชนเมืองที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยถึงลักษณะทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบของสังคมเมืองที่มีอยู่ รวมทั้งศึกษาความต้องการบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุ เพื่อสามารถใช้ในการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ในการออกแบบให้เมืองมีความน่าอยู่ สะดวก และปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและคนทุกวัย (Smart city for Ageing) รวมถึงมีระบบการขนส่ง (Transportation) ที่เอื้อต่อการเดินทางของผู้สูงอายุ ระบบสาธารณสุขที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย (access to care) ซึ่งจะช่วยในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ (Independent living of urban elderly) ให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ (Age-friendly city)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴ ศนิดา ภิัญโญ, “สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในอาคารชุด : กรณีศึกษา อาคารชุดในแขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538).

¹⁵ ลิขิตศรี พุฒินกร, แนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในเมือง : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุในสวนสาธารณะลุมพินี กรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

ภาพที่ 5 สรุปประเด็นหัวข้อศึกษา

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารายงาน 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชน ทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เนื่องจากมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมากที่สุด จากทั้ง 11 ชุมชนในเขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพ มีการให้ความสนับสนุนงานทางด้านผู้สูงอายุ และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยเห็นศักยภาพที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเมือง และได้ทำการศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุใน 3 ชุมชน โดยมีการนำองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงวัยของ WHO ทั้ง 8 ด้านมาปรับใช้ โดยเน้นศึกษาในด้านกายภาพเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย 1. ที่อยู่อาศัย 2. อาคารและพื้นที่ภายนอก และมี 6 ด้าน องค์ประกอบของการศึกษาทางสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์นำไปสู่คำตอบในด้านกายภาพ ในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ชุมชนเป็นไปตามองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุในบริบทไทย และมีการวางแผนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอน ทั้งในการระบุข้อดี ข้อเสียของชุมชน ปรับปรุงแก้ไขรายการตรวจสอบให้เหมาะกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากการจัดทำข้างต้นจะเป็นการช่วยลดจำนวนการเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบและประยุกต์ใช้กับพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้โดยลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.2 คำถามในงานวิจัย

องค์ประกอบทางกายภาพทั้ง 2 ด้านของเมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุโดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย (Housing) พื้นที่ภายนอกและอาคารสถานที่ (Outdoor spaces and Building) เมื่อนำมาใช้ในการออกแบบตามบริบทชุมชนเมืองในสังคมไทยจะเป็นไปในลักษณะใด

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.3.1 ศึกษาลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน

1.3.2 วิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหา ด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชน

1.3.3 เสนอแนะแนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอก ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาข้อมูลที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ได้แก่
  - ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านของประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ
  - ศึกษาข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลทางด้านกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- 2) ศึกษาถึงลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของพื้นที่ชุมชน
- 3) ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมของเมือง ที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการสัญจรเพื่อเข้าถึงทางเท้าและทางข้าม
- 4) นำหลักการเมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย 2 ด้านทางกายภาพ ซึ่งได้แก่ ที่อยู่อาศัย และสภาพพื้นที่ภายนอกและตัวอาคาร เป็นแนวทางในการออกแบบ และอีก 6 ด้าน ได้แก่ ระบบขนส่งมวลชน การเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม การยอมรับจากสังคม การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และการจ้างงาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร และการสนับสนุนของชุมชนและการบริการด้านสุขภาพ เป็นแนวทางในการออกแบบ โดยทำการสอบถามความคิดเห็นและประสานงานชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันกับหน่วยงานและผู้สูงอายุภายในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

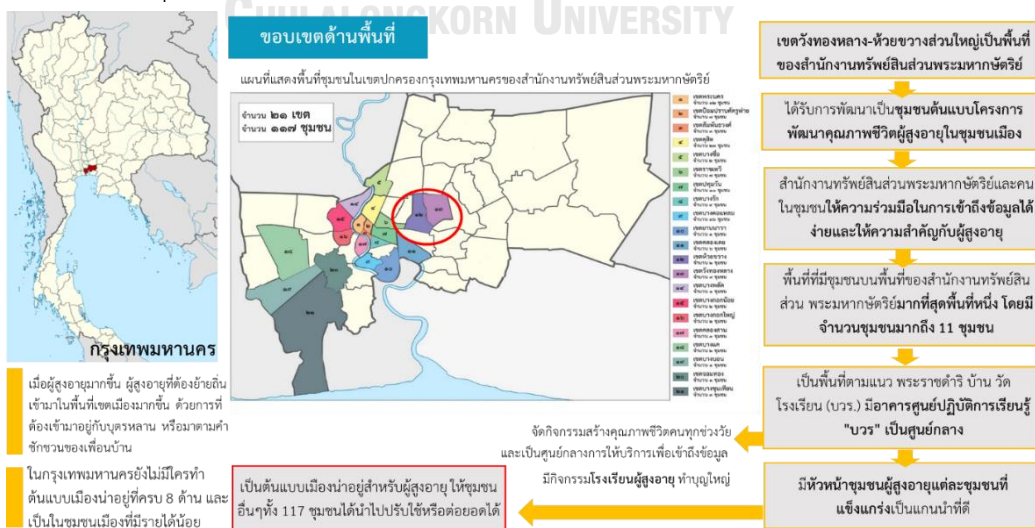
1.4.2.1 ศึกษาข้อมูลพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา

1.4.2.2 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่

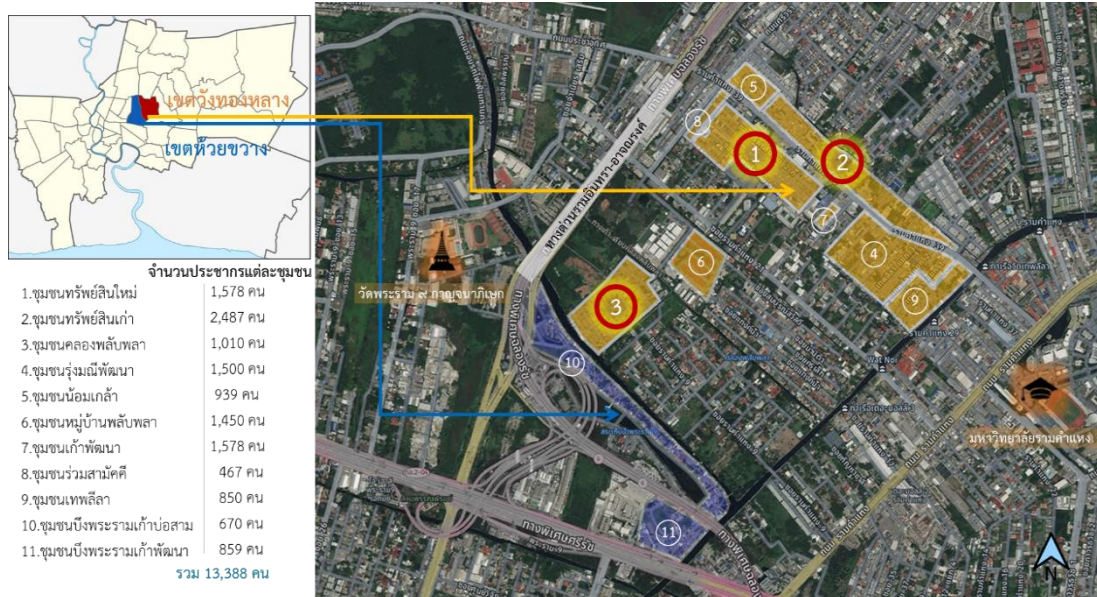
- 1) เขตในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเมือง
- 2) แขวง/ชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 3) คัดเลือกชุมชนที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด 3 ชุมชน ตามลำดับจากจำนวนผู้สูงอายุใน 11 ชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 937 คน

1.4.2.3 ขั้นตอนการคัดเลือก

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยเลือกศึกษาพื้นที่ในเมือง จำนวน 1 พื้นที่ ระดับเขตในกรุงเทพมหานคร ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่จะนำเป็นต้นแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเมือง รวมทั้งกรุงเทพมหานครและสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีความสนใจที่เป็นส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการรวมตัวของผู้สูงอายุหลาย ๆ ฐานะ มีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชุมชน ตั้งแต่การกำหนดพื้นที่ที่จะออกแบบและทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน โดยพื้นที่ที่เลือกคือ ชุมชนในเขตห้วยขวางและเขตวังทองหลาง ชุมชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยชุมชนทั้งหมด 11 ชุมชน ในเขตห้วยขวาง มีจำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนา ชุมชนบึงพระราม 9 บ่อ 3 ในเขตวังทองหลาง มีจำนวน 9 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเก่าพัฒนา ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนน้อมเกล้า ชุมชนทรัพย์สินเก่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ชุมชนคลองพลับพลา ชุมชนหมู่บ้านพลับพลา และชุมชนเทพลีลา ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งชุมชนเมือง และชุมชนแออัด

ภาพที่ 6 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ชุมชนวังทองหลางบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 7 พื้นที่ 11 ชุมชนเขตวังทองหลาง-ห้วยขวางบนพื้นที่
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ที่มา : นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วน
พระมหากษัตริย์

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกชุมชนที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด 3 ชุมชน ตามลำดับ จากจำนวนผู้สูงอายุใน 11 ชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 937 คน สํารวจ สังกัด และสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ในพื้นที่ในการคัดเลือกชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน และระยะทางไปศูนย์กลางชุมชน เพื่อศึกษาการใช้งานพื้นที่ของผู้สูงอายุ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ชุมชนในพื้นที่เพื่อเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก และเป็นชุมชนที่มีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือดี

ตารางที่ 2 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ เลือก 3 ชุมชน

ชื่อชุมชน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่	พื้นที่ส่วนกลางเพื่อผู้สูงอายุ (ห้องสมุด ,ลานกิจกรรม)	ดำเนินการสำรวจปรับปรุงบ้านพักให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	ออมทรัพย์เพื่อผู้สูงอายุ	สวนมนต์	กิจกรรมออกกำลังกาย	ระยะทางไปศูนย์"บวร"
1.ชุมชนทรัพย์สินใหม่	405	124	•			•	•	400 ม.
2.ชุมชนทรัพย์สินเก่า	650	120						500 ม.
3.ชุมชนคลองปลับปลา	287	114	•	•	•	•	•	1000 ม.
4.ชุมชนรุ่งณีพัฒนา	421	110	•	•		•	•	800 ม.
5.ชุมชนน้อมเกล้า	245	47				•	•	50 ม.
6.หมู่บ้านปลับปลา	189	76		•				600 ม.
7.ชุมชนเก่าพัฒนา	31	13		•				700 ม.
8.ชุมชนร่วมสามัคคี	126	17	•	•	•	•		100 ม.
9.ชุมชนเทพลีลา	229	86					•	950 ม.
10.ชุมชนบึงพระรามเก้าป้อสาม	300	85	•				•	1400 ม.
11.ชุมชนบึงพระรามเก้าพัฒนา	340	74	•		•	•		1500 ม.

ที่มา : ข้อมูลประชากรจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, พ.ศ.2559.

สรุปผลการคัดเลือกพื้นที่ เลือก 3 ชุมชนดังนี้

- 1.ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ผู้สูงอายุในชุมชนมากที่สุดอันดับ 1/ สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนมีบางส่วน ได้แก่ พื้นที่ส่วนกลางเพื่อผู้สูงอายุ ห้องสมุด ลานกิจกรรม ออกกำลังกาย
- 2.ชุมชนทรัพย์สินเก่า ผู้สูงอายุในชุมชนมากที่สุดอันดับ 2/ ไม่พบสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน
- 3.ชุมชนคลองปลับปลา ผู้สูงอายุในชุมชนมากที่สุดอันดับ 3/ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ

ภาพที่ 8 แสดงขอบเขตการเลือกพื้นที่ศึกษา 3 ชุมชน ในเขตวังทองหลาง

1.4.3 ขอบเขตประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว โดยใช้บ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย เข้าอยู่อาศัยไม่ต่ำกว่า 2 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ชุมชนมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 358 คน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
2. เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ฝ่ายบริหารงานชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา และผู้นำของแต่ละชุมชน

ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกศึกษากลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 3 ชุมชนตามกรณีศึกษา โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) สำหรับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก จะกำหนดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยในอัตราส่วนร้อยละ 30 ของกลุ่มประชากร¹⁶ ซึ่งจะได้ **ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 110 คน** ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นศัพท์เฉพาะ และผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาที่ไม่สูง หรือไม่สามารถอ่านหนังสือได้ และติดปัญหาเรื่องของการมองเห็นที่

¹⁶ ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน, 2536 อ้างถึงใน Jaeger, 2523

ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้วิจัย อีกทั้งข้อมูลจะเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ จึงใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ข้อมูลในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และการใช้อาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชน

ตารางที่ 3 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง								
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	ชุมชนทรัพย์สินใหม่		ชุมชนทรัพย์สินเก่า		ชุมชนคลองพลับพลา		รวมแบ่งตามช่วงวัย	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี)	86	26	70	21	62	19	218	66
วัยสูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี)	30	9	34	10	33	10	97	29
วัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	8	3	16	5	19	6	43	15
รวมแบ่งตามชุมชน	124	38	120	36	114	36	38	110

(ข้อมูลประชากรจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, พ.ศ.2559.)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นที่ 2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 110 คน นำมาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด คือ ผู้สูงอายุจำแนกเป็น วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) วัยสูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) และวัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน เลือกบ้านผู้สูงอายุที่จำเป็น สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาในการปรับปรุงมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 คน เลือกช่วงวัยละ 1 คนต่อชุมชน ดังตารางที่ 1.4 ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของบ้าน กิจวัตรประจำวัน ลักษณะการอยู่อาศัย ปัญหาการอยู่อาศัย เพื่อหาแนวทางปรับปรุง

ตารางที่ 4 แสดงกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

แบบสำรวจ และสังเกต				
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	ชุมชนทรัพย์สิน	ชุมชนทรัพย์สิน	ชุมชนคลอง พลับพลา	รวม
	ใหม่	เก่า		
วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี)	1	1	1	3
วัยสูงอายุกลาง (70-79 ปี)	1	1	1	3
วัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	1	1	1	3
รวม	3	3	3	9

ขั้นที่ 3 1) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บริหารงานชุมชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2) สัมภาษณ์ประธานผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนละ 1 คน รวมเป็น 3 คน

เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เป็นข้อมูลสนับสนุนถึงเรื่องที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกได้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น

1.5 ข้อจำกัดในการวิจัย

1) ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ไม่สูง หรือไม่สามารถอ่านหนังสือได้ และติดปัญหาเรื่องของการมองเห็นที่ไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้วิจัย อีกทั้งข้อมูลเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ จึงใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2) การเก็บข้อมูล จะเก็บข้อมูล 3 ชุมชนที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด และความมี/ไม่มีของพื้นที่ส่วนกลาง และการใช้พื้นที่ส่วนกลาง

3) การสัมภาษณ์และสำรวจกรณีศึกษา จะเลือกกลุ่มผู้สูงอายุแต่ละชุมชน แบ่งเป็นวัยสูงอายุตอนต้น วัยสูงอายุตอนกลาง และวัยสูงอายุตอนปลาย สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีปัญหาการเกิดอุบัติเหตุในที่อยู่อาศัย และผู้สูงอายุนั้นให้ความร่วมมือในการสำรวจที่อยู่อาศัย

3) จำนวนและสัดส่วนของประชากรในเขตวังทองหลาง ผู้วิจัยอิงตัวเลขข้อมูลประชากรจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, พ.ศ.2559.

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1.6.1 **ผู้สูงอายุ**¹⁷ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

1.6.2 **ที่อยู่อาศัย**¹⁸ หมายถึง อาคารบ้านเรือน รวมทั้งตึก โรง และแพที่มนุษย์จัดสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นที่อาศัยทั้งกลางวันและกลางคืน ภายในที่อยู่อาศัยประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการ มีทั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และสิ่งใช้สอยที่จำเป็นตามความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีงามทั้งส่วนตัวและครอบครัวผู้พักอาศัย

1.6.3 **พื้นที่ภายนอก**¹⁹ หมายถึง พื้นที่ทางสังคมซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ได้แก่ ถนน (รวมถึงทางเท้า) ลานสาธารณะ สวนสาธารณะ และอาคารรัฐบาล เป็นต้น

1.6.4 **สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ**²⁰ หมายถึง ส่วนของอาคารที่สร้างขึ้นและ อุปกรณ์อันเป็นส่วนประกอบของอาคารที่ติดตั้งอยู่ภายในและภายนอกอาคารเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสำหรับผู้สูงอายุ

1.6.5 **ชุมชนเมือง**²¹ หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมือง หรือการเคลื่อนย้ายของผู้คน หรือการดำเนินกิจการงานเข้าสู่บริเวณเมืองหรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มจำนวนประชากร หรือในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ มากขึ้น

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้สูงอายุและผู้ใช้งานสามารถใช้พื้นที่ในชุมชนเมืองในการปรับปรุง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสภาพพื้นที่ภายนอกและตัวอาคารให้ได้ อย่างปลอดภัยและเหมาะสม

1.7.2 ชุมชนเมืองอื่น ๆ ที่มีผู้สูงอายุรายได้น้อยถึงปานกลาง มีปัจจัยที่คล้ายคลึงกัน นำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่นั้น สร้างให้เป็นชุมชนเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุต่อไปได้

1.7.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร สามารถนำข้อมูลนี้ไปเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการจัดเตรียมนโยบาย รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยถึงปานกลางมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

¹⁷ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, พ.ศ.2547.

¹⁸ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.

¹⁹ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ,พ.ศ.2548.

²⁰ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ,พ.ศ.2548.

²¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในหัวข้อ แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตชุมชนเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองปลับปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จะทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยอ้างอิงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนิตารายที่ 5 แสดงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

วัตถุประสงค์	แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
1. ศึกษาลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2.2 เมื่อนำอยู่ผู้สูงวัย (Age-Friendly Cities) 2.3 แนวคิดพื้นฐานของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 2.4 แนวคิดด้านการเจริญเติบโตของเมืองและการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย 2.5 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)
2. วิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหา ด้าน ที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชน	2.6 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง) 2.7 แนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place) 2.8 ถนนเพื่อชีวิต (Streets for Life)
3. เสนอแนะแนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้าน ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย	2.9 แนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (Accessible City) 2.10 แนวคิดเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) 2.11 การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) 2.12 คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ สถาปัตยกรรมกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice) ฉบับ พ.ศ.2552

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เป็นผู้บัญญัติคำว่าผู้สูงอายุ (Elderly)²² ในการชุมนุมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย และได้กำหนดลักษณะผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
- 2) เป็นผู้ที่มีความเสื่อมสภาพ มีกำลังถดถอย เชื่องช้า
- 3) เป็นผู้ที่สมควรให้ความอุปการะ
- 4) เป็นผู้ที่มีโรคควรได้รับความช่วยเหลือ

องค์การสหประชาชาติ²³ กล่าวว่า วัยสูงอายุเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต ได้กำหนดให้ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ และให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก ในการแบ่งกลุ่มประชากรสูงอายุ องค์การสหประชาชาติได้จัดแบ่งตามวัยเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 **วัยสูงอายุตอนต้น (Young Old)** เป็นผู้มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี และยังสามารถประกอบประโยชน์ให้แก่สังคมได้

กลุ่มที่ 2 **วัยสูงอายุตอนกลาง (Medium Old)** เป็นผู้มีอายุระหว่าง 70-79 ปี กว่าครึ่งหนึ่งยังมีสุขภาพที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้ และเริ่มจะต้องมีผู้คอยช่วยเหลือดูแลบ้าง การทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมทำได้น้อยลง ตามลำดับ

กลุ่มที่ 3 **วัยสูงอายุตอนปลาย (Oldest Old)** เป็นผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะต้องได้รับการดูแลจากบุตรหลานและคนอื่น ๆ

2.2 เมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุ (Age-Friendly Cities)²⁴

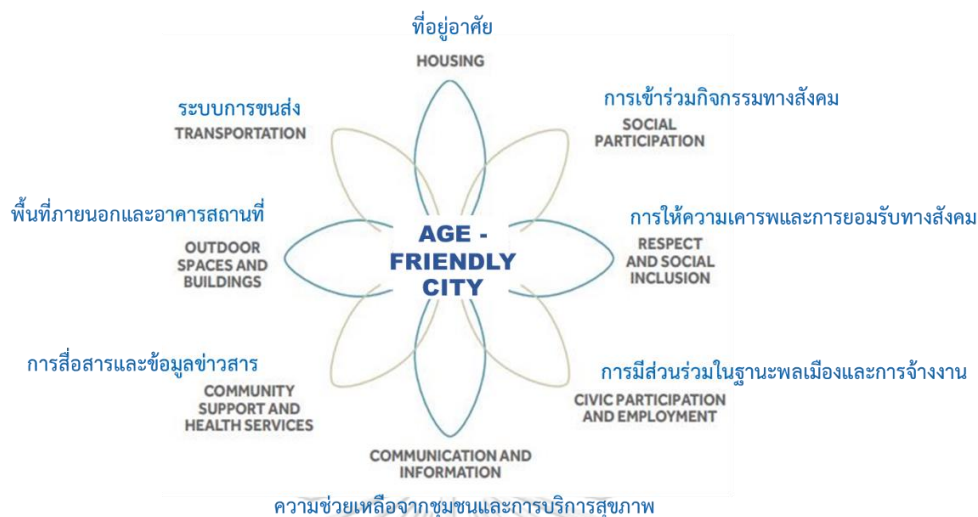
แนวคิดเมืองน่าอยู่ผู้สูงวัยมีองค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพพื้นที่ภายนอกและตัวอาคาร 2) ระบบขนส่งมวลชน 3) ที่อยู่อาศัย 4) การเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม 5) การยอมรับจากสังคม 6) การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและการจ้างงาน 7) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร และ 8) การสนับสนุนของชุมชนและการบริการด้านสุขภาพ จากองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านนี้พบว่า มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 3 ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพในระดับเล็ก สภาพพื้นที่ภายนอกและตัวอาคาร และระบบขนส่งมวลชน

²² อุทัยวรรณ กสานต์สกุล, ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงมหาดไทย, 2536.

²³ สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล, หลักสำคัญของเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2544.

²⁴ WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.

ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพในระดับชุมชน/เมือง เพื่อให้การพัฒนาเมืองต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ดังนั้นการวิจัยต้องครอบคลุมลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพในระดับเมือง 3 ด้านนี้

ภาพที่ 9 แสดงองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ (Age-friendly city)

ที่อยู่อาศัย (Housing) ที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของความปลอดภัย และความเป็นอยู่ของคน ที่อยู่อาศัยจึงเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ในด้านของโครงสร้าง การออกแบบทำเลที่ตั้งและทางเลือกต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยมีส่วนสัมพันธ์กับชุมชนและบริการทางสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ องค์ประกอบของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีดังนี้

1) ความสามารถในการจ่าย เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของเมืองต่าง ๆ ว่า ราคาของที่อยู่อาศัยเป็นประเด็นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในการเลือกทำเลที่ตั้งและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่อยู่อาศัยควรมีราคาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถจ่ายได้โดยไม่เดือดร้อน

2) บริการที่จำเป็น ควรจัดให้มีบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ และเป็นราคาที่คนทุกช่วงวัยสามารถจ่ายได้

3) การออกแบบ ที่อยู่อาศัยที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ได้อย่างสุขสบายนั้น ควรประกอบด้วย ที่อยู่อาศัยก่อสร้างด้วยวัสดุที่เหมาะสมและมีโครงสร้างที่แข็งแรงมั่นคง มีพื้นที่ใช้สอยภายในที่จะให้ผู้สูงอายุเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ และมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมีพื้นผิวที่เรียบ ทางเดินที่กว้างพอสำหรับรถเข็น

4) การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้านเดิมได้อย่างสุขสบาย

5) **การบำรุงรักษา** มีบริการให้การบำรุงรักษาที่มีราคาเหมาะสมที่ผู้สูงอายุสามารถจ่ายได้ โดยที่อยู่อาศัยของรัฐ ที่อยู่อาศัยแบบเช่า และพื้นที่ส่วนกลาง ต้องได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีตลอดเวลา

6) **การอยู่อาศัยในที่เดิม** ที่อยู่อาศัยอยู่ในทำเลที่ใกล้กับบริการและสาธารณูปการต่าง ๆ มีบริการที่มีราคาเหมาะสม เพื่อเอื้อให้ผู้สูงอายุอยู่อาศัยในที่เดิมได้

7) **ความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน** มีการออกแบบการอยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในทุก ๆ ด้าน

8) **ทางเลือกของการอยู่อาศัย** มีทางเลือกในการอยู่อาศัยที่หลากหลาย และมีราคาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ ภายในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมือง ผู้สูงอายุได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกที่มีให้อย่างชัดเจนถูกต้อง มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่เพียงพอและจ่ายได้ในพื้นที่ มีความหลากหลายของการให้บริการที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุรวมอยู่ในชุมชน ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยรอบ

9) **สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย** ที่อยู่อาศัยไม่แออัดหนาแน่น ผู้สูงอายุมีความสุขสบายในสภาพแวดล้อมรอบตัว ที่อยู่อาศัยไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ

พื้นที่ภายนอกและอาคารสถานที่ (Outdoor spaces and Building) มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตรวมถึงความสามารถของคนชราในการเดินทาง ซึ่งลักษณะหลักๆ ของเมืองน่าอยู่และสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ คุณภาพชีวิต ความง่ายต่อการใช้งานและการเข้าถึง และความปลอดภัยโดยมีลักษณะของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงวัย ดังนี้

1) **สภาพแวดล้อมที่น่าพอใจ** และสะอาด ลักษณะของเมืองที่น่าอยู่สำหรับผู้สูงวัยประการหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ ปราศจากเสียงรบกวน และกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญอย่างมาก

2) **ความสำคัญของบริเวณที่เป็นธรรมชาติ** การที่มีบริเวณที่เป็นธรรมชาติหรือสวน เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เมืองมีลักษณะที่เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับผู้สูงวัย แต่อย่างไรก็ตามบริเวณที่เป็นธรรมชาติหรือสวนนั้นผู้สูงอายุต้องสามารถเข้าถึงและใช้งานบริเวณดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **บริเวณพักผ่อน** ควรมีเก้าอี้มานั่งเพียงพอ มีที่นั่งพักภายนอกอาคารในบริเวณสวน จุดรับส่งโดยสาร และบริเวณสาธารณะ โดยควรติดตั้งที่นั่งดังกล่าวในระยะที่เหมาะสม

4) **ทางเดินที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้งานทุกวัย** สภาพของทางเดินมีผลกระทบต่อการใช้งานทางเดินที่แคบ ขรุขระ แตก มีขอบสูง แออัด หรือมีสิ่งกีดขวาง เป็นปัญหาต่อผู้สูงอายุและคนพิการในการใช้งานทางเดิน โดยมีข้อเสนอแนะปรับปรุงการออกแบบและบำรุงรักษาทางเดิน ดังต่อไปนี้

- ทางเดินที่ราบเรียบแบบมีพื้นผิวชนิดกันลื่น

- ทางเดินที่มีความกว้างเพียงพอเพื่อรองรับคนที่นั่งรถเข็น
- ทางเดินที่มีทางลาดเชื่อมต่อกับระดับถนน
- ทางเดินที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง เช่น คนขายของริมถนน รถจอด หรือต้นไม้
- ทางเดินที่ให้ความสำคัญกับการใช้งานและเข้าถึงของผู้คน

5) ทางข้ามถนนที่ปลอดภัย ความปลอดภัยของทางข้ามถนนเป็นหนึ่งในหัวข้อหลักของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ

6) การเข้าถึงและการใช้งาน ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่ด้อยพัฒนา ประชากรคิดว่าเมืองของพวกเขาไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับประชากรที่อายุมาก ซึ่งวิธีแก้คือการให้ความรู้เกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุแก่คนออกแบบผังเมืองและสถาปนิกทั่วไป

7) สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ความรู้สึกที่ปลอดภัยและมั่นคงในสภาพแวดล้อมของเมืองมีผลอย่างมากต่อผู้คนที่จะสัญจรไปมาในเมืองนั้น ๆ ซึ่งในทางอ้อมอาจมีผลกระทบต่อความสามารถของผู้คนในการพึ่งพาตัวเอง สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้คน

8) ทางเดินออกกำลังกายและทางจักรยาน ทางเดินออกกำลังกายและทางจักรยานมีประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพ และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้คนทุก ๆ วัย แต่ก็มีภัยอันตราย เช่น คนขี่จักรยานถือว่าเป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ และมีข้อเสนอว่า ควรมีการแยกเส้นทางสำหรับคนที่เดินและคนขี่จักรยาน ทางเดินควรจะมีพื้นผิวที่ราบเรียบ เข้าถึงได้ง่าย โดยบริเวณทางเดินนั้น ควรรองรับความกว้างของรถเข็น มีระบบทางเดินซึ่งรองรับการสัญจรไปมาอย่างอิสระ

9) ห้องสุขาสาธารณะ การติดตั้งห้องสุขาที่มีความสะอาดในจุดที่เหมาะสม มีป้ายชี้แจงข้อมูลที่เด่นชัด รองรับผู้สูงอายุและคนพิการนั้น ถือเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

ระบบขนส่ง (Transportation) ระบบขนส่งที่สามารถเข้าถึงได้ ใช้งานง่าย และไม่แพงเกินไป เป็นปัจจัยหลักต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ จนอาจกล่าวได้ว่า ระบบขนส่งเป็นตัวกำหนดชีวิตของผู้สูงอายุก็ว่าได้

1) การเข้าถึงและใช้งาน ในหนึ่งเมืองอาจมีระบบขนส่งหลาย ๆ แบบ เช่น รถเมล์สาธารณะ รถไฟ รถราง รถตู้ รถบริการเพื่อคนพิการ และรถแท็กซี่ ซึ่งผู้สูงอายุต้องสามารถเข้าถึงและใช้งานได้

2) ค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยหลักของผู้สูงอายุในการใช้ระบบขนส่ง ดังนั้นระบบขนส่งควรเป็นระบบที่ผู้ใช้งานทุกประเภทสามารถออกค่าใช้จ่ายระบบขนส่งนั้น ๆ ได้โดยอัตราค่าบริการต้องมี ความสม่าเสมอ และมีการชี้แจงถึงอัตราค่าบริการอย่างชัดเจน

3) ความน่าไว้วางใจ และความถี่ของบริการ การที่มีระบบขนส่งที่น่าไว้วางใจ และมีบริการที่เพียงพอสำหรับผู้ช้ ถือเป็นคุณลักษณะที่เป็นมิตรต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ

4) **จุดหมายปลายทาง** ระบบขนส่งต้องมีจุดหมายปลายทางสำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมไปถึงสถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล สถานือนามัย สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า ธนาคาร และที่อยู่อาศัย โดยทุก ๆ พื้นที่ในเมืองนั้นต้องมีระบบขนส่งเชื่อมต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ

5) **พาหนะขนส่งที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ** พาหนะขนส่งควรเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย โดยมีพื้นที่ขึ้นบันไดไม่สูง และมีเก้าอี้ที่นั่งที่กว้าง มีความสะอาดและได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีป้ายชี้แจงข้อมูลที่เด่นชัด โดยควรชี้แจงหมายเลขรถและจุดหมายปลายทางอย่างชัดเจน

6) **ความปลอดภัยและความสะดวกสบาย** ในเวลาที่มีผู้ใช้บริการหนาแน่นผู้สูงอายุมักได้รับผลกระทบเนื่องจากการผลัดกันของผู้โดยสารบนตัวรถ บริเวณรถโดยสาร และเวลาขึ้น-ลงรถ

7) **สถานีและจุดรับส่งผู้โดยสาร** จุดรับส่งผู้โดยสารควรอยู่ใกล้กับที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ จัดให้มีที่นั่ง มีหลังคาครอบคลุม สะอาด ปลอดภัย และมีความสว่างเพียงพอ ตัวสถานีต้องจัดให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม ควรมีทางลาด บันไดเลื่อน ลิฟต์โดยสาร ห้อยสุขา และป้ายชี้แจงข้อมูลที่เด่นชัด

8) **ระบบขนส่งสาธารณะ** ระบบขนส่งสาธารณะในที่นี้ หมายถึง บริการขนส่งภาคเอกชน ซึ่งไว้รองรับการใช้งานในกรณีต่าง ๆ ควรมีบริการรับส่งผู้สูงอายุไปยังจุดหมายปลายทางที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เช่น โรงพยาบาล

2.3 แนวคิดพื้นฐานของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1²⁵

กรอบแนวคิดที่ใช้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1

- ระดมความคิดผู้สูงอายุและส่วนงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร
- ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการติดตามประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2
- แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี
- นโยบายผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานคร

พันธกิจหลัก

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในมิติด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้นานและมากที่สุด อีกทั้งอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้นานยิ่งขึ้น

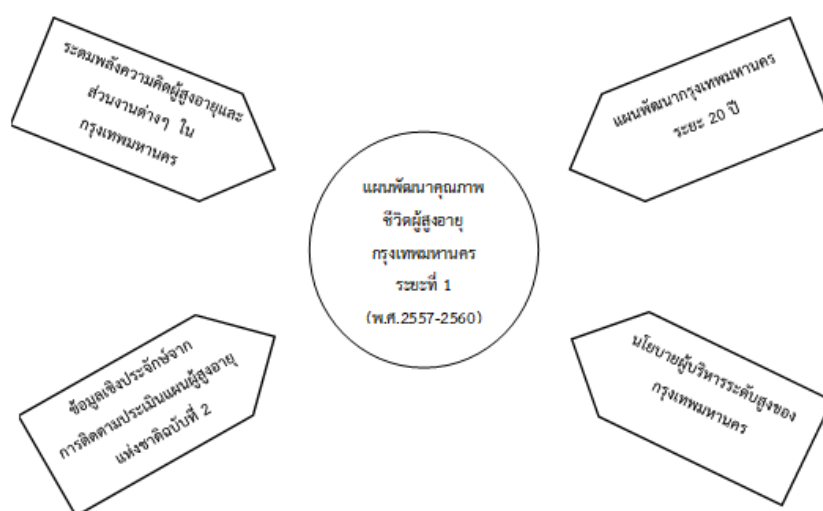
2. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของประชากรที่อยู่ในวัยเด็กและวัยแรงงานของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

²⁵ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560), 2557.

3. ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบบริการและสวัสดิการต่าง ๆ โดยการพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพและคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีการบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

4. ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเพื่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

ภาพที่ 10 แสดงกรอบแนวคิดการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1

2.4 แนวคิดด้านการเจริญเติบโตของเมืองและการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย

การเจริญเติบโตของเมืองและประชากรมีความสัมพันธ์กับแหล่งงาน โดยประชากรจะมีความโน้มเอียงในการเข้าหาจุดศูนย์กลาง หรือความเจริญทางเศรษฐกิจ ซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจอาจวัดได้จากอัตราค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น หรืออัตราการว่างงานที่ลดลง และประชากรจะถูกผลักให้ออกจากพื้นที่ที่มีค่าจ้างต่ำ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อแรงดึงดูดและแรงผลักนี้ ขึ้นอยู่กับระยะห่างระหว่างสองเมือง

กรุงเทพมหานครมีลักษณะการเจริญเติบโตภายในเขตชั้นในเป็นศูนย์กลางของแหล่งงาน และกิจการด้านการบริการ เนื่องจากมีการพัฒนาสิ่งใหม่และการพัฒนาเปลี่ยนแปลงใหม่แทนของเก่าที่หมดสภาพในขนาดที่ใหญ่ขึ้นสำหรับธุรกิจของภาคเอกชนและบริการของรัฐ ส่วนในบริเวณนอกเมืองซึ่งรวมถึงจังหวัดที่อยู่ติดกรุงเทพ 5 จังหวัด ได้มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากร และการย้ายจากเขตชั้นในไปอยู่นอกเมืองในสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าของผู้มีรายได้ปานกลางถึงสูง แผนการพัฒนาของรัฐไปสู่รอบนอกของกรุงเทพมหานครในจังหวัดใกล้เคียง และแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยของเอกชนมิได้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะสร้างชุมชนใหม่ที่สมบูรณ์ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชั้นนอกของเมืองส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่เดินทางมายังเขตชั้นในของเมือง ซึ่งสร้างปัญหาการจราจรคับคั่ง โดยจะเข้ามาเพื่อทำงาน มาจับจ่าย และมาใช้บริการสังคม

ทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัยในเขตเมืองทั้งที่เป็นบ้านหรือที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งถูกสร้างขึ้นบริเวณชานเมืองหรือใกล้เคียง เป็นบ้านหรือที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้ปานกลางและสูงของเมือง หลังจากทั้ง 2 กลุ่มย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านหลังใหม่แล้ว บ้านหลังเก่าในเขตศูนย์กลางเมืองก็จะถูกรองผ่านมือลงไปยังกลุ่มผู้มีรายได้น้อย²⁶ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือปานกลางมักอาศัยอยู่ในบ้านมือสองมือสาม หรือเก่ากว่านั้น ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้สูงจะอาศัยกระจายไปตามบริเวณชานเมือง

2.5 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)²⁷

ทฤษฎีกิจกรรมเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางสังคมและความพึงพอใจในชีวิต ให้ความสำคัญกับบทบาท สัมพันธภาพ และการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อความสุขในการดำรงชีวิตในสังคมได้ เนื่องจากเมื่ออายุมากขึ้น โครงสร้างทางสังคมอาจลดทอนบทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การเกษียณจากหน้าที่การงาน แต่ขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังคงต้องการการยอมรับและมีความต้องการทางสังคมเสมือนบุคคลวัยแรงงาน จึงต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ และมีความสามารถเข้าร่วมได้ โดยกิจกรรมนี้ หมายถึง กิจกรรมในทางบวกที่มีการปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้สูงอายุ ครอบครัว ญาติ เพื่อน คนรู้จัก สังคม หรือชุมชน เกิดเครือข่ายทางสังคมระหว่างครอบครัวและเพื่อนฝูง เกิดการเกื้อหนุนต่อผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามต้องการ โดยกิจกรรมที่มีร่วมกับครอบครัว จะเป็นไปตามความเคยชิน แต่มีความเกื้อหนุนกันมากกว่า ในขณะที่กิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเพื่อนจะมีความเกื้อหนุนกันน้อยกว่า แต่เป็นกิจกรรมที่มีความสนใจร่วมกันมากกว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีความสบายใจ มีความสุขจากการทำกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางศาสนา ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี ผู้สูงอายุจะมีความพึงพอใจ สามารถรักษาระดับ ความภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนยังคงมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ดังนั้น ในการพัฒนาสังคมที่มีผู้สูงอายุ จึงควรมีการจัดพื้นที่และกิจกรรมที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงสภาพปัจจัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลง (Modernization Perspective) เนื่องจากเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์ที่ล้ำสมัยมากขึ้น อาจเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงของผู้สูงอายุ

²⁶ ประจักษ์ ศกุนตะลักษณ์, เศรษฐศาสตร์เมือง, 2531.

²⁷ ภาณุ อดุลกัน, ทฤษฎีการสูงอายุ, 2539.

2.6 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง)²⁸

มาตรฐานสำหรับหน่วยที่อยู่อาศัย เป็นการกำหนดในเรื่องขนาดเนื้อที่ขององค์ประกอบหน่วยที่อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่เล็กที่สุดที่ผู้อยู่อาศัยสามารถอยู่ได้และมีความจำเป็นในการใช้งานจริงที่เก็บของ ความสูงของเพดาน ปริมาตร แสงธรรมชาติ การระบายอากาศ ประตู และการจัดห้อง มาตรฐานที่ถูกกำหนดขึ้นมาจัดทำได้คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย โดยการเคหะแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานไว้ดังนี้

1. มาตรฐานเนื้อที่ และความกว้างต่ำสุด

1) ส่วนมิดชิด เป็นพื้นที่ที่ต้องการความเป็นส่วนตัวสูงสุด เพื่อใช้กับกิจกรรมการอยู่อาศัยเฉพาะบุคคล ได้แก่ ห้องนอน และห้องน้ำ

ตารางที่ 6 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนมิดชิด

พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1.ห้องนอนแรก	8.64	2.40
2.ห้องนอนต่อไป (ชนิด 2 เตียง)	7.20	2.40
3.ห้องนอนต่อไป (ชนิด 1 เตียง)	5.76	2.40
4.ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ - อ่างล้างหน้า - ส้วม)	2.88	1.80
5.ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ - ส้วม - ซักผ้า)	2.16	1.20
6.ห้องส้วมแยกเดี่ยว	1.44	1.20
7.ห้องอาบน้ำแยกเดี่ยว	1.08	1.20

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2519

2) ส่วนอเนกประสงค์ ได้แก่ ห้องรับแขก - พักผ่อน ห้องครัว และห้องทานอาหาร

ตารางที่ 7 มาตรฐานเนื้อที่ห้องเล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนอเนกประสงค์

พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1.พื้นที่รวมสำหรับรับแขก พักผ่อน รับประทานอาหาร และเตรียมอาหาร	22.32	2.40
2.พื้นที่รวมสำหรับรับแขก - พักผ่อน - รับประทานอาหาร	18.00	2.40
3.พื้นที่รวมสำหรับรับประทานอาหาร - ครัว	12.96	2.40

²⁸ รศ.ดร.บรรณโคภิชช์ เมฆวิชัย และคณะ, มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง), 2549.

พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
4.ห้องรับแขก - พักผ่อน	14.40	2.40
5.ห้องรับประทานอาหาร	8.64	2.40
6.ห้องเตรียมอาหาร	4.32	1.80
7.ห้องครัวแยกเดี่ยว	4.67	2.10

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2519

หมายเหตุ : ระบุต่าง ๆ ตามตารางที่ 2.2 และตารางที่ 2.3 ให้วัดจากศูนย์กลาง ถึง ศูนย์กลางผนัง ที่มีความหนาไม่เกิน 15 เซนติเมตร

ที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยที่ประกอบด้วยห้องนอน พื้นที่รวมสำหรับพักผ่อน รับประทานอาหาร พื้นที่ครัว และห้องน้ำส้วม พื้นที่รวมสำหรับผู้อยู่อาศัยของครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 คน จะต้องไม่น้อยกว่า 28 ตารางเมตร

2. ความสูงของเพดาน ความสูงจากพื้นถึงเพดานของพื้นที่ใช้อยู่อาศัย จะต้องไม่น้อยกว่า 2.4 เมตร ในที่ซึ่งเพดานมีความเอียงลาด ส่วนต่ำสุดของเพดานวัดจากพื้นห้องไม่น้อยกว่า 2.4 เมตร และในกรณีที่มีการติดตั้งพัดลมดูดอากาศในห้องน้ำและครัว ความสูงของเพดาน ดังกล่าวสูง 2 เมตรได้

3. การระบายอากาศ

(1) พื้นที่อยู่อาศัย ช่องหรือหน้าต่างที่เปิดได้ขนาดเล็กที่สุดจะต้องมีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องนั้น ๆ โดยให้มีช่องเปิดในทิศทางตรงกันข้าม และลมสามารถผ่านได้ตลอด

(2) พื้นที่ที่ไม่ใช่อยู่อาศัย

2.1) ใต้ถุนอาคารที่มีพื้นที่ชั้นล่างลอยพื้นจากระดับดิน ซึ่งบางส่วนหรือทั้งหมดของโครงสร้างนั้นเป็นไม้ จะต้องมียังช่องระบายอากาศอย่างน้อย 2 ด้าน ช่องระบายอากาศนี้ต้องมีพื้นที่อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเนื้อที่ใต้ถุนทั้งหมด

2.2) ห้องหลังคาและเนื้อที่เหนือเพดาน ต้องจัดให้มีทางลมผ่านตลอด มีขนาดเท่ากับร้อยละ 5 ของพื้นที่เพดาน

2.3) ช่องบันได ต้องจัดให้มีช่องระบายอากาศ โดยมีพื้นที่ระบายอากาศน้อยที่สุด 0.1 ตารางเมตรต่อขั้น

4. ประตู

เพื่อจัดให้มีช่องที่มีขนาดเพียงพอสำหรับการใช้สอย เช่น การขนย้ายเครื่องเรือนและอุปกรณ์หรือทางเข้าสำหรับการตรวจตราและการบำรุงรักษา

(1) ประตูภายนอก

ตารางที่ 8 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายนอก

ชนิดของประตู	ความกว้าง		ความสูง
	บานเดี่ยว	บานคู่บานละ	
1. ประตูทางเข้า	0.9 เมตร	0.75 เมตร	2 เมตร
2. ประตูบริการ	0.8 เมตร	0.75 เมตร	2 เมตร

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2519

(2) ประตูภายใน

ตารางที่ 9 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายใน

ชนิดของประตู	ความกว้าง	ความสูง
1. ประตูเข้าห้องนอน	0.8 เมตร	2 เมตร
2. ประตูเข้าห้องครัว	0.8 เมตร	2 เมตร
3. ประตูเข้าห้องน้ำ	0.6 เมตร	2 เมตร
4. ประตูตู้เสื้อผ้า เก็บของ	0.7 เมตร	1.95 เมตร

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2519

5. ทางติดต่อภายในอาคาร

(1) บันได การวางผังบันได มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ความสูงของลูกตั้งทุกชั้นของบันไดเดียวกัน ต้องมีขนาดเท่ากัน และจะต้องไม่สูงกว่า 0.2 เมตร และลูกนอนต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.2 เมตร

1.2) ความสูงของช่วงบันได แต่ละช่วงจะต้องไม่สูงกว่า 3.00 เมตร (วัดทางตั้ง)

1.3) ความกว้างของชานพักบันได จะต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได

1.4) ราวบันได

ก) บันไดจะต้องมีราวอย่างน้อย 1 ด้าน ถ้าบันไดนั้นมีลูกตั้ง 3 ลูกขึ้นไป

ข) บันไดที่มีความกว้างเกิน 1.50 เมตร จะต้องจัดให้มีราวบันได 2 ข้าง

ค) ความสูงของราวบันได วัดตั้งฉากกับชานพักบันได หรือลูกนอนบันได

ตรงจมูกบันไดจะต้องไม่น้อยกว่า 75 เซนติเมตร และไม่เกิน 90 เซนติเมตร

1.5) ความกว้างของบันได

ก) ความกว้างของบันไดภายในหน่วยที่อยู่อาศัย ต้องไม่น้อยกว่า 0.75 เมตร

ข) อาคารที่มีผู้อยู่อาศัยต่ำกว่า 50 คน บันไดจะต้องกว้างอย่างน้อย 0.90 เมตร และความกว้างของบันไดจะต้องเพิ่มขึ้น 20 เซนติเมตร ต่อ จำนวนผู้อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นทุก 25 คน

ค) ความกว้างของบันไดไม่ควรเกิน 2.10 เมตร

(2) ทางเดินร่วม

2.1) สำหรับบ้านพักอาศัย ความกว้างไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร

2.2) สำหรับอาคารพักอาศัยรวม และอาคารสาธารณะ ความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร

(3) ลิฟต์ การวางผังลิฟต์ มีรายละเอียดดังนี้

3.1) ลิฟต์จะต้องมีขนาดใหญ่พอที่จะจุผู้ใหญ่ออย่างน้อย 4 คน พร้อมกันได้ โดยมีกลไกบังคับ และเลื่อนลงในปล่องลิฟต์ที่จัดไว้

3.2) ความกว้างของโถงหน้าลิฟต์ไม่น้อยกว่า 1.8 เมตร หากทางเดินร่วมกว้าง 1.8 เมตร ต้องเพิ่มความกว้างของโถงหน้าลิฟต์ 12%

3.3) ระยะทางเดินไกลสุดจากที่พักอาศัย ถึงลิฟต์ต้องไม่เกิน 54 เมตร เนื่องจากความสะดวกและเหมาะสมในการให้บริการต่อผู้อยู่อาศัยที่ต้องเดินมายังตำแหน่งลิฟต์

2.7 แนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place)²⁹

แนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม เป็นการให้บริการผู้สูงอายุโดยแนะนำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอายุแล้วอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยเดิม และให้มีบริการเพื่อช่วยเหลือได้ในกรณีที่เกิดปัญหาสุขภาพขึ้น ซึ่งทางเลือกทั่วไปในการรักษาพยาบาล คือ การให้ผู้สูงอายุเป็นฝ่ายไปหาเพื่อรับการรักษา หรือต้องย้ายที่อยู่ไปยังสถานที่ที่สามารถให้การรักษาพยาบาลได้ แต่โดยความเป็นจริงแล้วผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 90 มีความต้องการอาศัยอยู่ในที่เดิม ซึ่งผู้สูงอายุจะรู้สึกว่าร่างกายสามารถฟื้นตัวได้ดีกว่า

²⁹ Lawlor and Thomas, Aging in place, 2008.

ภาพที่ 11 แสดงแนวความคิดเรื่องการสูงอายุในที่เดิม (Aging in place)

ผู้สูงอายุบางส่วนปฏิเสธที่จะเข้ารับการผ่าตัด เนื่องจากเกรงว่าจะต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิม ปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญเมื่อมีอายุมากขึ้นนั้นมีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจิตใจ เช่น การขาดความมั่นใจ กังวลว่าจะถูกละเลยหรือรู้สึกว่าจะไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และยังมี ความกังวลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน การดูแลที่พักอาศัย ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านร่างกาย เช่น ปัญหาการมองเห็น ข้อจำกัดทางร่างกาย รวมไปถึงการสูญเสีย ความทรงจำ เป็นต้น ด้วยสภาพร่างกายและจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดปัญหาในการอยู่อาศัย ตามมา

แนวคิดในการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (ภาพที่ 2.3) เป็นทัศนะในเชิงการบูรณาการ ซึ่งมองว่า วิธีทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับความสุข และความพึงพอใจคือการที่ผู้สูงอายุยังคงสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนที่ได้อยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้สังคมและชุมชนควรดำเนินการให้ผู้สูงอายุ สามารถอยู่ร่วมกับคนในวัยอื่น ๆ ได้ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งการจัดแบ่ง พื้นที่ของที่อยู่อาศัยซึ่งผู้สูงอายุเคยอยู่มาก่อน ให้มีความเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ชุมชนจำเป็นต้องสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ หลักการสำคัญในการดำเนินการตามแนวคิดนี้ คือ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดใน เรื่องที่อยู่อาศัย สภาวะแวดล้อมของชุมชนและสังคมไปสู่สิ่งที่เรียกว่า การออกแบบสำหรับ คนทุกกลุ่ม (Design-for-all)

2.8 ถนนเพื่อชีวิต (Streets for Life)³⁰

แนวคิดถนนเพื่อชีวิต สามารถแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1. ถนนที่ทุกคนสามารถได้รับความสะดวกสบายในการเข้าใช้งาน ถึงแม้ว่าจะมีอายุมากขึ้น
2. ถนนที่ทุกคนทุกเพศทุกวัย (ทุกคนในสังคม) สามารถใช้งานได้อย่างไร้กังวล โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีอาการสมองเสื่อม

แนวความคิดถนนเพื่อชีวิตนั้นเหมาะสมอย่างยิ่งในการออกแบบที่รวมสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และสภาพแวดล้อมที่ทุกคนสามารถใช้งานได้ร่วมกัน ไม่ว่าจะมียุหรือความสามารถอย่างไร จึงเรียกการออกแบบนี้ว่า การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal design or design for all) แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. การออกแบบเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ
2. การออกแบบเพื่อให้ผู้ที่ไร้ความสามารถได้เข้ามาใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้

จากการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของผู้สูงอายุมักจะอยู่ระหว่างบ้าน ร้านค้า และสถานพยาบาล โดยหลักการออกแบบ คือ การตั้งร้านค้า ป้ายรถเมล์ สถานพยาบาล และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในระยะ 10 นาที หรือ 800 เมตร ของการเดินทาง ซึ่งระยะทางเหล่านี้ใช้ได้เพียงกับคนวัยหนุ่มสาวเท่านั้น เพราะโดยทั่วไปแล้วผู้สูงอายุประมาณ 70 ปี จะใช้เวลาประมาณ 10-20 นาที ในการเดิน 400-500 เมตร และยังไม่สามารถเดินติดต่อกันนานเกิน 10 นาที โดยไม่พักได้ ดังนั้นหลักการออกแบบเพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายควรมีลักษณะดังนี้

- ที่อยู่อาศัยไม่ควรอยู่ห่างจากบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ที่ทำการไปรษณีย์ ธนาคาร คลินิกสุขภาพ ห้องน้ำสาธารณะ ที่นั่งสาธารณะ และป้ายรถประจำทาง เกิน 500 เมตร

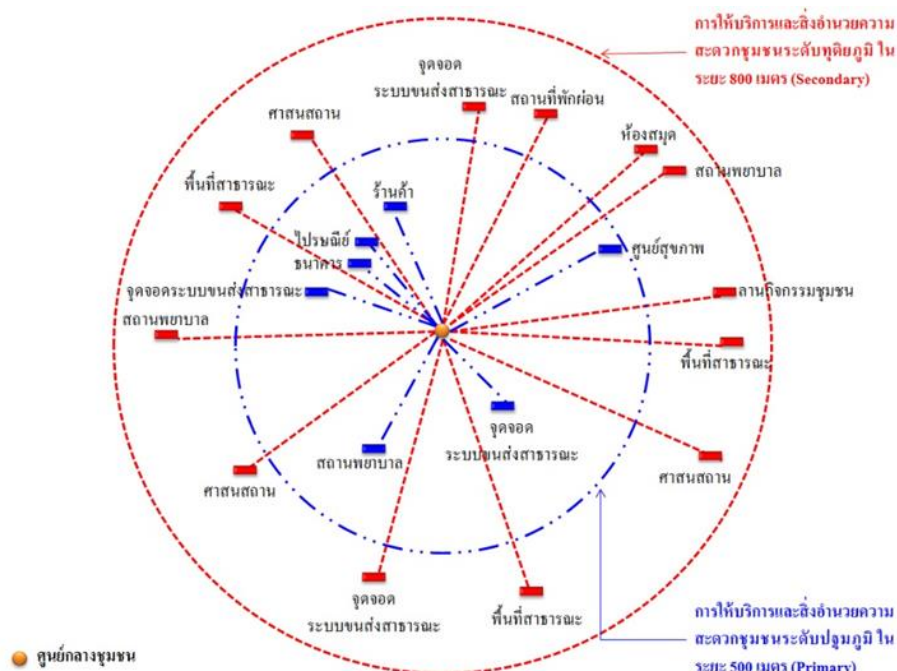
- ที่อยู่อาศัยไม่ควรอยู่ห่างจากบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกรองมา เช่น บริเวณพื้นที่เปิด (เช่น สวนสาธารณะ ที่ดินจัดสรร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ) ห้องสมุด คลินิกหมอพื้นบ้าน ร้านแว่นตา สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สมาคม สิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยผ่อนคลาย และห้องน้ำสาธารณะ เกิน 800 เมตร

- ทางเข้าไปสู่อาคาร หรือสถานที่ต่าง ๆ ควรจัดให้เห็นได้อย่างชัดเจนและจำได้ง่าย
- ธรณีประตูของสถานที่ต่าง ๆ ควรอยู่ระดับเดียวกับพื้นที่ตั้ง
- จัดวางเก้าอี้สาธารณะทุก 100 ถึง 125 เมตร

³⁰ Elizabeth Burton and Lynne Mitchell. *Inclusive urban design : Street for life*. Oxford : Architectural Press, 2006.

- ถนนแต่ละสายควรติดต่อกัน มองเห็นได้ชัดเจน และมีทางแยกที่ไม่สับสน
- พื้นผิวที่ควรเรียบและมีความกว้าง 2 เมตร
- ควรใช้ทางลาดที่ไม่ชัน ในบริเวณที่มีการเปลี่ยนระดับพื้น มากกว่าใช้ขั้นบันได
- ควรจัดให้มีทั้งทางลาดและบันได ในบริเวณที่มีการเปลี่ยนระดับพื้นมาก
- พื้นต่างระดับ ควรจัดให้มีราวจับ ทำพื้นไม่ลื่น ไม่ใช่สีที่สว่างเกินไป

ภาพที่ 12 สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

2.9 แนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (Accessible City)

1. แนวคิดการจัดการสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ³¹

การจัดสภาวะแวดล้อมมีความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุมีความสามารถในการควบคุมสภาวะแวดล้อมลดลง ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการทนต่อความกดดัน ความเครียดต่าง ๆ รวมถึงการโยกย้ายจากที่อยู่อาศัยที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดปัญหา และมีผลกระทบทั้งทางร่างกาย สังคม และจิตใจของผู้สูงอายุ การจัดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรจัดให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในสภาวะแวดล้อมทั้ง 3 ส่วน คือ

- 1) สภาวะแวดล้อมบุคคล (Individual Environment) ควรปรับเปลี่ยนสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะเสื่อมถอย

³¹ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ, 2558.

ความผิดปกติ และสภาพปัญหาที่ผู้สูงอายุประสบอยู่ เช่น ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางสายตา ควรจัดให้มีแว่นตา หรือผู้ที่มีปัญหาในการทรงตัวควรจัดให้มีไม้เท้าช่วยในการทรงตัว และการเดิน ผู้สูงอายุที่มีอาการซึมเศร้าอาจเกิดจากสภาวะแวดล้อมในบ้านที่มีแสงสว่างน้อย ขาดสีสันทัน เก้าอี้ทึบโทรม ไร้มิติ และราบเรียบเกินไป ทำให้ผู้ที่มีสภาพปัญหาทางด้านจิตใจอยู่แล้ว เกิดความรู้สึกหดหู่มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักถึง คือ เครื่องตกแต่งบ้าน หรืออุปกรณ์ที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกไม่สะดวก อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น ประตูที่หนัก โตะที่วางขวางทางเดิน ปลั๊กไฟที่มีสภาพชำรุด การวางของไม่เป็นที่เป็นทาง สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการปรับปรุงเช่นเดียวกัน

- 2) สภาวะแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) ควรเน้นการจัดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือแม้แต่การพูดคุยเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ ดังนั้นการดำเนินงานในการเตรียมที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ หรือการดำเนินงานระหว่างวิศวกร สถาปนิก มณฑนาการ ครอบครัว และผู้สูงอายุ ควรมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์
- 3) สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ควรให้ความสนใจในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของผู้สูงอายุ นอกเหนือจากความสวยงาม ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุที่เดินไม่สะดวกอาจลื่นหกล้มได้ หากทางเดินไม่มีที่เกาะยึด หรือพื้นห้องน้ำอยู่ในสภาพที่ลื่นมาก นอกจากนั้นการจัดอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน มีผลต่อสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุ มีผู้ศึกษาพบว่า การจัดเก้าอี้ให้หันหน้าชนกัน การใช้โตะกลมมากกว่า โตะสี่เหลี่ยม ต่างมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีการสนทนาพูดคุยกับผู้อื่นได้มากขึ้น

สภาวะแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมากกว่าวัยอื่น ๆ ดังนั้น เพียงการปรับเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมของผู้สูงอายุให้เหมาะสม โดยใส่ใจในทุกรายละเอียดข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นสภาวะแวดล้อมทางสังคม หรือสภาวะแวดล้อมทางกายภาพ จะช่วยป้องกันลด และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดกับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ซึ่งการปรับเปลี่ยนนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละคนประกอบด้วย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพ

2. แนวคิดโมเดลสภาพแวดล้อมเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

โมเดลสภาพแวดล้อมเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ของ Lawton ได้แสดงให้เห็นว่าชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ³²

³² Lawton, M.P. *Planning and Managing Housing for Older People*. New York : John Wiley & Sons, 1975.

- 1) ความผาสุกเชิงจิตวิทยา (Psychological well being) หมายถึง การรับรู้และการประเมินตนเองของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคุณค่าและประสบการณ์ในอดีต ตัวอย่างเช่น การรับรู้ความสมหวัง การรับรู้ความสุขจากกิจกรรมต่าง ๆ
- 2) ความสามารถเชิงพฤติกรรม (Behavioral Competence) หมายถึง สภาพร่างกายและความสามารถของผู้สูงอายุที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ความสามารถเชิงพฤติกรรมนี้จะครอบคลุมการดำเนินชีวิต สุขภาพ การใช้เวลา และพฤติกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
- 3) การรับรู้คุณภาพชีวิต (Perceived Quality of Life) หมายถึง ความรู้สึกพอใจหรือรู้สึกไม่พอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อสิ่งใดในชีวิตของเขา เช่น ที่อยู่อาศัย ครอบครัว เพื่อนบ้าน การใช้เวลา และอื่น ๆ
- 4) สภาพแวดล้อมเชิงประจักษ์ (Objective Environment) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม 5 ด้าน
  - สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ บรรยากาศ และอาคารสถานที่ หากกล่าวในรายละเอียด สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะเน้นที่ที่อยู่อาศัย อุปกรณ์ของใช้ และเฟอร์นิเจอร์ ที่จะอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสะดวกและมีความสุข
  - สภาพแวดล้อมด้านบุคคล ได้แก่ บุคคลสำคัญของผู้สูงอายุ เช่น ครอบครัว เพื่อน บุคลากรสาธารณสุข
  - สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มคนในสังคมขนาดเล็ก หมายถึง กลุ่มบุคคลในสังคมที่ผู้สูงอายุจะต้องมีการพบปะกันเป็นประจำ
  - สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มคนในสังคมขนาดกลาง หมายถึง กลุ่มบุคคลกลุ่มเดียวกันกับผู้สูงอายุ สิ่งที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการจัดกลุ่ม คือ อายุ ฐานะ เศรษฐกิจ และเชื้อชาติ ของกลุ่มคนที่จะมาร่วมกลุ่มเดียวกัน
  - สภาพแวดล้อมด้านสังคม หมายถึง ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของสังคม ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

3. แนวคิดในการใช้พื้นที่สาธารณะ³³

พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ที่คนในเมืองหรือชุมชนใช้ร่วมกัน เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนหรือเมือง รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

³³ H. Frey. Towards a More Sustainable Urban Form : Designing the City. America, 1999.

ตัวอย่างของพื้นที่สาธารณะ อาทิ สถานที่ชุมนุมเพื่อทำกิจกรรม (Nodes) พื้นที่ที่เป็นจัตุรัสในเมือง (Square) ถนน ลาน ตลาด พื้นที่ริมน้ำ (waterfront) สวนสาธารณะ และส่วนที่เป็นธรรมชาติในเมือง

1) ความสำคัญของพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สาธารณะมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อความเป็นเมือง ดังนี้

- เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนพบปะแลกเปลี่ยนและทำกิจกรรมร่วมกัน
- เป็นสถานที่ที่คนต่างวัฒนธรรมหรือต่างวัยมาพบปะกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และรับรู้การเป็นส่วนหนึ่งของเมือง หรือชุมชน

2) รายละเอียดของพื้นที่สาธารณะ

- **สถานที่ชุมนุมเพื่อทำกิจกรรม (Activity Nodes)** ปัญหาหนึ่งที่สำคัญของเมืองหรือชุมชน คือสถานที่เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ นั้น กระจายตัวมากเกินไป จนไม่สามารถมีผลใด ๆ กับเมืองหรือชุมชนเลย จากการศึกษาพฤติกรรมและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในเมือง จะพบว่า คนหรือสมาชิกของชุมชนมีแนวโน้มที่ชอบไปสถานที่ที่กิจกรรม หรือ มีคนอยู่มาก ๆ ซึ่งจุดรวมกิจกรรม จะประกอบด้วย 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

- จุดรวมกิจกรรมหรือสถานที่ที่พบปะนั้น ควรจะอยู่ตามพื้นที่ต่างๆที่เป็นทางเดินหรือทางสัญจรของชุมชน หรือเมือง โดยทางเดินหรือทางสัญจรอาจจะขยายออกแล้วเปลี่ยนเป็นพื้นที่ที่ทำกิจกรรม
- พื้นที่ที่เป็นจุดรวมหรือทำกิจกรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่ใหญ่มากแต่ควรมีความสัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรม และจำนวนคนทำกิจกรรม
- ในชุมชนหนึ่ง ๆ ระยะห่างระหว่างพื้นที่ร่วมไม่ควรจะไกลกันมากโดยประมาณ 100 เมตร และควรจะเชื่อมต่อกัน

- **พื้นที่สาธารณะที่เป็นที่รวม หรือทำกิจกรรม (Small Public Squares)** พื้นที่สาธารณะที่เป็นที่พบปะหรือทำกิจกรรม จะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดพื้นที่หรือสถานที่ร่วมสิ่งสำคัญที่ควรคำนึง คือ ขนาดของพื้นที่สาธารณะนั้นต้องมีขนาดไม่ใหญ่มากจนเกินไป จากการวิจัยพื้นที่สาธารณะที่ประสบผลสำเร็จ จะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในระยะ 18 เมตร ซึ่งมีเหตุผลดังต่อไปนี้

- ความหนาแน่นของจำนวนประชากรที่ใช้พื้นที่สาธารณะ
- ระยะการมองเห็นของคน และสามารถจดจำใบหน้าของคนอื่น ๆ ได้อยู่ในช่วง 21 เมตร ซึ่งการมองเห็นและจับเค้าโครงหน้าของคนอื่นได้ จะสร้างความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมหรือการอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งการได้ยินเสียงของคนอื่น ๆ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะสูญหายไปในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่มาก ๆ

ดังนั้นพื้นที่สาธารณะควรมีพื้นที่ไม่ใหญ่มาก โดยความกว้างของพื้นที่ควรจะอยู่ในช่วง 13.5-18 เมตร และไม่ควรมากเกิน 21 เมตร แต่ความยาวของพื้นที่สาธารณะ มีขนาดยาวได้มากกว่า ตัวเลขข้างต้น

- รายละเอียดการออกแบบพื้นที่สาธารณะ และพฤติกรรมมนุษย์ในพื้นที่สาธารณะ (Detail in Public Space) ไม่เสมอไปที่พื้นที่ที่ถูกเตรียมไว้เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรม จะประสบผลสำเร็จ นั่นคือมีกิจกรรมเกิดขึ้น มีชีวิต มีความเป็นพลวัต และมีปริมาณคนเข้าไปใช้ตามที คาดไว้ ปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของพื้นที่สาธารณะ และการใช้พื้นที่ สาธารณะ คือ จิตวิทยาการใช้พื้นที่ของมนุษย์ การออกแบบทั้งผัง ที่ตั้ง และองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำกิจกรรม หรือใช้พื้นที่สาธารณะนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

- ความหนาแน่นของการใช้ทางสัญจรหรือพื้นที่สาธารณะ (Pedestrian Density) ในการเป็นพื้นที่สาธารณะ สิ่งสำคัญคือ ขนาดของพื้นที่สาธารณะนั้นไม่ควรมีขนาดใหญ่ จนเกินไป หรือมีพื้นที่มากเกินไป ปัจจัยที่มีผลต่อการประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวของพื้นที่สาธารณะ มีดังต่อไปนี้

- จำนวนคน ได้แก่ จำนวนคนต่อพื้นที่สาธารณะ ซึ่งควรมีสัดส่วนของ จำนวนคนต่อพื้นที่สาธารณะไม่ควรเกิน 15-30 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

- ขนาดของพื้นที่สาธารณะ

- องค์ประกอบร่วมของพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ กิจกรรม จุดมุ่งหมายในการมา ใช้พื้นที่สาธารณะ ถึงแม้ว่าจำนวนคนต่อพื้นที่ไม่ได้เป็นองค์ประกอบเดียวที่เป็นตัวกำหนดความมีชีวิต ของพื้นที่สาธารณะ องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น กิจกรรมที่เกิดขึ้นที่พื้นที่สาธารณะ และรอบ ๆ พื้นที่ สาธารณะนั้น ๆ รวมทั้งลักษณะทางกายภาพ ต่างเป็นปัจจัยในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลว ของพื้นที่สาธารณะ

- ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ

- ลักษณะและประเภทของคน

- จำนวนของคนในพื้นที่สาธารณะ กล่าวคือ โดยทั่วไปคนมักจะเข้าไปใช้ พื้นที่สาธารณะที่มีคนใช้เป็นจำนวนมาก

- ความสัมพันธ์กันระหว่างที่ตั้งและลักษณะของคนในพื้นที่สาธารณะ

โดยสรุปแล้วปัจจัยที่สำคัญของพื้นที่สาธารณะ คือ การออกแบบที่ตอบรับกับจิตวิทยาการใช้ พื้นที่ของมนุษย์ ดังนั้นพื้นที่ใด ๆ ที่จะทำให้คนเข้าไปใช้จะต้องเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต และ กิจกรรมของคนในบริเวณนั้น กล่าวคือ ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นทางเดินหลักหรือทางสัญจรหลัก รวมทั้ง มีรายละเอียดของการออกแบบ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมและจิตวิทยาการใช้พื้นที่ของมนุษย์

2.10 แนวคิดเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)³⁴

เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง เทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สามารถเพิ่มผลิตภาพได้ ให้ประโยชน์มาก โดยก่อความเสียหายทางสังคม น้อยที่สุด ชาวบ้านสามารถสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมได้ด้วยใช้วัตถุดิบ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะต้องช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในการประกอบการทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการอุตสาหกรรม จำเป็นต้องหาวิธีในการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานคอมพิวเตอร์ รวมถึงนำระบบสื่อสารเข้ามาช่วยทำให้เกิดระบบอัตโนมัติ ในระบบการจัดการทุกแห่งต้องใช้ข้อมูล เพื่อการดำเนินการและการตัดสินใจ ในระบบธุรกิจจึงใช้เครื่องมือเหล่านี้ช่วยในการทำงานเทคโนโลยี สำหรับการดำเนินการในหน่วยงานต่าง ๆ และในองค์การทุกระดับ ได้เห็นถึงความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับคนทุกระดับ พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น

เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)³⁵ คือ วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิต โดยมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพตามท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งในด้านวัตถุดิบ ความรู้ เศรษฐกิจ และอื่น ๆ ข้อจำกัดของสังคมในชนบท มีดังนี้

- คนชนบทมีพื้นฐานความรู้ต่ำ
- ทรัพยากรในชนบทมีจำกัด
- งบประมาณ
- ขาดความรู้ในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ต้องได้รับการถ่ายทอดจึงนำมาปฏิบัติได้

2.11 การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)³⁶

Universal Design เป็นแนวความคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และส่งเสริมจากแนวความคิดเดิม เพื่อให้ผู้พิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคาร และสิ่งแวดล้อมตามโครงการ Promotion of Non-Handicapping Physical Environment for

³⁴ ประดับ บุญชื่นชม, เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology), 2529.

³⁵ การพัฒนาประเทศตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) [ออนไลน์], 6 เมษายน 2561. แหล่งที่มา www.techno.pnu.ac.th

³⁶ ไตรรัตน์ จารุทัศน์และคณะ, การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design; Design for All), 2551.

Disabled Persons และได้มีการพัฒนาตามลำดับเป็น Accessible Design, Adaptable Design, Barrier Free Design ซึ่งในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหลักการของ Universal Design³⁷ คือ

หลักการที่ 1 ความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ (Equitable Use)

หลักการที่ 2 ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use)

หลักการที่ 3 ใช้ง่ายด้วยตนเอง (Simple and Intuitive)

หลักการที่ 4 การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจ (Perceptible Information)

หลักการที่ 5 ทนต่อการใช้ที่ผิดพลาด (Tolerance for Error)

หลักการที่ 6 เบาแรง (Low Physical Effort)

หลักการที่ 7 มีขนาดและที่ว่างเพื่อการเข้าถึงและใช้ได้ (Size and Space for Approach and Use)

ก่อนหน้านี้มีการใช้คำว่า “การออกแบบที่สามารถเข้าถึงได้ (Accessible design)” หรือคำว่า “การออกแบบที่ไม่มีอุปสรรคกีดขวาง (Barrier-free design)” ซึ่งเริ่มต้นหลักการการออกแบบจากคนพิการ หรือบุคคลที่ด้อยความสามารถต่าง ๆ หลังจากนั้นมีการค้นพบว่า ยังมีบุคคลกลุ่มอื่น ๆ อีกที่ไม่พิการ หรือด้อยความสามารถ แต่ด้วยข้อจำกัดของตนเอง เช่น กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้หญิง ตั้งครรภ์ คนป่วย ทำให้มีความจำเป็นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับข้อจำกัดเหล่านั้น จนเกิดคำว่า “การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal design ; Design for All)” ซึ่งครอบคลุมการออกแบบที่คำนึงถึงข้อจำกัดและลักษณะการใช้สอยของคนทุกกลุ่มตามที่กล่าวมาข้างต้น

2.12 คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ สถาปัตยกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice) ฉบับพ.ศ. 2552³⁸

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์มาตรฐานคู่มือปฏิบัติวิชาชีพสำหรับการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design Code of Practice) ในประเทศต่าง ๆ และเสนอแนวทางในการจัดทำมาตรฐาน คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ สำหรับการออกแบบเพื่อทุกคนที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อให้สถาปนิกและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบด้านชุมชนเมือง สถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในการอำนวยความสะดวก เป็นสาธารณูปโภคสำหรับ

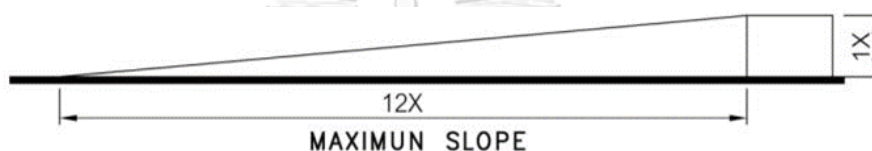
³⁷ ภราดร ฉัญญาพันธ์, 2550.

³⁸ ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice), พ.ศ.2552.

ประชาชนทุกเพศทุกวัย ทั้งเด็ก ผู้หญิง สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ และคนพิการสามารถใช้ได้ โดยมีส่วนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ทางลาดเข้าสู่อาคาร/ภายในอาคาร ลักษณะทางลาดที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

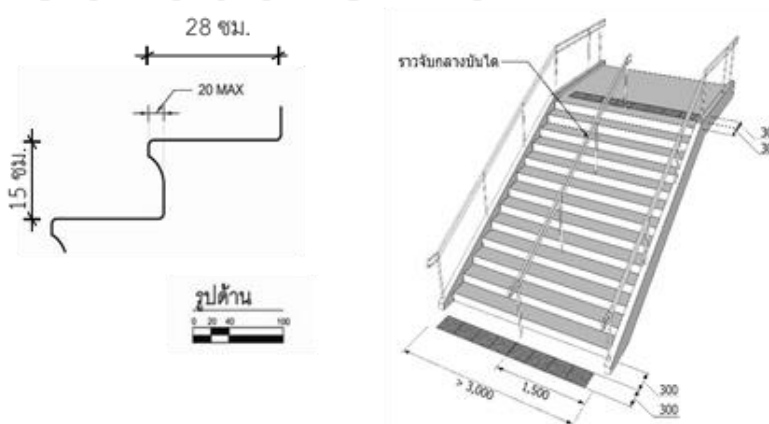
- พื้นผิววัสดุไม่ลื่น ความชันทางลาดไม่เกิน 1:12
- ทางลาดยาวไม่เกิน 6.00 เมตร หากเกินต้องมีชานพัก กว้างอย่างน้อย 1.50 เมตร
- ทางลาดยาวน้อยกว่า 6.00 เมตร กว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร
- ทางลาดยาวตั้งแต่ 2.50 เมตร ขึ้นไปต้องมีราวจับ 2 ข้าง
- ให้ยกขอบทางลาดสูง 15 เซนติเมตร ในด้านที่ไม่มีผนัง
- ระดับพื้นต่างกันไม่เกิน 2 เซนติเมตร ความชันทางลาดไม่เกิน 1:2

ภาพที่ 13 แสดงตัวอย่างขนาดทางลาด

2. บันได ลักษณะบันไดที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

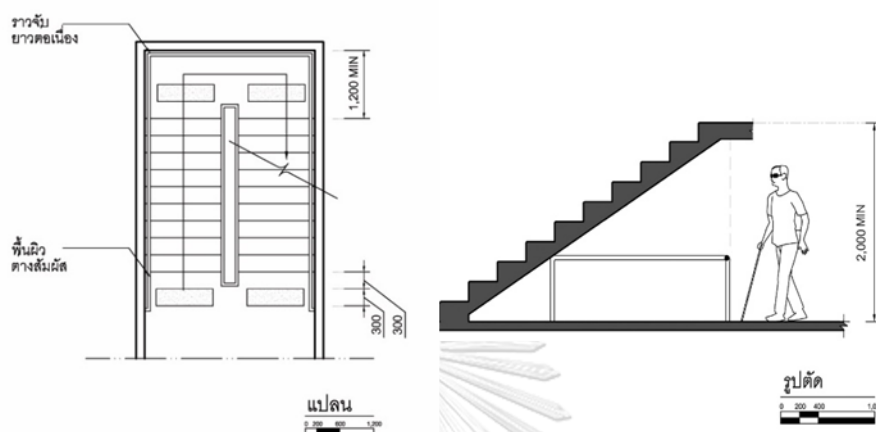
- พื้นผิววัสดุไม่ลื่น มีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร
- มีชานพักทุกระยะแนวตั้ง 2.00 เมตร
- ลูกตั้งสูงไม่เกิน 15 เซนติเมตร
- ลูกนอนยาวไม่น้อยกว่า 28 เซนติเมตร

ภาพที่ 14 แสดงระยะลูกตั้ง ลูกนอน และลักษณะบันไดที่เหมาะสม

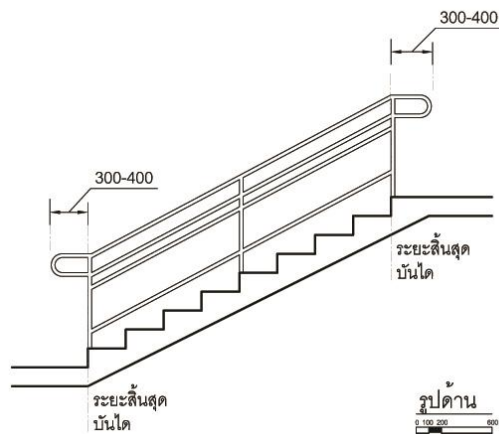
ควรติดตั้งราวจับแบบกลมมนทั้งสองฝั่งขนานข้างบันได โดยให้ยาวต่อเนื่องกัน และมีพื้นผิวต่างสัมผัสเตือน (Warning Block) บริเวณจุดเริ่มต้นของทางขึ้นหรือลงบันไดไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 35 เซนติเมตร และควรจัดเตรียมชานพัก ทุกระยะในแนวตั้งไม่เกิน 2 เมตร

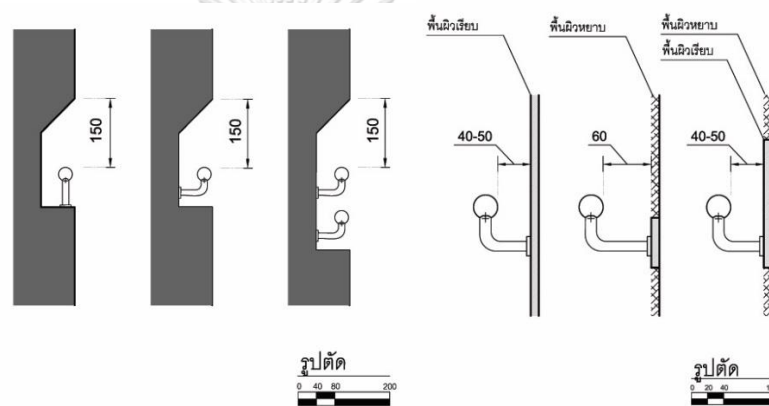
ภาพที่ 15 แสดงลักษณะบันไดที่เหมาะสม

3. ราวจับ ลักษณะราวจับที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

- ควรติดตั้งราวจับ หรือราวกันตามสถานที่ที่อันตราย เช่น บันได ทางลาด ระเบียง และบริเวณที่ยกสูงขึ้นจากพื้น ตั้งแต่ 40 เซนติเมตรขึ้นไป
- เพื่อความสะดวกสบายของผู้สูงอายุ ราวจับควรติดตั้งอยู่ในระดับความสูง 80 – 90 เซนติเมตร จากพื้น
- ราวจับควรติดอยู่กับกำแพงหรือโครงสร้างที่แข็งแรง เพื่อให้สามารถรองรับน้ำหนักจำนวนมากได้
- เส้นผ่านศูนย์กลางที่แนะนำของราวจับ คือ 3-4 เซนติเมตร
- ราวจับควรยื่นออกมาในระยะ 30-40 เซนติเมตร ตามแนวนอนตรงสุดทางลาด หรือบันได ยกเว้นราวจับกีดขวางทางสัญจร

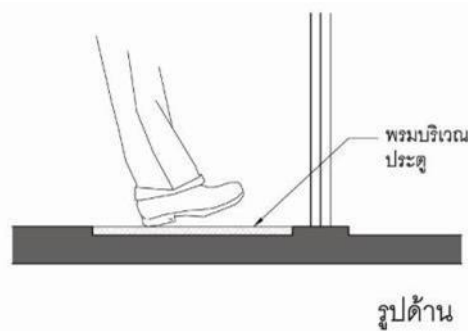
ภาพที่ 16 แสดงระยะยื่นของราวจับจากจุดสิ้นสุดของบันได

ภาพที่ 17 แสดงระยะห่างระหว่างกำแพงกับราวจับ

4. ทางเข้าอาคาร ลักษณะทางเข้าอาคารที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

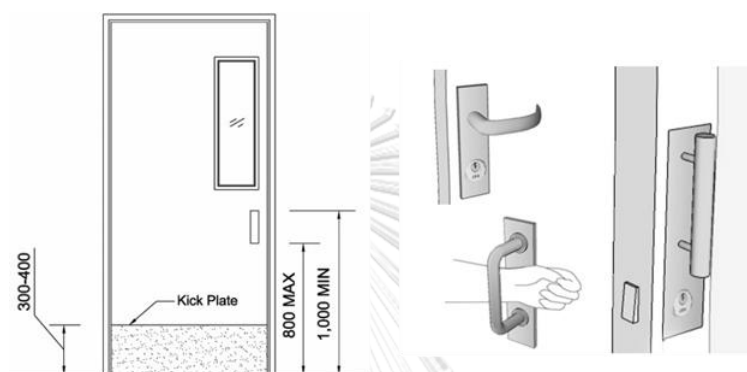
- ในสถานที่ที่ประตูเปิดออกสู่พื้นที่ด้านนอกและติดกับทางลาดด้านนอก ควรมีพื้นที่ว่างตรงบริเวณประตูบานที่เปิดออกสู่ภายนอก อย่างน้อย 1.50×1.50 เมตร
- บริเวณทางเข้าไม่ควรมีธรณีประตู ถ้าหากใช้พรมควรอยู่ในระดับเดียวกับพื้น
- พื้นที่หน้าทางเข้าควรเป็นพื้นลาด ร้อยละ 2 ทั้งนี้เพื่อช่วยในการระบายน้ำ
- พื้นที่หน้าทางเข้าไม่ควรลื่น และควรมีกันสาดบริเวณพื้นที่หน้าทางเข้า

ภาพที่ 18 แสดงลักษณะการใช้พรมที่อยู่ในระดับเดียวกับพื้น

5. ประตู ลักษณะประตูที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

- เปิด-ปิดได้ง่าย ผู้สูงอายุสามารถเข้าออกได้โดยสะดวก และไม่แนะนำให้ติดตั้งอุปกรณ์ชนิดที่ทำให้ประตูปิดเองได้
- ไม่แนะนำให้มีส่วนลวดระดับที่ประตู
- ช่องประตูกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร
- ระยะติดตั้งมือจับชนิดก้านบิด หรือแกนผลักรั้งสูงจากพื้น 1.00-1.20 เมตร

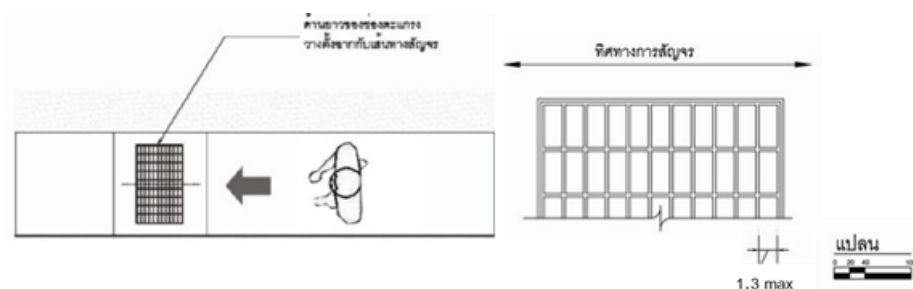
ภาพที่ 19 แสดงลักษณะประตูที่เหมาะสม

6. หน้าต่าง ลักษณะหน้าต่างที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

- หน้าต่างไม่ควรติดตั้งสูงเกินไป และควรทำให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพภายนอกได้
- การปิด-เปิดหน้าต่างไม่ควรฝืดหรือลื่นเกินไป หากมีเหล็กดัดควรมีช่องที่สามารถเปิดได้ง่ายยามฉุกเฉิน
- ลูกฟักกระจกให้ติดเครื่องหมาย หรือแถบสีที่สังเกตเห็นได้ชัด
- สำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพภายนอกได้ หน้าต่างควรติดตั้งที่ระดับความสูงไม่เกิน 50 เซนติเมตร จากระดับพื้น

7. ทางเดิน ทางเชื่อม ลักษณะทางเดิน ทางเชื่อมที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

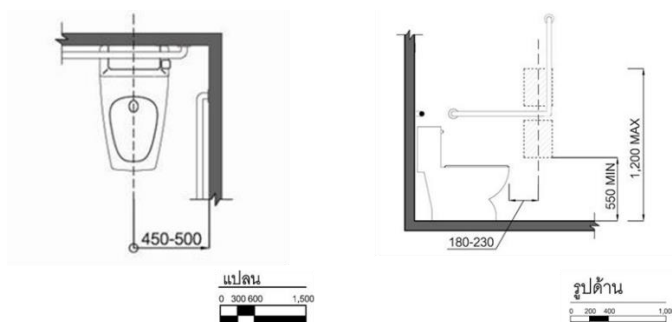
- พื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่ลื่น
- ไม่ควรมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อผู้พิการ หรือมีส่วนของอาคารยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรคขวางทางสัญจร
- ความกว้างของทางเดิน ทางเชื่อมไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร
- หากมีท่อระบายน้ำ หรือรางระบายน้ำบนพื้นต้องมีฝาปิดท่อหรือฝาตะแกรงขนาดร่องกว้างไม่เกิน 1.3 เซนติเมตร ให้ด้านยาวของช่องตะแกรงตั้งฉากกับทางสัญจร

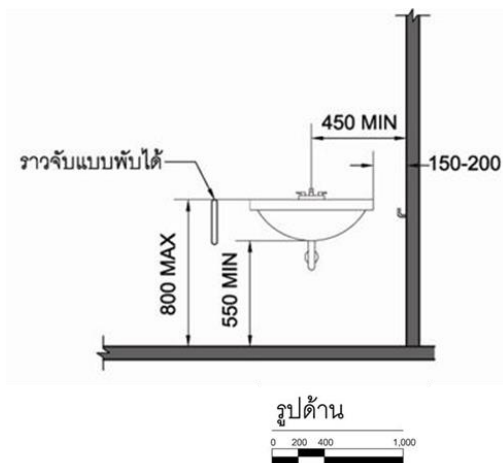
ภาพที่ 20 แสดงลักษณะการวางตะแกรงในทางสัญจร

8. ห้องน้ำ ห้องส้วม ลักษณะห้องน้ำ ห้องส้วมที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

- จำนวนห้องน้ำคนพิการอย่างน้อย 1 ห้อง แยกจากห้องน้ำของคนทั่วไป
- ประตูกว้างสุทธิอย่างน้อย 90 เซนติเมตร
- พื้นกว้างภายใน มีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร
- พื้นห้องส้วมมีระดับเสมอพื้นภายนอก หรือมีทางลาดในกรณีเป็นพื้นต่างระดับ
- ติดตั้งราวจับทั้งในแนวตั้ง และแนวนอน
- โถส้วมชนิดนั่งห้อยขา สูงจากพื้น 45-50 เซนติเมตร และมีพนักพิง
- ควรมีพื้นที่หน้าอ่างล้างมืออย่างน้อย 0.90x1.20 เมตร เพื่อการเข้าถึง
- อ่างล้างมือมีความสูงจากพื้นถึงขอบบนของอ่าง 75-80 เซนติเมตร และมีราวจับในแนวนอนแบบพับเก็บได้ในแนวตั้งทั้งสองข้างของอ่าง
- ก๊อกน้ำสามารถใช้มือเดียวบังคับโดยไม่ต้องออกแรง และไม่ควรถูกออกแบบหมุน ถ้าเป็นไปได้ควรใช้ก๊อกแบบก้านโยก (Lever operated) หรือแบบอัตโนมัติ
- กระจกที่ติดตั้งบริเวณเหนืออ่างล้างหน้า ควรติดตั้งที่ความสูงจากพื้นไม่เกิน 1 เมตร

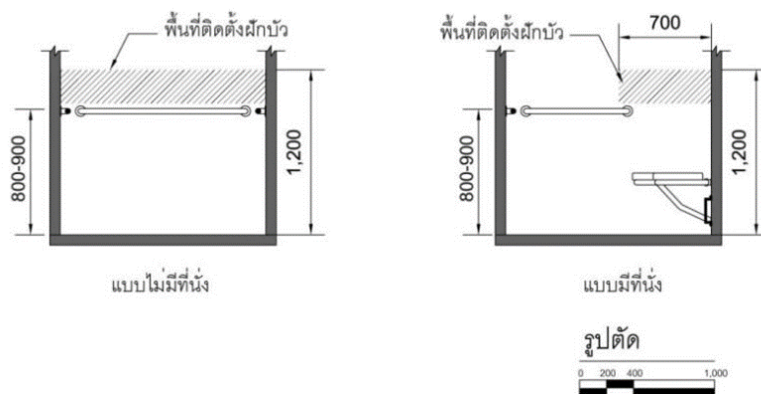

ภาพที่ 21 แสดงตำแหน่งโถสุขภัณฑ์ที่เหมาะสม และการติดตั้งราวจับติดผนัง

ภาพที่ 22 แสดงระยะติดตั้งอ่างล้างมือ

- ที่อาบน้ำควรใช้แบบฝักบัว จะปลอดภัยกว่าแบบอ่างอาบน้ำ และควรมีพื้นที่วางขนาดความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.10 เมตร และความยาวสุทธิไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร
- ควรมีที่นั่งอาบน้ำให้กับผู้สูงอายุได้ใช้ และที่นั่งสำหรับอาบน้ำควรมีความสูงจากพื้น 45-50 เซนติเมตร
- ควรจะติดตั้งราวจับไว้กับกำแพงด้านหลังและตรงข้ามที่นั่ง ในระดับความสูง 80-90 เซนติเมตร
- บริเวณที่ล้างตัวไม่ควรมีขอบทางสัญจรกัน (curb) หรือในกรณีที่มี ไม่ควรสูงเกิน 1 เซนติเมตร

ภาพที่ 23 แสดงที่อาบน้ำแบบใช้แบบฝักบัว

- ภายในตัวห้องน้ำควรมีปุ่มหรือเชือกสัญญาณฉุกเฉิน เพื่อขอความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีป้ายระบุไว้อย่างชัดเจน
- สัญญาณเตือนภัยควรที่จะติดตั้งไว้ 2 ตำแหน่ง โดยให้อ้อมได้จากระยะ 95 และ 25 เซนติเมตร จากระดับพื้น เพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ทั้งจากเก้าอี้ที่นั่ง

2.13 วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย	นางสาวณิศาภัทร สุสุวรรณ (2553)	นางลลิตาพันธ์ ภูมิภักดิ์ (2558)	นางสาวณิศาภัทร สุสุวรรณ (2555)	นายมงคล ปฐมกุลเสารัช (2554)	ผู้วิจัย
หัวข้อวิจัย	การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนเพื่อการอยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทภาคกลาง: กรณีศึกษาหมู่บ้านเขาน้อย อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	การปรับปรุงและพัฒนาต้นแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพในชนบท กรณีศึกษา ตำบลท่าข้าม จังหวัดสิงห์บุรี	การประเมินการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่	การปรับปรุงและพัฒนาต้นแบบที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ : กรณีศึกษา ตำบลท่าข้าม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	หัวข้อวิจัย
วัตถุประสงค์	ศึกษาสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในเขตชนบท ภาคกลางเสนอแนะปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนเพื่อการอยู่อาศัยที่เหมาะสมในเขตชนบท	ศึกษาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนของผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการติดตามผลการปรับปรุงพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวก	เพื่อศึกษาข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมถึงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในเขตชนบท และติดตามผลจากการดำเนินการปรับปรุงที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ	วัตถุประสงค์
ข้อสรุปงานวิจัย	สภากรณูปโภค/สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุมาก คือ ส่วนสาธารณชน ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับทางเดินและทางสัญจรมากที่สุด	สิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนที่ผู้สูงอายุมีการใช้ให้กิจกรรมบ่อยครั้ง ได้แก่ ศาลา สถาน สถานพยาบาล และลานออกกำลังกายสาธารณะ	สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่ผู้สูงอายุมีการใช้บ่อยครั้ง ได้แก่ ศาลา สถาน, โรงพยาบาลและศูนย์ออกกำลังกาย	ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยต่างๆ ภายในและภายนอกที่อยู่อาศัย หอพัก ทางเดินภายในและภายนอก บ้าน	งานวิจัย
ประเด็นที่คล้ายคลึง	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพการอยู่อาศัย ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อพื้นที่ใช้สอย และสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ปรับปรุงและพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุเหมือนกัน โดยมีตัวแปรที่คล้ายคลึงกัน 	ประเด็นที่คล้ายคลึง
ข้อแตกต่าง	<ul style="list-style-type: none"> งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่ชนบท บริบทที่แตกต่างกัน มุ่งศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนไปในทางเดียว 	<ul style="list-style-type: none"> งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่ชนบท บริบทที่แตกต่างกัน มุ่งศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนไปในทางเดียว 	<ul style="list-style-type: none"> งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่ชนบท บริบทที่แตกต่างกัน มุ่งศึกษาด้านกายภาพ ยังไม่มีส่วนสังคม การบริการสุขภาพ รวมทั้ง 8 ด้านของเมืองนำของผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่ชนบท บริบทที่แตกต่างกัน มุ่งศึกษาด้านที่อยู่อาศัยไปในทางเดียว 	ข้อแตกต่าง

ผู้วิจัย	เวธกา กลิ่นวิจิต และคณะ (2557)	นายณัฐวัฒน์ สุขสมัย (2550)	การเคหะแห่งชาติ (2556)	นางสาวลลิตศรี พุฒินกร (2554)	นายธีรวัฒน์ พิมพ์เงิน(2558)
หัวข้อวิจัย	การพัฒนาเมืองผู้สูงอายุและสุขภาพ (ปีที่ 2)	การปรับปรุงซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุตามโครงการนวัตกรรมผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานคร	โครงการวิจัยแนวทางการให้ความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย	แนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในเมือง กรณีศึกษาชุมชนผู้สูงอายุในสวนสาธารณะลุมพินี กรุงเทพมหานคร	การพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษาชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
วัตถุประสงค์	จัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองแสนสุข พัฒนาแกนนำเพื่อดูแลผู้สูงอายุตามบริบทพื้นที่ชุมชนต้นแบบสุขภาพครอบครัวและชุมชนเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ สร้างรูปแบบการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ ดูแลโภชนาการ ปัญหาสุขภาพ	ศึกษารูปแบบการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย	เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในระดับประเทศ บทบาทประสานงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ มีที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย จัดการความรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยใหม่ของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่เกี่ยวข้อง	สภาพสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และการรวมกลุ่มกิจกรรม ความต้องการที่อยู่อาศัย เสนอแนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ	ศึกษาระบบการบริการผู้สูงอายุในครัวเรือน มั่นคง ศึกษาผลการดำเนินงานประยุกต์แนวความคิดบ้านมั่นคง เสนอแนะแนวทางในการพัฒนากระบวนการการค้าเงินงานศึกษาชุมชนรวมสามัคคี รุ่งเจริญพัฒนาและเทศบาล
ข้อสรุปงานวิจัย	ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรัง มีอาหารบดเข้าข้อเสื่อม มีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุจะได้รับความรู้ ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับโรค	หลังคาเป็นส่วนนอกอาคารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการซ่อมแซมมากที่สุด	ผลสำรวจความต้องการและปัญหาด้านเงินเพื่อที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ต้องการปรับปรุงตกแต่งภายในตัวอาคารบ้านเรือนเพื่อการมีชีวิตที่ดีมากกว่าการสร้างใหม่	ปัจจัยที่คำนึงถึงอันดับแรกคือเรื่องความสะดวกในการเดินทางเพราะกลุ่มส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ สำหรับสถานที่ที่ก่อนทยอยใจพบว่า กลุ่มตัวอย่างสนใจท่องเที่ยว	ผู้สูงอายุที่มีทัศนคติที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงก่อนและหลังการพัฒนา ผลจากกระบวนการประยุกต์สอดคล้องกับเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินฯ
ประเด็นที่คล้ายคลึง	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษากลุ่มผู้สูงอายุ เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย พื้นที่ในเมือง รายได้น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย พื้นที่ในเมือง รายได้น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ ศึกษาข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพการอยู่อาศัย เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยเหมือนกัน ปรับปรุงและพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเหมือนกัน โดยมีตัวแปรที่คล้ายคลึงกัน 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่วังทองหลางเหมือนกัน เจ้าของพื้นที่เป็นสำนักงานทรัพย์สินฯเช่นกัน 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มประชากรเป็นผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่วังทองหลางเหมือนกัน เจ้าของพื้นที่เป็นสำนักงานทรัพย์สินฯเช่นกัน
ข้อแตกต่าง	จากงานวิจัยเน้นด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลัก	ศึกษารูปแบบการปรับปรุงซ่อมแซมภายในบ้านผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะเจาะจง	องค์กรสนับสนุนหลักคือภาคีการเคหะแห่งชาติ	เป็นงานวิจัยที่เสนอแนวทางการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในเมือง	การศึกษาในเรื่องที่แตกต่างกันทั้งกลุ่มประชากรและเนื้อหา
			ดูในเรื่องที่อยู่อาศัยและการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ		ศึกษาระบบการค้าเงินงานประยุกต์แนวความคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นอย่างดี

2.13.1 สรุปเปรียบเทียบวิทยานิพนธ์และวิจัยที่อ้างอิง

ความแตกต่างของวิทยานิพนธ์ทั้ง 9 เรื่อง พบว่า แต่ละเรื่องเน้นไปในด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งด้านที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก สุขภาพ และเศรษฐกิจ ยังขาดอีก 2 ด้าน คือเรื่อง 1. ที่อยู่อาศัย 2. พื้นที่ภายนอกและอาคารสถานที่ และมี 6 ด้าน เป็นองค์ประกอบของการศึกษาทางสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ตามกรอบแนวคิดเมื่อนำอยู่ผู้สูงวัยในเขตชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่สรุปมาข้างต้นมาต่อยอดต่อไปได้

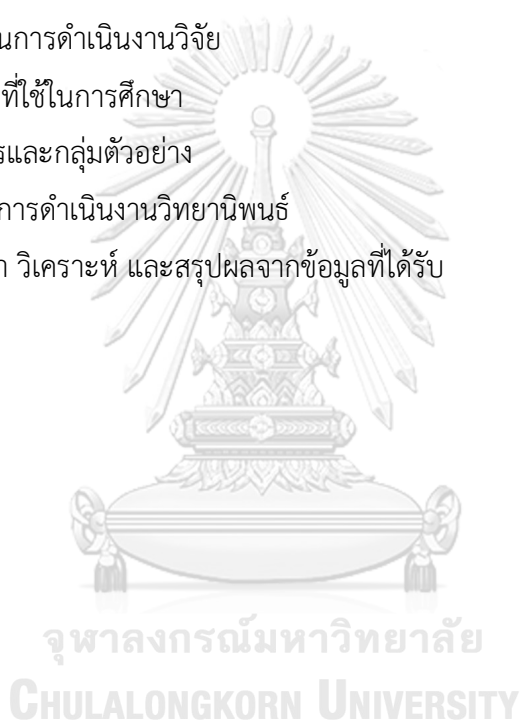

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึง ระเบียบวิธีการศึกษา เพื่อทำการศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกสำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองปลับปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โดยประชากร กลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย
- 3.2 ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.5 กระบวนการดำเนินงานวิทยานิพนธ์
- 3.6 การศึกษา วิเคราะห์ และสรุปผลจากข้อมูลที่ได้รับ

3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ตารางที่ 11 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

วัตถุประสงค์	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
1. ศึกษาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	ตัวแปรต้นสังคม	อายุ สถานภาพสมรส สมาชิกในครอบครัว สถานภาพของสมาชิกในครอบครัว อาชีพ ที่มาของรายได้/รายจ่าย ลักษณะที่อยู่อาศัยกับครอบครัว ระยะเวลาการอยู่อาศัย บุคคลที่อาศัยอยู่คู่กับตน สิทธิครอบครองในที่อยู่อาศัย รูปแบบที่อยู่อาศัย ขนาดที่อยู่อาศัย จำนวนชั้นที่อยู่อาศัย จุดประสงค์การใช้งานพื้นที่ ปัญหาการใช้พื้นที่	ผู้สูงอายุในพื้นที่ 3 ชุมชนจากทั้งหมด 11 ชุมชนในเขตวังทองหลาง ประชากรจาก 3 ชุมชนที่คัดเลือก 1.ชุมชนทวีปย์สินไหม 2.ชุมชนทวีปย์สินแก้ว 3.ชุมชนคลองโพธิ์พลดา รวม 358 คน กลุ่มตัวอย่าง 1.สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 110 คน 2.สัมภาษณ์เชิงลึก 9 คน	แบบสังเกต • ผังบริเวณ • สภาพพื้นที่ทั่วไป และพื้นที่ที่คาดว่าจะทำการปรับปรุง • ตำแหน่ง ขนาด ระยะ รูปแบบที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก • จุดศูนย์กลางของชุมชน • เส้นทางการเดินทางของกลุ่มตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง • ข้อมูลส่วนตัว การเดินทาง • ภายในพื้นที่และการเดินทางออกนอกพื้นที่ • สำรุดด้านความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก • ข้อมูลข้อมูลการใช้งานภายในพื้นที่อยู่อาศัย • สำรุดด้านความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ • ออกแบบและปรับปรุง
2. วิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหา ด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชน	ตัวแปรต้นเศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัย	สภาพแวดล้อมภายในชุมชน กลยุทธ์การดำเนินงานที่ภายในบ้านและส่วนกลาง ประเภทพื้นที่ส่วนกลาง สภาพแวดล้อมภายในชุมชน		
3. เสนอแนะแนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย	ตัวแปรต้นการออกแบบทางกายภาพ	แนวความคิดการออกแบบที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชน	1. ผู้สูงอายุในพื้นที่ 2. ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ 3. เจ้าหน้าที่บริหารงานชุมชนในพื้นที่ 2 คน 4. ประธานผู้สูงอายุในชุมชน 3 คน	ตรวจสอบรายการตาม WHO 1. แบบสัมภาษณ์ 2. เอกสารวิชาการ

3.2 ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยจะทำการศึกษา จากข้อมูลดังนี้

3.2.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

1) เอกสารสิ่งตีพิมพ์ สถิติข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องของข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในชุมชน ข้อมูลที่อยู่อาศัย และพื้นที่ส่วนกลาง จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) ยื่นทำหนังสือแนะนำตนเองจากภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อส่งแบบสัมภาษณ์และทำหนังสือปะหน้า เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ให้สามารถเข้าไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษารวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ประธานชุมชนถึงความเป็นอยู่ กิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชน

3.2.2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1) การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีการทดสอบแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น (Pre-Test) เป็นจำนวน 20 ชุด จึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขคำถาม และตัวเลือกเพิ่มเติมให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่นั้น แก้ไขภาษาเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงก่อนออกมาเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างฉบับสมบูรณ์ แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 110 คน ต่อไป

โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจะประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 : ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่ออาคารและพื้นที่ภายนอก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ทั้งหมด จำนวนบุตร การนับถือศาสนา จำนวนบุตรทั้งหมด การศึกษา อาชีพ รายได้ รายจ่าย ลักษณะสุขภาพโดยรวม โรคประจำตัว ปัญหาการทำงานของร่างกาย โรงพยาบาลที่ใช้ประจำ อุบัติเหตุในรอบปี ผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย การออกกำลังกาย และกิจกรรมในแต่ละวัน

ส่วนที่ 2 สภาพการอยู่อาศัย และที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ได้แก่ ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในปัจจุบัน จำนวนห้องต่าง ๆ ในที่อยู่อาศัย ปัจจุบันพักอยู่ชั้นใด ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาการอยู่อาศัย ลักษณะการอาศัยกับลูกหลาน ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม ความสะดวก ความคิดที่จะย้ายที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชน

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่ออาคารและพื้นที่ภายนอก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชนในปัจจุบัน พื้นที่ศูนย์กลางรวมกลุ่ม ช่วงเวลาการใช้งาน การจัดสาธารณูปโภค/สิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดสาธารณูปโภคในชุมชน วิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชน พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปสถานที่ภายในชุมชน ความช่วยเหลือในการเดินทาง สิ่งที่ยากให้เพิ่มเติม และควรปรับปรุง

2) จัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสำรวจที่อยู่อาศัย เพื่อจัดบันทึกสภาพการอยู่อาศัย เพื่อใช้กับผู้สูงอายุในชุมชนที่คัดเลือกมาจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสำรวจที่อยู่อาศัยประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 : สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 : แบบบันทึกบ้านพักอาศัย

3) จัดทำแบบสำรวจพื้นที่ภายนอก เพื่อจัดบันทึกพื้นที่ภายนอกที่อยู่อาศัย พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่ศึกษา โดยแบบสำรวจพื้นที่ภายนอกประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะถนนและทางเท้า และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

ส่วนที่ 2 การประเมินผลการปรับปรุงพื้นที่

4) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

5) เก็บรวบรวมข้อมูล จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่

6) นำข้อมูลไปวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการทำการศึกษ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.3.1 แบบสำรวจ สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลสภาพทางกายภาพปัจจุบันของชุมชน ได้แก่

- ข้อมูลทั่วไป ผังบริเวณ

- สภาพพื้นที่ทั่วไป และพื้นที่ที่คาดว่าจะทำการปรับปรุง ได้แก่ ระดับพื้นที่

บริเวณต่าง ๆ ระยะทั่วไป ระยะจากจุดอ้างอิง

- ตำแหน่ง ขนาด ระยะ และรูปแบบที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับคนพิการและคนทุกคน ได้แก่ ที่จอดรถ ทางลาด จุดประชาสัมพันธ์ ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์

- จุดศูนย์กลางของชุมชน

- เส้นทางการเดินทางของกลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เนื่องจากข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นศัพท์เฉพาะ ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้หรืออ่านหนังสือไม่ออก และติดปัญหาในเรื่องของการมองเห็นที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้วิจัย ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ผู้สูงอายุตามชุมชนในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ การเดินทางภายในพื้นที่ และการเดินทางออกนอกพื้นที่ สรรวจด้านความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 : ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่ออาคารและพื้นที่ภายนอก

3.3.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงลึกของผู้สูงอายุที่ได้คัดเลือกมาจากการสัมภาษณ์เบื้องต้นมาเจาะลึกมากขึ้น เก็บข้อมูลการใช้งานภายในพื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ รูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ สรรวจด้านกายภาพและความพึงพอใจ เสนอแนะการออกแบบและปรับปรุง

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว โดยใช้บ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย เข้าอยู่อาศัยไม่ต่ำกว่า 2 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ชุมชนมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 358 คน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
2. เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ฝ่ายบริหารงานชุมชนในพื้นที่ศึกษา และผู้นำของแต่ละชุมชน

ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกศึกษากลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 3 ชุมชนตามกรณีศึกษา โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) สำหรับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก

จะกำหนดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยในอัตราส่วนร้อยละ 30 ของกลุ่มประชากร³⁹ ซึ่งจะได้ขนาดของ **กลุ่มตัวอย่าง 110 คน** ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นศัพท์เฉพาะ และผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาที่ไม่สูง หรือไม่สามารถอ่านหนังสือได้ และติดปัญหาเรื่องของการมองเห็นที่ไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สูงอายุและผู้วิจัย อีกทั้งข้อมูลจะเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ จึงใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ข้อมูลในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และการใช้อาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชน

ตารางที่ 12 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

(ข้อมูลประชากรจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, พ.ศ.2559.)

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง								
ประชากร และกลุ่ม ตัวอย่าง (คน)	ชุมชนทรัพย์สินใหม่		ชุมชนทรัพย์สินเก่า		ชุมชนคลองพลับพลา		รวมแบ่งตามช่วงวัย	
	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
วัยสูงอายุ ตอนต้น (60-69 ปี)	86	26	70	21	62	19	218	66
วัยสูงอายุ ตอนกลาง (70-79 ปี)	30	9	34	10	33	10	97	29
วัยสูงอายุ ตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	8	3	16	5	19	6	43	15
รวมแบ่งตาม ชุมชน	124	38	120	36	114	36	358	110

ขั้นที่ 2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 110 คน นำมาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด คือ ผู้สูงอายุจำแนกเป็น วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) วัยสูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) และวัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน เลือกบ้านผู้สูงอายุที่จำเป็นและชี้ให้เห็นถึงปัญหาในการปรับปรุงมากที่สุดและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด **9 คน** เลือกช่วงวัยละ 1 คนต่อชุมชน

³⁹ ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน, 2536 อ้างถึงใน Jaeger, 2523.

ดังตารางที่ 3.3 โดยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ และสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของบ้าน กิจวัตรประจำวัน ลักษณะการอยู่อาศัย ปัญหาการอยู่อาศัย เพื่อหาแนวทางปรับปรุง

ตารางที่ 13 แสดงกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

แบบสำรวจ และสังเกต				
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	ชุมชนทรัพย์สิน ใหม่	ชุมชนทรัพย์สิน เก่า	ชุมชนคลอง พลับพลา	รวม
วัยสูงอายุตอนต้น(60-69 ปี)	1	1	1	3
วัยสูงอายุกลาง(70-79 ปี)	1	1	1	3
วัยสูงอายุตอนปลาย(80 ปี ขึ้นไป)	1	1	1	3
รวม	3	3	3	9

ขั้นที่ 3 1) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บริหารงานชุมชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2) สัมภาษณ์ประธานผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนละ 1 คน รวมเป็น 3 คน

เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เป็นข้อมูลสนับสนุนถึงเรื่องที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกได้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น

3.5 กระบวนการดำเนินงานวิทยานิพนธ์

3.6 การศึกษา วิเคราะห์ และสรุปผลจากข้อมูลที่ได้รับ

ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ในชุมชน นำมาวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชนในเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลการศึกษา หลังจากที่เราได้ทำการวิเคราะห์ทั้งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสำรวจพื้นที่ภายนอก สามารถนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อนำมาหาแนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคาร พื้นที่ภายนอก และเสนอแนะให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทชุมชนเมืองของสังคมไทย

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในการเก็บข้อมูลเพื่อสำรวจพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ พื้นที่ชุมชนทรัพย์สินใหม่ พื้นที่ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในการดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทางผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ศึกษา ดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ 11 ชุมชนในเขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง ในพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์⁴⁰

ชุมชนที่ดำเนินการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตวังทองหลาง - ห้วยขวาง มีทั้งหมด 11 ชุมชน ซึ่งประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีทั้งผู้ที่เช่าอาศัยพื้นที่แต่เดิม ผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากพื้นที่อื่น และผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัดเข้ามาประกอบอาชีพ ซึ่งในประชากรกลุ่มนี้ยังมีผู้สูงอายุที่ต้องย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่เขตเมืองด้วยการที่ต้องเข้ามาอยู่กับบุตรหลาน เนื่องจากพ่อและแม่ของบุตรหลานนั้นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

วังทองหลาง และเขตห้วยขวาง เป็นย่านรอยต่อระหว่างเขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอกของเมือง ในแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินกรุงเทพมหานคร อยู่ในพื้นที่เขตสีส้ม ย.6 ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่ดินในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในบริเวณนี้ มีลักษณะเป็นแปลงที่ดินต่อกันเป็นผืนใหญ่ โดยใช้พื้นที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่สำคัญ อยู่ในความดูแลของฝ่ายบริหารงานชุมชน และได้มีการนำแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนาไปแล้วหลายชุมชน และปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการพัฒนาชุมชนอยู่ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้เช่าเป็นสถานที่ทำงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน⁴¹

⁴⁰ ข้อมูลประชากรจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, นโยบายการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตฝ่ายบริหารงานชุมชน, 2559.

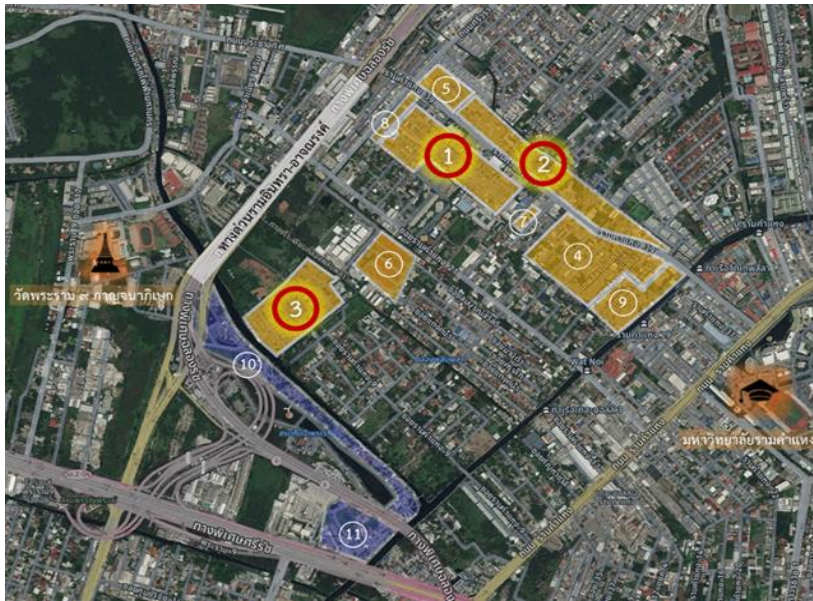
⁴¹ กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์, พัฒนาการในการดำเนินงานโครงการอสังหาริมทรัพย์ ชุมชนและที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ : โครงการศึกษาและวิจัย, 2558.

4.1.1 ข้อมูลด้านประชากร 11 ชุมชน

จำนวนประชากรรวม 11 ชุมชน มีจำนวน 13,388 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้
ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลประชากรในชุมชน

เขต	ชื่อชุมชน	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวน ครัวเรือน (คน)	จำนวนผู้สูงอายุ ในพื้นที่ (คน)
วังทองหลาง	1.ชุมชนทรัพย์สินใหม่	1,578	405	124
	2.ชุมชนทรัพย์สินเก่า	2,487	650	120
	3.ชุมชนคลองพลับพลา	1,010	287	114
	4.ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	1,500	421	110
	5.ชุมชนน้อมเกล้า	939	245	47
	6.หมู่บ้านพลับพลา	1,450	189	76
	7.ชุมชนแก้วพัฒนา	1,578	31	13
	8.ชุมชนร่วมสามัคคี	467	126	17
	9.ชุมชนเทพลีลา	850	229	86
ห้วยขวาง	10.ชุมชนบึงพระรามเก้า ป่อสาม	670	300	85
	11.ชุมชนบึงพระรามเก้า พัฒนา	859	340	74
รวม		13,388	3,223	937

4.1.2 ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ 11 ชุมชน

- 1.ชุมชนทรัพย์สินใหม่
- 2.ชุมชนทรัพย์สินเก่า
- 3.ชุมชนคลองปลับปลา
- 4.ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา
- 5.ชุมชนน้อมเกล้า
- 6.ชุมชนหมู่บ้านปลับปลา
- 7.ชุมชนเก้าพัฒนา
- 8.ชุมชนร่วมสามัคคี
- 9.ชุมชนเทพเสลา
- 10.ชุมชนบึงพระรามเก้าป่อสาม
- 11.ชุมชนบึงพระรามเก้าพัฒนา

ภาพที่ 24 แสดงที่ตั้ง 11 ชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตวังทองหลาง – ห้วยขวาง

ตารางที่ 15 ผลสำรวจพื้นที่เขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง 11 ชุมชน

เขตวังทองหลาง	
<p>1.ชุมชนทรัพย์สินใหม่</p> <p>เป็นชุมชนขนาดใหญ่ จำนวน 405 หลังคาเรือน พื้นที่บางส่วนมีเอกชนเช่าเพื่อทำหอพัก ลักษณะทางกายภาพ บ้านเรือนทรุดโทรมปานกลาง ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพัฒนาภายใต้โครงการบ้านมั่นคง</p>	
<p>2.ชุมชนทรัพย์สินเก่า</p> <p>เป็นชุมชนขนาดใหญ่ จำนวน 550 หลังคาเรือน มีการพัฒนาบางส่วน และบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ สภาพแวดล้อมยังไม่เหมาะสม ทางเดินภายในชุมชนคับแคบ เนื่องจากความแออัดของที่อยู่อาศัย ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาภายใต้โครงการบ้านมั่นคง</p>	

<p>3. ชุมชนคลองพลับพลา</p> <p>เป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบ Land sharing ในแนวราบ ชุมชนคลองพลับพลา มีจำนวนครัวเรือน 287 หลังคาเรือน ลักษณะที่อยู่อาศัยมีทั้งที่สำนักงานทรัพย์สินฯ สร้างให้ และชาวบ้านสร้างเอง</p>	
<p>4. ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา</p> <p>เป็นชุมชนขนาดใหญ่ จำนวน 421 หลังคาเรือน มีแกนนำชุมชนเข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีได้ อาทิ ธนาคารออมสิน สนับสนุนสถาบันการเงินชุมชน จึงมีการพัฒนาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่องตามกระบวนการบ้านมั่นคง</p>	
<p>5. ชุมชนน้อมเกล้า</p> <p>เป็นชุมชนขนาดกลาง จำนวน 245 หลังคาเรือน เป็นชุมชนที่มีที่อยู่อาศัยอพยพจากชนบท เข้ามาทำงานในเมือง จากหลากหลายจังหวัด จึงมีวัฒนธรรมแบบผสมผสาน</p>	
<p>6. ชุมชนหมู่บ้านพลับพลา</p> <p>เป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบ Land sharing ในแนวราบ ชุมชนหมู่บ้านพลับพลา มีจำนวนครัวเรือน 189 หลังคาเรือน ลักษณะที่อยู่อาศัยมีทั้งที่สำนักงานทรัพย์สินฯ สร้างให้</p>	
<p>7. ชุมชนเก้าพัฒนา</p> <p>เป็นชุมชนขนาดกลาง จำนวน 31 หลังคาเรือน มีการพัฒนาภายใต้โครงการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ สภาพแวดล้อมมีความเป็นระเบียบ สะอาด</p>	

<p>8. ชุมชนร่วมสามัคคี</p> <p>เป็นชุมชนขนาดกลาง จำนวน 126 หลังคาเรือน เป็นชุมชนแรกที่เข้าร่วมบ้านมั่นคงและทำสำเร็จ มีความเป็นระเบียบ</p>	
<p>9. ชุมชนเทพลีลา</p> <p>เป็นชุมชนขนาดกลาง จำนวน 229 หลังคาเรือน ลักษณะเป็นชุมชนค่อนข้างแออัด ตั้งอยู่บริเวณคลองแสนแสบ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาภายใต้โครงการบ้านมั่นคง</p>	
<p>เขตห้วยขวาง</p>	
<p>10. ชุมชนบึงพระรามเก้าบ่อสาม</p> <p>เป็นชุมชนที่อยู่ภายใต้ความดูแลของเจ้าของที่ดิน 3 ราย ได้แก่ สำนักงานทรัพย์สินฯ กรุงเทพมหานคร และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เป็นชุมชนบุกรุกที่มีความหลากหลายทางศาสนา เนื่องจาก พื้นที่นี้เป็นที่ตั้งของศาสนสถานทั้งพุทธ อิสลาม และคริสต์</p>	
<p>11. ชุมชนบึงพระรามเก้าพัฒนา</p> <p>เป็นชุมชนที่อยู่ภายใต้ความดูแลของเจ้าของที่ดิน 2 ราย ได้แก่ สำนักงานทรัพย์สินฯ และกรมธนารักษ์ เป็นชุมชนบุกรุกที่มีความหลากหลายทางฐานะ</p>	

- แนวพระราชดำริ “บวร” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พื้นที่บริเวณบึงพระราม 9 มีการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชนบึงพระราม 9 และชุมชนพระราม 9 บ่อ 3 และเมื่อมีการตัดถนนประดิษฐ์มุนุธรรมขึ้น ทำให้เกิดการประสานประโยชน์ที่ดินและการแบ่งปันที่ดิน (land sharing) ได้แก่ โครงการพลับพลา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริในการจัดตั้งวัดพระรามเก้า เพื่อเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชาวชุมชน ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก และด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

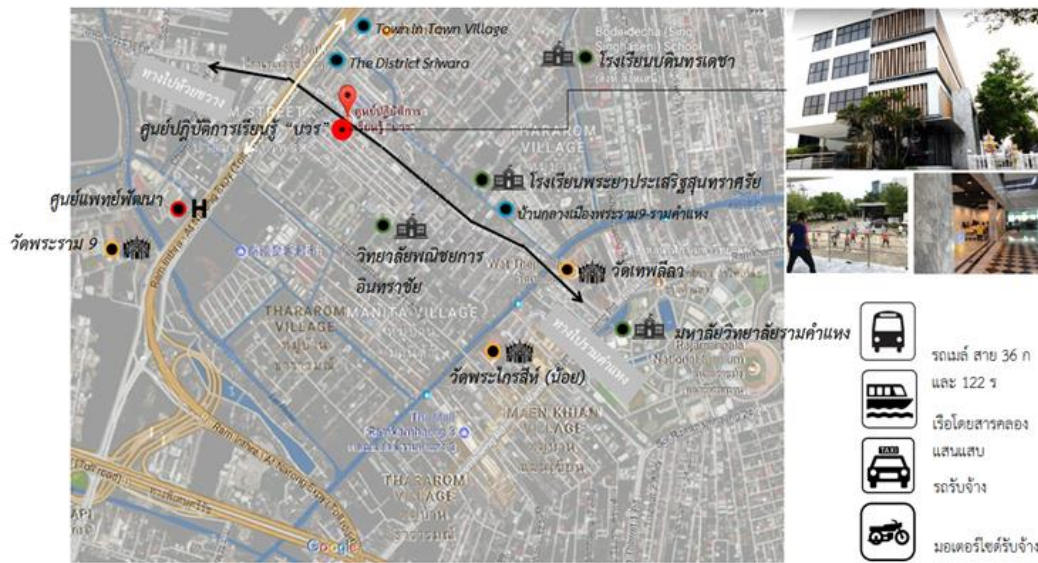
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีความห่วงใยในด้านสุขภาพของพสกนิกรในพื้นที่ จึงพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์จัดตั้งบริษัทบ้านบึงเวชกิจ จำกัด เพื่อบริหารคลินิกศูนย์แพทย์ พัฒนา ทำให้พื้นที่นั้นกลับมาเห็นในภาพรวม เกิดชุมชนที่สมบูรณ์ตามแนว “บวร” ที่ถือว่าเป็นชุมชนที่ สมบูรณ์แบบตัวอย่าง มีทั้งแหล่งงาน ที่อยู่อาศัย สถานศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล หน่วยงาน บริหารเขตและเมืองอย่างครบครัน

ภาพที่ 25 แสดงหลักแนวพระราชดำริ “บวร” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

4.1.3 ลักษณะสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

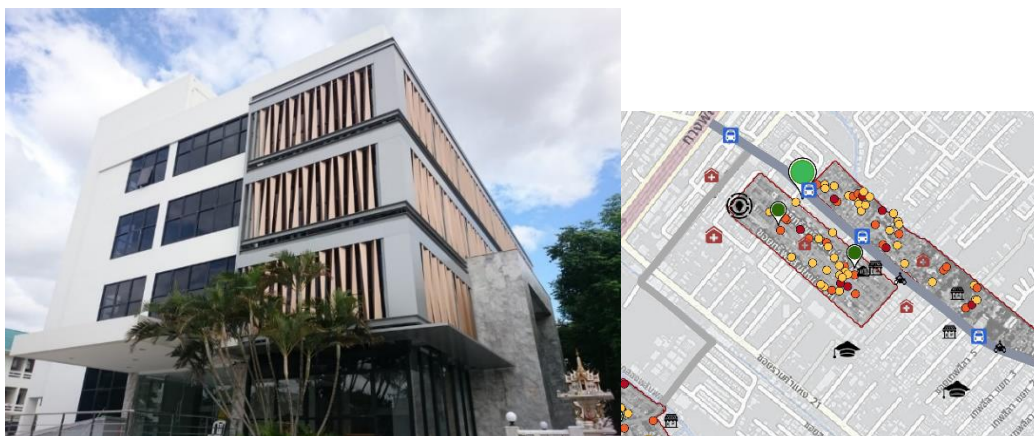
ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา ตั้งอยู่ติดกับ ถนนรามคำแหง 39 มีรถเมล์สาย 36 ก และ 122 ร ผ่าน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ล้อมรอบ เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศูนย์แพทย์พัฒนา วัดเทพธิดา เป็นต้น

ภาพที่ 26 สถานที่สำคัญ และสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ศึกษา

- ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ "บวร"

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ "บวร" เป็นศูนย์กลางในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์เชิงกิจกรรม ชุมชน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ใน 4 มิติ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นการเผยแพร่วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินฯ ในเขตวังทองหลาง - ห้วยขวาง ตามแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ "บวร" โดยใช้หลักคิดการปรับปรุงอาคารด้วยการออกแบบสำหรับคนทั้งมวล (Universal Design) และอาคารนวัตกรรมด้านพื้นที่การเรียนรู้และพื้นที่สร้างสรรค์กิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัย ในรูปแบบแนวคิดสร้างความเป็นกันเอง และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมตามภูมิสังคมของแต่ละชุมชน

ภาพที่ 27 แสดงศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ "บวร"

ลักษณะอาคารศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ “บวร” มี 4 ชั้น ในการใช้งานโดยมีรายละเอียดดังนี้
ชั้นที่ 1 ประกอบด้วย

- ลานบวร เป็นพื้นที่สำหรับงานอีเว้นท์ งานนิทรรศการ และกิจกรรม

ภาพที่ 28 แสดงลานบวร ในชั้น 1

- ห้องเก็กลูกสร้างสุข เป็นห้องแสดงสินค้าวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 11 ชุมชน เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ และห้องปลูกปัญญา เป็นห้องบรรยาย สำหรับไม่เกิน 20 คน

ภาพที่ 29 แสดงพื้นที่การใช้งานในชั้น 1

ชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- ลานแบ่งปัน เป็นห้องประชุม อบรม ฝึกอาชีพ สำหรับไม่เกิน 20 คน
- วิถีสมดุล เป็นห้องออกกำลังกายรับกิจกรรมโยคะ สมาธิ กิจกรรมประกอบจังหวะต่าง ๆ
- ห้องปลูกคุณธรรม เป็นห้องเรียนรู้ อ่านหนังสือสำหรับเยาวชน หนังสือและของเล่นต่าง ๆ มาจากความอนุเคราะห์ของชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

ภาพที่ 30 แสดงพื้นที่การใช้งานในชั้น 2

ชั้นที่ 3 ประกอบด้วย

- ห้องสานเครือข่าย เป็นห้องทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่ จิตอาสา และหน่วยงานภาคี

ภาพที่ 31 แสดงห้องสานเครือข่าย ในชั้น 3

ชั้นที่ 4 ประกอบด้วย

- วิถีพอเพียง เป็นห้องประชุม บรรยาย สำหรับ 100 คน

ภาพที่ 32 แสดงห้องวิถีพอเพียง ในชั้น 4

ภายนอกอาคาร ประกอบด้วย

- สถานีเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือนดิน เพื่อกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน และเกษตรกรในเมือง

ภาพที่ 33 แสดงสถานีเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือนดิน และเกษตรกรในเมืองที่อยู่ภายนอกอาคาร

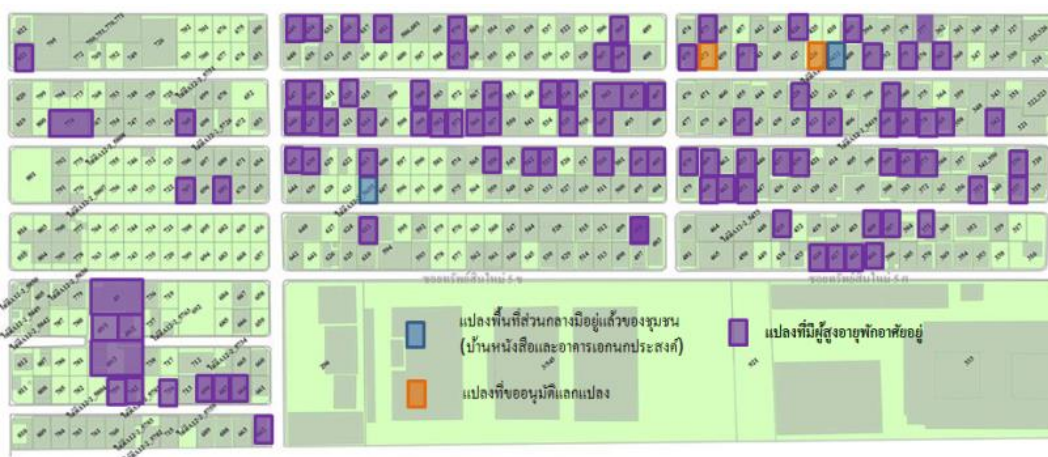
4.3 บริบทชุมชนของพื้นที่ศึกษา

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา ดังรายละเอียด

ภาพที่ 34 แสดงที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา 3 ชุมชน

4.3.1 ชุมชนทรัพย์สินใหม่

ภาพที่ 35 แสดงแผนผังที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินใหม่

ขนาดที่ตั้ง

76 ไร่ 2 งาน 67 ตารางวา

จำนวนครัวเรือน

405 ครัวเรือน

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ : ถนนรามคำแหง 39

ทิศใต้ : รังสิตสามัคคี

ทิศตะวันออก : ชุมชนร่วมสามัคคี

ทิศตะวันตก : คลองแสนแสบ ภาพที่ 4.14 แสดงผังชุมชนทรัพย์สินใหม่

ชุมชนทรัพย์สินใหม่ เดิมมีสภาพเป็นทุ่งนา โลงกว้าง ไม่มีระบบสาธารณูปโภค ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวทางสำนักงานทรัพย์สินได้จัดสรรให้กลุ่มที่รื้อย้ายมาจากวังเพชรบูรณ์ กลุ่มแรกที่ย้ายเข้ามาจึงเป็นผู้ที่มาจากบริเวณวังเพชรบูรณ์ เขตปทุมวันเดิม ต่อมาสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้มีนโยบายให้โอนสิทธิการเช่าที่ดิน ส่งผลให้มีกลุ่มผู้อาศัยเป็นบุคคลภายนอกมาเช่าที่ดินในชุมชนและอยู่อาศัยร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลให้ผู้เช่าเดิมในชุมชน ประกอบอาชีพทำหอพักให้เช่าเกือบร้อยละ 50 ของพื้นที่ชุมชนทั้งหมด ดังนั้นในปัจจุบันสามารถแบ่งผู้อาศัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้พักอาศัยย้ายจากวังเพชรบูรณ์ กลุ่มบุคคลภายนอกมาเช่าที่ดินและอยู่อาศัย และกลุ่มผู้มาเช่าบ้านหรือหอพักอยู่อาศัย ปัจจุบันสภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีการพัฒนาให้ดีขึ้น คนในชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันหลากหลายรูปแบบ เช่น การก่อตั้งศูนย์ส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน เนื่องจากบางคนมีความสามารถในการเย็บผ้า บางส่วนมีการส่งเสริมให้มี

การผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ ของใช้ทั่วไป เป็นต้น ด้วยกิจกรรมเหล่านี้ เป็นวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมและเป็นพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.2 ชุมชนทรัพย์สินเก่า

ภาพที่ 36 แสดงผังที่ตั้งและผังที่อยู่อาศัยของชุมชนทรัพย์สินเก่า

ขนาดที่ตั้ง

40 ไร่

จำนวนครัวเรือน

650 ครัวเรือน

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดชุมชนน้อมเกล้า บริเวณแยกศรีวรา
ทิศใต้	ติดบ้านกลางเมือง
ทิศตะวันออก	ติดคลองวัดตึก
ทิศตะวันตก	ติดซอยรามคำแหง 39

ชุมชนทรัพย์สินเก่า เป็นชุมชนดั้งเดิม เข้ามาอยู่อาศัยตั้งถิ่นฐาน เป็นเวลา 100 กว่าปี เดิมมีสภาพเป็นทุ่งนา ทางสัญจรเป็นถนนลูกรังและคันนา และมีบ้านเรือนไม่มากนัก ต่อมาเริ่มมีคนต่างถิ่นเข้ามาพร้อมกับเรือญาติเพื่อประกอบอาชีพ อาชีพเริ่มแรก คือ ทำนา ค้าขาย และรับจ้าง แต่ปัจจุบันไม่มีการทำนาในพื้นที่แล้ว เนื่องจากความเจริญเข้ามา ทำให้มีลักษณะเป็นเมืองมากขึ้น พื้นที่นาถูกแทนที่ด้วยอาคารและบ้านพักอาศัย คนส่วนใหญ่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป และทำธุรกิจส่วนตัว

ชุมชนทรัพย์สินเก่าได้ดำเนินการจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ วันที่ 13 ตุลาคม 2535 สภาพพื้นที่เป็นลักษณะคล้ายชุมชนแออัด เมื่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในปี 2550 (ฉบับแรกปี 2547) ชุมชนจึงได้มีโอกาสร่วมพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคง และเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ จึงแบ่งการบริหารจัดการเป็น 10 โซน โซน A – J โดยให้แต่ละโซนคัดเลือกผู้แทนโซนขึ้นมา เพื่อให้การประชุมหรือประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีสะดวกมากขึ้น

4.3.3 ชุมชนคลองปลับปลา

ภาพที่ 37 แสดงผังที่อยู่อาศัยของชุมชนคลองปลับปลา

ขนาดที่ตั้ง

46 ไร่

จำนวนครัวเรือน

287 ครัวเรือน

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ

ติดถนนประดิษฐานบูรรม

ทิศใต้

ติดชุมชนบึงพระรามเก้าพัฒนา

ทิศตะวันออก

ติดถนนรามคำแหง 9

ทิศตะวันตก

ติดคลองและพื้นที่โล่งชุมชนบึงพระรามเก้า

ชุมชนคลองปลับปลา ได้โยกย้ายถิ่นฐานจากบริเวณคลินิกศุนย์แพทย์พัฒนาเดิม ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมือง อดีตผู้อยู่อาศัยชุมชนคลองปลับปลาและชุมชนหมู่บ้านปลับปลาเป็นกลุ่มเดียวกัน จึงได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินเพื่อทำถนน ดังนั้นสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จึงได้พัฒนาพื้นที่โดยการจัดแปลงที่ดินใหม่เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยสามารถอยู่ต่อไปได้ กลายเป็นโครงการคลองปลับปลา ภายในชุมชนมีการดูแลโดยผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน และมีการออมทรัพย์และกองทุนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และมี

หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เช่น สำนักงานเขตวังทองหลาง ศูนย์บริการสาธารณสุข 15 คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนคลองพลับพลา มีการจัดประชุมประจำเดือนกลุ่มผู้สูงอายุเป็นประจำทุกเดือน โดยจะจัดการประชุมดังกล่าวทุกวันที่ 27 ของแต่ละเดือน โดยมีการสวดมนต์ และแจ้งข่าวสารความคืบหน้าของกิจกรรมผู้สูงอายุ มีการจัดทำสัญญาเช่าจัดระเบียบที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปโภค รวมถึงการพัฒนาพื้นที่ส่วนกลาง ให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับคน 3 วัยได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นแปลงผักปลอดสารพิษสนามเด็กเล่น สนามเปตอง และลานอเนกประสงค์สำหรับชุมชน

4.4 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน

4.4.1 ข้อมูลประชากรและครัวเรือนของแต่ละชุมชน

ตารางที่ 16 แสดงประชากรและครัวเรือนของแต่ละชุมชน

ข้อมูลประชากร	ชุมชน		
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา
จำนวนประชากรผู้สูงอายุ (คน)	124	120	114
● วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี)	86	70	62
● วัยสูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี)	30	34	33
● วัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	8	16	19
จำนวนครัวเรือน (คน)	405	650	287
จำนวนประชากร (คน)	1,578	2,487	1,010

4.4.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

สภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังทำอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร และเลี้ยงเด็ก ตามลำดับรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 46 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.8 การที่ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงาน เนื่องจากฐานะและรายได้ในครอบครัวของผู้สูงอายุ ไม่สูงมากนัก จึงต้องทำงานหาเลี้ยงตนเอง และคนในครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ติดบ้านหรือทำแต่งงานจนไม่มีเวลาไปทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน นอกจากนี้ภายในพื้นที่ศึกษาผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้านภายในหมู่บ้านในชุมชนคลองพลับพลาได้มีการรวมตัวกันถักสานตะกร้าจากผักตบชวา

ภาพที่ 38 ลักษณะการประกอบอาชีพภายในพื้นที่ศึกษา

4.4.3 ข้อมูลด้านสังคมของผู้สูงอายุ

สภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา จากการสัมภาษณ์ พบว่า การปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในชุมชนแตกต่างกันแต่ละชุมชน ชุมชนทรัพย์สินใหม่ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในเชิงชุมชน ในส่วนของใช้พื้นที่ส่วนกลางในการพบปะพูดคุยกัน ส่วนชุมชนคลองพลับพลา และชุมชนทรัพย์สินเก่า มีปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในลักษณะเครือญาติ เนื่องจากอยู่อาศัยกันมายาวนาน

ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนและทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ลูกและหลานของผู้สูงอายุจะมีการทำงานนอกพื้นที่ ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องดูแลตนเอง โดยผู้สูงอายุหรือเพื่อนบ้าน อาสาสมัครชุมชน จะคอยเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้สภาพสังคมของผู้สูงอายุภายในพื้นที่ศึกษาได้รับการช่วยเหลือดูแลเป็นอย่างดี และช่วยเหลือตัวเองได้เป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้จากการลงสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า พื้นที่ที่ผู้สูงอายุมีการรวมตัว รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันมีลักษณะรูปแบบและพื้นที่แตกต่างกันไป สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) พื้นที่รวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมแบบออกแรง (Active area) ได้แก่ พื้นที่ออกกำลังกาย (ลานร่มไทร) ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ และลานส่วนกลางทำกิจกรรม ออกกำลังกาย ในชุมชนคลองพลับพลา ซึ่ง

2) พื้นที่รวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมแบบออกแรงน้อย (Passive area) ได้แก่

- วัดเทพศิลา ทำกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
- ลานออกกำลังกายภายในแต่ละชุมชน เพื่อพักผ่อน พุดคุย

ทั้งนี้ในส่วนของพื้นที่กิจกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญ และใช้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชนนั้น พบว่ามี เป็นพื้นที่ส่วนกลางที่มีในชุมชน ระยะทางไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยมากนัก จึงจะเหมาะสมกับการทำกิจกรรม

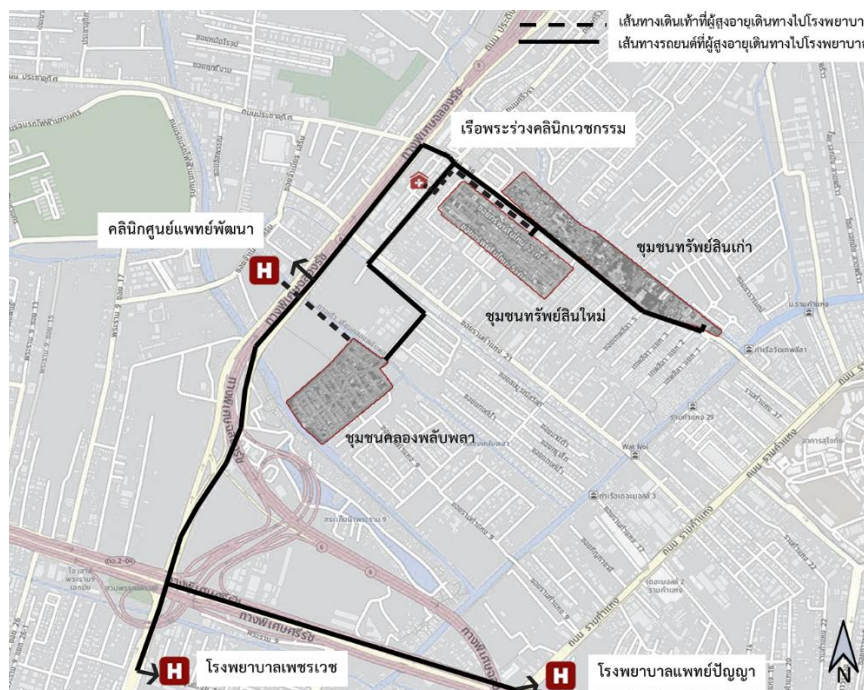
ภาพที่ 39 ลักษณะสภาพสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา

4.4.4 ข้อมูลด้านสุขภาพผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีสุขภาพที่แข็งแรงมาก จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 ยังสามารถช่วยเหลือตนเอง สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้เอง รวมถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ช่วยเหลือ รองลงมาคือผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการความช่วยเหลือบ้าง และผู้สูงอายุที่ไม่แข็งแรง ต้องการความช่วยเหลือเป็นส่วนใหญ่ และ ส่วนผู้สูงอายุที่อ่อนแอ ไม่พบในพื้นที่ของทั้งสามชุมชน ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 ซึ่งโรคที่ผู้สูงอายุเป็น อันดับหนึ่งคือ ความดัน รองลงมาคือ เบาหวาน ไชมัน หัวใจ ตามลำดับ โรคอื่นๆ เพิ่มเติม ได้แก่ เกาต์และไทรอยด์ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคส่วนใหญ่ยังสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ยังไม่มีภาวะพึ่งพิง ผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคมียังมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5

จากการสัมภาษณ์โรงพยาบาลที่ผู้สูงอายุใช้ประจำ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนจะเดินทางไปใช้

โรงพยาบาลตามสิทธิรักษาที่ไม่มีค่าใช้จ่าย ส่วนใหญ่ไปใช้คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา ซึ่งใช้สิทธิรักษาแบบไม่มีค่าใช้จ่ายอยู่ภายใต้โครงการ ร.9 รองลงมาคือ เรือพระร่วงคลินิกเวชกรรม โรงพยาบาลเพชรเวช โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา และโรงพยาบาลราชวิถี ซึ่งใช้สิทธิสิทธิบัตรทองในการรักษาไม่มีค่าใช้จ่าย

ภาพที่ 40 ตำแหน่งโรงพยาบาลและคลินิกที่ผู้สูงอายุใช้บริการ

4.4.5 ข้อมูลสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบ้าน 2 ชั้น เป็นบ้านที่อยู่อาศัยมายาวนาน จากการสอบถามส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ของใช้ภายในบ้านวางไม่เป็นระเบียบ ลักษณะสภาพการอยู่อาศัยระหว่างเพื่อนบ้านมีความเป็นเครือญาติสนิทกันมายาวนาน กิจกรรมในแต่ละวันที่ผู้สูงอายุทำส่วนใหญ่จะเป็นการทานอาหาร รองลงมาคือดูโทรทัศน์ เพราะผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานหนักได้ ส่วนใหญ่จึงอยู่กับบ้านและดูโทรทัศน์ เป็นการพักผ่อนหย่อนใจแทนการนั่ง-นอนอยู่เฉยๆ ซึ่งจะทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย บางครั้งผู้สูงอายุจึงมักจะออกไป พบปะผู้คนที่รู้จักและสนิทสนมกันอยู่เสมอ เพื่อพูดคุยเรื่องราวในชีวิตประจำวัน

ผู้สูงอายุในชุมชนมี 2 ลักษณะ ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน และติดสังคม ผู้สูงอายุที่ติดบ้านจะอยู่ในบ้านพักผ่อนและทำงานบ้าน ทำอาชีพ และเลี้ยงหลาน เนื่องจากผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านคนเดียวระหว่างวัน จึงไม่มีเวลาออกไปทำกิจกรรม ส่วนผู้สูงอายุที่ติดสังคม จะออกไปทำกิจกรรมออกกำลังกาย สวดมนต์

และกิจกรรมชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้เวลาว่าง ไม่มีอาชีพ ส่วนใหญ่จึงออกไปเข้าสังคม พบปะผู้คน

4.5 ลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา ประกอบด้วยรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 17 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	ชุมชนคลองพลับพลา
ระยะเวลา ก่อตั้งชุมชน	ปี พ.ศ. 2528	ปี พ.ศ. 2535	ปี พ.ศ. 2531
ลักษณะที่ อยู่อาศัย			
	ลักษณะมีทั้งบ้านชั้นเดียว และบ้านสองชั้น บ้านดั้งเดิมจะบังคับสร้างครึ่งไม้ครึ่งปูน	ลักษณะมีทั้งบ้านชั้นเดียว และบ้านสองชั้น บ้านสร้างเอง อยู่บนคลอง ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ	ลักษณะมีทั้งบ้านชั้นเดียว และ บ้านสองชั้น ทางทรัพย์สินฯสร้างให้ขนาดที่ดินตามขนาดที่อยู่อาศัยเดิมก่อนโดนย้าย
ที่ดิน	ที่ดินเช่าทรัพย์สินฯ ที่ดินแบ่งเป็นล๊อค ล๊อคละ 15 ตารางวา ราคาเช่าประมาณ 150 บาท คิดเป็นตารางวาละ 10 บาท	ที่ดินเช่าทรัพย์สินฯ บางโซนเสียค่าเช่าที่ ตารางวาละ 6 บาท และ ปัจจุบันส่วนใหญ่ กลายเป็นพื้นที่บุกรุก ไม่เสียค่าที่ดิน	ที่ดินเช่าทรัพย์สินฯ ตารางวาละ 2 บาท

4.5.1 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนทรัพย์สินใหม่

รูปแบบบ้าน 1 ชั้น

รูปแบบบ้าน 2 ชั้น

ตารางที่ 18 ที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินใหม่

4.5.2 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนทรัพย์สินเก่า

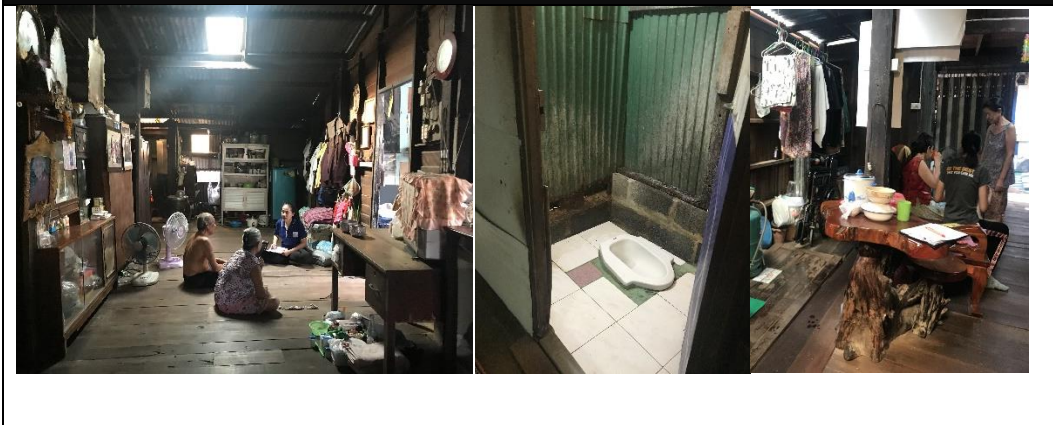

รูปแบบบ้าน 2 ชั้น

พื้นที่ภายในที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 19 ที่อยู่อาศัยในชุมชนทรัพย์สินเก่า

4.5.3 ลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนคลองพลับปลา

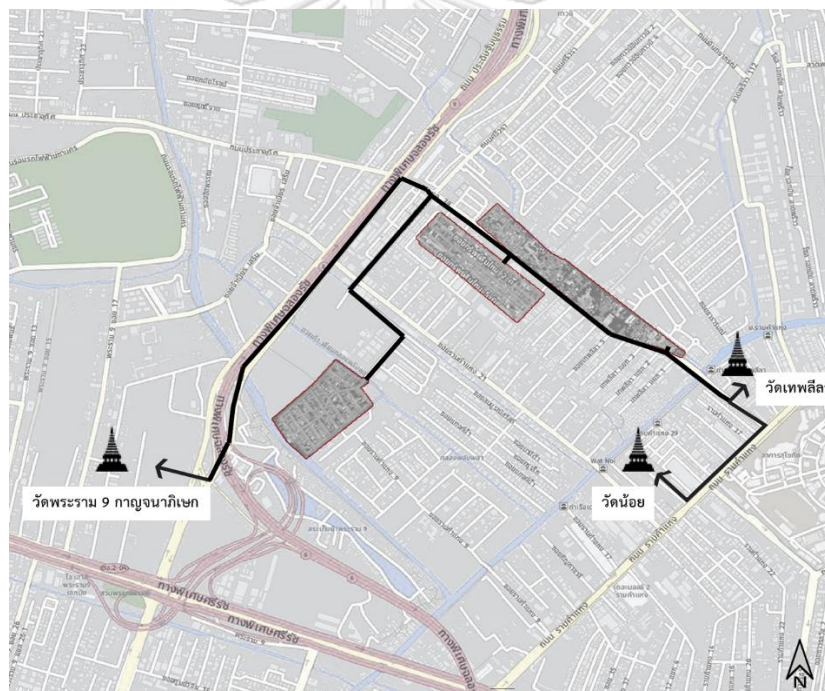
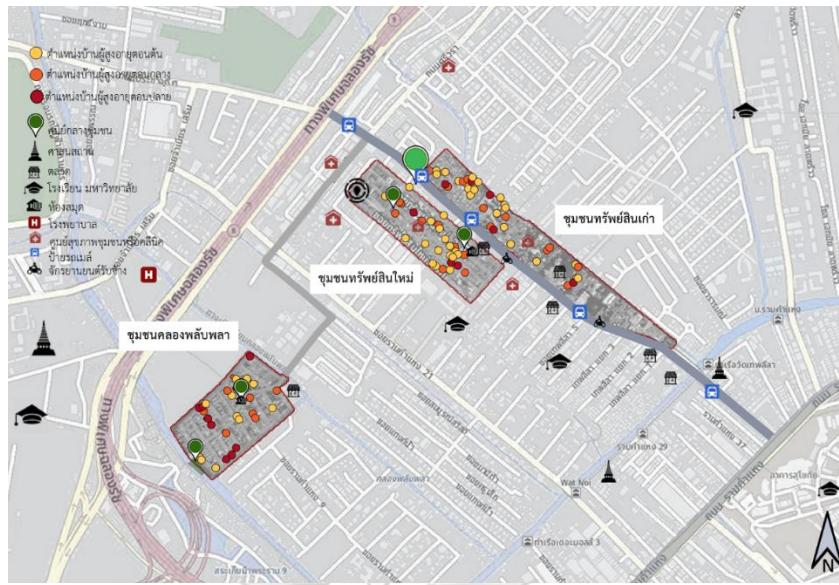
ภาพที่ 41 ที่อยู่อาศัยในชุมชนคลองปลีบลดา

4.6 ลักษณะสภาพแวดล้อม อาคารและพื้นที่ภายนอก

ตารางที่ 20 แสดงลักษณะสภาพแวดล้อม อาคารและพื้นที่ภายนอกภายในชุมชน

	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา
พื้นที่ส่วนกลาง	1. 		1.
	2. 		2.
	มีพื้นที่ส่วนกลาง 2 จุด 1.ลานออกกำลังกาย (ลานร่มไทร), ห้องสมุด 2.อาคารเอนกประสงค์ ใช้สวดมนต์	ไม่มีพื้นที่ทำกิจกรรม (ใช้บ้านประธาน ชุมชนเป็นที่ประชุม ในชุมชน)	มีพื้นที่ส่วนกลาง 2 จุด 1.ลานส่วนกลางทำ กิจกรรม, ห้องสมุด 2.ลานออกกำลังกาย สวนสาธารณะ
ออมทรัพย์เพื่อ ผู้สูงอายุ	● กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ วันละ 1 บาทของผู้สูงอายุ จัดตั้งโดยชุมชน	● X	● กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ วันละ 1 บาทของผู้สูงอายุ จัดตั้งโดยชุมชน
สวดมนต์	●	● X	●

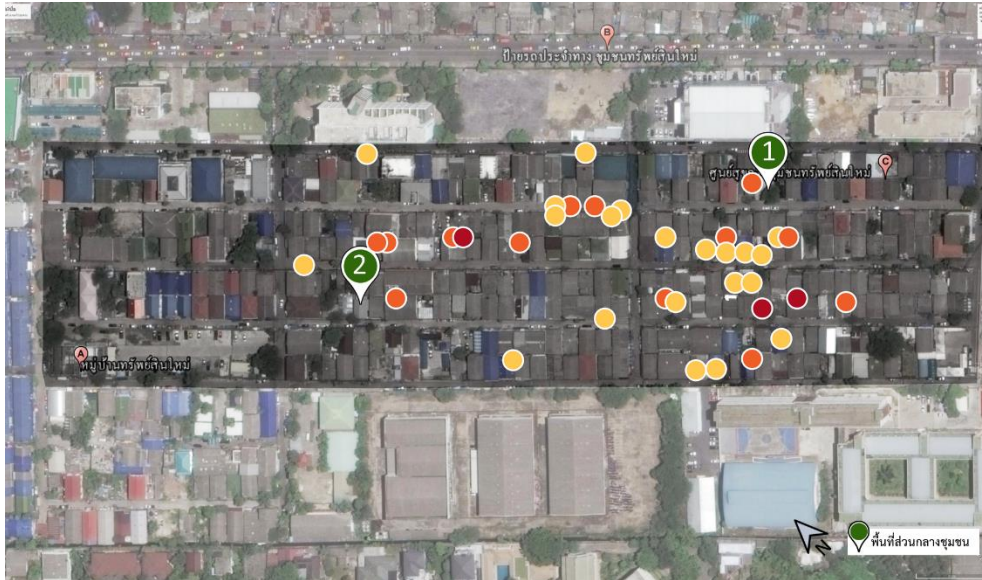

ภาพที่ 42 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุจะเดินทางไปทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดเทพศิลาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเดินทางสะดวก และอยู่ใกล้ชุมชน เป็นวัดมีความคุ้นเคย เนื่องจากเป็นวัดที่คนในครอบครัว มักจะพาลูกหลานไป

4.6.1 พื้นที่ส่วนกลางชุมชน และ กิจกรรมผู้สูงอายุชุมชน

1) ชุมชนทรัพย์สินใหม่

ภาพที่ 43 แสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนทรัพย์สินใหม่

1. ลานออกกำลังกาย (ลานร่มไทร), ห้องสมุด

ลานออกกำลังกาย มีการดำเนินกิจกรรมออกกำลังกายให้แก่ผู้สูงอายุ และคนทุกช่วงวัย กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแอโรบิค รำไม้พลอง รำจ๊ิง มีการใช้งานในจันทร์ พุธ และศุกร์ ช่วงเวลา 17.00 – 18.00 น.

ภาพที่ 44 แสดงลักษณะลานส่วนกลางทำกิจกรรม ชุมชนทรัพย์สินใหม่

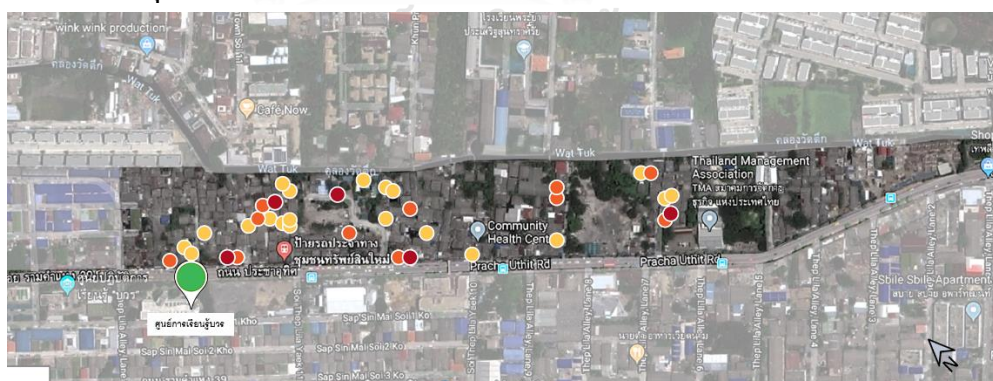
2. อาคารอเนกประสงค์ ใช้สวดมนต์

อาคารสวดมนต์ เป็นอาคารที่ให้คนทุกวัยมาสวดมนต์ทุกวันพระ ช่วงเวลา 17.00 – 18.00 น. และเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมประชุมของชุมชน

ภาพที่ 45 แสดงตำแหน่งและลักษณะอาคารอเนกประสงค์ ชุมชนทรัพย์สินใหม่

2) ชุมชนทรัพย์สินเก่า

ภาพที่ 46 แสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนทรัพย์สินเก่า

ชุมชนทรัพย์สินเก่าไม่มีพื้นที่ส่วนกลางชุมชน จะใช้ละแวกบ้านประธานชุมชนเป็นพื้นที่รวมคนและกระจายข่าวสาร

3) ชุมชนคลองพลับพลา

ภาพที่ 47 แสดงแสดงตำแหน่งอาคาร และพื้นที่ส่วนกลาง ชุมชนคลองพลับพลา

1. ลานส่วนกลางทำกิจกรรม, ห้องสมุด

ภาพที่ 48 แสดงลักษณะลานส่วนกลางทำกิจกรรม ชุมชนคลองพลับพลา

2. ลานออกกำลังกาย สวนสาธารณะ

ภาพที่ 49 แสดงลักษณะลานออกกำลังกาย สวนสาธารณะชุมชนคลองปลับปลา

4.6.2 ทางเดินเท้า และถนนภายในชุมชน

1) ชุมชนทรัพย์สินใหม่

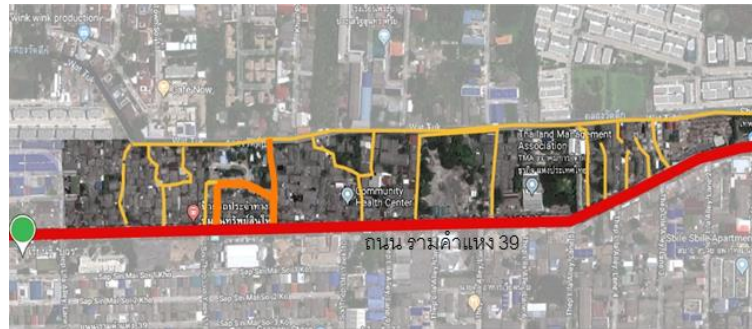

— ทางสัญจรหลัก   — ทางสัญจรรอง   — ทางสัญจรย่อย

ภาพที่ 50 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนทรัพย์สินใหม่

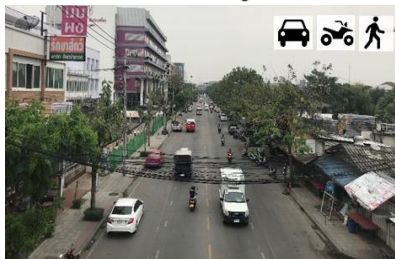
2) ชุมชนทรัพย์สินเก่า

ทางสัญจรหลัก

ทางสัญจรรอง

ทางสัญจรย่อย

ภาพที่ 51 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนทรัพย์สินเก่า

3) ชุมชนคลองพลับพลา

ทางสัญจรหลัก

ทางสัญจรรอง

ทางสัญจรย่อย

ภาพที่ 52 แสดงลักษณะทางเดินเท้า และถนนชุมชนคลองพลับพลา

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการศึกษากลุ่มประชากร โดยแยกออกเป็น 3 ชุมชนตามขอบเขตด้านประชากรที่ได้คัดเลือกชุมชนไว้ คือ ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ได้ทำการสัมภาษณ์และสำรวจ จากการศึกษาพบว่าทั้ง 3 ชุมชนมีข้อมูลที่แตกต่างกันไป ดังนั้นในการแสดงข้อมูลจึงจำเป็นต้องแสดงแบบแยกกลุ่ม

ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 110 คน ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตาม 3 ชุมชนได้ดังนี้ ชุมชนทรัพย์สินใหม่ 38 คน ชุมชนทรัพย์สินเก่า 36 คน และชุมชนคลองพลับพลา 36 คน

สามารถนำมาสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์งานวิจัยไว้ได้ดังนี้

ตารางที่ 21 ตารางแสดงการสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	การสรุปผลข้อมูล
1. ศึกษาลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน	<p>ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพศ อายุ สถานภาพ - จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด จำนวนบุตร จำนวนบุตรทั้งหมด - การศึกษา ศาสนา อาชีพเดิม อาชีพปัจจุบัน รายได้ รายจ่าย - ลักษณะสุขภาพโดยรวม โรคประจำตัว ปัญหาการทำงานของร่างกาย โรงพยาบาลที่ใช้ประจำ อุบัติเหตุในรอบปี ผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย - การออกกำลังกาย - กิจกรรมในแต่ละวัน

วัตถุประสงค์	การสรุปผลข้อมูล
<p>2. วิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหา ด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชน</p>	<p>ส่วนที่ 2 ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะที่อยู่อาศัยของท่านในปัจจุบัน - จำนวนห้องต่างๆในที่อยู่อาศัย ปัจจุบันพักอยู่ชั้นใด - ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย - กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย - ระยะเวลาการอยู่อาศัย - ลักษณะการอาศัยกับลูกหลาน - ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมและความสะดวก <p>ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่ออาคารและพื้นที่ภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชนในปัจจุบัน - ปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมอยู่อาศัย - พื้นที่ศูนย์กลางรวมกลุ่ม ช่วงเวลาการใช้งาน - การจัดสาธารณูปโภค/สิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ - วิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชน - พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปสถานที่ภายในชุมชน - ความช่วยเหลือในการเดินทาง - สิ่งที่ยากให้เพิ่มเติมและควรปรับปรุง
<p>3. เสนอแนะแนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์ของสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับแนวคิดการออกแบบสำหรับผู้สูงอายุ

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 110 ชุด

5.1.1 สรุปข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน

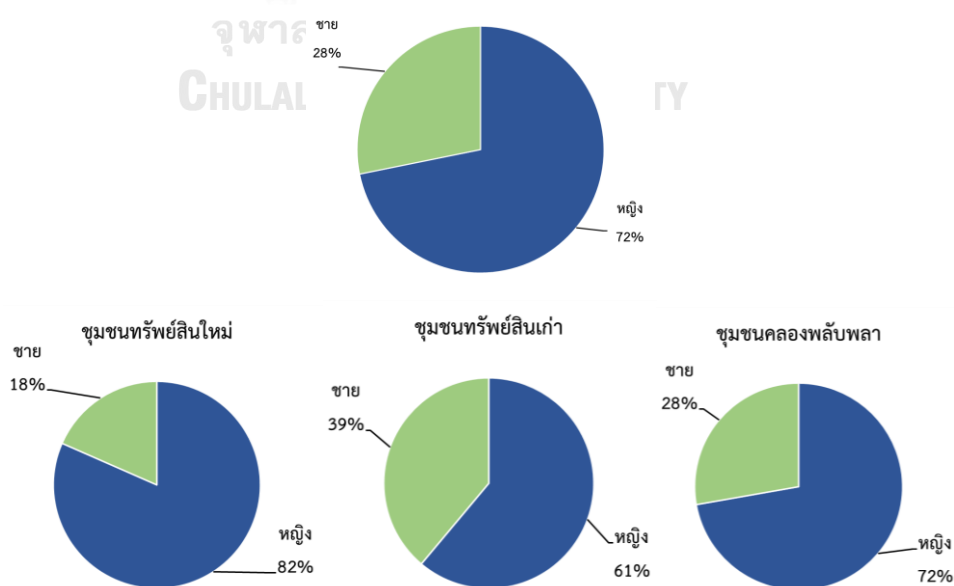
แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

เพศ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชนจำนวน 110 คน พบว่า มีผู้สูงอายุเพศชาย จำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 28.2 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ชุมชนทรัพย์สินเก่าถึงจำนวน 14 คน มีผู้สูงอายุเพศหญิง จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ถึงจำนวน 31 คน จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 3 ชุมชน มีผู้สูงอายุเพศหญิงอาศัยอยู่มากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย (ดูตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 แสดงเพศของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

เพศ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	31	81.6	22	61.2	26	72.2	79	71.8
ชาย	7	18.4	14	38.8	10	27.8	31	28.2
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนเพศของผู้สูงอายุในชุมชน

อายุ

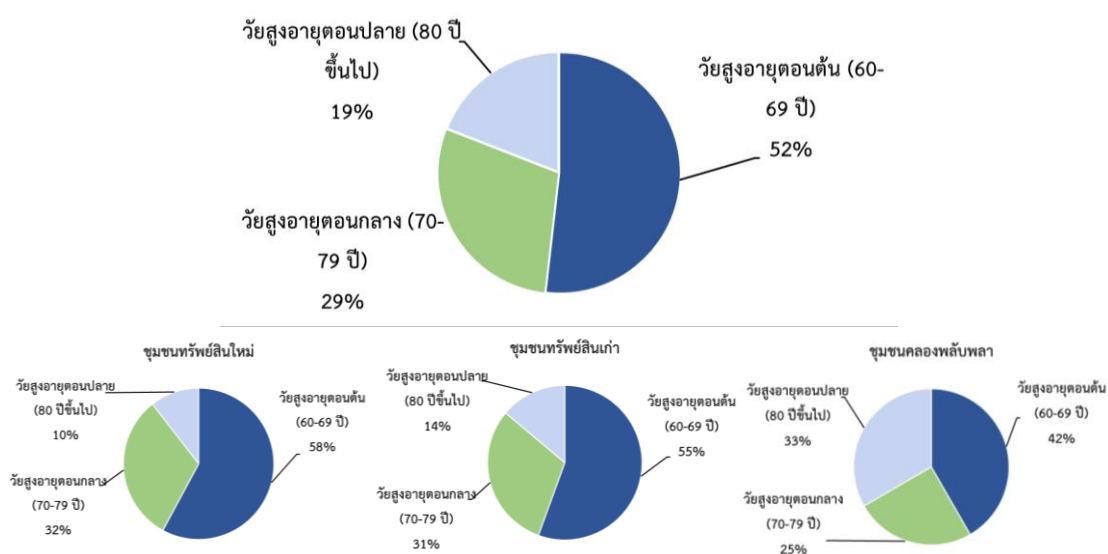
จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ทั้ง 3 ชุมชน มีจำนวนวัยสูงอายุตอนต้น (60 - 69 ปี) มากที่สุด โดยมีจำนวนถึง 57 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

วัยสูงอายุตอนกลาง (70 - 79 ปี) ในชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนทรัพย์สินเก่ามีจำนวนมากเป็นอันดับที่สองรองจากวัยสูงอายุตอนต้น โดยในชุมชนทรัพย์สินใหม่ มีจำนวนวัยสูงอายุตอนกลาง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 และในชุมชนทรัพย์สินเก่า จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 ส่วนชุมชนคลองพลับพลามีจำนวนวัยสูงอายุตอนกลางน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชน

วัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) ในชุมชนคลองพลับพลามีจำนวนมากเป็นอันดับที่สองรองจากวัยสูงอายุตอนต้น โดยมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุใน ชุมชนคลองพลับปลา และการที่ชุมชนนี้มีผู้คนอาศัยอยู่กันมาอย่างยาวนาน จึงทำให้พบวัยสูงอายุ ตอนปลายในชุมชนคลองพลับพลามากกว่าในชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนทรัพย์สินเก่า โดยอายุมากที่สุดที่พบคือ อายุ 104 ปี (ดูตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 แสดงอายุของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

อายุ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับปลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วัยสูงอายุตอนต้น (60-69 ปี)	22	57.9	20	55.6	15	41.7	57	51.8
วัยสูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี)	12	31.6	11	30.5	9	25.0	32	29.1
วัยสูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	4	10.5	5	13.9	12	33.3	21	19.1
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

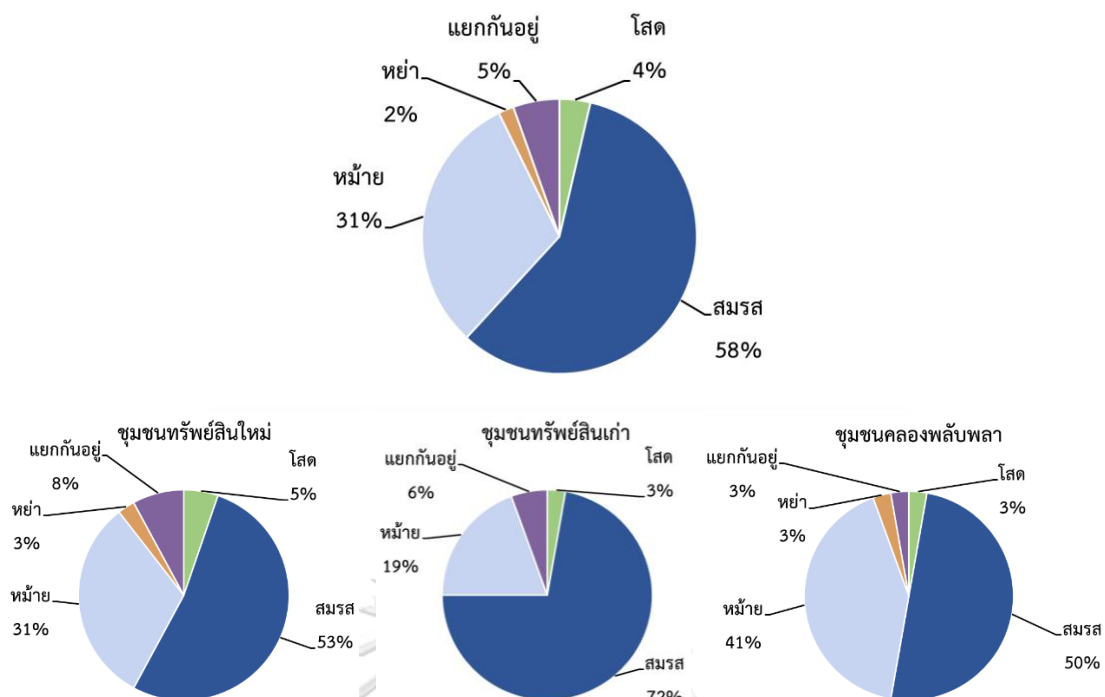
แผนภูมิที่ 5 แสดงสัดส่วนอายุของผู้สูงอายุในชุมชน

สถานภาพ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส มีจำนวนมากที่สุดถึง 64 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 ในทั้ง 3 ชุมชน รองลงมาคือผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย เนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิต ด้วยอายุที่มากขึ้น และมีผู้สูงอายุที่มีสถานภาพแยกกันอยู่, โสด และหย่า ตามลำดับ (ดูตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 แสดงสถานภาพของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

สถานภาพ	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	2	5.3	1	2.8	1	2.8	4	3.6
สมรส	20	52.6	26	72.2	18	50.0	64	58.2
หม้าย	12	31.6	7	19.4	15	41.6	34	30.9
หย่า	1	2.6	0	0.0	1	2.8	2	1.8
แยกกันอยู่	3	7.9	2	5.6	1	2.8	6	5.5
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 6 แสดงสัดส่วนสถานภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

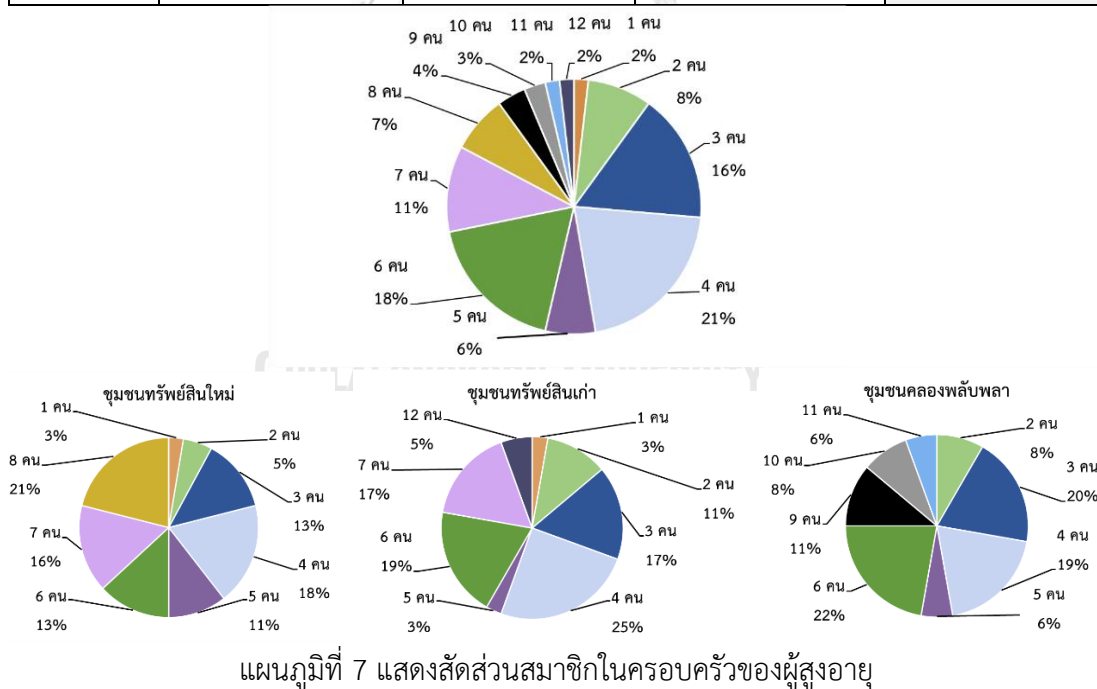
สมาชิกในครอบครัว

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ชุมชนคลองปลับปลามีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีจำนวนเฉลี่ยอยู่ที่ 6 คน ครอบครัวของผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดพบในชุมชนทรัพย์สินเก่า มีจำนวนถึง 12 คน ส่วนครอบครัวของผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุดพบในชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนทรัพย์สินเก่า โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพียง 1 คน (ดูตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ (N=110)

สมาชิกในครอบครัว	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 คน	1	2.6	1	2.8	0	0.0	2	1.8
2 คน	2	5.3	4	11.1	3	8.3	9	8.2
3 คน	5	13.2	6	16.7	7	19.4	18	16.4
4 คน	7	18.4	9	25.0	7	19.4	23	20.9
5 คน	4	10.5	1	2.8	2	5.5	7	6.4
6 คน	5	13.2	7	19.4	8	22.5	20	18.2

สมาชิกใน ครอบครัว	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7 คน	6	15.8	6	16.7	0	0.0	12	10.9
8 คน	8	21.0	0	0.0	0	0.0	8	7.3
9 คน	0	0.0	0	0.0	4	11.1	4	3.6
10 คน	0	0.0	0	0.0	3	8.3	3	2.7
11 คน	0	0.0	0	0.0	2	5.5	2	1.8
12 คน	0	0.0	2	5.5	0	0.0	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย	5		5		6		5	
มากที่สุด	8		12		11		12	
น้อยที่สุด	1		1		2		2	

แผนภูมิที่ 7 แสดงสัดส่วนสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ

จำนวนบุตรทั้งหมด

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุมีจำนวนบุตรเฉลี่ยอยู่ที่ 3 คน มีบุตรมากที่สุด 8 คน รวมจำนวน 2 ราย และในจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรทั้งหมด มีจำนวน 5 ราย อยู่

ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ 1 คน ชุมชนทรัพย์สินเก่า 1 คน และชุมชนคลองพลับพลา 3 คน ในบรรดาผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร พบเพียง 1 คน คือผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่า ที่อาศัยอยู่คนเดียว (ดูตารางที่ 26 และตารางที่ 27)

ตารางที่ 26 แสดงความถี่จำนวนบุตรทั้งหมดของผู้สูงอายุ (N=110)

จำนวนบุตร	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตร	1	2.6	1	2.8	3	8.3	5	4.6
1 คน	6	15.8	0	0.0	6	16.7	12	10.9
2 คน	21	55.3	17	47.3	13	36.2	51	46.4
3 คน	6	15.8	7	19.4	3	8.3	16	14.5
4 คน	2	5.3	8	22.2	4	11.1	14	12.7
5 คน	0	0.0	2	5.5	3	8.3	5	4.6
6 คน	1	2.6	1	2.8	1	2.8	3	2.7
7 คน	0	0.0	0	0.0	2	5.5	2	1.8
8 คน	1	2.6	0	0.0	1	2.8	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

ตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ย จำนวนมากที่สุดและน้อยที่สุดของสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุในชุมชน

จำนวนบุตรทั้งหมด	ชุมชน									รวม
	ทรัพย์สินใหม่			ทรัพย์สินเก่า			คลองพลับพลา			
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	
เฉลี่ย	2	1	1	3	1	2	3	2	1	3
มากที่สุด	8	6	4	6	3	4	8	5	4	8
น้อยที่สุด	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

นับถือศาสนา

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 รองลงมาคือผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 2 คน

ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินเก่า มีผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาคริสต์ และไม่นับถือศาสนา จำนวน
อย่างละ 1 คน อาศัยอยู่ในชุมชนคลองพลับพลา (ดูตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 แสดงการนับถือศาสนาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ศาสนา	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	38	100.0	34	94.4	34	94.4	106	96.4
อิสลาม	0	0.0	2	5.6	0	0.0	2	1.8
คริสต์	0	0.0	0	0.0	1	2.8	1	0.9
ไม่นับถือ	0	0.0	0	0.0	1	2.8	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

การศึกษา

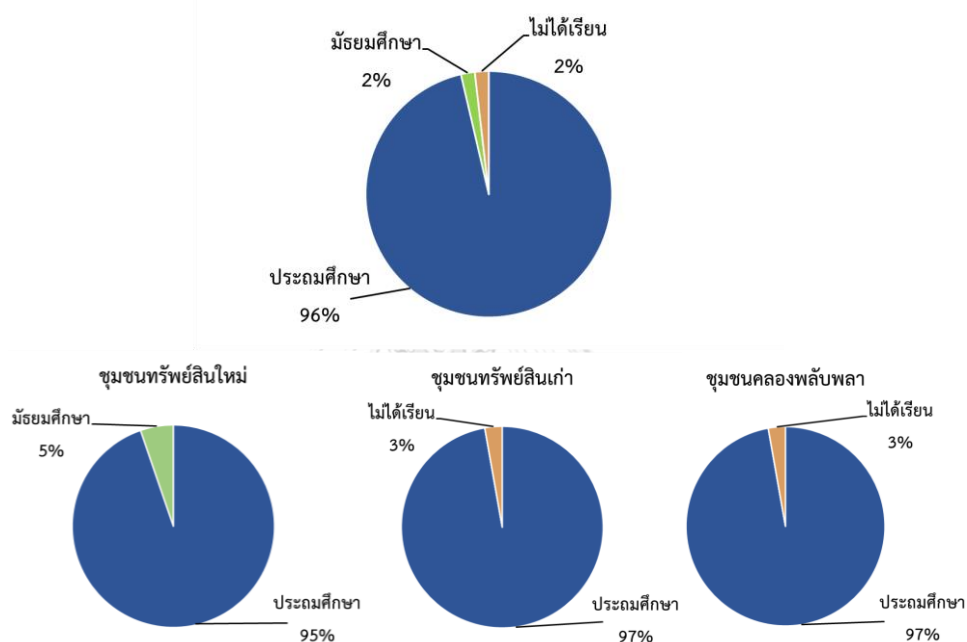
จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับ
ประถมศึกษา จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 รองลงมาคือผู้สูงอายุที่จบการศึกษาในระดับ
มัธยมศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ
จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 พบในชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา

เนื่องด้วยการใช้ชีวิต และสภาพแวดล้อมในอดีตของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนจะต้องทำงาน
หาเลี้ยงชีพตั้งแต่อายุน้อย จึงทำให้ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับที่ไม่สูงมากนัก แต่ผู้สูงอายุ
ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 104 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 และพบผู้สูงอายุ
ที่อ่านได้เขียนไม่ได้มีจำนวน 5 คน พบในชุมชนทรัพย์สินเก่า จำนวน 4 คน และชุมชนคลองพลับพลา
จำนวน 1 คน ส่วนผู้สูงอายุที่อ่านและเขียนไม่ได้ มีจำนวน 1 คน อาศัยอยู่ในชุมชนคลองพลับพลา
(ดูตารางที่ 29 และตารางที่ 30)

ตารางที่ 29 แสดงการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

การศึกษา	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	36	94.7	35	97.2	35	97.2	106	96.4
มัธยมศึกษา	2	5.3	0	0.0	0	0.0	2	1.8

การศึกษา	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับอุดมศึกษา	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ไม่ได้เรียน	0	0.0	1	2.8	1	2.8	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 8 แสดงสัดส่วนการศึกษาของผู้สูงอายุในชุมชน

ตารางที่ 30 แสดงการอ่านออกเขียนได้ของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

การอ่านออกเขียนได้	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านออกเขียนได้	38	100.0	32	88.9	34	94.4	104	94.5
อ่านได้เขียนไม่ได้	0	0.0	4	11.1	1	2.8	5	4.6
อ่านและเขียนไม่ได้	0	0.0	0	0.0	1	2.8	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

อาชีพปัจจุบัน

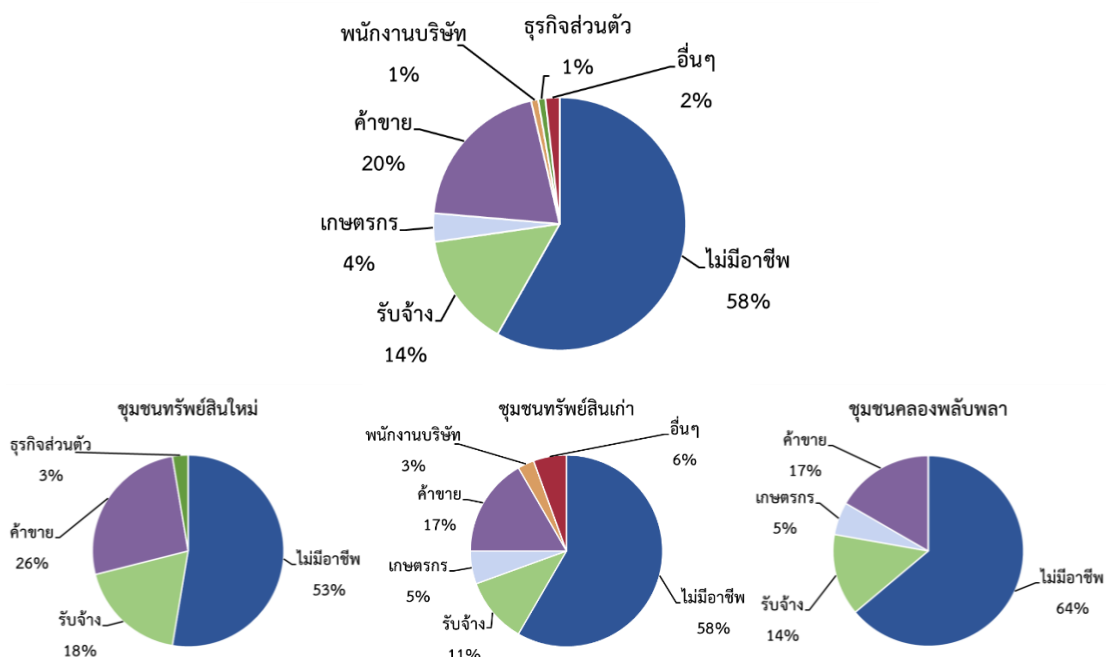
จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า มีผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนคลองปลับปลา ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนทรัพย์สินใหม่ ตามลำดับ

รองลงมาคือผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังทำอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร พนักงานบริษัท และเลี้ยงเด็ก ตามลำดับ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 46 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 การที่ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงาน เนื่องจากฐานะ และรายได้ในครอบครัวของผู้สูงอายุไม่สูงมากนัก จึงต้องทำงานหาเลี้ยงตนเอง และคนในครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ติดบ้านหรือทำแต่งงานจนไม่มีเวลาไปทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน (ดูตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 แสดงอาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

อาชีพปัจจุบัน	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่มีอาชีพ	20	52.6	21	58.3	23	63.8	64	58.2
รับจ้าง	7	18.5	4	11.1	5	13.9	16	14.6
เกษตรกร	0	0.0	2	5.6	2	5.6	4	3.6
ค้าขาย	10	26.3	6	16.6	6	16.7	22	20.0
พนักงานบริษัท	0	0.0	1	2.8	0	0.0	1	0.9
รับราชการ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ธุรกิจส่วนตัว	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
อื่นๆ	0	0.0	2	5.6	0	0.0	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 9 แสดงสัดส่วนอาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุในชุมชน

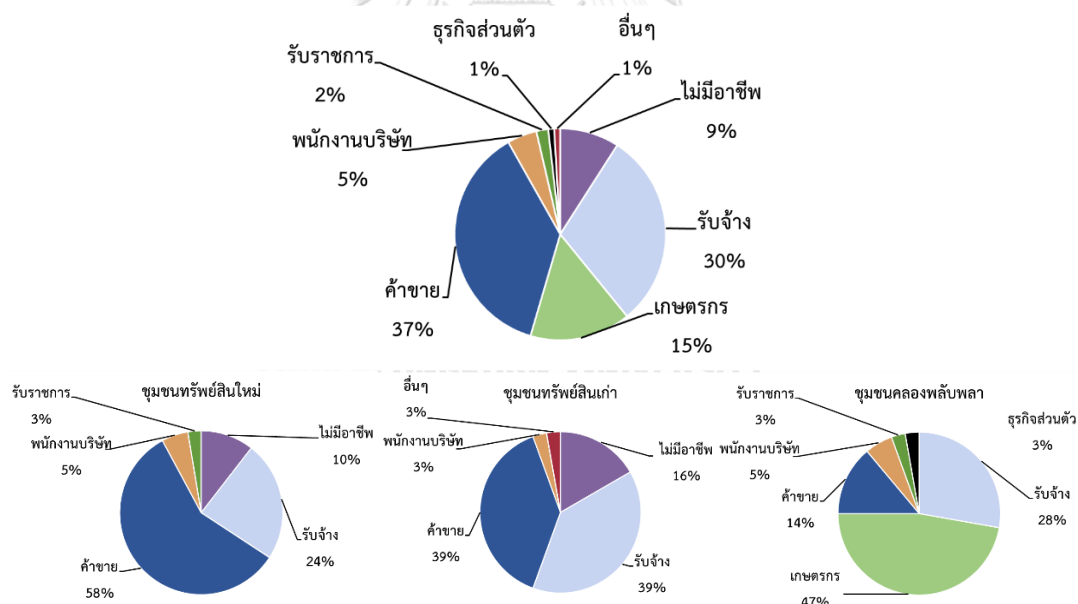
อาชีพเดิม

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า อาชีพเดิมส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ คือ อาชีพค้าขาย จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ส่วนใหญ่พบที่ชุมชนทรัพย์สินใหม่ และรองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง เกษตกร ไม่มีอาชีพ พนักงานบริษัท รับราชการ และธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ ส่วนอาชีพอื่น ๆ คือ อาชีพเก็บของเก่า

ผลข้อมูลสามารถแบ่งอาชีพเดิมของแต่ละชุมชน ได้ดังนี้ ชุมชนทรัพย์สินใหม่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขายจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่ จากการสัมภาษณ์พบว่าจะเป็นการเปิดร้านค้าขายของชำเป็นส่วนใหญ่ เพราะอยู่ใกล้แหล่งชุมชน ในส่วนของชุมชนทรัพย์สินเก่า ผู้สูงอายุทำอาชีพรับจ้างและค้าขายเป็นส่วนใหญ่ อาชีพละ 14 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 38.9 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่า และผู้สูงอายุในชุมชนคลองปลับปลาส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตกร จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนคลองปลับปลา เนื่องจากพื้นที่รอบ ๆ ชุมชน และพื้นที่ของชุมชนคลองปลับปลาในอดีตมีลักษณะเป็นทุ่งนา มีสวนริมคลอง ทำให้อาชีพเกษตกรเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนคลองปลับปลา (ดูตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 แสดงอาชีพเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

อาชีพเดิม	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	4	10.5	6	16.6	0	0.0	10	9.0
รับจ้าง	9	23.7	14	38.9	10	27.7	33	30.0
เกษตรกร	0	0.0	0	0.0	17	47.2	17	15.5
ค้าขาย	22	57.9	14	38.9	5	13.9	41	37.3
พนักงานบริษัท	2	5.3	1	2.8	2	5.6	5	4.6
รับราชการ	1	2.6	0	0.0	1	2.8	2	1.8
ธุรกิจส่วนตัว	0	0.0	0	0.0	1	2.8	1	0.9
อื่นๆ	0	0.0	1	2.8	0	0.0	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 10 แสดงสัดส่วนอาชีพเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน

ที่มาของรายได้ต่อเดือน

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ที่มาของรายได้ต่อเดือนของผู้สูงอายุมาจาก เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทั้งหมด 110 คน ซึ่งผู้สูงอายุทุกคนจะได้ตามเกณฑ์ ดังนี้

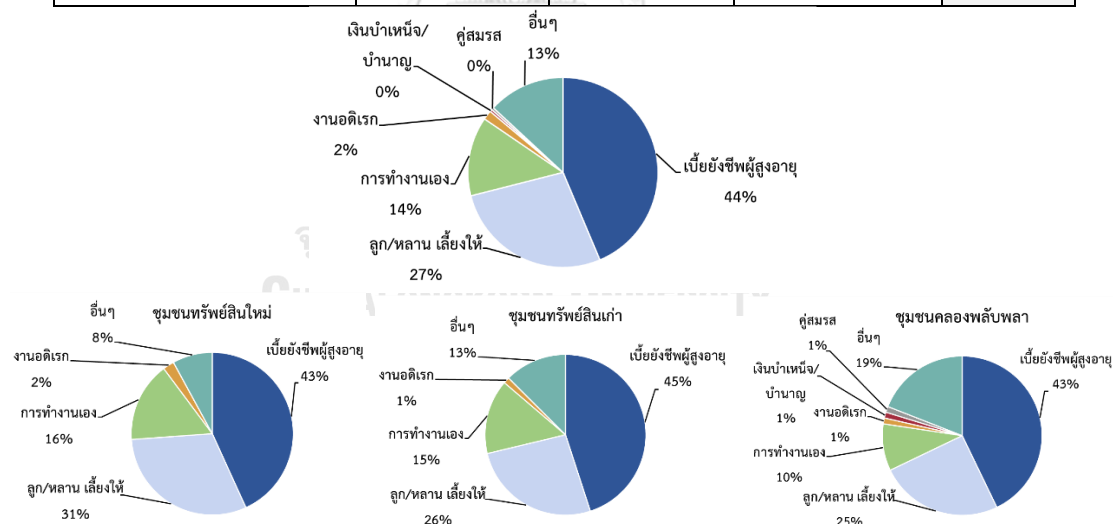
- ช่วงอายุ 60 - 69 ปี ได้รับเงิน 600 บาทต่อเดือน
- ช่วงอายุ 70 - 79 ปี ได้รับเงิน 700 บาทต่อเดือน

- ช่วงอายุ 80 - 89 ปี ได้รับเงิน 800 บาทต่อเดือน
- ช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเงิน 1,000 บาทต่อเดือน

นอกเหนือจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุยังได้รับเงินจากลูกหลาน มีจำนวน 69 คน และมีผู้สูงอายุที่ทำงานเอง จำนวน 34 คน (ดูตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 แสดงที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ที่มาของ รายได้ต่อเดือน	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองปลับปลา	รวม
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	38	36	36	110
ลูก/หลาน เลี้ยงให้	27	21	21	69
การทำงานเอง	14	12	8	34
งานอดิเรก	2	1	1	4
เงินบำเหน็จ/บำนาญ	0	0	1	1
คู่สมรส	0	0	1	1
อื่นๆ	7	10	16	33

แผนภูมิที่ 11 แสดงสัดส่วนที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน

รายได้ต่อเดือนที่ได้รับ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า รายได้ต่อเดือนที่ผู้สูงอายุในชุมชน ทรัพย์สินใหม่ได้รับโดยเฉลี่ย คือ 3,971 บาท มีผู้สูงอายุที่ได้รับรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือ จำนวน 20,000 บาท และได้รับรายได้ต่อเดือนน้อยที่สุด คือจำนวน 600 บาท

ในชุมชนทรัพย์สินเก่า รายได้ต่อเดือนที่ผู้สูงอายุได้รับโดยเฉลี่ย คือ 3,492 บาท มีผู้สูงอายุที่ได้รับรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือจำนวน 13,000 บาท และได้รับรายได้ต่อเดือนน้อยที่สุด คือจำนวน 600 บาท พบในชุมชนทรัพย์สินใหม่ และชุมชนทรัพย์สินเก่า

ในชุมชนคลองพลับพลา รายได้ต่อเดือนที่ผู้สูงอายุได้รับโดยเฉลี่ย คือ 2,847 บาท มีผู้สูงอายุที่ได้รับรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือจำนวน 17,000 บาท และได้รับรายได้ต่อเดือนน้อยที่สุด คือจำนวน 700 บาท

วิเคราะห์ได้ว่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงฐานะของครอบครัวผู้สูงอายุ รองลงมาคือ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา ตามลำดับ (ดูตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 แสดงรายได้ต่อเดือนที่ได้รับของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

รายได้ต่อเดือนที่ ได้รับ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	19	50.0	19	52.8	16	44.4	54	49.1
2,001-4,000	7	18.5	9	25.0	16	44.4	32	29.1
4,001-6,000	4	10.5	4	11.1	3	8.4	12	10.9
รายได้ต่อเดือน ที่ได้รับ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6,001-8,000	3	7.9	1	2.8	0	0.0	4	3.7
8,001-10,000	1	2.6	2	5.5	0	0.0	3	2.7
10,001-12,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0
12,001-14,000	0	0.0	1	2.8	0	0.0	1	0.9
15,001-18,000	2	5.3	0	0.0	1	2.8	3	2.7
18,001-20,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100
เฉลี่ย (บาท)	3,971		3,492		2,847		3,436	
มากที่สุด (บาท)	20,000		13,000		17,000		20,000	
น้อยที่สุด (บาท)	600		600		700		600	

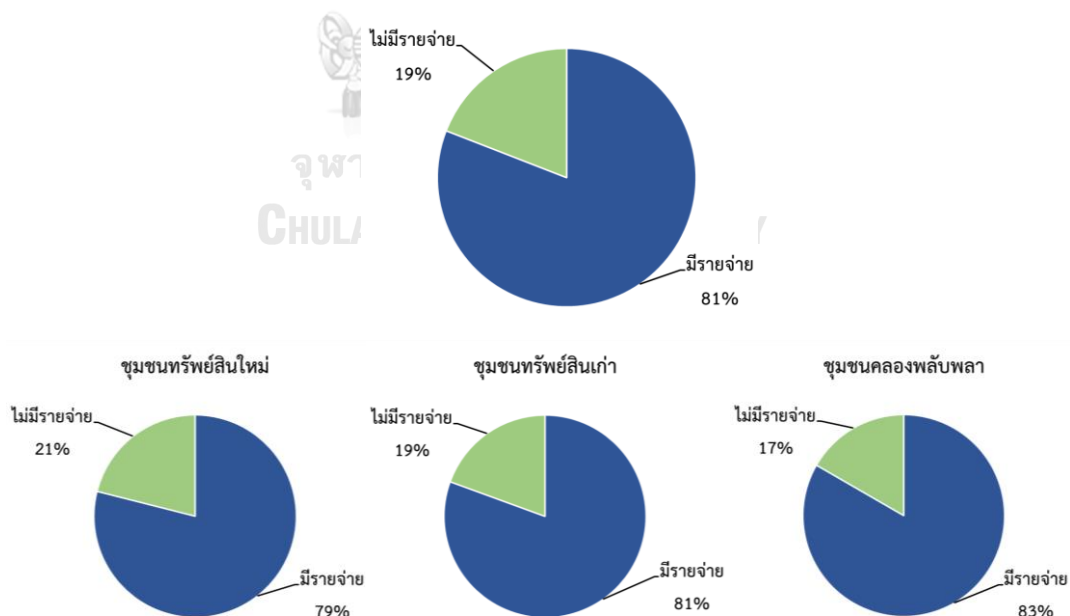
รายจ่ายต่อเดือน

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่มีผู้สูงอายุที่ไม่มีรายจ่ายต่อเดือน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ในชุมชนคลองพลับพลามีผู้สูงอายุที่ไม่มีรายจ่ายต่อเดือนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

ผู้สูงอายุที่มีรายจ่ายต่อเดือนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองพลับปลา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีจำนวนผู้ที่มีรายจ่ายต่อเดือนน้อยที่สุดคือ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 80.6 (ดูตารางที่ 35 และตารางที่ 36)

ตารางที่ 35 แสดงรายจ่ายต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

รายจ่ายต่อเดือน (คน)	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับปลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีรายจ่าย	30	78.9	29	80.6	30	83.3	89	80.9
ไม่มีรายจ่าย	8	21.1	7	19.4	6	16.7	21	19.1
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 12 แสดงสัดส่วนรายจ่ายต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน

ตารางที่ 36 แสดงรายจ่ายรวมต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

รายจ่ายต่อเดือน (บาท)	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	25	65.8	24	66.6	30	83.3	79	71.9
2,001-4,000	8	21.1	10	27.8	5	13.9	23	20.9
4,001-6,000	1	2.6	1	2.8	1	2.8	3	2.7
6,001-8,000	1	2.6	1	2.8	0	0.0	2	1.8
8,001-10,000	3	7.9	0	0.0	0	0.0	3	2.7
10,001-12,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
12,001-14,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
15,001-18,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
18,001-20,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

จากการศึกษา ได้แบ่งประเภทรายจ่ายของผู้สูงอายุเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายทั่วไปและอาหาร
2. ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ
3. ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีค่าใช้จ่ายทั่วไปและอาหารเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1,761 บาท โดยค่าใช้จ่ายมากที่สุดอยู่ที่ 6,000 บาท และน้อยที่สุดอยู่ที่ 300 บาท

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่มีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเฉลี่ยมากที่สุด คือ 2,920 บาท โดยค่าใช้จ่ายมากที่สุดอยู่ที่ 3,840 บาท และน้อยที่สุดอยู่ที่ 200 บาท พบในชุมชนทรัพย์สินเก่า

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1,167 บาท โดยค่าใช้จ่ายมากที่สุดอยู่ที่ 2,000 บาท พบทั้ง 3 ชุมชน และน้อยที่สุดอยู่ที่ 40 บาท พบในชุมชนคลองพลับพลา

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เฉลี่ยมากที่สุด คือ 4,814 บาท โดยค่าใช้จ่ายมากที่สุดอยู่ที่ 10,000 บาท และน้อยที่สุดอยู่ที่ 200 บาท (ดูตารางที่ 37, ตารางที่ 38, ตารางที่ 39 และตารางที่ 20)

ตารางที่ 37 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายทั่วไปและค่าอาหารต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ค่าใช้จ่ายทั่วไป และอาหาร	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	35	92.1	31	86.1	35	97.2	101	91.8
2,001-4,000	3	7.9	4	11.1	0	0.0	7	6.4
4,001-6,000	0	0.0	1	2.8	1	2.8	2	1.8
6,001-8,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย (บาท)	1,269		1,761		1,460		1,496	
มากที่สุด (บาท)	3,000		6,000		5,000		6,000	
น้อยที่สุด(บาท)	400		300		500		400	

ตารางที่ 38 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ค่าใช้จ่ายด้าน สุขภาพ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	37	97.4	36	100.0	36	100.0	109	99.1
2,001-4,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
4,001-6,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
6,001-8,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย (บาท)	2,920		900		1,250		1,690	
มากที่สุด (บาท)	3,840		2,000		2,000		3,840	
น้อยที่สุด(บาท)	2,000		200		500		2,000	

ตารางที่ 39 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ค่าใช้จ่าย ด้านที่อยู่อาศัย	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
2,001-4,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4,001-6,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
6,001-8,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย (บาท)	911		1,167		517		865	
มากที่สุด	2,000		2,000		2,000		2,000	
น้อยที่สุด	100		300		40		300	

ตารางที่ 40 แสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายอื่นๆต่อเดือนของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

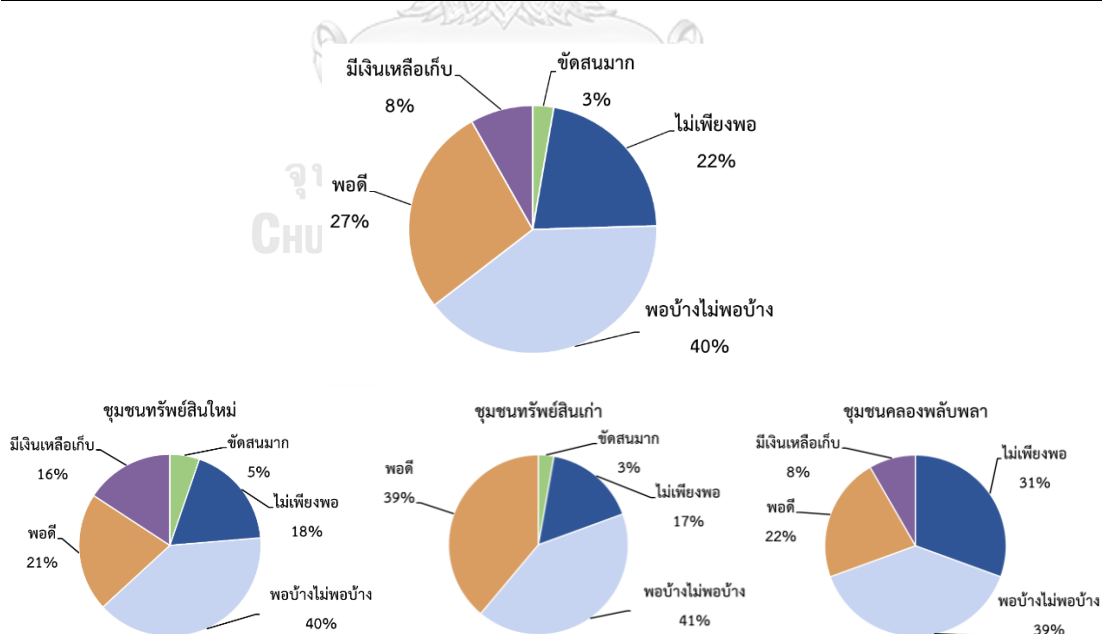
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	34	89.5	36	100.0	36	100.0	106	96.4
2,001-4,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
4,001-6,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
6,001-8,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
8,001-10,000	2	5.3	0	0.0	0	0.0	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100
เฉลี่ย (บาท)	4,814		533		0		1,782	
มากที่สุด (บาท)	10,000		1,000		0		10,000	
น้อยที่สุด(บาท)	200		300		0		200	

การดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจแบบพอบ้างไม่พอบ้างถึงจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจแบบพอดี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 (ดูตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 แสดงการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

การดำรงชีวิต ในด้าน เศรษฐกิจ	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขัดสนมาก	2	5.3	1	2.8	0	0.0	3	2.7
ไม่เพียงพอ	7	18.4	6	16.6	11	30.6	24	21.8
พอบ้าง ไม่พอบ้าง	15	39.5	15	41.7	14	38.9	44	40.0
พอดี	8	21.0	14	38.9	8	22.2	30	27.3
มีเงินเหลือเก็บ	6	15.8	0	0.0	3	8.3	9	8.2
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

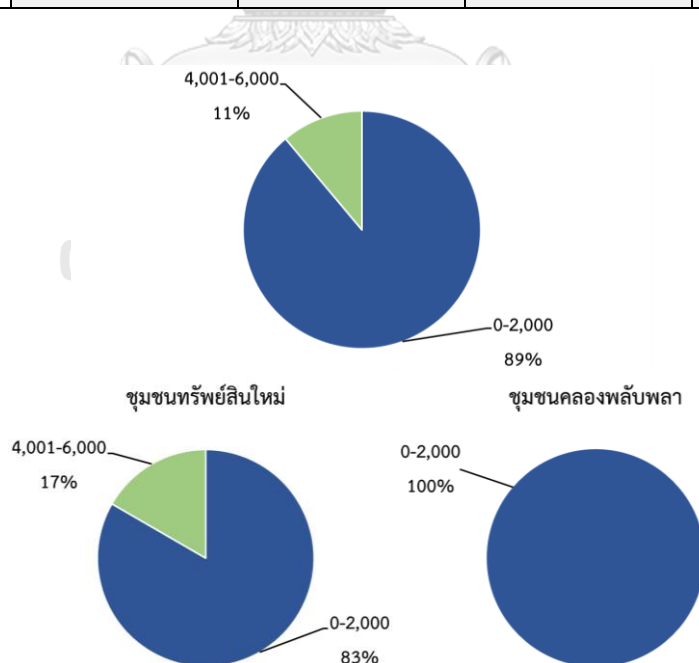
แผนภูมิที่ 13 แสดงสัดส่วนการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในชุมชน

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่ และชุมชนคลองพลับพลาจะมีเงินเหลือเก็บจากรายได้ในแต่ละเดือน โดยจำนวนเงินที่น้อยที่สุดที่มีเหลือเก็บของผู้สูงอายุทั้งสองชุมชนคือ 500 บาท ส่วนผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามักจะไม่มีการเก็บ เนื่องจากมีรายได้น้อย และใช้สำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไปจนหมด (ดูตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 แสดงเงินเหลือเก็บของผู้สูงอายุในชุมชน (จากข้อมูลเงินเหลือเก็บ 9 คน)

เงินเหลือเก็บ (บาท)	ชุมชน						รวม	
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	5	83.3	0	0.0	3	100.0	8	88.9
2,001-4,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4,001-6,000	1	16.7	0	0.0	0	0.0	1	0.9
รวม	6	100.0	0	0.0	3	100.0	9	11.1
เฉลี่ย (บาท)	1,500		0		667		1,222	
มากที่สุด (บาท)	5,000		0		1,000		5,000	
น้อยที่สุด(บาท)	500		0		500		500	

แผนภูมิที่ 14 แสดงสัดส่วนเงินเหลือเก็บของผู้สูงอายุในชุมชน

ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีเงินออมเฉลี่ยมากที่สุด คือจำนวน 782 บาท เนื่องจากต้องเก็บออมเงินเพื่อใช้ในการสร้างบ้าน ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ของสำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ ในอีกสองชุมชน คือ ชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนคลองพลับพลา ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะออมเงินเก็บไว้ใช้จ่ายในส่วนอื่นๆ (ดูตารางที่ 43)

ตารางที่ 43 แสดงเงินออมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

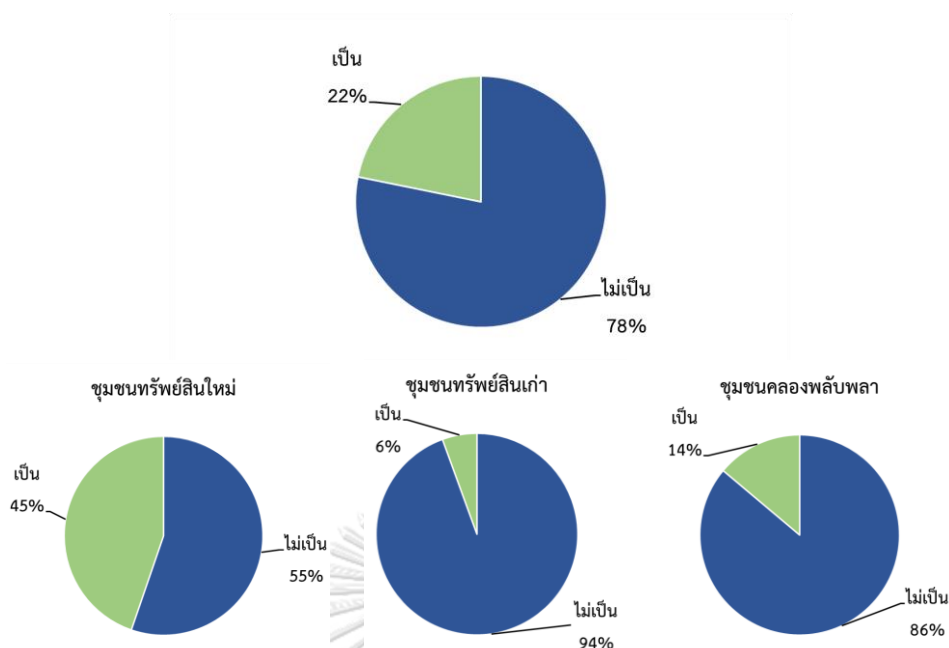
เงินออม (บาท)	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	13	100.0	15	100.0	5	100.0	33	100.0
2,001-4,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4,001-6,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	13	100.0	15	100.0	5	100.0	33	100.0
เฉลี่ย	264		782		166		404	
มากที่สุด	2,000		2,000		500		2,000	
น้อยที่สุด	100		30		30		30	

การเป็นสมาชิกชมรม/องค์กร

ผู้สูงอายุทั้งสามชุมชนส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรม/องค์กรใดๆ เป็นจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 78.2 เนื่องจากปัญหาทางด้านรายได้, สุขภาพ และความเป็นอยู่ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมชมรม/องค์กรใดๆ ได้ (ดูตารางที่ 44)

ตารางที่ 44 แสดงการเป็นสมาชิกชมรม/องค์กร ของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

สมาชิก ชมรม/องค์กร	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เป็น	21	55.3	34	94.4	31	86.1	86	78.2
เป็น	17	44.7	2	5.6	5	13.9	24	21.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

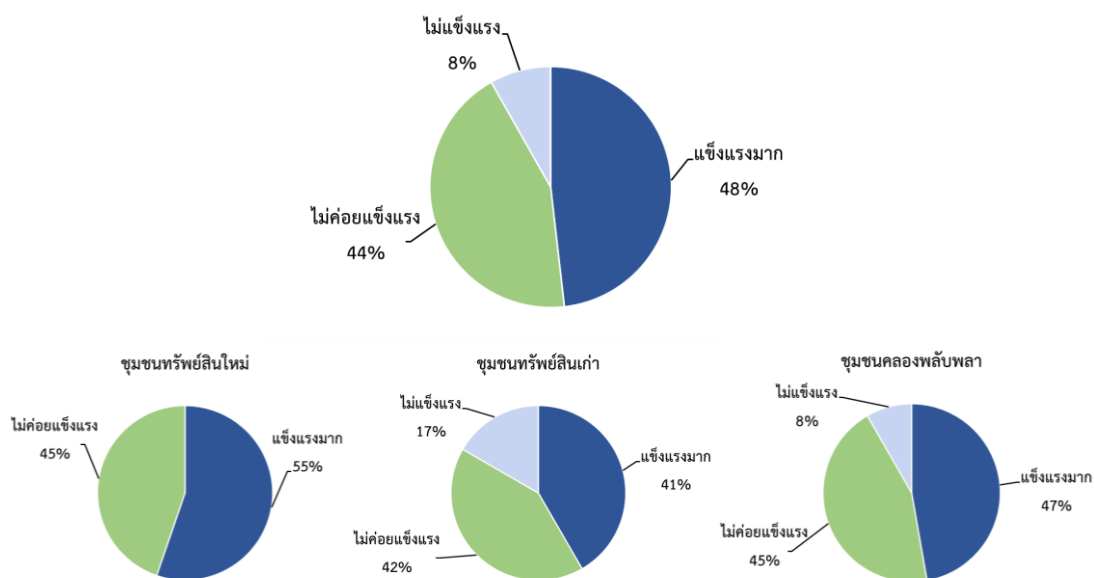
แผนภูมิที่ 15 แสดงสัดส่วนการเป็นสมาชิกชมรม/องค์กร ของผู้สูงอายุในชุมชน

ลักษณะสุขภาพโดยรวม

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีสุขภาพที่แข็งแรงมาก จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 ยังสามารถช่วยเหลือตนเอง สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้เอง รวมถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ช่วยเหลือ รองลงมาคือผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการความช่วยเหลือบ้าง และผู้สูงอายุ ที่ไม่แข็งแรง ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้สูงอายุที่อ่อนแอ ไม่พบในพื้นที่ของทั้งสามชุมชน (ดูตารางที่ 45)

ตารางที่ 45 แสดงลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แข็งแรงมาก	21	55.3	15	41.7	17	47.2	53	48.2
ไม่ค่อยแข็งแรง	17	44.7	15	41.7	16	44.5	48	43.6
ไม่แข็งแรง	0	0.0	6	16.6	3	8.3	9	8.2
อ่อนแอ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

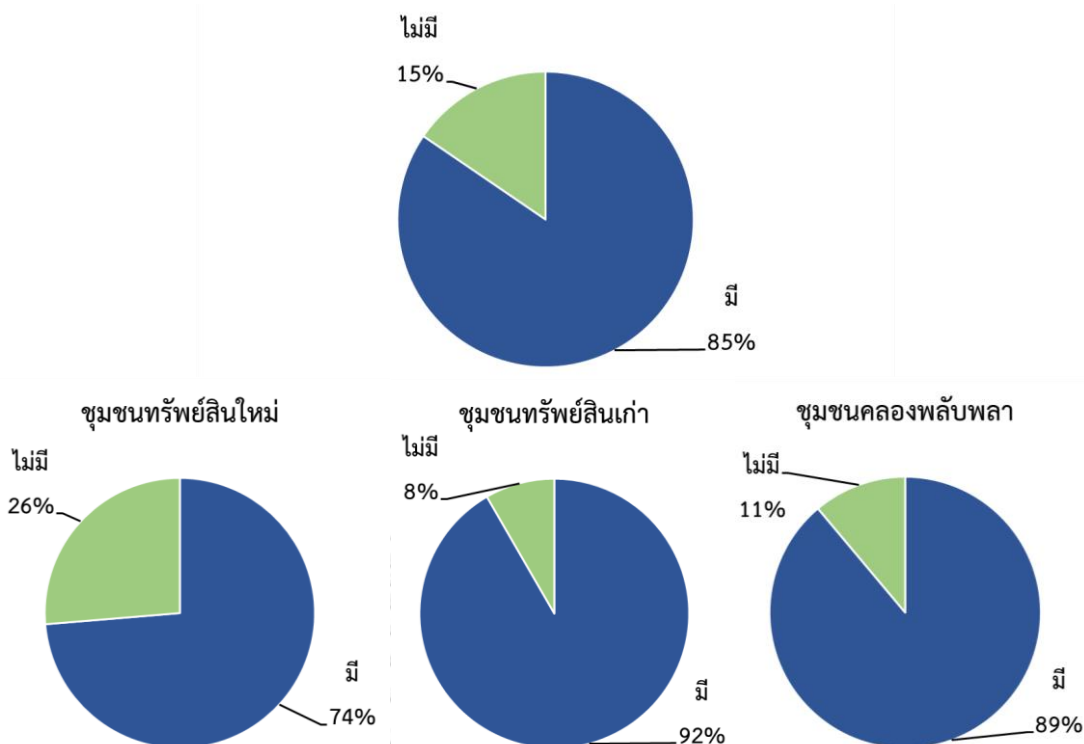
แผนภูมิที่ 16 แสดงสัดส่วนลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชน

โรคประจำตัว

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 ซึ่งโรคที่ผู้สูงอายุเป็น อันดับหนึ่งคือ ความดัน รองลงมาคือ เบาหวาน ไชมัน หัวใจ ตามลำดับ โรคอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ **เกาต์และไทรอยด์** ผู้สูงอายุที่เป็นโรคส่วนใหญ่ยังสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ยังไม่มีภาวะพึ่งพิง ผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 (ดูตารางที่ 46 และตารางที่ 47)

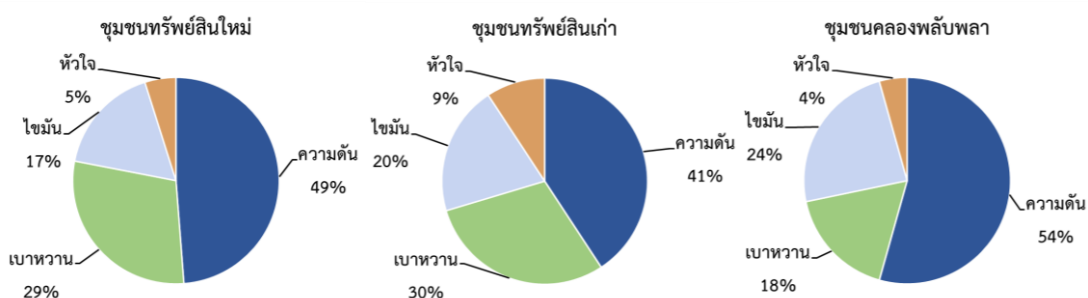
ตารางที่ 46 แสดงการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

โรคประจำตัว	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	28	73.7	33	91.7	32	88.9	93	84.5
ไม่มี	10	26.3	3	8.3	4	11.1	17	15.5
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

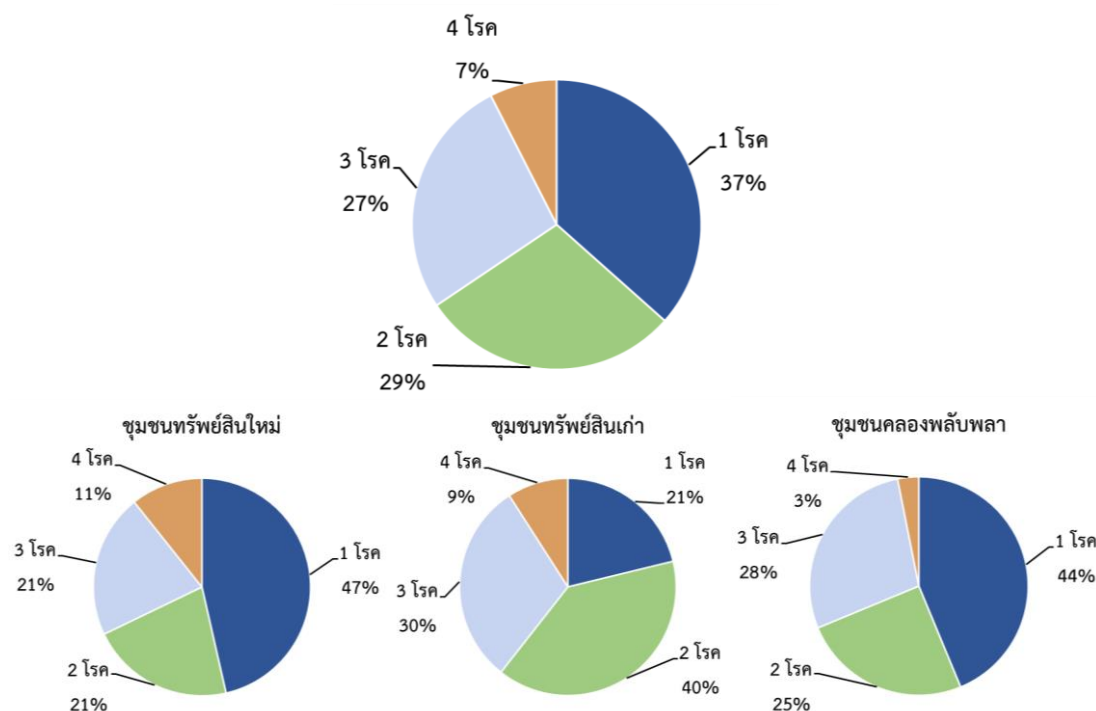

แผนภูมิที่ 17 แสดงสัดส่วนการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน ตารางที่ 47 แสดงอันดับโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

โรคประจำตัว	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	ชุมชนคลองพลับพลา
ความดัน	20	22	25
เบาหวาน	12	16	8
ไขมัน	7	11	11
หัวใจ	2	5	2

แผนภูมิที่ 18 แสดงสัดส่วนอันดับโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน

แผนภูมิที่ 19 แสดงสัดส่วนจำนวนโรคประจำตัวของผู้สูงอายุในชุมชน

ปัญหาการทำงานของร่างกาย

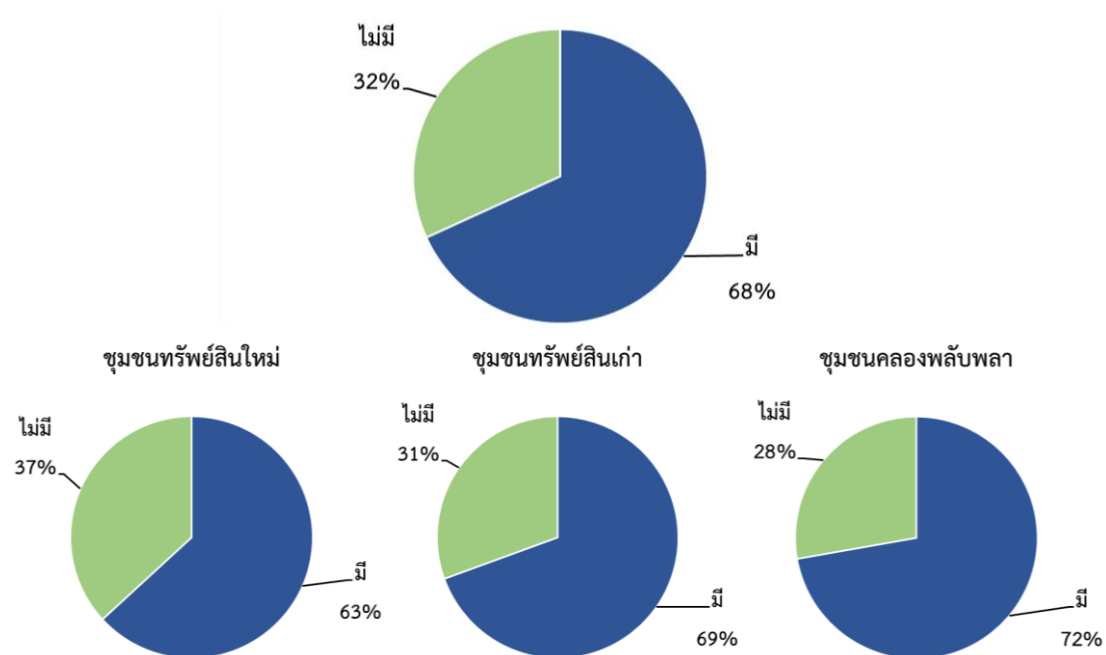
จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุกว่า 75 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 มีปัญหาการทำงานของร่างกาย ผู้สูงอายุในทุกชุมชนมีปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ตามลำดับ ปัญหาของร่างกายที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากอายุที่มากขึ้น ปัญหาเหล่านี้เป็นส่วนทำให้ผู้สูงอายุลดกิจกรรมลง ในชุมชนทรัพย์สินเก่าพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาการทำงานของร่างกายนอกเหนือจากที่กล่าวมาคือ ไตผิดปกติ และลิ้นแข็ง พบว่าผู้สูงอายุเหล่านี้ติดบ้าน ไม่ออกไปไหน เนื่องจากคิดว่าตนมีความผิดปกติของร่างกาย

ในส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีปัญหาการทำงานของร่างกายมีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 ยังสามารถดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมได้ตามปกติ (ดูตารางที่ 48)

ตารางที่ 48 แสดงปัญหาการทำงานของร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

ปัญหา	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	24	63.2	25	69.4	26	72.2	75	68.2
ไม่มี	14	36.8	11	30.6	10	27.8	35	31.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 20 แสดงสัดส่วนปัญหาการทำงานของร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชน

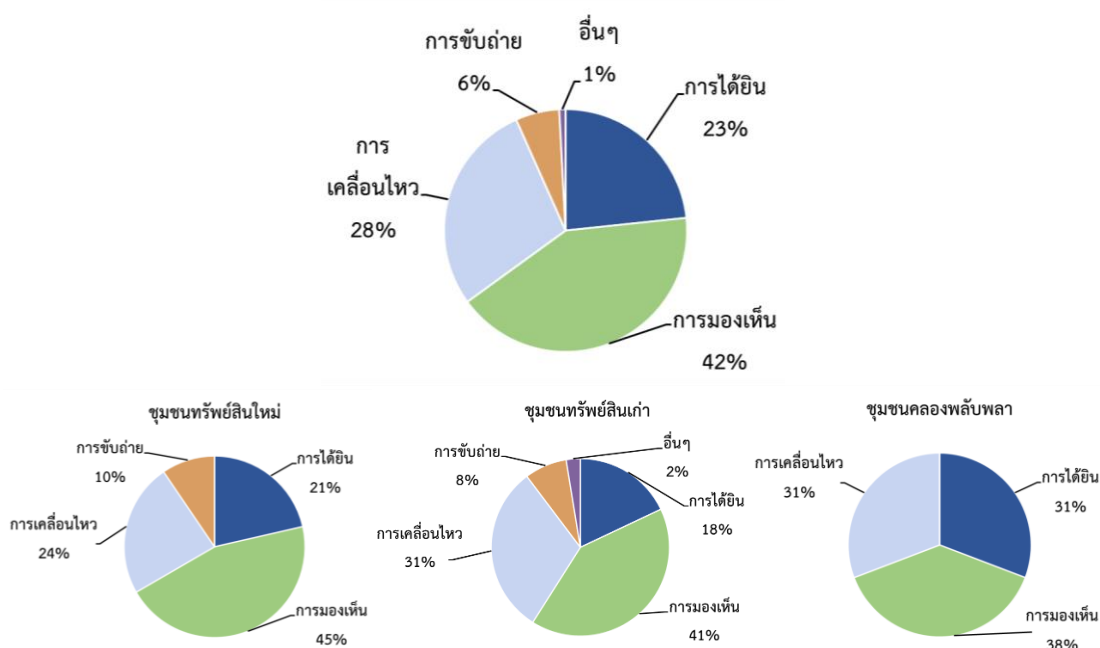
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางการมองเห็นมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาทางการเคลื่อนไหว การได้ยิน และการขับถ่าย กล่าวคือ เมื่อผู้สูงอายุยิ่งมีอายุที่มากขึ้น สภาพและการทำงานของร่างกาย ก็จะมีความทรุดโทรมและเสื่อมโทรมลงไป จึงทำให้มักมีปัญหาสายตาที่ฝ้าฟาง มัว และเริ่มมองไม่เห็น บางรายมีอาการของต่อกระดูกหรือต่อหินร่วมด้วย การเคลื่อนไหวและการตอบสนองของร่างกายที่ เริ่มช้าลงจึงทำให้เคลื่อนไหวไม่สะดวกและเป็นอุปสรรคกับการใช้ชีวิตประจำวัน (ดูตารางที่ 49)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 49 แสดงปัญหาการทำงานของร่างกายด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน

(มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ปัญหาการทำงาน ของร่างกาย	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
การได้ยิน	9	7	12	28
การมองเห็น	19	16	15	50
การเคลื่อนไหว	10	12	12	34
การขับถ่าย	4	3	0	7
อื่นๆ	0	1	0	1

แผนภูมิที่ 21 แสดงสัดส่วนปัญหาการทำงานของร่างกายด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน

โรงพยาบาลที่ใช้บริการ

ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะเลือกใช้บริการของโรงพยาบาลเอกชนมากกว่าโรงพยาบาลของรัฐ โดยจำนวนผู้สูงอายุที่เลือกใช้โรงพยาบาลเอกชนมีจำนวนถึง 92 คน คิดเป็นร้อยละ 83.6 เนื่องจากมีสิทธิรักษาบัตรทองอยู่ที่โรงพยาบาลหรือคลินิกเอกชนเป็นส่วนใหญ่และอยู่ใกล้กับชุมชนและมีความสะดวกในการเดินทางมากกว่าโรงพยาบาลรัฐ (ดูตารางที่ 50)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 50 แสดงโรงพยาบาลที่ผู้สูงอายุในชุมชนใช้บริการเป็นประจำ (N=110)

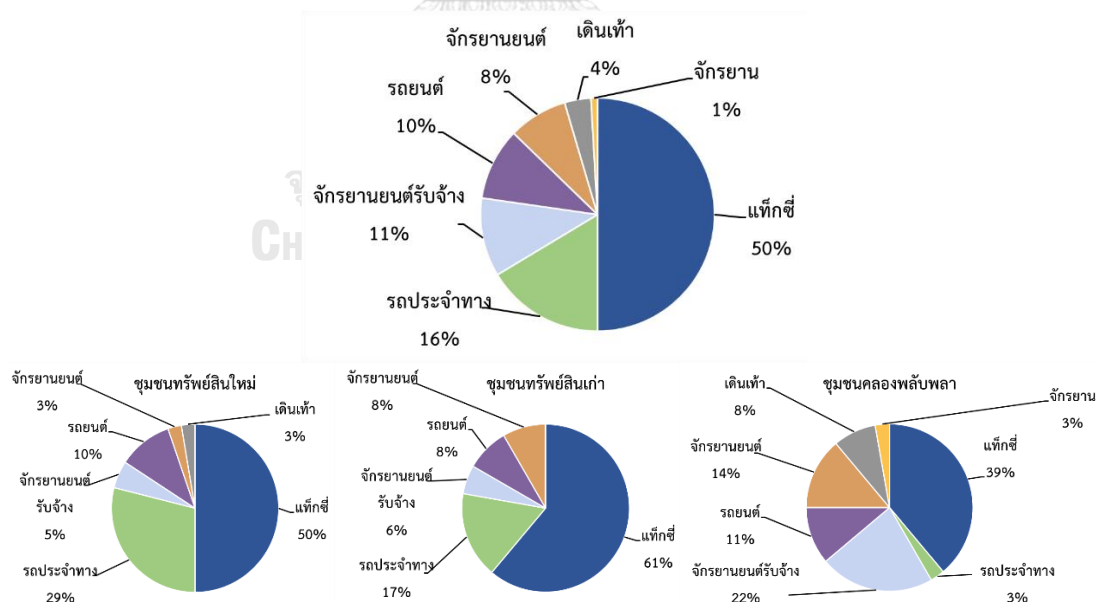
โรงพยาบาล	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คลินิกเอกชน	30	78.9	31	86.1	31	86.1	92	83.6
รัฐ	8	21.1	5	13.9	5	13.9	18	16.4
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเดินทางไปโรงพยาบาลด้วยรถแท็กซี่ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 เนื่องจากสะดวกกับการเดินทางของผู้สูงอายุ การขึ้นลงรถมีความปลอดภัยมากกว่า

การเดินทางแบบอื่น ๆ รองลงมาคือการเดินทางโดยรถประจำทาง จักรยานยนต์รับจ้าง รถยนต์ จักรยานยนต์ เดินเท้า และจักรยาน ตามลำดับ (ดูตารางที่ 51)

ตารางที่ 51 แสดงการเดินทางไปโรงพยาบาลที่ใช้บริการเป็นประจำ (N=110)

การเดินทาง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แท็กซี่	19	50.0	22	61.1	14	38.9	55	50.0
รถประจำทาง	11	29.0	6	16.7	1	2.8	18	16.4
จักรยานยนต์รับจ้าง	2	5.3	2	5.6	8	22.2	12	10.9
รถยนต์	4	10.5	3	8.3	4	11.1	11	10.0
จักรยานยนต์	1	2.6	3	8.3	5	13.9	9	8.2
เดินเท้า	1	2.6	0	0.0	3	8.3	4	3.6
จักรยาน	0	0.0	0	0.0	1	2.8	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 22 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปโรงพยาบาลที่ใช้บริการเป็นประจำ

ความถี่ในการเข้ารับบริการโรงพยาบาลของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 3 เดือน/ครั้ง มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 (ดูตารางที่ 52)

ตารางที่ 52 แสดงความถี่ในการเข้ารับบริการโรงพยาบาล (N=110)

ความถี่	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	1	2.6	0	0.0	1	2.8	2	1.8
1 เดือน/ครั้ง	5	13.2	5	13.9	9	25.0	19	17.3
2 เดือน/ครั้ง	1	2.6	3	8.3	1	2.8	5	4.6
3 เดือน/ครั้ง	27	71.1	16	44.4	20	55.5	63	57.3
4 เดือน/ครั้ง	1	2.6	1	2.8	0	0.0	2	1.8
5 เดือน/ครั้ง	2	5.3	11	30.6	4	11.1	17	15.4
6 เดือน/ครั้ง	1	2.6	0	0.0	1	2.8	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลแบบบัตรทอง มีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 75.4 ผู้สูงอายุไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล รองลงมาคือได้รับสิทธิรักษาพยาบาลจากโครงการ ร.9 และสิทธิเบิกค่ารักษาจากบุตร มีผู้สูงอายุที่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองเพียง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

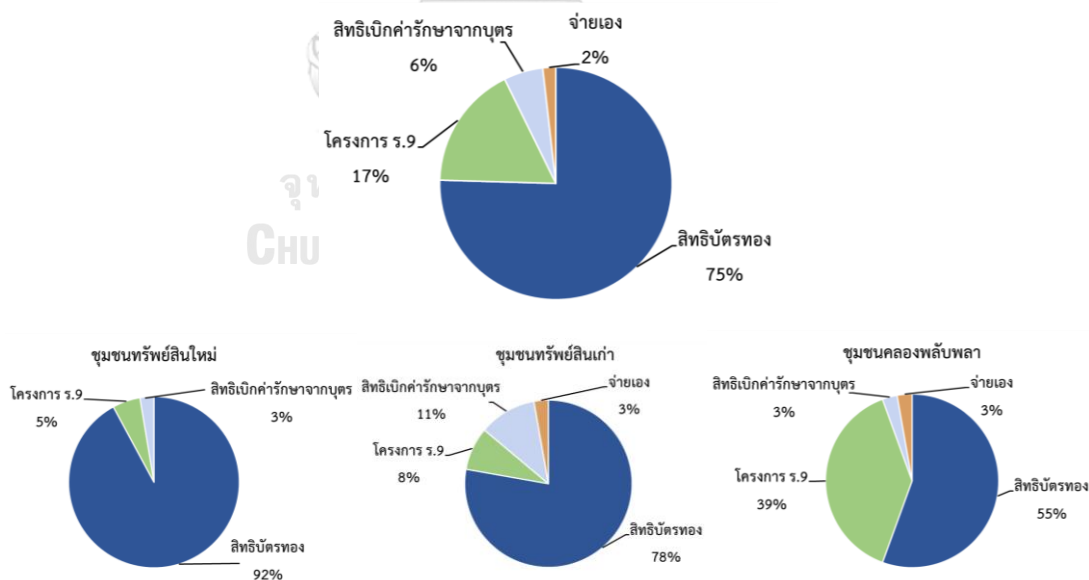
ผู้สูงอายุที่ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลโดยสิทธิบัตรทอง, โครงการ ร.9 และสิทธิเบิกค่ารักษาจากบุตร จะได้รับการยกเว้นค่ารักษาพยาบาล จึงทำให้ค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 0 – 1,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 98.2 (ดูตารางที่ 53)

ตารางที่ 53 แสดงสิทธิการรักษาและค่ารักษาพยาบาล (N=110)

สิทธิการรักษา	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สิทธิบัตรทอง	35	92.1	28	77.8	20	55.5	83	75.4
โครงการ ร.9	2	5.3	3	8.3	14	38.9	19	17.3

ตารางที่ 53 แสดงสิทธิการรักษาและค่ารักษาพยาบาล (N=110) (ต่อ)

สิทธิการรักษา	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สิทธิเบิกค่ารักษาจากบุตร	1	2.6	4	11.1	1	2.8	6	5.5
จ่ายเอง	0	0.0	1	2.8	1	2.8	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
ค่ารักษาพยาบาล (บาท)	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000	38	100.0	35	97.2	35	97.2	108	98.2
1,001 – 5,000	0	0.0	1	2.8	1	2.8	2	1.8
มากกว่า 5,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 23 แสดงสัดส่วนสิทธิการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในชุมชน

การได้รับอุบัติเหตุ

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาถึง 76 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 เพราะด้วยอายุที่มากขึ้นจึงเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว

ส่วนผู้สูงอายุที่เคยได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 ส่วนใหญ่ได้รับอุบัติเหตุภายในบ้าน เนื่องจากในบริเวณบ้านมีจุดที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เช่น พื้นต่างระดับ พื้นห้องน้ำที่ลื่นและไม่มีราวจับ ธรณีประตู เป็นต้น (ดูตารางที่ 54)

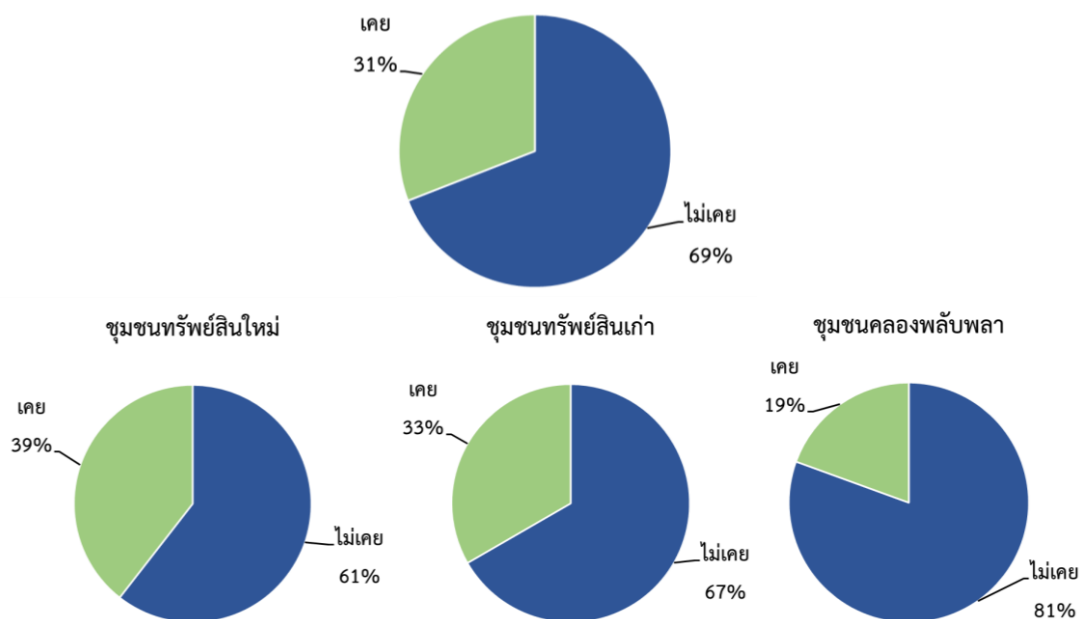
ตารางที่ 54 แสดงการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

การได้รับอุบัติเหตุ	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	23	60.5	24	66.7	29	80.6	76	69.1
เคย	15	39.5	12	33.3	7	19.4	34	30.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
สถานที่	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในบ้าน	13	86.7	8	66.7	6	85.7	27	79.4
นอกบ้าน	2	13.3	4	33.3	1	14.3	7	20.6
รวม	15	100.0	12	100.0	7	100.0	34	100.0
สถานที่	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในบ้าน								
ห้องน้ำ/ ห้องอาบน้ำ	1	7.7	5	62.5	1	16.7	7	25.9
ห้องครัว	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ห้องนั่งเล่น	3	23.0	0	0.0	0	0.0	3	11.1
ห้องนอน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0

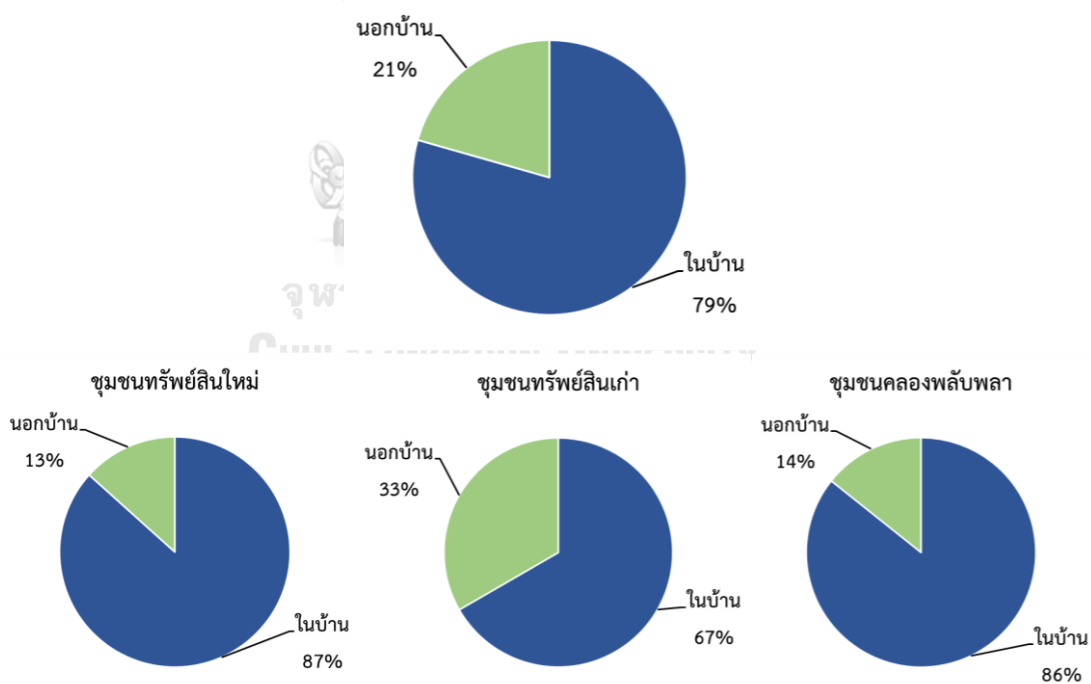

ตารางที่ 54 แสดงการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110) (ต่อ)

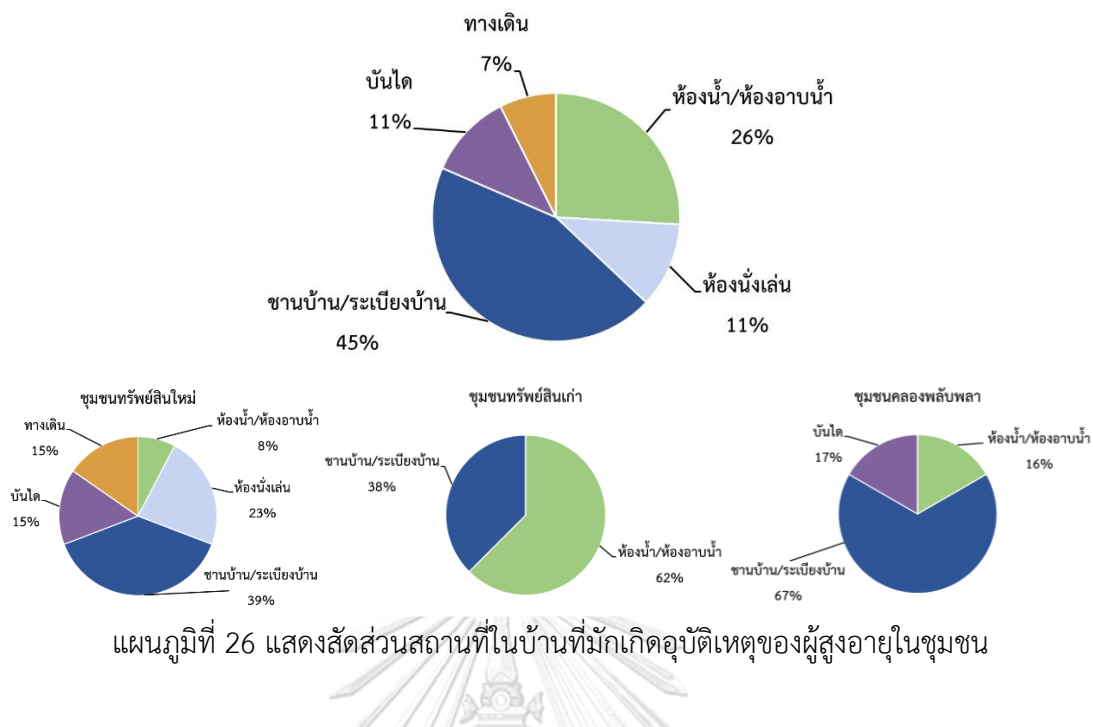
สถานที่	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชานบ้าน/ ระเบียงบ้าน	5	38.5	3	37.5	4	66.6	12	44.5
บันได	2	15.4	0	0.0	1	16.7	3	11.1
ใต้ถุนบ้าน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
โรงจอดรถ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ทางเดิน	2	15.4	0	0.0	0	0.0	2	7.4
บริเวณสนาม ส่วนที่พักผ่อน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
อื่นๆ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	13	100.0	8	100.0	6	100.0	27	100.0
สถานที่	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นอกบ้าน								
ถนน	0	0.0	2	50.0	1	100.0	3	42.9
บาทวิถี	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ทุ่งนา/สวน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ลานบ้าน/ เล่าไก่	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
สวนสาธารณะ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
บ้านเพื่อน/ ญาติ	2	100.0	2	50.0	0	0.0	4	57.1
อื่นๆ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	2	100.0	4	100.0	1	100.0	7	100.0

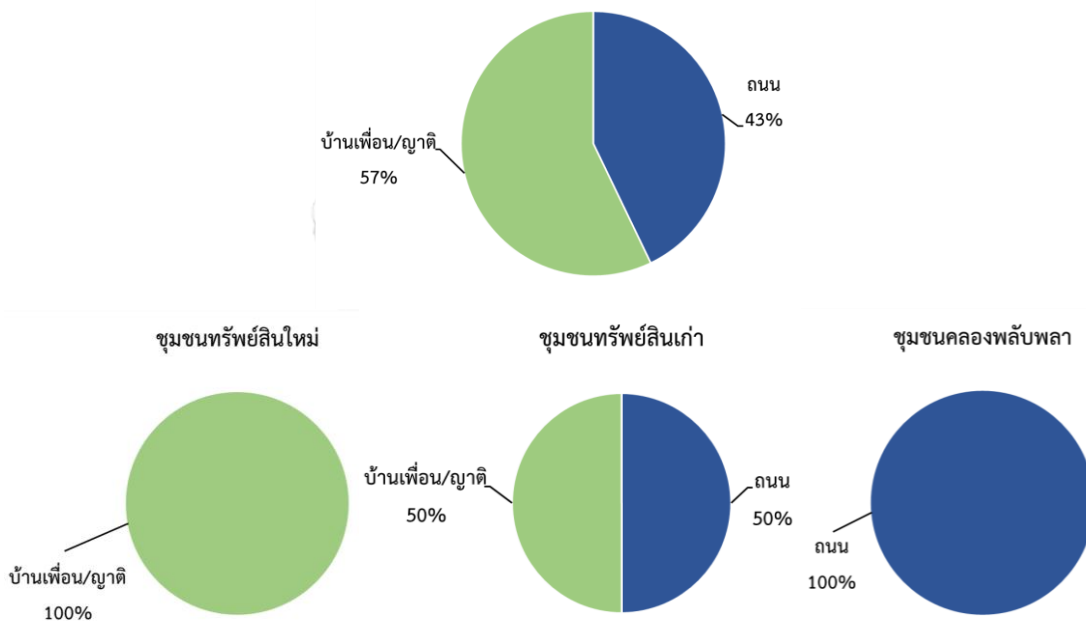
แผนภูมิที่ 24 แสดงสัดส่วนการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชน

แผนภูมิที่ 25 แสดงสัดส่วนสถานที่เกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน

แผนภูมิที่ 26 แสดงสัดส่วนสถานที่ในบ้านที่มักเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน

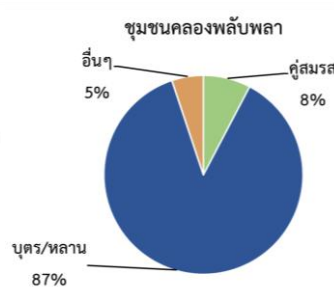
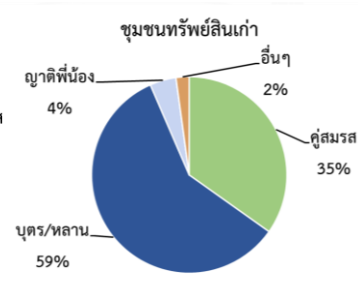
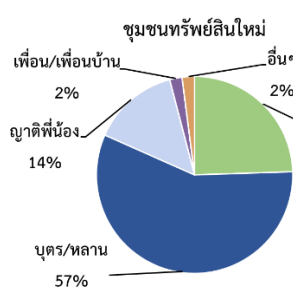
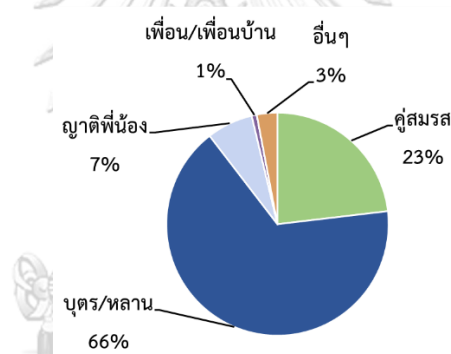
แผนภูมิที่ 27 แสดงสัดส่วนสถานที่นอกบ้านที่มักเกิดอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในชุมชน

ผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย

โดยเฉลี่ยผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน ส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่กับบุตร/หลานมากที่สุด รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับคู่สมรส, ญาติพี่น้อง, อื่น ๆ และเพื่อน/เพื่อนบ้าน ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.35)

ตารางที่ 55 แสดงผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในชุมชน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ผู้ดูแล	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
คู่สมรส	12	16	3	31
บุตร/หลาน	28	27	34	89
ญาติพี่น้อง	7	2	0	9
ว่าจ้างผู้ดูแล	0	0	0	0
เพื่อน/เพื่อนบ้าน	1	0	0	1
อาสาสมัคร	0	0	0	0
อปพร.	0	0	0	0
อื่นๆ	1	1	2	4

แผนภูมิที่ 28 แสดงสัดส่วนผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในชุมชน

การออกกำลังกาย

จำนวนผู้สูงอายุที่มีการออกกำลังกายมากที่สุดพบในชุมชนทรัพย์สินใหม่ โดยมีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 เนื่องจากในชุมชนทรัพย์สินใหม่มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มาออกกำลังกาย อีกทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน จึงมีเวลาว่างในการมาเข้าร่วมการออกกำลังกาย

ส่วนในชุมชนทรัพย์สินเก่าจะมีผู้สูงอายุที่ไม่ออกกำลังกายมากกว่า มีจำนวนถึง 25 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีรายได้ที่ค่อนข้างน้อย บางรายจึงใช้

เวลาไปกับการทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว หรือในบางรายมีความเจ็บป่วยจนไม่สามารถลุกขึ้นออกกำลังกายได้ จึงทำให้จำนวนผู้สูงอายุที่ไม่ออกกำลังกายในชุมชนทรัพย์สินเก่าจำนวนมากกว่าผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนคลองพลับพลา (ดูตารางที่ 56)

ตารางที่ 56 แสดงการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในชุมชน (N=110)

การออก กำลังกาย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ออกกำลังกาย	26	68.4	11	30.6	20	55.6	57	51.8
ไม่ออก กำลังกาย	12	31.6	25	69.4	16	44.4	53	48.2
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

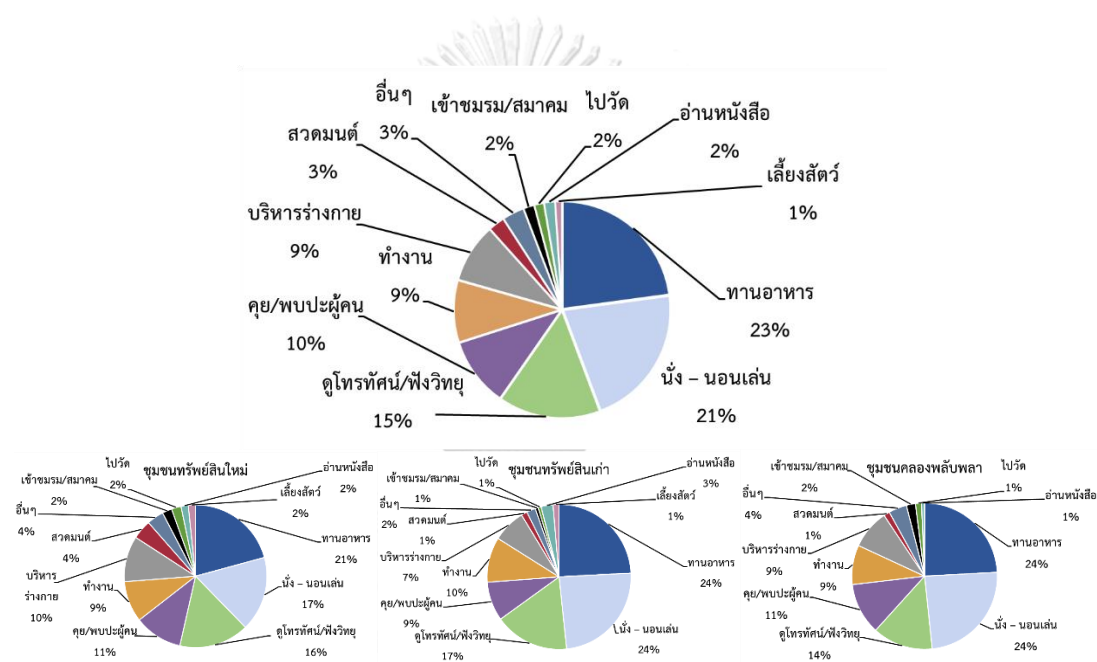
กิจกรรมในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำส่วนใหญ่จะเป็นการทานอาหาร รองลงมาคือดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ เพราะผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานหนักได้ ส่วนใหญ่จึงอยู่กับบ้านและดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุเป็นการพักผ่อนหย่อนใจแทนการนั่ง/นอนอยู่เฉยๆ ซึ่งจะทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย บางครั้งผู้สูงอายุจึงมักจะออกไปคุย/พบปะผู้คนที่รู้จักและสนิทสนมกันอยู่เสมอ เพื่อพูดคุยเรื่องราวในชีวิตประจำวัน รวมถึงเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งช่วยเพิ่มความสุขให้ผู้สูงอายุได้มากขึ้น (ดูตารางที่ 57)

ตารางที่ 57 แสดงกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำในแต่ละวัน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

กิจกรรม	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
ทานอาหาร	38	36	36	110
นั่ง - นอนเล่น	31	36	36	103
ดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ	29	25	20	74
คุย/พบปะผู้คนที่	20	13	17	50
ทำงาน	17	15	13	45
บริหารร่างกาย	19	11	13	43
สวดมนต์	8	2	2	12

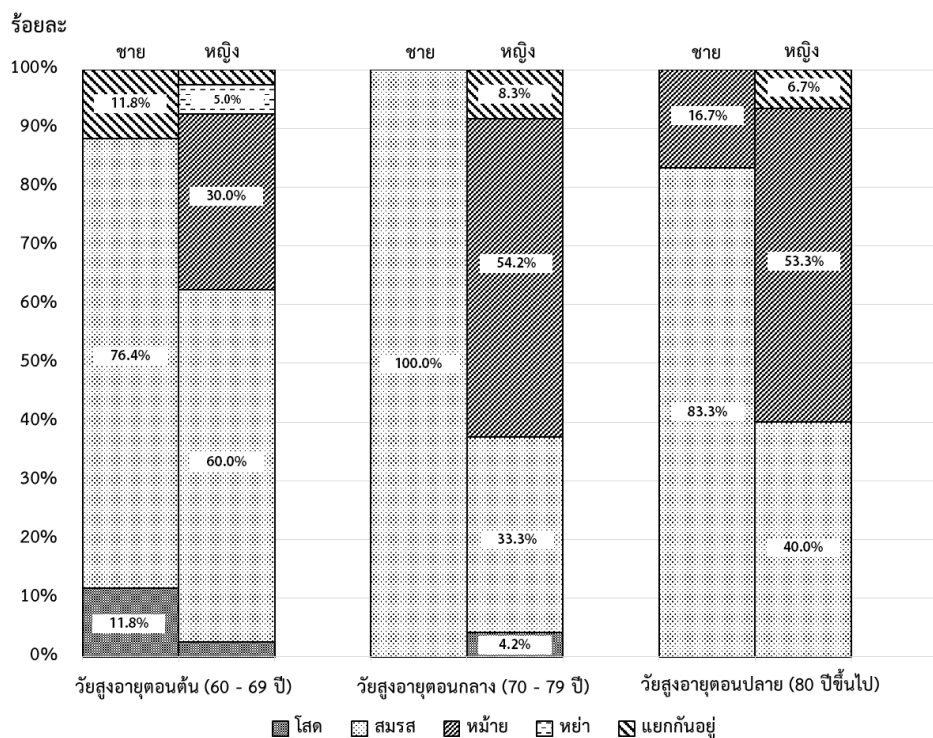
กิจกรรม	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองปลับปลา	รวม
เข้าชมรม/สมาคม	4	1	3	8
ไปวัด	4	1	2	7
อ่านหนังสือ	3	4	1	8
เลี้ยงสัตว์	3	2	0	5
อื่นๆ	7	3	6	16

แผนภูมิที่ 29 แสดงสัดส่วนกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำในแต่ละวัน

สรุปความสัมพันธ์ของผลข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

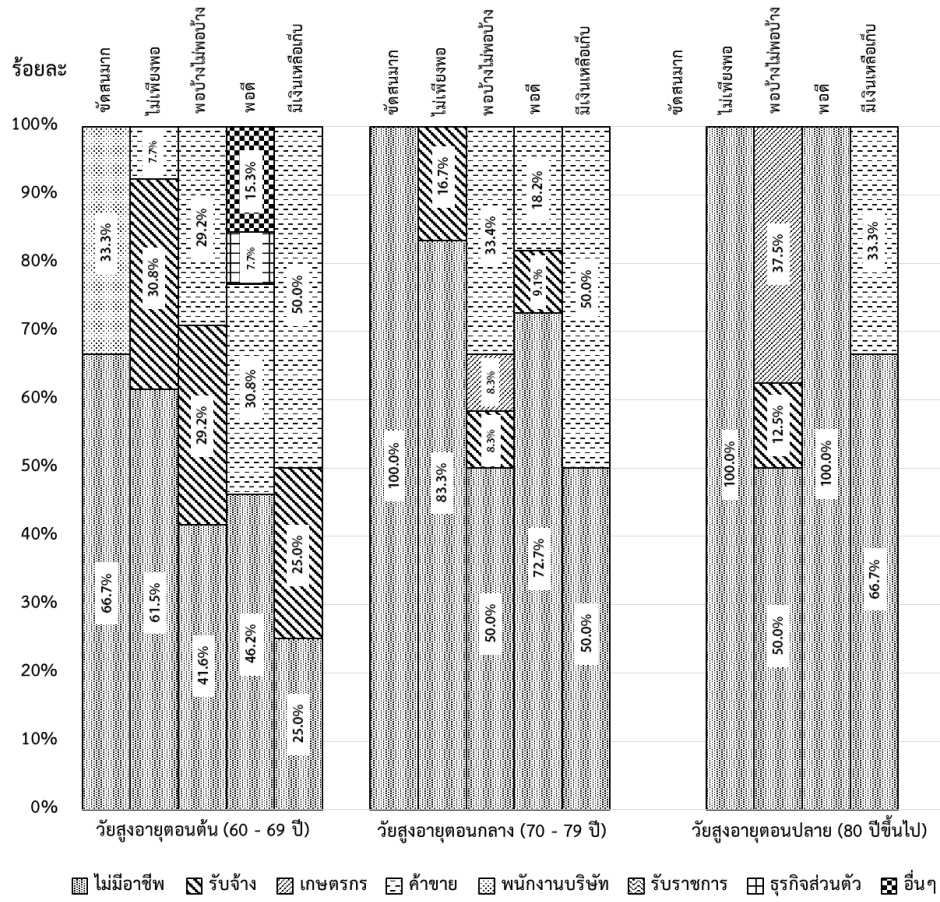

แผนภูมิที่ 30 แสดงช่วงอายุ สถานภาพ และเพศของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากการศึกษา วัยสูงอายุตอนปลายทั้ง 3 ชุมชน พบว่า เพศหญิงเป็นหม้ายส่วนใหญ่ เนื่องจากสามีเสียชีวิต และพบวัยสูงอายุตอนปลายเพศชายเป็นหม้ายเพียง 1 คน ช่วงวัยสูงอายุตอนต้นมีการหย่าร้างกันจำนวน 2 คนพบในเพศหญิง แต่เมื่อเป็นวัยสูงอายุตอนกลางและตอนปลาย จะไม่พบการหย่าร้าง

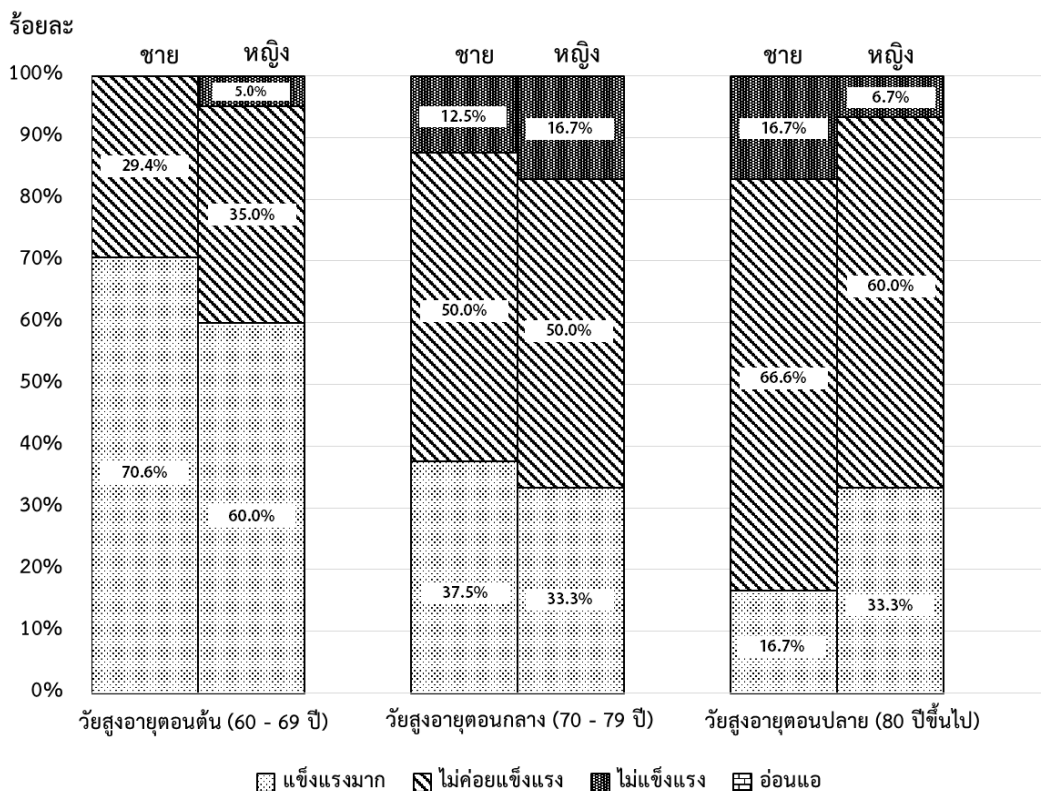
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถานภาพ

วัยสูงอายุตอนต้น	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า	แยกกันอยู่
วัยสูงอายุตอนกลาง	โสด	สมรส	หม้าย	×	แยกกันอยู่
วัยสูงอายุตอนปลาย	×	สมรส	หม้าย	×	แยกกันอยู่

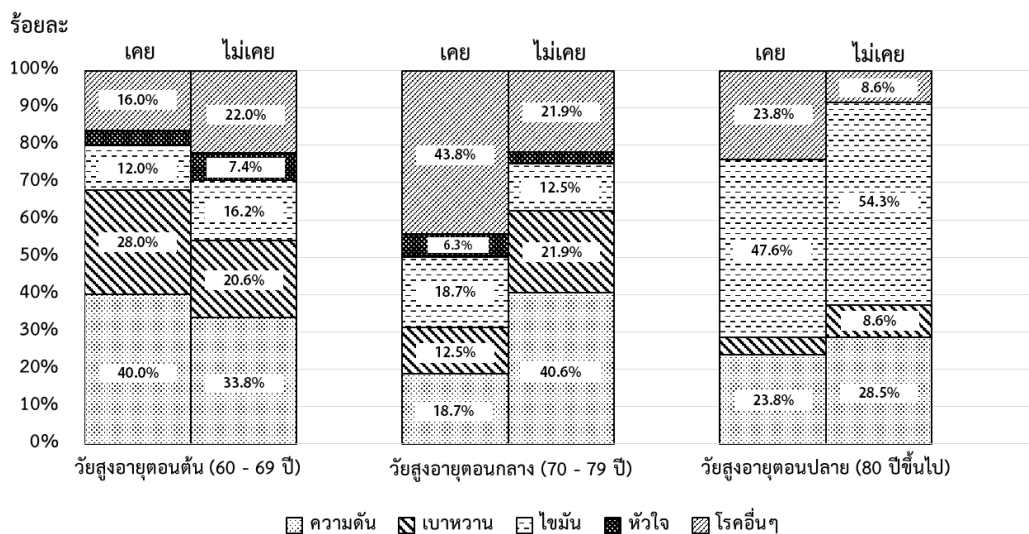

แผนภูมิที่ 31 แสดงช่วงอายุ อาชีพ และการดำรงชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพส่วนใหญ่ด้านเศรษฐกิจขาดสนและไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต

แผนภูมิที่ 32 แสดงช่วงอายุ สถานภาพ และเพศของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน จากแผนภูมิที่ 32 แสดงให้เห็นว่าในเพศชายแข็งแรงกว่าเพศหญิงในวัยสูงอายุตอนต้นและวัยสูงอายุตอนกลาง แต่ในวัยสูงอายุตอนปลาย เพศหญิงมีสุขภาพแข็งแรงกว่าเพศชาย ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่แข็งแรงส่วนใหญ่พบในวัยสูงอายุตอนกลาง

แผนภูมิที่ 33 แสดงช่วงอายุ โรคและอับติเหตุของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 33 **วัยสูงอายุตอนกลางเคยได้รับอุบัติเหตุมากที่สุด** ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ อุบัติเหตุและโรค พบว่า

- วัยสูงอายุตอนต้นที่เคยได้รับอุบัติเหตุเป็น โรคความดัน
- วัยสูงอายุตอนกลางที่เคยได้รับอุบัติเหตุเป็นโรคความดัน 6 คน และโรคอื่น ๆ ได้แก่ โรคพาร์กินสัน ปอด เก๊าท์ ตับติดเชื้อ กระดูกพรุน กระดูกทับเส้น เลือดจาง และริดสีดวง
- วัยสูงอายุตอนปลายที่เคยได้รับอุบัติเหตุพบว่ามีโรคประจำตัวคือ โรคไขมัน

5.1.2 สรุปข้อมูลด้านลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 110 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านเดี่ยว จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 เนื่องจากที่อยู่อาศัยสมัยก่อนนิยมสร้างบ้านเดี่ยวบนที่ดินเช่าบนที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีทั้งบ้านที่หน่วยงานสร้างให้และเจ้าของบ้านสร้างเอง ในส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในทาวน์เฮ้าส์พบจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 ซึ่งทั้ง 4 คนที่พบอาศัยอยู่บ้านติดกัน สร้างพร้อมกันเป็นเครือญาติกันในชุมชนทรัพย์สินใหม่ (ดูตารางที่ 5.38)

ชุมชนคลองปลับปลา เป็นบ้านที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างให้เป็นส่วนใหญ่ และจะมีบางส่วนที่เจ้าของบ้านขอสร้างเอง พื้นที่ดินแบ่งขนาดตามที่อยู่อาศัยเดิมก่อนโดนย้ายมาชุมชนคลองปลับปลา

ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ที่เจ้าของบ้านสร้างเองทั้งหมด บ้านลักษณะดั้งเดิมจะบังคับให้สร้างครึ่งไม้ครึ่งปูน

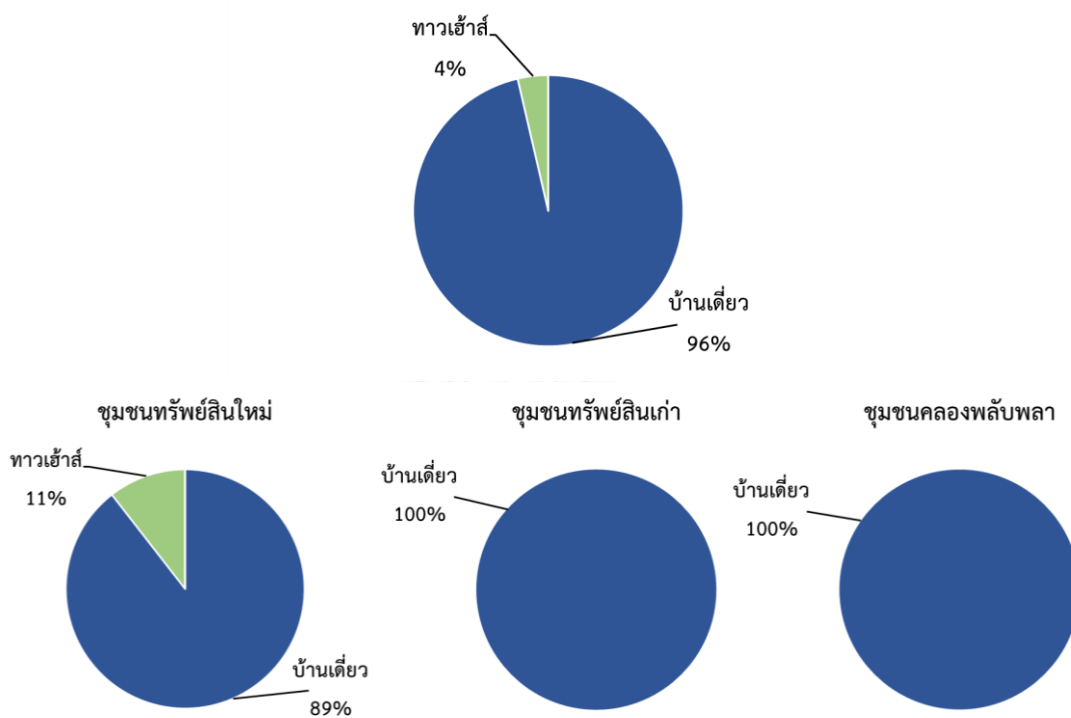
ชุมชนทรัพย์สินเก่า เป็นบ้านสร้างเองทั้งหมด เป็นมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวบนคลอง

ลักษณะบ้านที่ผู้สูงอายุอาศัยจะเป็นบ้านชั้นเดียวและสองชั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นสองชั้น มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 และอาศัยอยู่บ้านชั้นเดียว จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 (ดูตารางที่ 58)

ตารางที่ 58 ลักษณะบ้านของผู้สูงอายุ (N=110)

ลักษณะที่อยู่อาศัย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองปลับปลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
บ้านเดี่ยว	34	89.5	36	100.0	36	100.0	106	96.4
ทาวน์เฮ้าส์	4	10.5	0	0.0	0	0.0	4	3.6

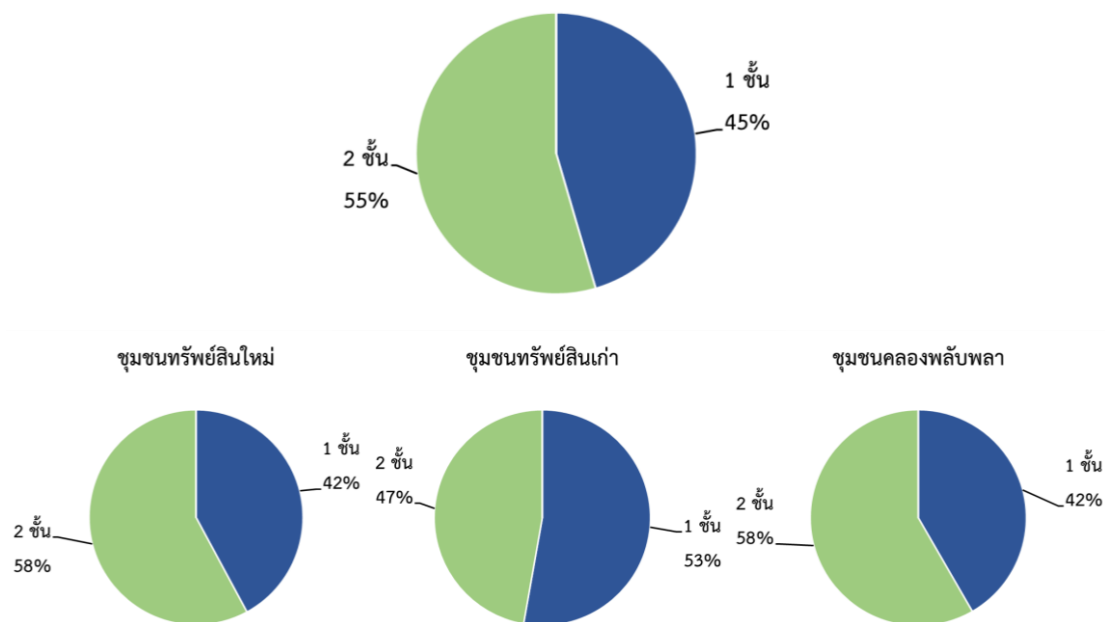
บ้านไม้ยกพื้น	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
บ้านแฝด	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ตึกแถว	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 34 แสดงสัดส่วนลักษณะบ้านของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 59 จำนวนชั้นของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110)

จำนวนชั้น	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 ชั้น	16	42.1	19	52.8	15	41.7	50	45.5
2 ชั้น	22	57.9	17	47.2	21	58.3	60	54.5
3 ชั้น	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
มากกว่า 3 ชั้น	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 35 แสดงสัดส่วนจำนวนชั้นของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

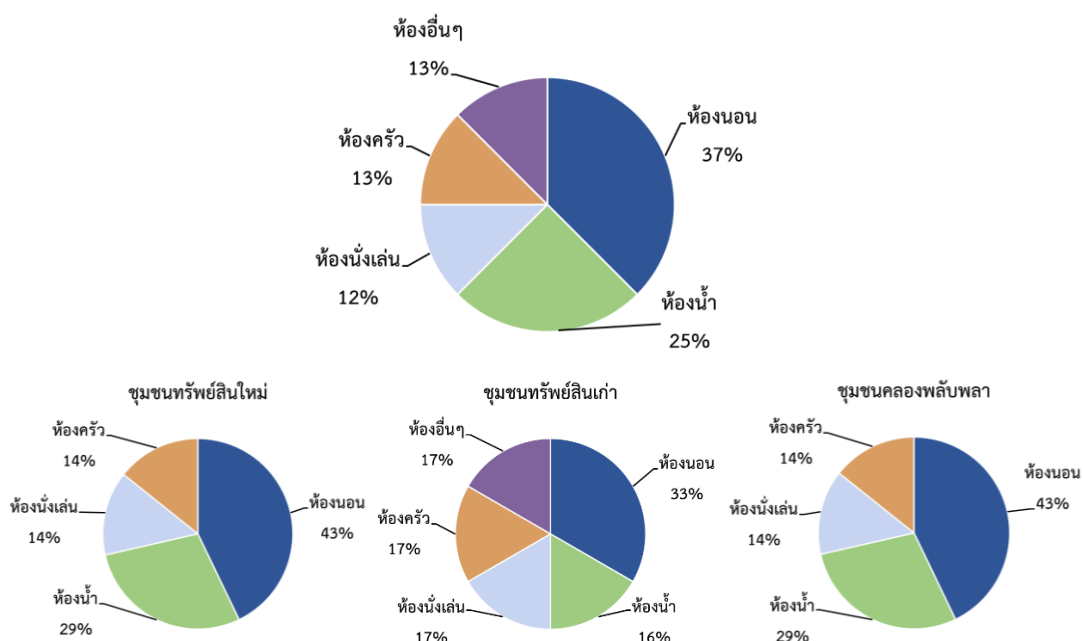
จำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัย

จำนวนห้องในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นห้องนอน รองลงมาคือห้องน้ำ เนื่องจากส่วนใหญ่จะอยู่กับเป็นครอบครัวใหญ่ มีผู้พักอาศัยอยู่หลายคน ห้องนอนสำหรับการพักผ่อน หรือห้องน้ำจึงต้องมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น บางครอบครัวจะแบ่งห้องน้ำออกเป็น 2 ส่วน คือ ห้องส้วมและห้องอาบน้ำ บางบ้านจะมีทั้งห้องน้ำและห้องส้วมอยู่ในห้องเดียวกัน และทำไว้หลาย ๆ ห้อง เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถเข้าใช้ห้องน้ำได้พร้อมกัน ส่วนห้องอื่น ๆ นั้น ได้แก่ ห้องโถงรวม ห้องพระ (ดูตารางที่ 60)

ตารางที่ 60 แสดงจำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย)	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองปลับปลา	รวม(เฉลี่ย)
ห้องนอน	3	2	3	3
ห้องน้ำ	2	1	2	2
ห้องนั่งเล่น	1	1	1	1
ห้องครัว	1	1	1	1
ห้องอื่นๆ	0	1	0	1

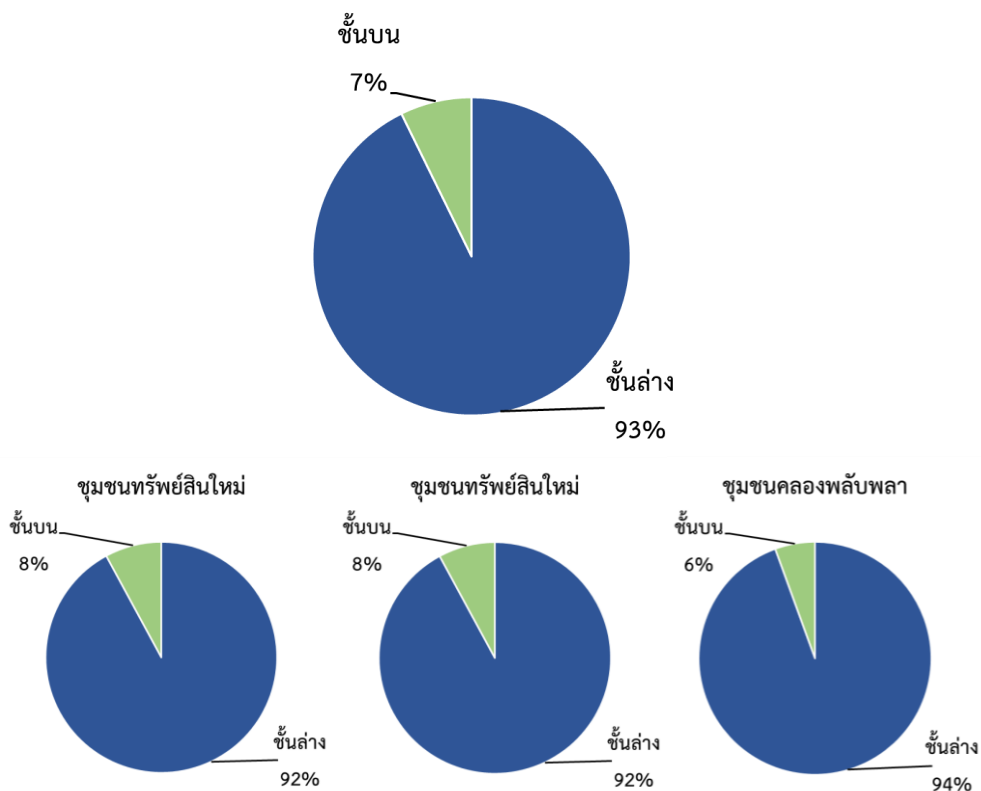
แผนภูมิที่ 36 แสดงสัดส่วนจำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ชั้นของที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุพักหรือนอน

ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่บริเวณชั้นล่างของที่อยู่อาศัย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 92.7 เพราะด้วยอายุที่มากขึ้นจึงไม่สามารถเดินขึ้นหรือลงบันไดได้สะดวก ส่วนใหญ่จึงเลือกอาศัยอยู่บริเวณชั้นล่าง เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการขึ้นลงบันไดได้ ทั้งนี้ยังมีผู้สูงอายุจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.3 ยังคงพักอาศัยอยู่บริเวณชั้นบนของที่อยู่อาศัย เนื่องจากใช้ที่อยู่อาศัยชั้นล่างทำการค้าขาย (ดูตารางที่ 61)

ตารางที่ 61 แสดงชั้นของที่อยู่อาศัยที่ผู้สูงอายุพักหรือนอน (N=110)

ชั้นของ ที่อยู่อาศัย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นล่าง	35	92.1	33	91.7	34	94.4	102	92.7
ชั้นบน	3	7.9	3	8.3	2	5.6	8	7.3
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 37 แสดงสัดส่วนชั้นของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุพักหรือนอน

ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย

ผู้สูงอายุทุกคนในชุมชนทรัพย์สินใหม่จะมีลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยทั้งแบบซื้อที่อยู่อาศัยและแบบเช่าที่ดิน เนื่องด้วยอาศัยอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จึงต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน และทำการสร้างที่อยู่อาศัยเอง

ส่วนชุมชนคลองพลับพลาจะเป็นการเช่าที่ดินเพียงอย่างเดียว เนื่องจากทางหน่วยงาน มีการสร้างที่อยู่อาศัยให้ จะมีเพียงรายเดียวที่ขอสร้างที่อยู่อาศัยเอง

และชุมชนทรัพย์สินเก่า เป็นชุมชนที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ มีเพียงบางรายที่มีสัญญาเช่า จึงต้องทำการจ่ายค่าเช่าที่ดิน ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีสัญญาเช่าที่ดิน (ดูตารางที่ 62)

ตารางที่ 62 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะการครอบครอง	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
เช่า (ที่ดิน, ที่อยู่อาศัย)	38	5	36	79
ซื้อ (ที่ดิน, ที่อยู่อาศัย)	38	36	3	77

ผู้สูงอายุมีการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบเช่าที่ดินมากที่สุด จำนวน 78 คน เนื่องจากชุมชนอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงต้องมีการจ่ายค่าเช่าตามขนาดที่ดินที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัย ไม่มีการซื้อที่ดิน ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่บุกรุกไม่การต่อสัญญาสิทธิ และมีผู้สูงอายุที่มีการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบเช่าที่อยู่อาศัย จำนวน 1 คนอาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ (ดูตารางที่ 63)

ตารางที่ 63 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบเช่า

ลักษณะการครอบครอง	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
เช่าที่ดิน	37	5	36	78
เช่าที่อยู่อาศัย	1	0	0	1
รวม	38	5	36	79

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเช่าที่ดินในการอยู่อาศัย ราคาที่ดินโดยเฉลี่ยที่มากที่สุดที่ผู้สูงอายุทำการเช่าพบที่ชุมชนทรัพย์สินใหม่ คือราคา 4,814 บาท และยังพบว่าในชุมชนทรัพย์สินใหม่ ราคาที่ดินต่อตารางวาสูงกว่าชุมชนทรัพย์สินเก่าและชุมชนคลองพลับพลา เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ที่อยู่อาศัยทำการค้าในเชิงพาณิชย์ด้วย ราคาเช่าที่ดินจึงสูงกว่าบ้านที่เช่าอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว

จากข้อมูลพบว่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่ เสียค่าที่ดินตารางวาระ 10 บาทต่อเดือน ชุมชนทรัพย์สินเก่าที่ดินเช่าบางโซนเสียค่าเช่าตารางวาระ 6 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่กลายเป็นพื้นที่บุกรุกไม่เสียค่าที่ดิน และคลองพลับพลาที่ดินเช่า ตารางวาระ 2 บาท

นอกจากนี้ยังพบว่าในชุมชนทรัพย์สินใหม่มีผู้สูงอายุจำนวน 1 คน ที่อยู่อาศัยแบบเช่าที่อยู่อาศัย (ดูตารางที่ 5.44)

ตารางที่ 64 แสดงราคาของที่ดินและที่อยู่อาศัยแบบเช่า (N=110)

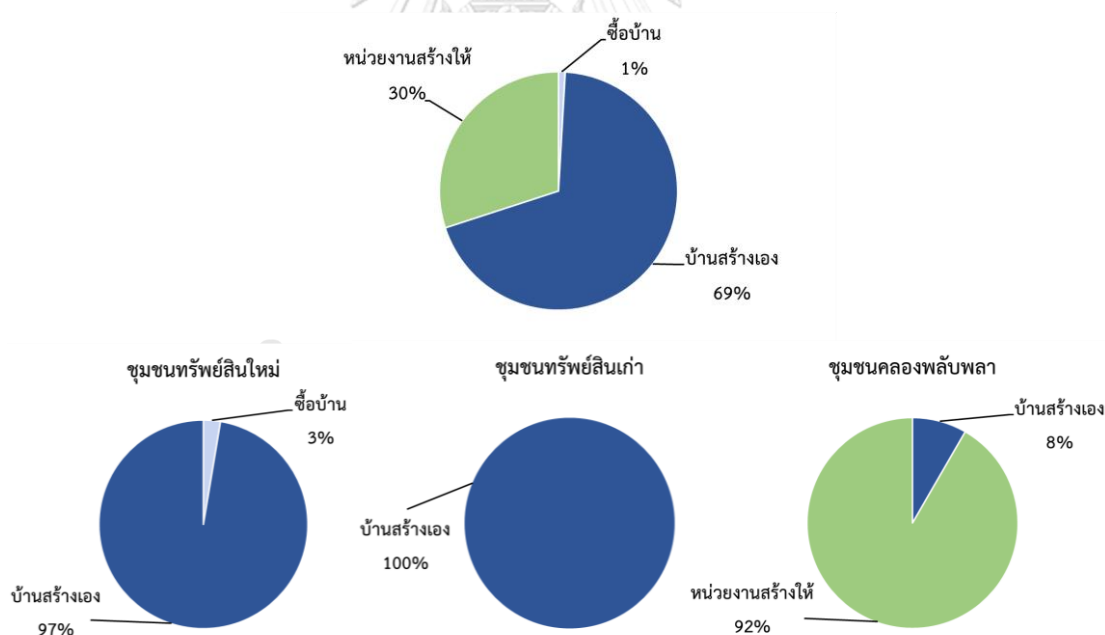
เช่าที่ดิน	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-2,000	31	81.6	36	100.0	35	97.2	102	92.7
2,001-4,000	2	5.3	0	0.0	0	0.0	2	1.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย (บาท)	4,814		533		0		1,782	
มากที่สุด (บาท)	10,000		1,000		0		10,000	
น้อยที่สุด(บาท)	200		300		0		200	
ราคาตารางวา ต่อเดือน	18		3		3		8	

เช่าที่อยู่อาศัย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-500	37	97.4	36	100.0	36	100.0	109	99.1
501-1,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0
เฉลี่ย (บาท)	1,000		0		0		1,000	
มากที่สุด (บาท)	1,000		0		0		1,000	
น้อยที่สุด(บาท)	1,000		0		0		1,000	

ผู้สูงอายุมีการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบบ้านสร้างเองมากที่สุด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 เนื่องจากในตอนที่อยู่อาศัยย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยบริเวณนี้ ได้นำไม้ที่รื้อจากบ้านหลังเดิม มาทำการต่อเติมเป็นชั้นสองของบ้านหลังใหม่ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้าน จึงมักเป็นบ้านสร้างเอง

รองลงมาคือที่อยู่อาศัยที่หน่วยงานสร้างให้ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ซึ่งจะพบได้เฉพาะในชุมชนคลองพลับพลาเพียงชุมชนเดียว และเป็นการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบซื้อบ้านแต่เช่าที่ดิน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 (ดูตารางที่ 65)
ตารางที่ 65 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบซื้อ (N=110)

ลักษณะการครอบครอง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อบ้าน	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
ซื้อที่ดิน	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
บ้านสร้างเอง	37	97.4	36	100.0	3	8.3	76	69.1
หน่วยงานสร้างให้	0	0.0	0	0.0	33	91.7	33	30.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 38 แสดงสัดส่วนลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบซื้อ

ตารางที่ 66 แสดงจำนวนคนและราคาจำแนกตามการซื้อบ้านของผู้สูงอายุ (N=110)

ซื้อบ้าน (บาท)	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-50,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
50,001-100,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
100,001-150,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
150,001-200,000	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
รวม	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
เฉลี่ย (บาท)	160,000		0		0		160,000	
มากที่สุด (บาท)	160,000		0		0		160,000	
น้อยที่สุด (บาท)	160,000		0		0		160,000	

ตารางที่ 67 แสดงจำนวนคนและราคาจำแนกตามการสร้างบ้านสร้างเองของผู้สูงอายุ (N=110)

บ้านสร้างเอง(บาท)	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-500,000	32	86.5	36	100.0	1	33.3	69	90.8
500,001-1,000,000	2	5.4	0	0.0	0	0.0	2	2.6
1,000,001-1,500,000	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
1,500,001-2,000,000	3	8.1	0	0.0	2	66.7	5	6.6
รวม	37	100.0	36	100.0	3	100.0	76	100.0
เฉลี่ย	325,946		34,118		1,366,667		575,577	
มากที่สุด	2,000,000		400,000		2,000,000		2,000,000	
น้อยที่สุด	60,000		70,000		100,000		60,000	

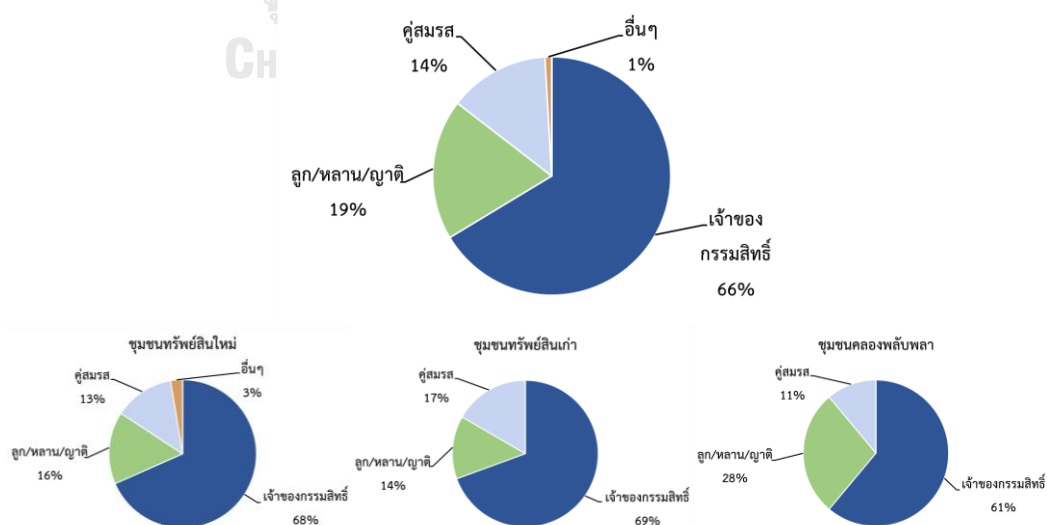

กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

ผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 66.4 เนื่องจากผู้สูงอายุมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นับตั้งแต่ย้ายถิ่นฐานมา หรือได้รับการโอนกรรมสิทธิ์เมื่อคู่สมรสเสียชีวิต รองลงมาคือ กรรมสิทธิ์เป็นของลูก/หลาน/ญาติ และคู่สมรส ตามลำดับ และอื่น ๆ นั้น คือเป็น บ้านเช่าซึ่งไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (ดูตารางที่ 68)

ตารางที่ 68 แสดงกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110)

กรรมสิทธิ์ ในที่อยู่อาศัย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ กรรมสิทธิ์	26	68.4	25	69.4	22	61.1	73	66.4
ลูก/หลาน/ ญาติ	6	15.8	5	13.9	10	27.8	21	19.1
คู่สมรส	5	13.2	6	16.7	4	11.1	15	13.6
อื่นๆ	1	2.6	0	0.0	0	0.0	1	0.9
นายจ้าง	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
ที่สาธารณะ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

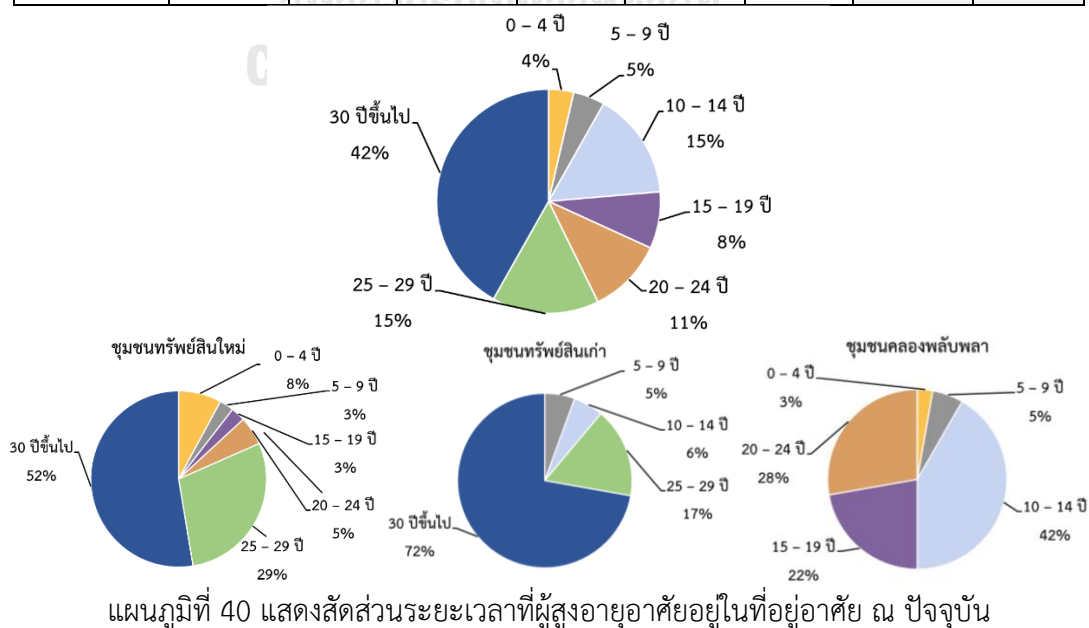
แผนภูมิที่ 39 แสดงสัดส่วนกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชุมชนทรัพย์สินเก่าและชุมชนทรัพย์สินใหม่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา 30 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน และจำนวน 20 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 72.2 และร้อยละ 52.6 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน เนื่องจากทั้งสองชุมชนมีการย้ายมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบันเป็นเวลานาน ส่วนชุมชนคลองพลับพลาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา 10 – 14 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 ของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา เนื่องจากเพิ่งมีการย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ (ดูตารางที่ 69)

ตารางที่ 69 แสดงระยะเวลาที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน (N=110)

ระยะเวลา	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0 – 4 ปี	3	7.9	0	0.0	1	2.8	4	3.6
5 – 9 ปี	1	2.6	2	5.6	2	5.6	5	4.5
10 – 14 ปี	0	0.0	2	5.6	15	41.6	17	15.5
15 – 19 ปี	1	2.6	0	0.0	8	22.2	9	8.2
20 – 24 ปี	2	5.3	0	0.0	10	27.8	12	10.9
25 – 29 ปี	11	29.0	6	16.6	0	0.0	17	15.5
30 ปีขึ้นไป	20	52.6	26	72.2	0	0.0	46	41.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

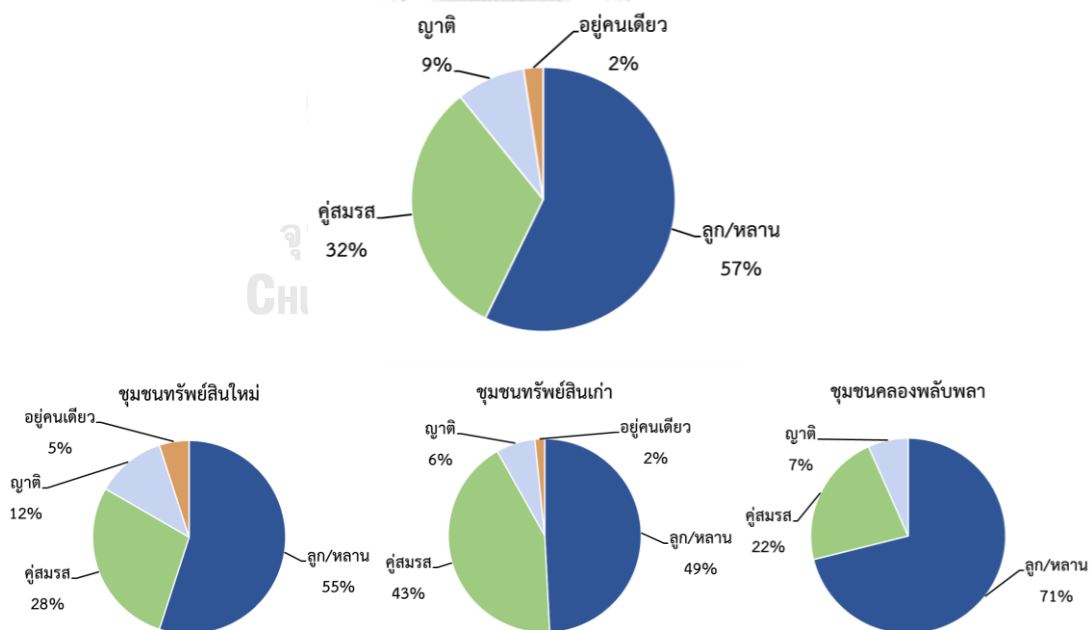
แผนภูมิที่ 40 แสดงสัดส่วนระยะเวลาที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน

บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

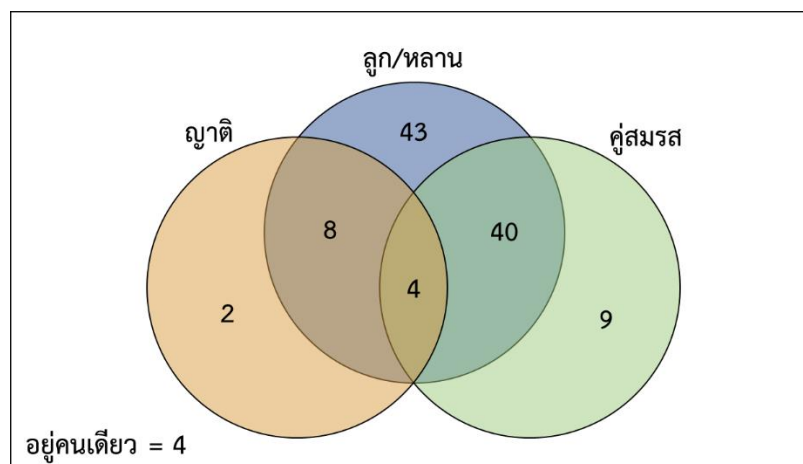
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับลูกหลาน เนื่องจากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบ้าน, ที่ดิน และค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ จึงมักพบว่ามีการอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่เป็นจำนวนมาก รองลงมาคืออาศัยอยู่กับคู่สมรส, ญาติ และอยู่คนเดียว ตามลำดับ (ดูตารางที่ 70)

ตารางที่ 70 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน (มีคำตอบมากกว่า 1 ข้อ)

บุคคลที่อาศัยอยู่ ด้วยกันกับผู้สูงอายุ	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
ลูก/หลาน	33	30	32	95
คู่สมรส	17	26	10	53
ญาติ	7	4	3	14
อยู่คนเดียว	3	1	0	4
เพื่อน	0	0	0	0

แผนภูมิที่ 41 แสดงสัดส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

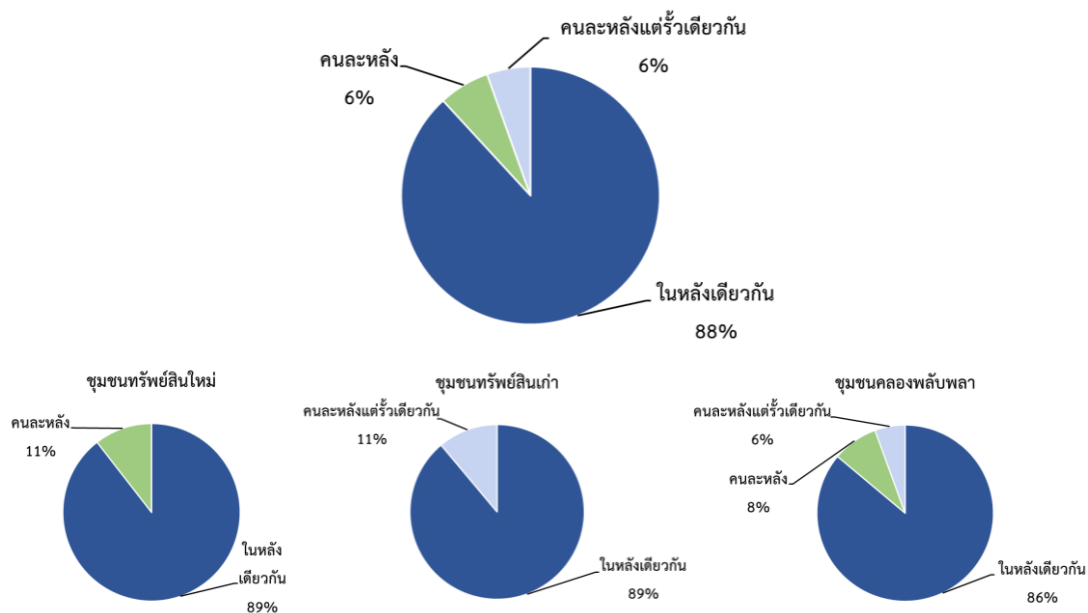
แผนภูมิที่ 42 แสดงสัดส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ลักษณะการอาศัยกับลูกหลาน

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับลูกหลานในหลังเดียวกัน จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 88.2 เนื่องด้วยสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้สะดวก ทั้งโรงเรียน วัด โรงพยาบาล สถานที่ทำงาน และอื่น ๆ มีรถสาธารณะค่อนข้างมาก รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้านและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลูกหลานจึงมักจะอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดิมมากกว่าที่จะย้ายออกมาสร้างบ้านใหม่หรือย้ายไปอยู่ชุมชนอื่น รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับลูกหลานคนละหลัง และคนละหลังแต่รั้วเดียวกัน ตามลำดับ (ดูตารางที่ 71)

ตารางที่ 71 แสดงลักษณะที่ผู้สูงอายุอาศัยกับลูกหลาน (N=110)

การอยู่อาศัย กับลูกหลาน	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในหลัง เดียวกัน	34	89.5	32	88.9	31	86.1	97	88.2
คนละหลัง	4	10.5	0	0.0	3	8.3	7	6.4
คนละหลัง แต่รั้วเดียวกัน	0	0.0	4	11.1	2	5.6	6	5.4
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

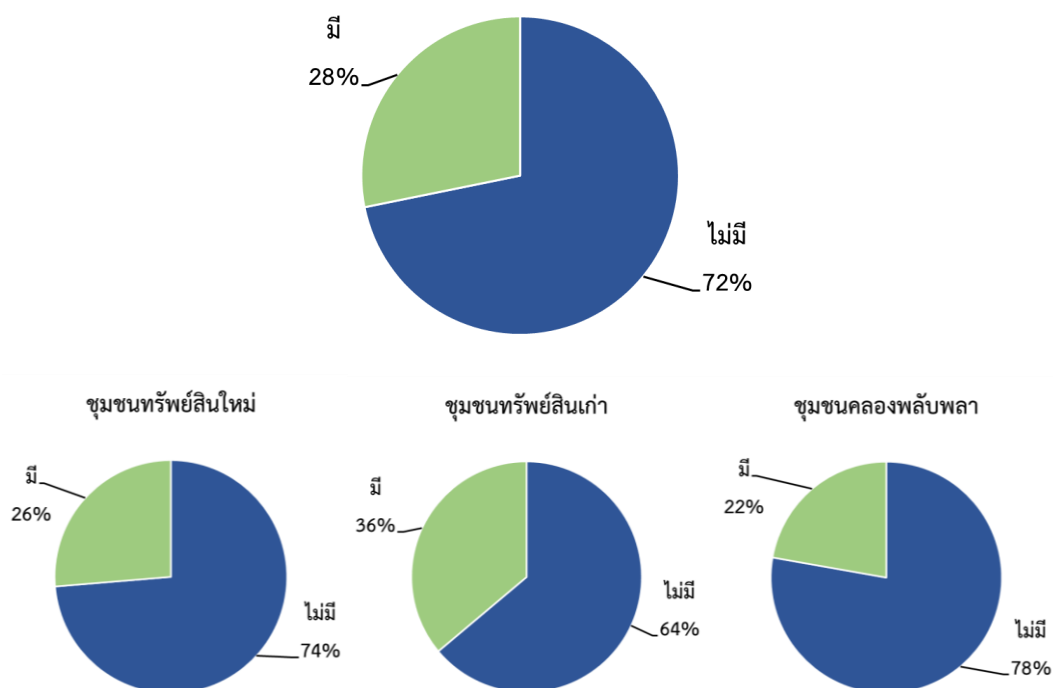
แผนภูมิที่ 43 แสดงสัดส่วนลักษณะที่ผู้สูงอายุอาศัยกับลูกหลาน

ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8 ส่วนผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 เนื่องจากที่อยู่อาศัยเกิดการผูกพันในส่วนของบ้านที่เป็นไม้ ปัญหาจากปลวก ทางเดินต่างระดับ เป็นต้น (ดูตารางที่ 72)

ตารางที่ 72 แสดงปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110)

ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	28	73.7	23	63.9	28	77.8	79	71.8
มี	10	26.3	13	36.1	8	22.2	31	28.2
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 44 แสดงสัดส่วนปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

การวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัย

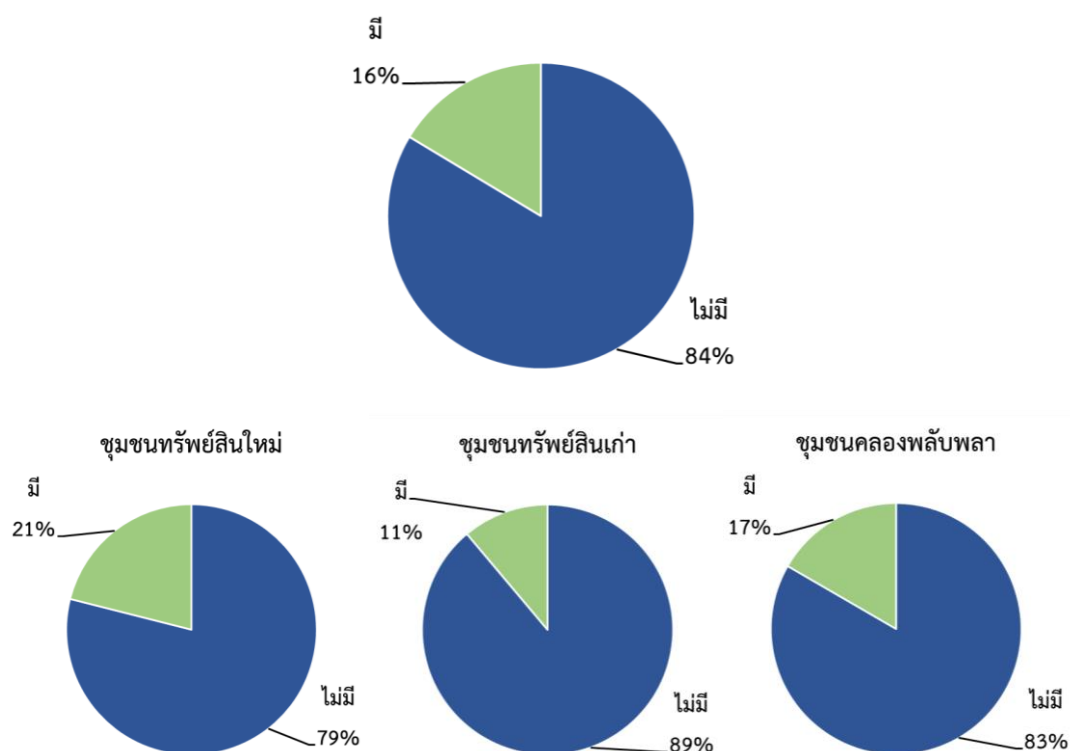
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 83.6 และมีผู้สูงอายุจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 ที่มีแผนจะปรับปรุงที่อยู่อาศัย เนื่องจากซ่อมแซมบ้าน ส่วนที่ผู้ฟัง, ต้องการต่อเติมบ้าน และต้องการปรับให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ดูตารางที่ 73)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 73 แสดงการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (N=110)

การวางแผนปรับปรุง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	30	78.9	32	88.9	30	83.3	92	83.6
มี	8	21.1	4	11.1	6	16.7	18	16.4
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 45 แสดงสัดส่วนการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 86.4 และมีผู้สูงอายุจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 ที่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม พบมากที่สุดในชุมชนทรัพย์สินเก่า เนื่องจากปัญหาน้ำเสีย, ยุง, ขยะ และมลพิษทางกลิ่น (ดูตารางที่ 74)

ตารางที่ 74 แสดงปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ (N=110)

ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	33	86.8	29	80.6	33	91.7	95	86.4
มี	5	13.2	7	19.4	3	8.3	15	13.6
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

ปัญหาเรื่องความสะดวก

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องของความสะดวก เป็นจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 เนื่องจากบริเวณชุมชนสามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวก โดยเฉพาะโรงพยาบาล มีรถสาธารณะบริการ อาทิ รถโดยสารประจำทาง จักรยานยนต์รับจ้าง แท็กซี่ แต่ยังคงมีผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 ที่มีปัญหาในเรื่องของความสะดวก เนื่องจากจะต้องมีผู้ช่วยเหลือในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จึงทำให้ไม่ได้รับความสะดวก อีกทั้งทางสัญจรในชุมชนทรัพย์สินเก่ารถแท็กซี่ไม่สามารถเข้าไปถึงได้ ผู้สูงอายุที่ติดเตียงจึงมีความลำบากในการเดินทาง (ดูตารางที่ 75)

ตารางที่ 75 แสดงปัญหาเรื่องความสะดวกของผู้สูงอายุ (N=110)

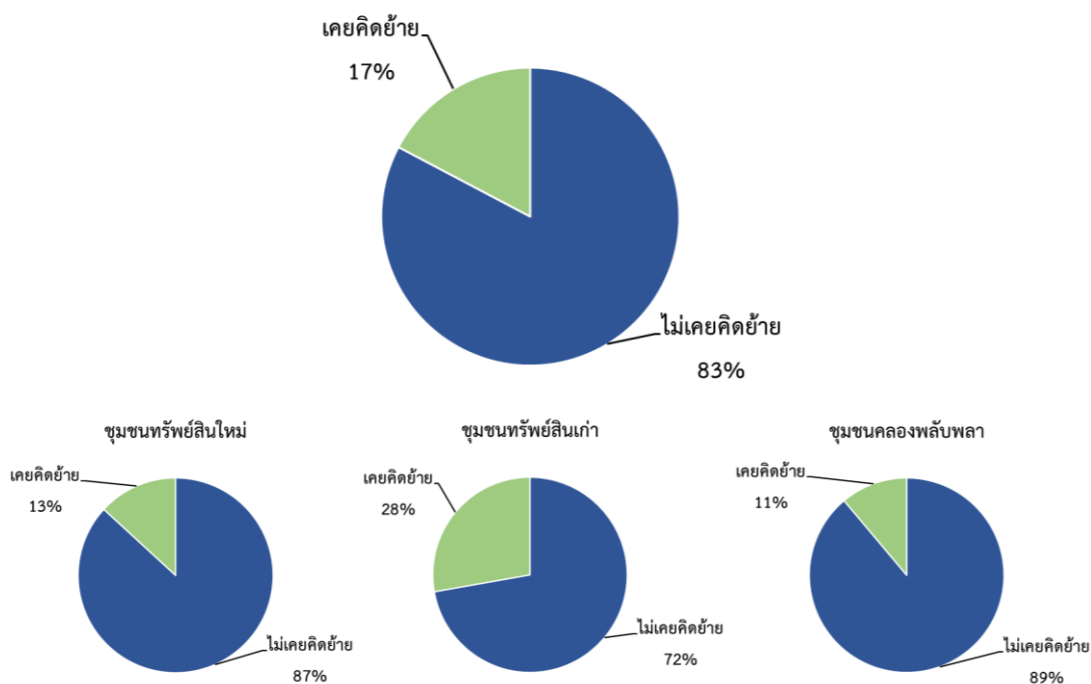
ปัญหาเรื่อง ความสะดวก	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	36	94.7	34	94.4	36	100.0	106	96.4
มี	2	5.3	2	5.6	0	0.0	4	3.6
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบัน

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่ จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 82.7 ไม่เคยคิดย้ายที่อยู่ปัจจุบัน เนื่องจากอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนนี้มานานจนรู้สึกผูกพัน รวมถึงมีลูก, หลาน และญาติอยู่ในละแวกเดียวกัน จึงทำให้ไม่อยากย้ายไปอยู่ที่อื่น ส่วนผู้สูงอายุอีกจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 เคยคิดที่จะย้ายที่อยู่ปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินเก่า เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้สูงอายุคิดย้ายออกจากชุมชน และไปอาศัยอยู่ในเขตปริมณฑล หรือต่างจังหวัดที่ตนมีที่ดินอยู่ (ดูตารางที่ 76)

ตารางที่ 76 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุ (N=110)

ความคิดเห็น	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยคิดย้าย	33	86.8	26	72.2	32	88.9	91	82.7
เคยคิดย้าย	5	13.2	10	27.8	4	11.1	19	17.3
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 46 แสดงสัดส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุ

5.1.3 สรุปข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชนในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่ออาคารและพื้นที่ภายนอก

ตารางที่ 77 รายการตรวจสอบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชนคลองปลับปลา (N=110)

สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชน	ความถี่ในการใช้งาน			ความถี่	ระดับความถี่
	ชุมชน				
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองปลับปลา		
1. สวนสาธารณะ/สวนสุขภาพ	5.29	0.00	4.25	3.18	ทุก 3 เดือน
2. ลานกิจกรรมเพื่อกิจกรรมทางสังคม	5.29	1.25	5.42	3.98	ทุก 3 เดือน
3. สถานพยาบาล/บ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ	0.00	0.00	0.00	0	ไม่เคยไป

ตารางที่ 77 รายการตรวจสอบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา (N=110) (ต่อ)

สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ ภายนอกของชุมชน	ความถี่ในการใช้งาน			ความถี่	ระดับ ความถี่
	ชุมชน				
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา		
4. วัด/สถานปฏิบัติกิจกรรม การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ	3.24	4.83	4.58	4.21	ทุก 3 เดือน
5. ห้องสมุด ศูนย์ให้ ความรู้	3.16	0.00	1.33	1.49	นานๆ ครั้ง
6. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ มีราวจับ เข้าใช้งานได้	3.55	1.42	2.00	2.32	นานๆ ครั้ง
7. ศูนย์กลางขนส่งมวลชน	0.00	0.00	0.00	0	นานๆ ครั้ง
8. ร้านค้า ร้านอาหาร	12.32	8.92	13.67	11.63	ทุก สัปดาห์

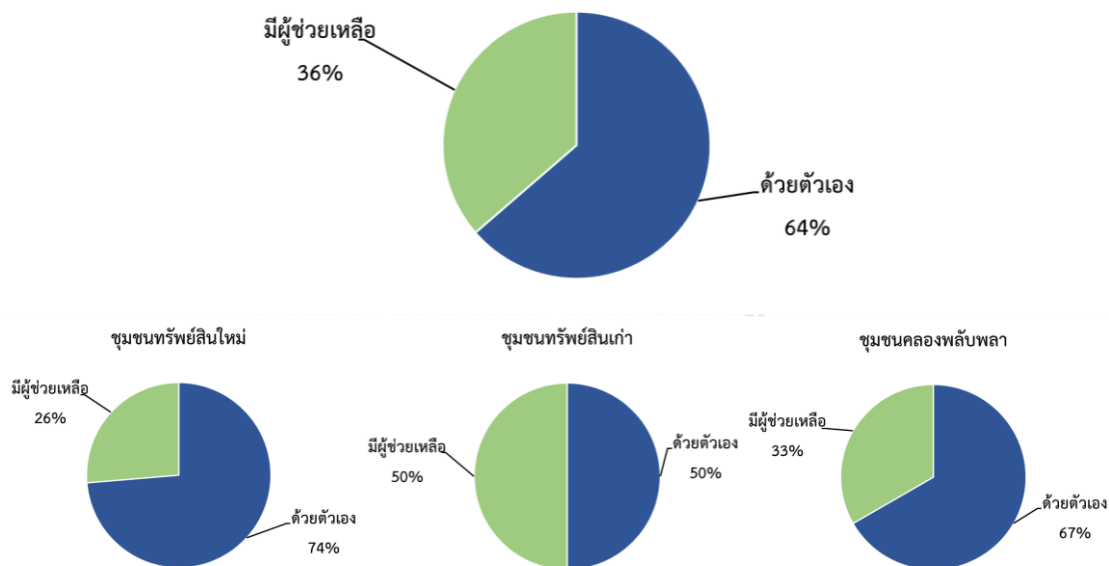
หมายเหตุ : ความหมายของระดับค่าความถี่ที่ 0.00 = ไม่เคยไป, 0.01-2.99 = นานๆครั้ง,
3.00-5.99 = ทุก 3 เดือน, 6-8.99 = ทุกเดือน, 9-11.99 = ทุกสัปดาห์, 12.00ขึ้นไป = ทุกวัน

วิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชน

ผู้สูงอายุจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ยังสามารถเดินทางไปสถานที่รอบชุมชนได้เอง เพราะส่วนใหญ่ยังคงสามารถช่วยเหลือตนเองได้ บางคนอาจจะใช้เครื่องช่วยพยุง เช่น ไม้เท้า เพื่อช่วยให้สามารถเดินได้มั่นคงมากขึ้นและลดอุบัติเหตุจากการหกล้มได้ ส่วนผู้สูงอายุที่มีผู้ช่วยเหลือในการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชน มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 (ดูตารางที่ 78)

ตารางที่ 78 แสดงวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชนของผู้สูงอายุ (N=110)

วิธีการเดินทาง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้วยตัวเอง	28	73.7	18	50.0	24	66.7	70	63.6
มีผู้ช่วยเหลือ	10	26.3	18	50.0	12	33.3	40	36.4
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

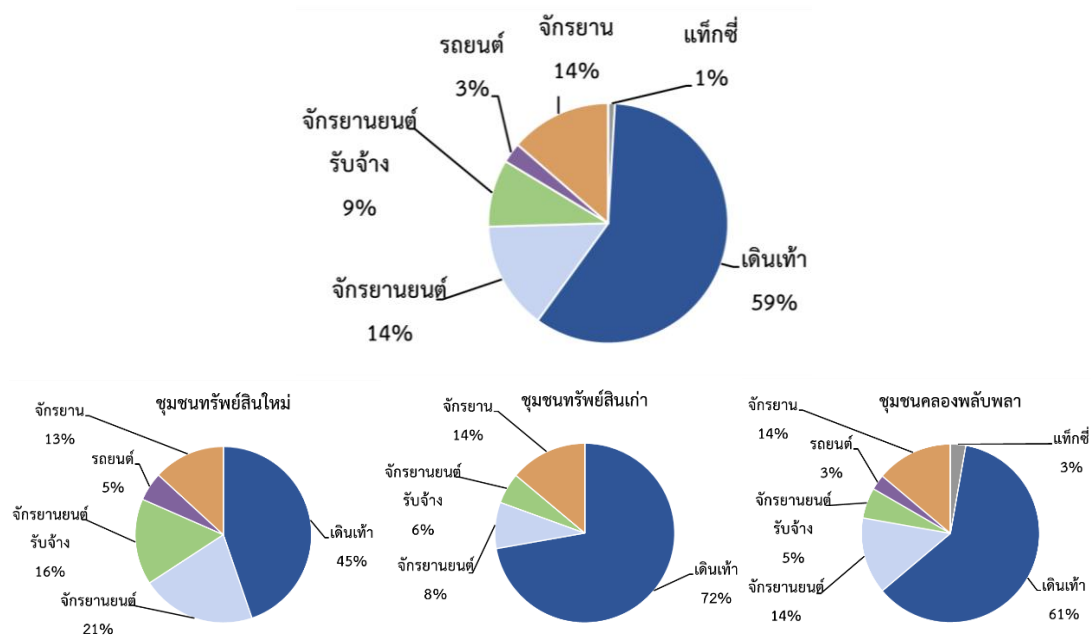
แผนภูมิที่ 47 แสดงสัดส่วนวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชนของผู้สูงอายุ

การเดินทางไปสถานที่ต่างๆภายในและภายนอกชุมชน

การเดินทางภายในชุมชนส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะใช้วิธีเดินเท้า เนื่องจากเป็นการไปมาหาจับเพื่อนบ้านในชุมชน หรือใช้ส่วนกลางในชุมชนจึงสะดวกที่สุด จึงใช้การเดินเท้าเป็นหลัก มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1 ชุมชนที่ผู้สูงอายุเดินเท้ามากที่สุด คือ ชุมชนทรัพย์สินเก่า มีแค่เส้นทางเดินเท้าในชุมชน รถไม่สามารถเข้าถึงได้ ผู้สูงอายุจึงใช้การเดินเป็นหลัก รองลงมาคือการใช้รถจักรยานยนต์สะดวกและรวดเร็ว (ดูตารางที่ 79)

ตารางที่ 79 การเดินทางไปภายในชุมชน (N=110)

การเดินทาง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แท็กซี่	0	0	0	0	1	2.8	1	0.9
เดินเท้า	17	44.7	26	72	22	61.1	65	59.1
จักรยานยนต์	8	21.0	3	8	5	13.9	16	14.5
จักรยานยนต์รับจ้าง	6	15.8	2	6	2	5.5	10	9.1
รถยนต์	2	5.3	0	0	1	2.8	3	2.7
จักรยาน	5	13.2	5	14	5	13.9	15	13.7
รถโดยสารประจำทาง	0	0	0	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

แผนภูมิที่ 48 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปภายในชุมชน

การเดินทางภายนอกชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเดินทางด้วยรถแท็กซี่ เป็นจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 โดยเฉพาะการเดินทางไปยังโรงพยาบาล เนื่องจากสะดวกสบายกับผู้สูงอายุ มากกว่าการเดินทางด้วยพาหนะอื่น การเดินเท้าเป็นการเดินทางที่สะดวกสบายรองจากการเดินทางด้วยรถแท็กซี่ มีผู้สูงอายุที่เดินเท้าจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 เนื่องด้วยร่างกายของผู้สูงอายุ ไม่สามารถใช้พาหนะอื่นได้ หรือหากใช้แล้วอาจจะมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้สูง โดยส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการเดินทางภายในชุมชน รองลงมาคือการเดินทางด้วยจักรยานยนต์, จักรยานยนต์รับจ้าง, รถยนต์, จักรยาน และรถโดยสารประจำทาง ตามลำดับ (ดูตารางที่ 80)

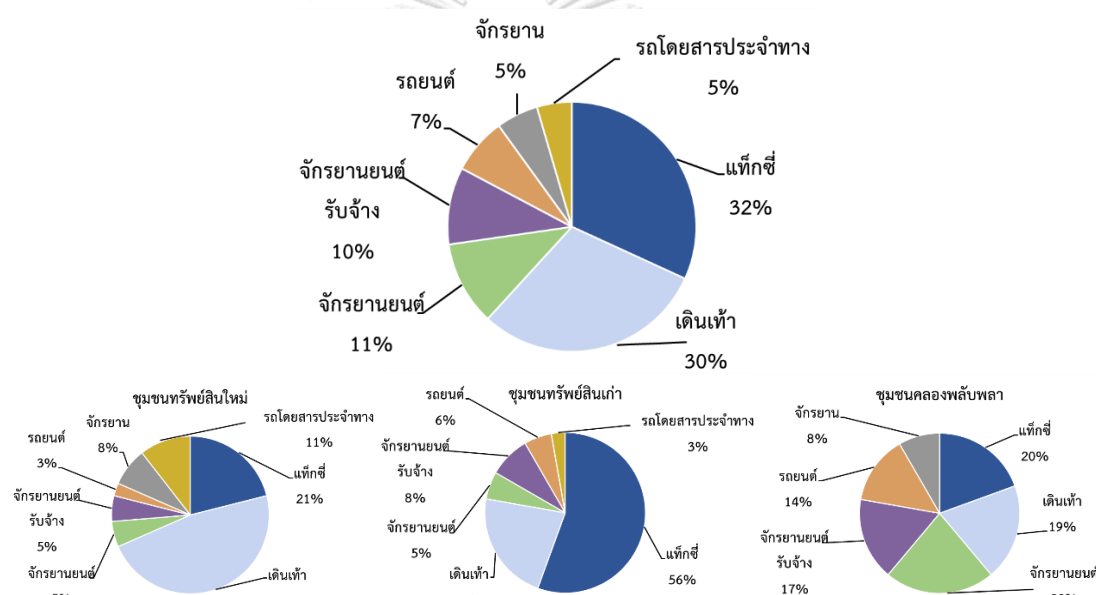
ตารางที่ 80 การเดินทางไปภายนอกชุมชน (N=110)

การเดินทาง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แท็กซี่	8	21.1	20	55.5	7	19.4	35	31.8
เดินเท้า	18	47.3	8	22.2	7	19.4	33	30.0
จักรยานยนต์	2	5.3	2	5.6	8	22.2	12	10.9
จักรยานยนต์รับจ้าง	2	5.3	3	8.3	6	16.7	11	10.0
รถยนต์	1	2.6	2	5.6	5	14.0	8	7.2

ตารางที่ 80 การเดินทางไปภายนอกชุมชน (N=110) (ต่อ)

การเดินทาง	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จักรยาน	3	7.9	0	0.0	3	8.3	6	5.5
รถโดยสารประจำทาง	4	10.5	1	2.8	0	0.0	5	4.6
อื่นๆ	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	100.0

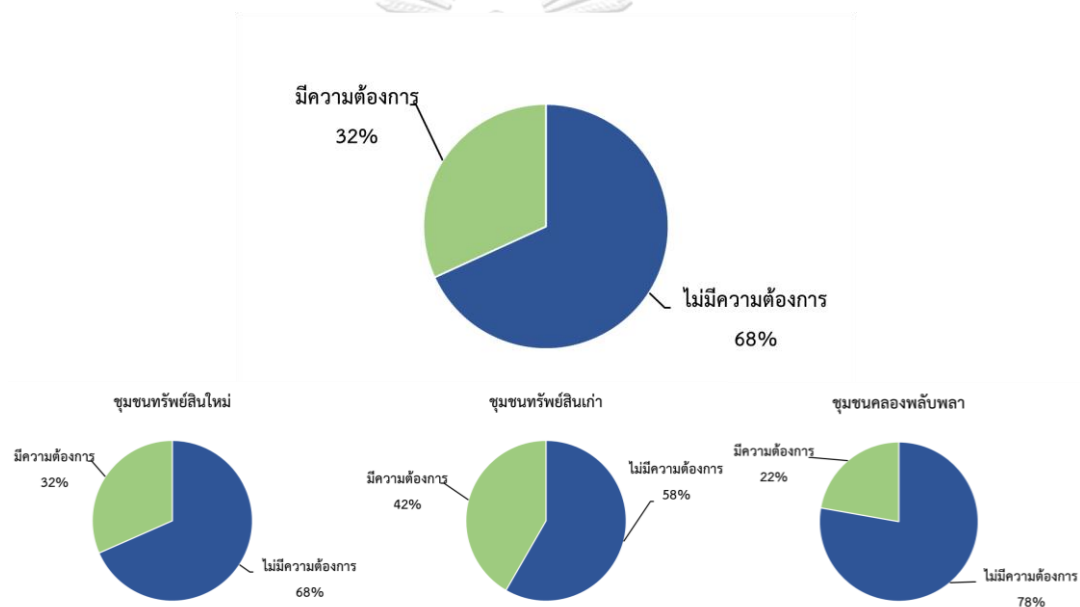
แผนภูมิที่ 49 แสดงสัดส่วนการเดินทางไปภายนอกชุมชน

ความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทาง

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทาง เป็นจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 เนื่องจากการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ นั้น มีความสะดวกสบาย อีกทั้งยังมีผู้ช่วยเหลือในการเดินทาง เช่น ลูก หลาน ญาติ จึงทำให้ความต้องการในส่วนนี้น้อยลง ส่วนผู้สูงอายุที่มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทาง มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 เนื่องจากการมีปัญหาทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจึงทำให้ไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก รวมถึงทางสัญจรในชุมชนทรัพย์สินเก่าที่รถยนต์หรือรถแท็กซี่ไม่สามารถเข้ามารับ-ส่งผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินด้วยตนเองได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการการช่วยเหลือในการเดินทางมากกว่าชุมชนอื่น (ดูตารางที่ 81)

ตารางที่ 81 แสดงความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทางของผู้สูงอายุ (N=110)

ความต้องการ	ชุมชน							
	ทรัพย์สินใหม่		ทรัพย์สินเก่า		คลองพลับพลา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีความต้องการ	26	68.4	21	58.3	28	77.8	75	68.2
มีความต้องการ	12	31.6	15	41.7	8	22.2	35	31.8
รวม	38	100.0	36	100.0	36	100.0	110	110.0

แผนภูมิที่ 50 แสดงสัดส่วนความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทางของผู้สูงอายุ

สิ่งที่ยากเพิ่มเติมหรือควรปรับปรุงในด้านต่าง ๆ

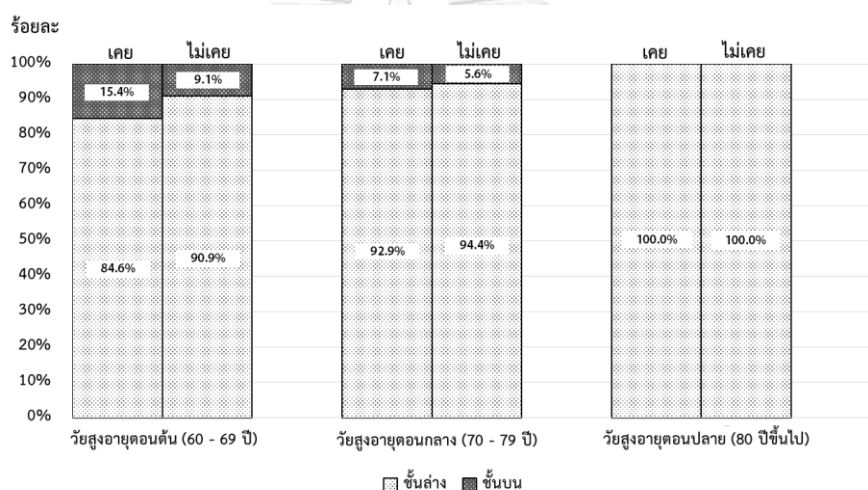
ผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่ส่วนใหญ่อยากให้มีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะในเรื่องของเสียงตามสายในชุมชน เพื่อการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็วและทั่วถึง ส่วนในชุมชนทรัพย์สินเก่าอยากให้มีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงในเรื่องของที่อยู่อาศัย เนื่องจากบ้านที่อาศัยอยู่ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมลงไปกว่าแต่ก่อนมาก และในชุมชนคลองพลับพลาผู้สูงอายุอยากให้มีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงในด้านที่อยู่อาศัย, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านอื่น ๆ ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน (ดูตารางที่ 82)

ตารางที่ 82 แสดงสิ่งที่ผู้สูงอายุอยากเพิ่มเติมหรือควรปรับปรุงในด้านต่าง ๆ (N=110)

ด้านที่อยากเพิ่มเติมหรือ ควรปรับปรุง	ชุมชน			
	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา	รวม
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4	0	2	6
ด้านที่อยู่อาศัย	1	1	2	4
อื่นๆ	1	0	2	3
ด้านการคมนาคมขนส่ง	0	0	1	1

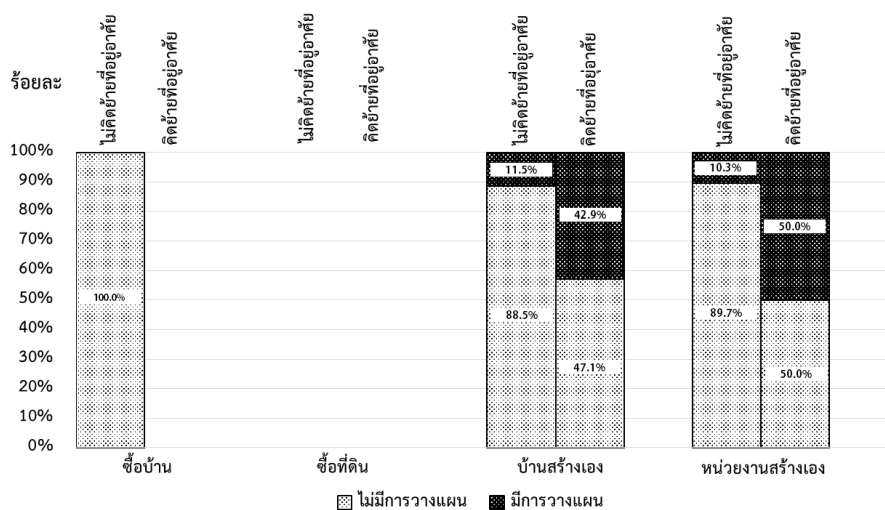
สรุปความสัมพันธ์ของผลข้อมูลด้านรูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหา

ด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอกของผู้สูงอายุในชุมชน

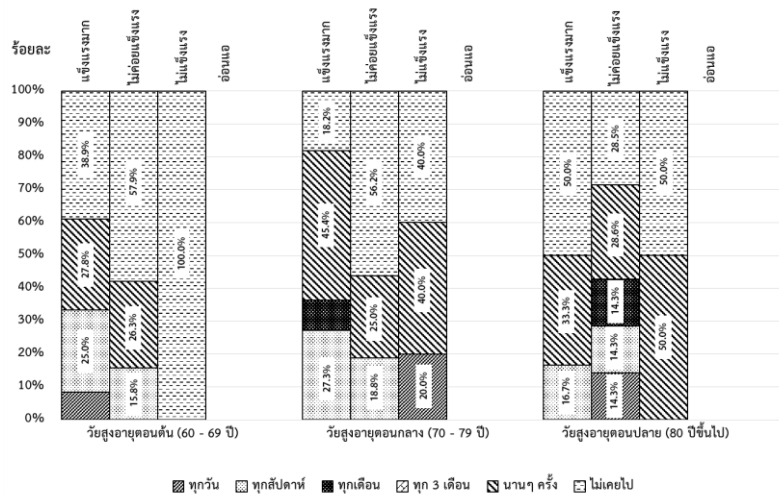
แผนภูมิที่ 51 แสดงช่วงอายุ ชั้นที่ผู้สูงอายุนอนหรือพัก และการได้รับอุบัติเหตุของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 51 ไม่พบวัยสูงอายุตอนปลายนอนหรือพักอยู่ชั้นบนของที่อยู่อาศัย แต่พบว่ามีผู้ที่พักอาศัยอยู่ชั้นล่างแล้วเกิดอุบัติเหตุถึง 7 ราย ซึ่งอุบัติเหตุที่นั้นเกิดมาจากการหกล้ม บริเวณชานบ้าน ทางเดินหน้าบ้าน และถนนสาธารณะ จากกลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุตอนต้น ยังพบว่า ผู้ที่พักอาศัยอยู่ชั้นบนแล้วเกิดอุบัติเหตุมี 2 คน เกิดจากการ ตกบันไดบ้าน และวัยสูงอายุตอนกลางที่พักอาศัยอยู่ชั้นบนแล้วเกิดอุบัติเหตุมี 1 คน เกิดจากหกล้มบริเวณชานบ้านชั้นหนึ่ง

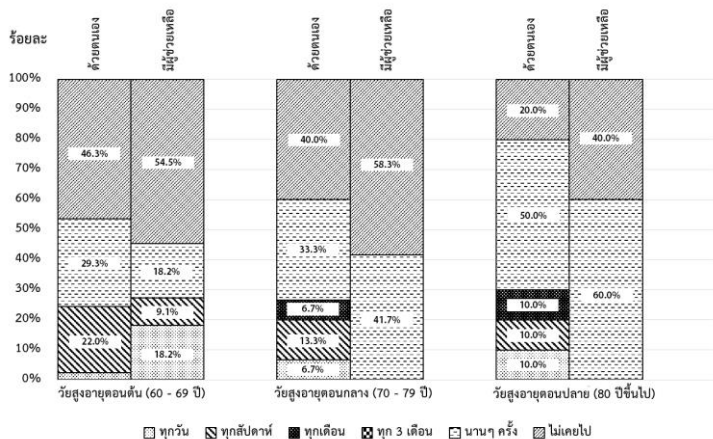
แผนภูมิที่ 52 แสดงลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การวางแผนปรับปรุงและความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่ปัจจุบันของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 52 ผู้สูงอายุที่ซื้อบ้านเองไม่เคยคิดย้ายจากที่อยู่ปัจจุบัน และมีการวางแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 1 คน และที่อยู่อาศัยแบบบ้านสร้างเองมีการวางแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 7 คน เนื่องจากบ้านเก่า ไม้ผุ มีปลวก และไม่มีการวางแผนปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 54 คน ส่วนบ้านที่หน่วยงานสร้างให้ไม่มีการคิดย้ายที่อยู่อาศัย และมีการวางแผนจะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 3 คน เนื่องจากพื้นที่ห้องน้ำมีความชื้น และบันไดที่สูงชัน มีการวางแผนจะปรับปรุงโดยการติดราวจับ

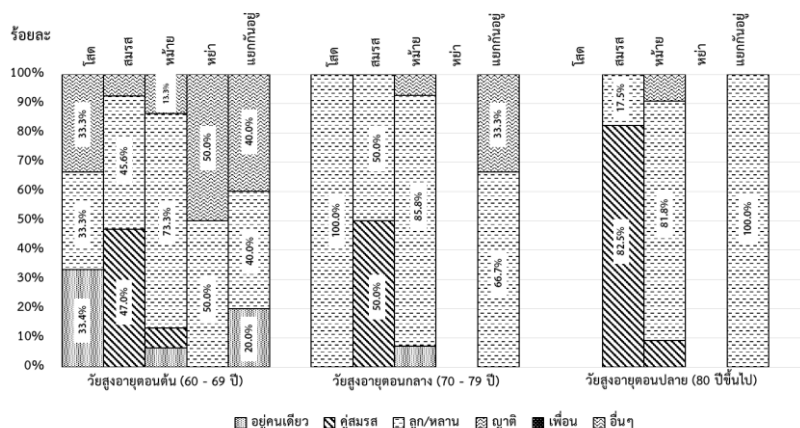
แผนภูมิที่ 53 แสดงอาชีพเดิม ความถี่การใช้พื้นที่ส่วนกลางและลักษณะสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุ ทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 53 การใช้พื้นที่ส่วนกลางกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า วัยสูงอายุตอนต้นที่มีสุขภาพแข็งแรง ออกไปใช้พื้นที่ส่วนกลางทุกวันด้วยตนเอง จำนวน 3 คน ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่ไม่แข็งแรงจะไม่ออกไปใช้พื้นที่ส่วนกลาง เนื่องจากร่างกายไม่เอื้ออำนวย และการเคลื่อนไหวตัวลำบาก

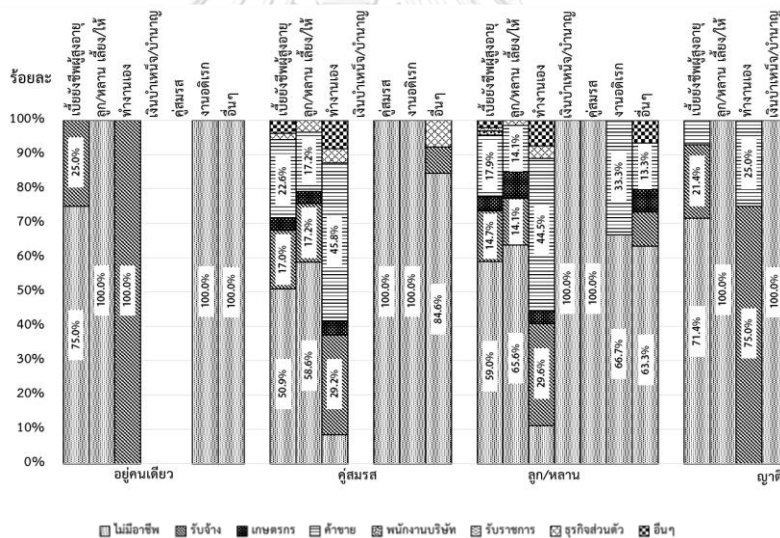

แผนภูมิที่ 54 แสดงช่วงอายุ ความถี่การใช้พื้นที่ส่วนกลางและวิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 53 วัยสูงอายุตอนต้นและวัยสูงอายุตอนกลางส่วนใหญ่ไม่เคยไปใช้พื้นที่ส่วนกลาง ส่วนวัยสูงอายุตอนปลายมักจะไปนานๆ ครั้ง วัยสูงอายุที่ไปใช้พื้นที่ส่วนกลางบ่อย ๆ มักจะเดินทางไปด้วยตนเอง เนื่องจากยังพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้

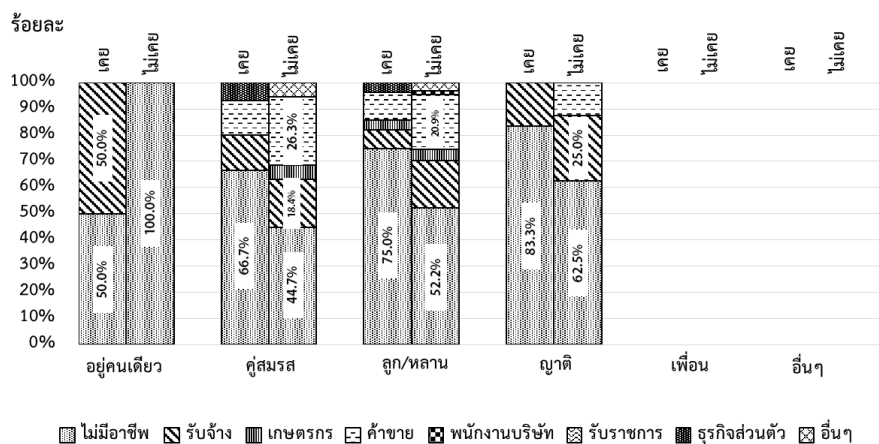

แผนภูมิที่ 55 แสดงช่วงอายุ บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน และสถานภาพของผู้สูงอายุ จากแผนภูมิที่ 55 วัยสูงอายุตอนต้นที่อาศัยอยู่คนเดียว สถานภาพโสด มีจำนวน 1 คน สถานภาพหม้ายมีจำนวน 1 คน แยกกันอยู่มีจำนวน 1 คน และวัยสูงอายุตอนกลางสถานภาพหม้ายมีจำนวน 1 คน จากการศึกษาพบว่า ไม่มีวัยสูงอายุตอนปลายที่อยู่คนเดียว ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับลูกหลาน คู่สมรส และญาติเป็นส่วนใหญ่

แผนภูมิที่ 56 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน อาชีพปัจจุบัน และที่มารายได้ของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 56 ในชุมชนพบว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเองโดยทำอาชีพรับจ้าง อาศัยอยู่คนเดียว มีจำนวน 1 คน เป็นวัยสูงอายุตอนต้น แยกกันอยู่กับครอบครัว รายได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นบ้านเช่าจึงต้องเสียค่าเช่า

แผนภูมิที่ 57 แสดงบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน อาชีพปัจจุบัน และที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุทั้ง 3 ชุมชน

จากแผนภูมิที่ 57 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและเคยได้รับอุบัติเหตุมี 2 คน คนที่ 1 เป็นผู้สูงอายุเพศชาย อยู่ในช่วงวัยสูงอายุตอนต้น **ไม่มีอาชีพ** อาศัยอยู่ชุมชนทรัพย์สินเก่า มีอาการไตผิดปกติ **เคยเกิดอุบัติเหตุหกล้มในห้องน้ำ** และอีกรายเป็นผู้สูงอายุ เพศชาย อยู่ในช่วงวัยสูงอายุตอนต้น **มีอาชีพรับจ้าง** อาศัยอยู่ในชุมชนทรัพย์สินใหม่ **เคยเกิดอุบัติเหตุจากการหกล้ม บริเวณห้องนั่งเล่น**

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตารางที่ 83 รายชื่อและช่วงอายุของ 9 กรณีศึกษาแบ่งตามชุมชน

ชุมชน	วัยสูงอายุตอนต้น	วัยสูงอายุตอนกลาง	วัยสูงอายุตอนปลาย
ทรัพย์สินใหม่	กรณีศึกษาที่ 1 อายุ 69 ปี	กรณีศึกษาที่ 2 อายุ 70 ปี	กรณีศึกษาที่ 3 อายุ 82 ปี
ทรัพย์สินเก่า	กรณีศึกษาที่ 4 อายุ 67 ปี (ต้องมีผู้ช่วยเหลือ)	กรณีศึกษาที่ 5 อายุ 76 ปี	กรณีศึกษาที่ 6 อายุ 80 ปี
คลองพลับพลา	กรณีศึกษาที่ 7 อายุ 63 ปี	กรณีศึกษาที่ 8 อายุ 77 ปี	กรณีศึกษาที่ 9 อายุ 87 ปี

5.2.1 กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่

1) กรณีศึกษาที่ 1

วัยสูงอายุตอนต้น

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	513/3 ชุมชนทรัพย์สินใหม่
อายุ	69 ปี (วัยสูงอายุตอนต้น)
น้ำหนัก	53.8 กก. ส่วนสูง : 150 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 2 คน
ผู้ดูแล	1 คน ประกอบด้วย บุตร

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามีบุตรทั้งหมด 2 คน สถานภาพสมรส ปัจจุบันอาศัยอยู่กับสามีและบุตร นับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ แต่เดิมนั้นทำอาชีพรับจ้าง มีรายจ่ายต่อเดือนประมาณ 1,000 บาท ใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าใช้จ่ายทั่วไปและอาหาร เงินที่ได้รับมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดันโลหิตสูง
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	แข็งแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ปัญหาการทำงานของร่างกาย	ไม่มี
อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มในห้องนั่งเล่น และพลัดตกจากการปีนจัดของ
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่เรือพระร่วงคลินิกเวชกรรม)

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำกับข้าว เก็บกวาดที่อยู่อาศัย เป็นคนจัดการเรื่องงานบ้าน และมักจะไปออกกำลังกาย เช่น โยคะและแอโรบิค ที่พื้นที่ส่วนกลางเป็นประจำ ตารางที่ 84 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 1

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
05.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐	☐	
06.00 น.	ซักผ้า	บริเวณบ้าน	☐	☐	
07.00 น.	ซักผ้า	บริเวณบ้าน	☐	☐	
08.00 น.	ทำอาหาร	ห้องครัว	☐	☐	
09.00 น.	ทำอาหาร	ห้องครัว	☐	☐	
10.00- 12.00 น.	ออกกำลังกาย	ศูนย์ปฏิบัติการบรร	☒	☐	
13.00 - 16.00 น.	พักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐	☐	
17.00 -19.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐	☐	
20.00 น.	สวดมนต์	ห้องนอน	☐	☐	
21.00 น.	พักผ่อน	ห้องนอน	☐	☐	
22.00 - 04.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐	☐	

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี ตั้วบ้าน ปรับปรุง
ขนาดพื้นที่ดิน	35 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	เป็นของคู่สมรส ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดิน เช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เดือน ละ 400 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	30 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	1 ปี

วัสดุปูพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 85 วัสดุปูพื้นของพื้นภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 1

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง/ โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1. ห้องนอน	+0.25			●				●	
2. ห้องนั่งเล่น	+0.25			●				●	
3. ห้องครัว	+0.20				●				
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.20				●			●	
5. ห้องน้ำ	+0.25				●			●	
6. ซักล้าง	+0.2	●						●	

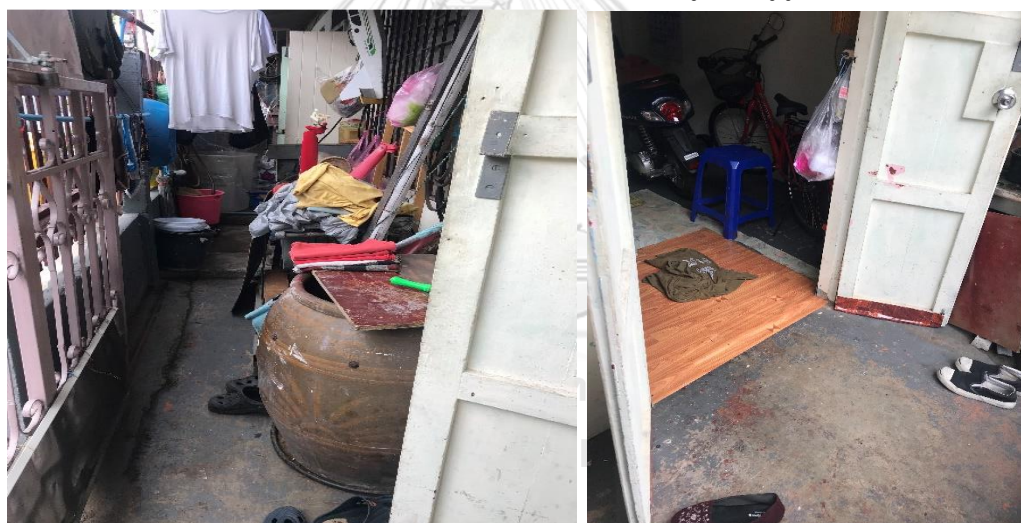
สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

ชานหน้าบ้าน และทางเข้าบ้าน มีพื้นที่ไม่กว้างมากเป็นวัสดุปูน (เดิม) มีพื้นที่ชานบ้านกว้างประมาณ 0.9 เมตร พื้นที่ใกล้เคียงส่วนซอกข้าง

ภาพที่ 53 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

ภาพที่ 54 แสดงระเบียบบ้านผู้สูงอายุ

ห้องนอนผู้สูงอายุ อยู่ใกล้ส่วนพื้นที่นั่งเล่นบริเวณชั้น 1 เป็นส่วนที่ผู้สูงอายุนอนกับสามี ไม่มี
ห้องน้ำในตัว ต้องออกมาเข้าภายนอกห้องนอน

ภาพที่ 55 แสดงห้องนอนผู้สูงอายุ

โถงภายในบ้าน เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้บ่อยสุด ใช้ทำกิจกรรมระหว่างวัน ได้แก่ ดูโทรทัศน์
ทำงานอดิเรก ขนาดพื้นที่โถงนั่งเล่นประมาณ 17 ตารางเมตร

ภาพที่ 56 แสดงโถงบ้านผู้สูงอายุ

ห้องน้ำผู้สูงอายุ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน ภายในบ้านมีห้องน้ำอยู่ 1 ห้อง พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำต่างระดับกัน 5 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 80 เซนติเมตร พื้นที่ประมาณ 3.5 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ ฝักบัว เคาน์เตอร์อ่างล้างหน้า

ภาพที่ 57 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย
บันไดขึ้นชั้น 2 ผู้สูงอายุใช้งานชั้น 2 ในกรณีที่ตากผ้าเท่านั้น บันไดมีราวจับข้างเดียว

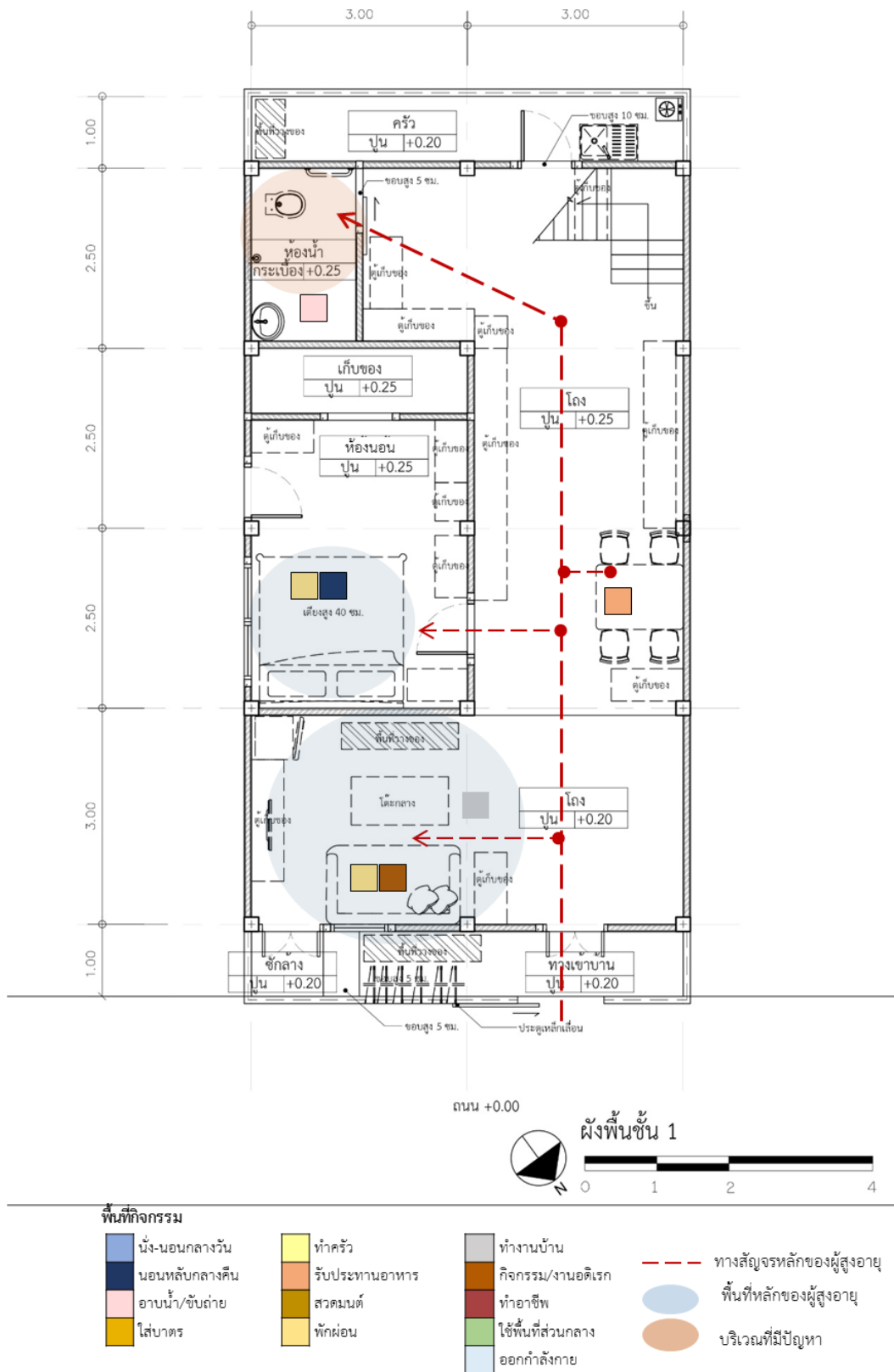

ภาพที่ 58 แสดงบันไดที่ผู้สูงอายุใช้ขึ้น-ลงในที่อยู่อาศัย
ห้องครัว ผู้สูงอายุใช้ทำกับข้าวในช่วงเช้าเวลา 08.00-09.00 น. พื้นที่ขนาด 5.5 ตารางเมตร

ภาพที่ 59 แสดงหัวครัวของผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 60 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 1

2) กรณีศึกษาที่ 2

วัยสูงอายุตอนกลาง

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	513/2 ชุมชนทรัพย์สินใหม่
อายุ	70 ปี (วัยสูงอายุตอนกลาง)
น้ำหนัก	43 ก.ก. ส่วนสูง : 153 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	9 คน แบ่งเป็น ชาย 6 คน และหญิง 3 คน
ผู้ดูแล	2 คน ประกอบด้วย น้องสาว

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ไม่มีบุตร สถานภาพหม้าย นับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ โดยแต่เดิมนั้นทำอาชีพรับจ้าง รายจ่ายต่อเดือน ประมาณ 700 บาท ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เงินที่ได้รับมาจากลูกหลาน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และมีเงินผู้มีรายได้น้อยไว้ซื้อของใช้

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน ไขมันในเส้นเลือด เลือดออกในสมอง ด้านซ้าย
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	ตาเป็นต้อ หูไม่ได้ยินเป็นครั้งคราว
อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มบริเวณบันไดและในห้องน้ำ
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่เรือพระร่วงคลินิกเวชกรรม)

ผู้สูงอายุมักจะไปออกกำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลางเป็นประจำทำให้สุขภาพดีขึ้น เข้าสังคมมากขึ้น ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งแท็กซี่ไปและมีผู้ช่วยเหลือ คือ น้องสาว

กิจวัตรประจำวัน ในแต่ละวันผู้สูงอายุจะพักผ่อน พุดคุยกับน้องสาว และไปออกกำลังกาย เข้าสังคมกับเพื่อน ในการไปออกกำลังกายที่ศูนย์ปฏิบัติการบรรณสถานทีออกป็นอกชุมชน ผู้สูงอายุยังต้องมีผู้ดูแลช่วยเหลือในการเดินทาง

ตารางที่ 86 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 2

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ	
			ใช่	ไม่		
06.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐		ไม่	
07.00 น.	อาบน้ำ, แต่งตัว	ห้องน้ำ	☐		ไม่	
08.00 น.	ออกกำลังกาย	บริเวณริ้วหน้าบ้าน	☒		ไม่	
09.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	บริเวณภายในบ้าน	☐		ไม่	
10.00 - 11.00 น.	เดินออกกำลังกาย โยคะที่ศูนย์บวร (ทุกวันอังคาร)	บริเวณภายในบ้าน ศูนย์ปฏิบัติการบวร	☒	ใช่		น้องสาว
12.00 น.	นอนพักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่	
13.00 น.	ทำงานบ้าน	ภายในบ้าน	☒		ไม่	
14.00 น. -16.00 น.	นั่งคุยกับผู้สูงอายุ (น้องสาว)	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่	
17.00 น.	ออกกำลังกาย (จันทร์, พุศ, ศุกรี)	ลานร่มไทรในชุมชน	☒	ใช่		น้องสาว
18.00 น.	อาบน้ำ	ห้องน้ำ	☐			
19.00 - 23.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่นชั้น 2	☐			
23.30 - 05.30 น.	นอน	ห้องนอน	☐		ไม่	
☐ พื้นที่ภายในตัวบ้าน ☒ พื้นที่รอบบ้าน/ภายในริ้วบ้าน ☒ สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ						

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านแฝด 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	ไม่มี
งบประมาณในการก่อสร้าง	600,000 บาท
ขนาดพื้นที่ดิน	20 ตารางวา
ขนาดพื้นที่บ้าน	2 ชั้น ชั้นที่ 1 96 ตร.ม.และชั้นที่ 2 57 ตร.ม.
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	เป็นของน้องสาว ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เดือนละ 250 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	20 ปี

วัสดุพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 87 วัสดุพื้นของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 2

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง/ โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1.ห้องนอน	+0.20			●				●	
2.ห้องนั่งเล่น	+0.15			●				●	
3. ห้องครัว	+0.20	●						●	
4. ชานบ้าน	+0.15	●						●	
5. ห้องน้ำ	+0.20				●			●	

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

ชานหน้าบ้าน มีพื้นที่ไม่กว้างมากเป็นวัสดุปูน (เดิม) มีพื้นที่ชานบ้านกว้างประมาณ 1.40 เมตร เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุมาเดินยึดเส้นออกกำลังภายในตอนเช้าภายในรั้วบ้านทุกวัน

หน้าบ้านผู้สูงอายุ

ทางเข้าและชานบ้านผู้สูงอายุ

ภาพที่ 61 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

โถงและห้องนั่งเล่นภายในบ้าน เป็นพื้นที่ที่ตัวผู้สูงอายุและพี่น้อง 2 คน ซึ่งอายุใกล้เคียงกับตัวของผู้สูงอายุใช้เป็นที่นั่งพูดคุยกันและทำกิจกรรมระหว่างวัน โถงที่นั่งเป็นแนวยาวตามลักษณะของบ้านเดิม การวางเฟอร์นิเจอร์จะติดชิดผนัง และเป็นทางเดินตรงกลางบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 62 แสดงโถงของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

ห้องนอนหรือพื้นที่นอน

ห้องนอนของผู้สูงอายุอยู่ชั้น 1 ติดกับห้องโถงในที่อยู่อาศัย นอนรวมภายในห้องนอนเดียวกันกับผู้สูงอายุในบ้านอีก 2 ท่านซึ่งเป็นพี่น้องกัน พื้นที่ห้องนอนขนาด 14 ตารางเมตร ตัวผู้สูงอายุนอนที่นอนแบบพับ และผู้สูงอายุอีก 2 คน นอนที่นอนฟูกติดพื้น จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุมีต้องการเตียงนอนเพื่อความสะดวกในการลุก-ขึ้นจากเตียงนอน

ภาพที่ 63 แสดงห้องนอนผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย

ห้องน้ำ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน ภายในบ้านมีห้องน้ำอยู่ 1 ห้อง พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำต่างระดับกัน 6 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 70 เซนติเมตร พื้นที่มีประมาณ 3.5 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ ฝักบัว ภายในไม่มี เคาน์เตอร์อ่างล้างหน้า จากการสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุเคยลื่นล้มห้องน้ำ เนื่องจากพื้นในในห้องน้ำลื่น ไม่แห้ง เกิดน้ำขัง จากการสำรวจห้องน้ำที่ผู้สูงอายุใช้งาน พบว่า ท่อน้ำทิ้งอยู่ตรงปากทางเข้าห้องน้ำ ทำให้เวลาอาบน้ำ น้ำทิ้งจะไหลไปทางประตูทางเข้าห้องน้ำ ทำให้เกิดอุบัติเหตุขณะใช้ห้องน้ำได้

ภาพที่ 64 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย

บันไดขึ้นชั้น 2 ผู้สูงอายุใช้งานชั้น 2 นั่งดูโทรทัศน์ในช่วงเวลา 19.00 -23.00 น. การที่ ผู้สูงอายุขึ้นไปชั้น 2 เนื่องจากในบ้านผู้สูงอายุมีหลาน เมื่อหลานกลับมาจากโรงเรียนชั้น 1 จะเสียงดัง ผู้สูงอายุจึงขึ้นไปดูโทรทัศน์อย่างเงียบ ๆ บนชั้น 2 บริเวณห้องนั่งเล่น จากการสำรวจบันได บันไดมี ลูกตั้ง 20 เซนติเมตร และลูกนอน 19 เซนติเมตร มีราวจับบันไดข้างขวา 1 ข้าง และมีช่องว่าง ระหว่างบันไดซึ่งเป็นอันตรายในการขึ้น-ลงของผู้สูงอายุ

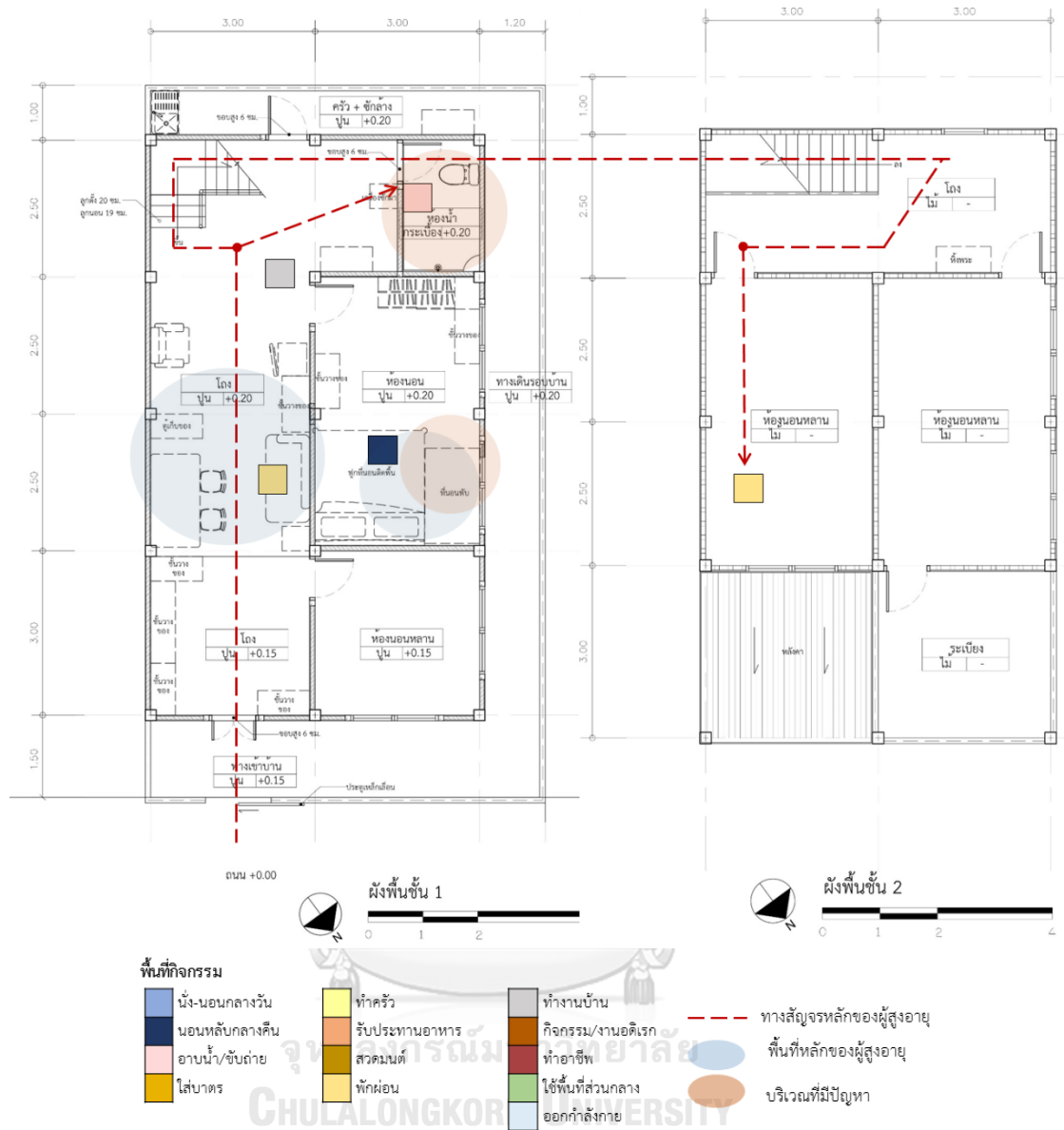
ภาพที่ 65 แสดงบันไดที่ผู้สูงอายุขึ้น-ลง

ห้องนั่งเล่นชั้น 2 หรือห้องนอนหลาน เป็นห้องที่ผู้สูงอายุใช้ดูโทรทัศน์ทุกวันในช่วงเวลา 19.00-23.00 น. หลังจากช่วงเวลานั้นจะเป็นห้องนอนหลาน เหตุผลที่ผู้สูงอายุขึ้นมาดูโทรทัศน์ข้างบน เนื่องจากชอบอยู่เงียบ ๆ ขนาดพื้นที่ห้องนั่งเล่นชั้น 2 หรือห้องนอนหลาน ประมาณ 14 ตารางเมตร ภายในชั้น 2 เป็นผนังไม้เดิมทั้งหมด มีการผูกพันในบางจุด ในส่วนของเฟอร์นิเจอร์ภายในห้องนอนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ชั้นวางของ ตู้เสื้อผ้าหลาน โทรทัศน์ ผู้สูงอายุนั่งดูโทรทัศน์บนพื้นไม้ที่มีการปูเสื่อน้ำมัน

ภาพที่ 66 แสดงห้องดูโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 67 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 2

3) กรณีศึกษาที่ 3

วัยสูงอายุตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	473/11 ชุมชนทรัพย์สินใหม่
อายุ	82 ปี (วัยสูงอายุตอนปลาย)
น้ำหนัก	43 ก.ก. ส่วนสูง : 153 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	3 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 1 คน
ผู้ดูแล	1 คน เกี่ยวข้องเป็น ลูกสาว

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามีบุตรทั้งหมด 2 คน สถานภาพสมรส ปัจจุบันอาศัยอยู่กับสามี อายุ 86 ปี และลูกสาว อายุ 48 ปี นับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ อาชีพเดิมทำค้าขาย ไม่มีรายจ่ายต่อเดือน ส่วนใหญ่ผู้ที่จ่ายเงินค่าใช้จ่ายภายในบ้านคือลูกสาว เงินที่ได้รับมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน ไชมันในเส้นเลือด
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ต้อกระจก ทำเดินผิดปกติ

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ปัญหาการทำงานของร่างกาย	ไม่มี
อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มร่วงลงจากบันได
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่โรงพยาบาลเพชรเวช)

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำกับข้าว เก็บกวาดที่อยู่อาศัย เป็นคนจัดการเรื่องงานบ้าน และมักจะไปออกกำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง

ตารางที่ 88 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 3

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐	ไม่	
05.00 น.	ล้างจาน, ซักผ้า	บริเวณบ้าน	☐	ไม่	
06.00 - 07.00 น.	รับประทาน อาหาร	บริเวณบ้าน	☐	ไม่	
08.00 - 10.00 น.	ซักผ้า, ทำงาน บ้าน	ห้องครัว	☐	ไม่	
11.00 น.	ดูหนัง	ห้องครัว	☐	ไม่	
12.00 น.	พูดคุยกับเพื่อน	ศูนย์ปฏิบัติการบรร	☒	ไม่	
13.00 - 16.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐	ไม่	
17.00 น.	ออกกำลังกาย	โถงนั่งเล่น	☒	ไม่	
18.00 น.	ทำอาหาร	ห้องนอน	☐	ไม่	
19.00 น.	รับประทาน อาหาร	ห้องนอน	☐	ไม่	
20.00 - 21.00 น.	พักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐	ไม่	
22.00- 04.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐	ไม่	

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น
ขนาดพื้นที่ดิน	30 ตารางเมตร
ขนาดพื้นที่บ้าน	72.5 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ ซื้อต่อจากผู้อื่น ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์เดือนละ 340 บาท
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	11 ปี

ตารางที่ 89 วัสดุปูพื้นของพื้นภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 3

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง/ โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุง)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1.ห้องนอน	+0.70				●			●	
2.ห้องนั่งเล่น	+0.70			●				●	
3. ห้องครัว	+0.70							●	
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.70				●				●
5. ห้องน้ำ	+0.40				●			●	
6. ซักล้าง	-0.20	●						●	
7.ห้องเก็บ ของ	+0.70		●					●	

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

หน้าบ้าน ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุติดถนนในซอย ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว ชั้นเดียว ไม่มีพื้นที่สวน ทางเข้าบ้านส่วนแรกที่พบ คือพื้นที่ครัวและส่วนซักล้าง

ภาพที่ 68 แสดงหน้าบ้านที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

خانบ้าน ส่วนซักล้าง และส่วนครัว อยู่ใกล้กับทางเข้าบ้าน มีพื้นที่ประมาณ 11 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้บ่อยรองลงมาจากพื้นที่นั่งเล่น เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่รวมทั้ง ซักล้าง ทำอาหาร อยู่บริเวณเดียวกัน

ภาพที่ 69 แสดงخانบ้าน ส่วนซักล้าง และส่วนครัวในที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

โถงนั่งเล่น และที่นอนผู้สูงอายุ พื้นที่ประมาณ 17 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ผู้สูงอายุใช้นอน กลางคืน กลางวัน และนั่งเล่นดูโทรทัศน์ มีลักษณะเป็นห้องโถงเนกประสงค์ เป็นพื้นที่นี้ผู้สูงอายุ ใช้บ่อยที่สุด

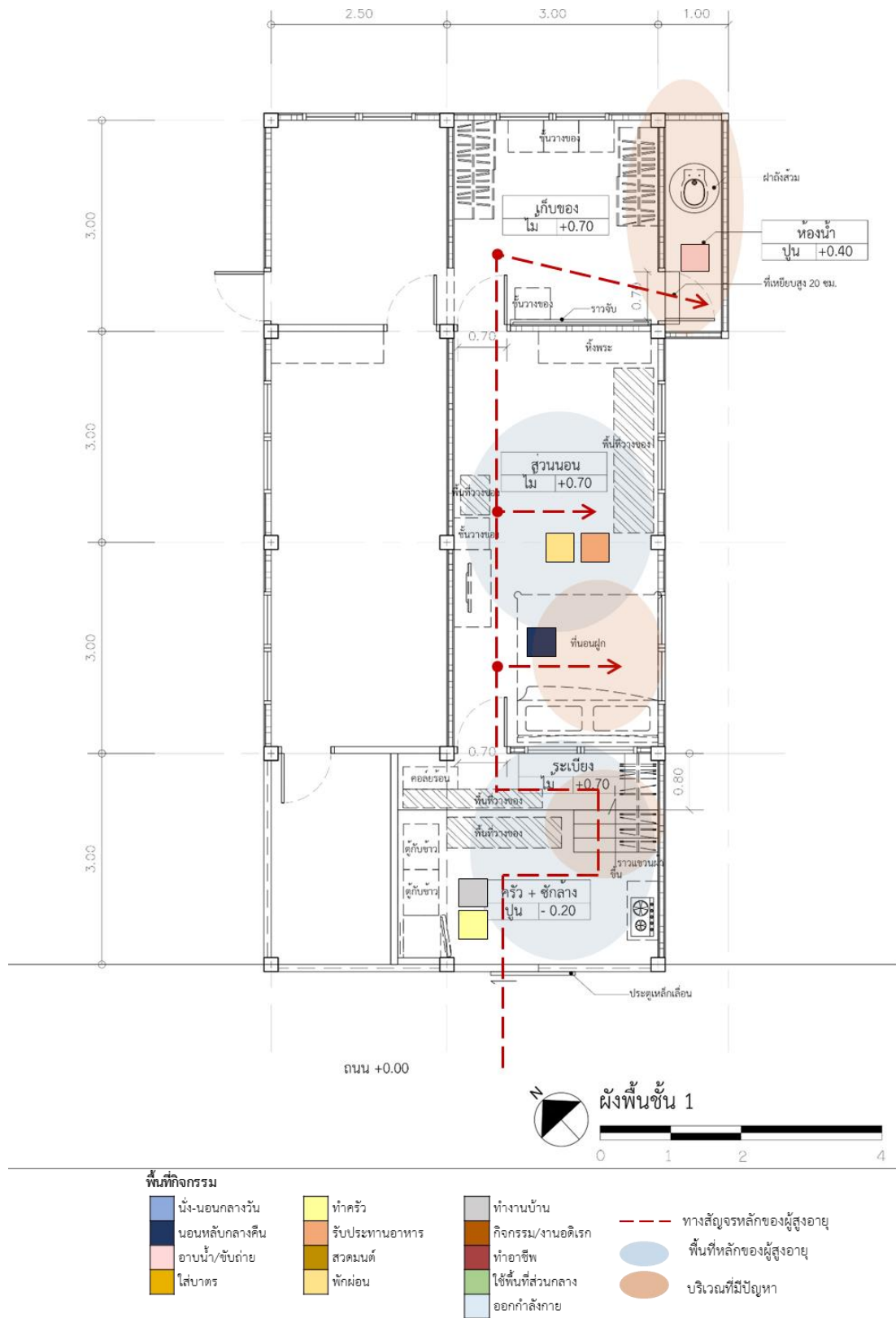
ภาพที่ 70 แสดงโถงนั่งเล่นและที่นอนผู้สูงอายุ

ห้องน้ำ พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำต่างระดับกัน 30 เซนติเมตร มีที่เหยียบระดับ 20 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 70 เซนติเมตร พื้นที่ห้องน้ำประมาณ 2.4 ตารางเมตร พื้นภายในห้องน้ำไม่เรียบเสมอกัน ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ ฝักบัว

ภาพที่ 71 แสดงห้องน้ำผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 72 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 3

5.2.2 กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่า

4) กรณีศึกษาที่ 4

วัยสูงอายุตอนต้น

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	372/15 ชุมชนทรัพย์สินเก่า
อายุ	69 ปี (วัยสูงอายุตอนต้น)
น้ำหนัก	47 กก. ส่วนสูง : 152 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 2 คน
ผู้ดูแล	1 คน ประกอบด้วย น้องสาว

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีบุตรทั้งหมด 2 คน สถานภาพ หม้าย ปัจจุบันอาศัยอยู่กับน้องสาว อายุ 65 ปี และน้องเขย อายุ 64 ปี และลูกชาย ผู้สูงอายุนับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ โดยแต่เดิมนั้นทำอาชีพค้าขาย รายจ่ายต่อเดือนประมาณ 3,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายค่าอาหาร เงินที่ได้รับมาจากลูกหลาน และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไว้ซื้อของใช้ และเป็นค่าเดินทางไปโรงพยาบาล

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	อัมพฤกษ์ ความดัน เส้นเลือดหัวใจตีบ เบาหวาน
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี (ต้องมีผู้ช่วย)
มือข้างที่ถนัด	ขวา

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ไม่แข็งแรง ต้องการการดูแลเป็นส่วนใหญ่
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	หูตึง มองเห็นไม่ชัด ทำเดินผิดปกติ ท้องผูก
อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มบริเวณหน้าห้องน้ำบ้านญาติและทางเข้าชุมชน
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา)

ผู้สูงอายุติดบ้าน ไม่ได้ออกไปพบปะผู้คน ไม่ได้ไปออกกำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งแท็กซี่ มีผู้ช่วยเหลือคือบุตรชายและน้องสาว

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะรับประทานอาหารเช้า พักผ่อน และดูโทรทัศน์อยู่ภายในบ้าน โดยมักจะฟังวิทยุในช่วงเวลากลางวัน ในช่วงเช้าห้องน้ำ อาบน้ำ เตรียมอาหารต้องมีผู้ดูแลตารางที่ 90 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 4

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
06.00 น.	ตื่นนอน	โถงนั่งเล่น(ส่วนนอน)	☐		ไม่
07.00 น.	ตื่นนอน,อาบน้ำ	โถงห้องนอน,ห้องน้ำ	☐	ใช่	
08.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
09.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	โถงนั่งเล่น	☐	ใช่	
10.00 - 12.00 น.	พักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน	โถงนั่งเล่น	☐	ใช่	
14.00 - 15.00 น.	พักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
16.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
17.00 น.	รับประทานอาหาร	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
18.00 น.	อาบน้ำ	ห้องน้ำ	☐	ใช่	

ตารางที่ 91 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 4 (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
19.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น(ส่วนนอน)	☐		ไม่
20.00 - 23.00 น.	ฟังวิทยุ	โถงนั่งเล่น(ส่วนนอน)	☐		ไม่
24.00 - 05.00 น.	นอน	โถงนั่งเล่น(ส่วนนอน)	☐		ไม่
☐ พื้นที่ภายในตัวบ้าน ☐ พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน ☐ สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ					

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี ทำหลังคาต่อเติม
ขนาดพื้นที่ดิน	20 ตารางเมตร
ขนาดพื้นที่บ้าน	ชั้น 1 ขนาด 64 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดินไม่ได้ทำการเช่า
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	28 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	2 ปี

วัสดุพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 92 วัสดุพื้นของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 4

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนนหน้าบ้าน)	วัสดุพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง /โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1.ส่วนนอน	+0.25		●					●	
2.โถงนั่งเล่น	+0.25		●					●	
3. ห้องครัว	+0.25		●					●	

ตารางที่ 92 วัสดุปูพื้นของพื้นที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 4 (ต่อ)

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง โม่เสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระບູ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.05		●					●	
5. ห้องน้ำ	+0.25				●			●	
7. ลานบ้าน	+0.05	●						●	

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

หน้าและข้างบ้าน ที่อยู่อาศัยเป็นบ้าน 2 ชั้น ในชั้น 2 เป็นพื้นที่เก็บของ ไม่มีการใช้งานอยู่อาศัยมานานหลายปี ตัวบ้านติดกับถนนทางเท้าในซอยย่อยชุมชน ระหว่างวันผู้สูงอายุไม่ได้ออกมานั่งภายนอกบ้าน เนื่องจากเคลื่อนย้ายตัวลำบาก และไม่ชอบออกมาเข้าสังคม จะมีน้องสาวที่ออกมานั่งพูดคุยกับสามีและเพื่อนบ้าน เพอร์นิเจอร์ภายนอกบ้านประกอบด้วยม้านั่งหิน 2 ตัว และพื้นที่จอดรถจักรยานยนต์ ชุมชนทรัพย์สินเก่านี้ไม่มีที่จอดรถยนต์และไม่สามารถเข้าถึงได้ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุลำบากเวลาไปหาหมอ ต้องมีผู้ช่วยพยุงตัวเดินไปหน้าถนนใหญ่และขึ้นรถยนต์ ถ้าเกิดเหตุฉุกเฉินรถยนต์จะไม่สามารถเข้ามาในที่อยู่อาศัยได้

ภาพที่ 73 แสดงทางเข้าหน้าบ้าน และชานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

โถงนั่งเล่นภายในบ้าน เป็นโถงโล่งเชื่อมต่อกับห้องน้ำและส่วนครัว โถงเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุพักผ่อนตลอดทั้งวัน การเคลื่อนไหวร่างกายของผู้สูงอายุไม่สะดวก ผู้สูงอายุจึงนั่งแคร่ไม้เป็นหลัก ดูโทรทัศน์ รับประทานอาหาร ซึ่งโถงนั่งเล่นภายในบ้านเป็นทั้งพื้นที่พักผ่อนและพื้นที่นอนของผู้สูงอายุรวมกัน ไม่มีการแบ่งห้องนอนกันเป็นสัดส่วน เฟอร์นิเจอร์ส่วนใหญ่เป็นไม้เก่า ประกอบด้วย แคร่ไม้สักเป็นที่นั่งประจำของผู้สูงอายุ พื้นที่นอนของหลานและน้องสาว ชั้นวางโทรทัศน์ และส่วนพื้นที่ครัวและรับประทานอาหาร

ภาพที่ 74 แสดงโถงนั่งเล่นภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

พื้นที่นอน

ผู้สูงอายุนอนบนพื้นไม้ โดยการปูฟูกที่นอนพับ ข้างหน้าแคร่ไม้ในเวลากลางคืน ไม่มีห้องกันหรือเตียงนอน จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุสะดวกนอนพื้น แต่เวลาลุกขึ้น-ลงจะลำบาก

ภาพที่ 75 แสดงพื้นที่นอนของผู้สูงอายุ

ห้องน้ำ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน พื้นภายนอกกับพื้นห้องน้ำระดับเดียวกัน แต่มีธรณีประตูห้องน้ำสูง 2 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 70 เซนติเมตร พื้นที่ประมาณ 2.1 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ ถังอาบน้ำ และพื้นที่อาบน้ำแบบฝักบัว ไม่มีเคาน์เตอร์อ่างล้างหน้า และภายในติดราวจับทางสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการติดตั้งให้ จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแล ผู้สูงอายุจะนั่งที่พื้นหน้าโถสุขภัณฑ์และให้ผู้ดูแลอาบน้ำให้ ผู้สูงอายุได้รับการบริจาคเก้าอี้อาบน้ำ แต่ผู้สูงอายุไม่ได้ใช้ เพราะห้องน้ำเล็ก เมื่อนำเอาเก้าอี้ไว้แล้วทำให้พื้นที่แคบ ไม่สะดวกในการอาบน้ำ

ภาพที่ 76 แสดงห้องน้ำภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

พื้นที่ครัว เป็นเพียงพื้นที่ที่ติดกับห้องโถง มีแท่นล้างจานที่ก่อกขึ้นมา 10 เซนติเมตร พื้นที่ทำอาหารและตักกับข้าวไม่ได้มีการแบ่งเป็นห้องครัวพื้นที่ครัวนี้เองสาวเป็นผู้ใช้ทำอาหารให้ตัวผู้สูงอายุรับประทาน

ภาพที่ 77 พื้นที่ครัวในของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

5) กรณีศึกษาที่ 5

วัยสูงอายุตอนกลาง

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	320/9 ชุมชนทรัพย์สินเก่า
อายุ	76 ปี (วัยสูงอายุตอนกลาง)
น้ำหนัก	52 ก.ก. ส่วนสูง 165 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 2 คน
ผู้ดูแล	1 คน คือ หลานชาย

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีบุตรทั้งหมด 4 คน สถานภาพหม้าย ปัจจุบันอาศัยอยู่กับหลานชาย

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ มีรายจ่ายต่อเดือนประมาณ 1,800 บาท ใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าอาหาร รองลงมาคือค่าเช่าที่ดิน เงินที่ได้รับมาจากลูกหลาน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และมีเงินผู้มียาได้น้อยไว้ซื้อของใช้

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	เบาหวาน
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	แข็งแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	มองไม่ชัด ปวดขา

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มบริเวณชานบ้าน
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่โรงพยาบาลเพชรเวช)

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำกับข้าว เก็บกวาดที่อยู่อาศัย เป็นคนจัดการเรื่องงานบ้าน ใช้พื้นที่นั่งเล่นหน้าบ้านเป็นที่พักผ่อน

ตารางที่ 93 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 5

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐	☐	
05.00 น.	ทำกับข้าว	ห้องครัว	☐	☐	
06.00 - 07.00 น.	ใส่บาตร	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
08.00 น.	รับประทาน อาหาร	บริเวณภายในบ้าน	☐	☐	
09.00 น.	ซักผ้า รีดผ้า	บริเวณภายในบ้าน	☐	☐	
10.00 - 11.00 น.	ทำงานบ้าน	บริเวณภายในและ ภายนอกบ้าน	☐	☐	
12.00 - 14.00 น.	นอนกลางวัน	โถงนั่งเล่น	☐	☐	
15.00 - 16.00 น.	ทำกับข้าวตอน เย็น	ห้องครัว	☐	☐	
17.00 น.	รับประทาน อาหาร	บริเวณภายในบ้าน	☐	☐	
18.00 - 24.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐	☐	
01.00 - 03.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐	☐	

พื้นที่ภายในตัวบ้าน
 พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน
 สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี ชานบ้าน ต่อเติม
ขนาดพื้นที่ดิน	48 ตารางวา
ขนาดพื้นที่บ้าน	108 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เดือนละ 300 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	38 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	3 ปี

วัสดุพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 94 วัสดุพื้นของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 5

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุง)	ใช้งาน	ไม่ใช่ งาน
1.ห้องนอน	-0.15		●					●	
2.ห้องนั่งเล่น	-0.15		●					●	
3. ห้องครัว	-0.15		●					●	
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.00	●						●	
5. ห้องน้ำ	-0.15				●			●	
6. สวน	+0.00	●							
7. ลานบ้าน	+0.00	●							

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

หน้าบ้าน ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็น 2 ชั้น ปัจจุบันไม่มีการใช้งานชั้นบน ตัวบ้านติดกับทางเดินสาธารณะของชุมชน ถนนกว้าง 1.1 เมตร

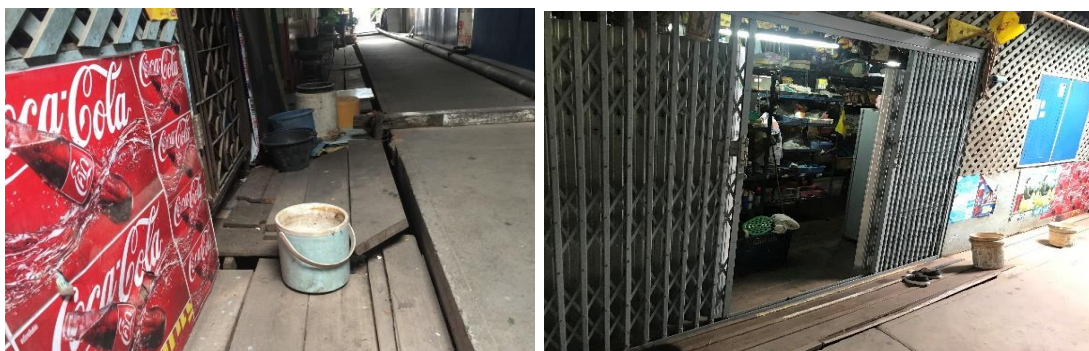

ภาพที่ 79 แสดงทางเข้าบ้านผู้สูงอายุ

ชานหน้าบ้าน เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้งานตลอดวัน เป็นพื้นที่ผู้สูงอายุใช้พบปะพูดคุยกัน มีทางเดินสาธารณะผ่าน ผู้สูงอายุนั่งแคร่ไม้เพื่อพักผ่อน และรับประทานอาหารบริเวณนี้

ภาพที่ 80 ชานหน้าบ้านที่ผู้สูงอายุใช้งาน

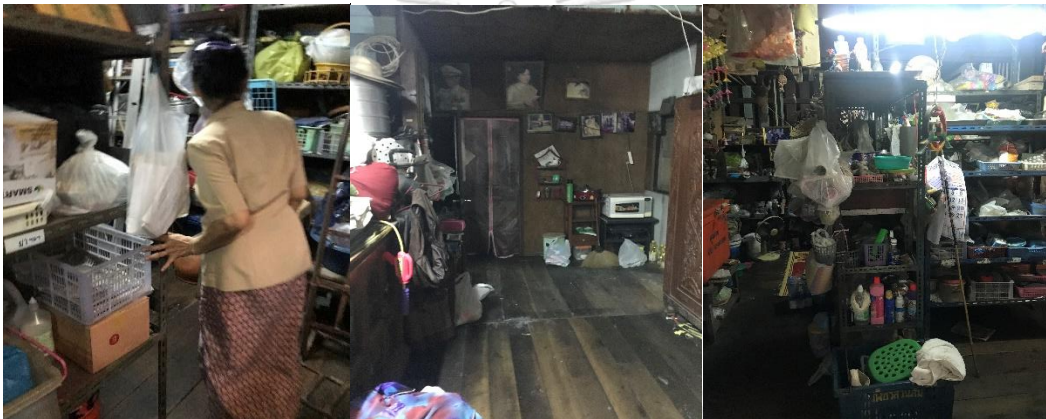
ภาพที่ 81 แสดงชานบ้านของผู้สูงอายุ

ที่นอนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุยังนอนพื้น ปูด้วยเสื่อ และผ่านวมรองในเวลาตอนกลางคืน ที่นอนเป็นมมเล็ก ๆ อยู่บริเวณทางเดินไปห้องครัว และร้านของชำ

ภาพที่ 82 แสดงที่นอนผู้สูงอายุ

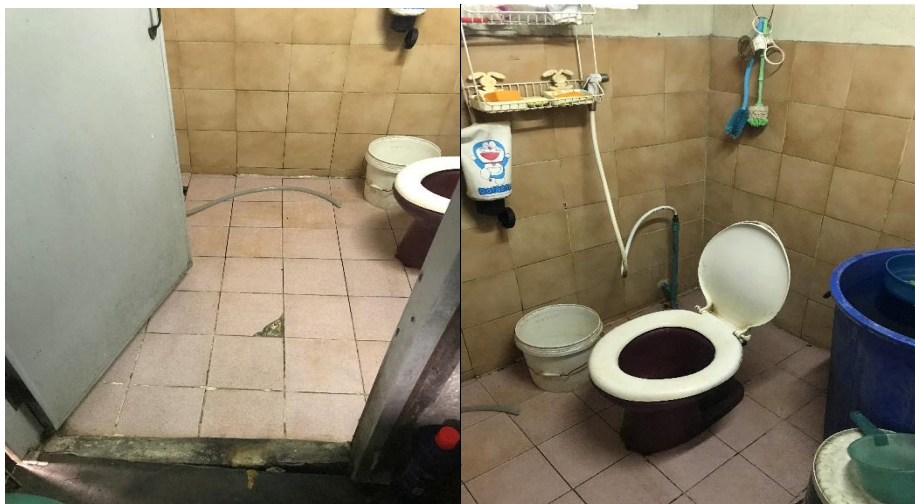

ห้องครัว ห้องที่ผู้สูงอายุใช้ทำอาหารรับประทานในครอบครัว และใส่บาตรตอนเช้า ห้องครัวอยู่ด้านหลังตัวบ้าน เฟอร์นิเจอร์ห้องครัวชิดมุม มีทางเดินตรงกลาง เชื่อมต่อกับห้องน้ำ ห้องครัวมีพื้นที่ประมาณ 16 ตารางเมตร

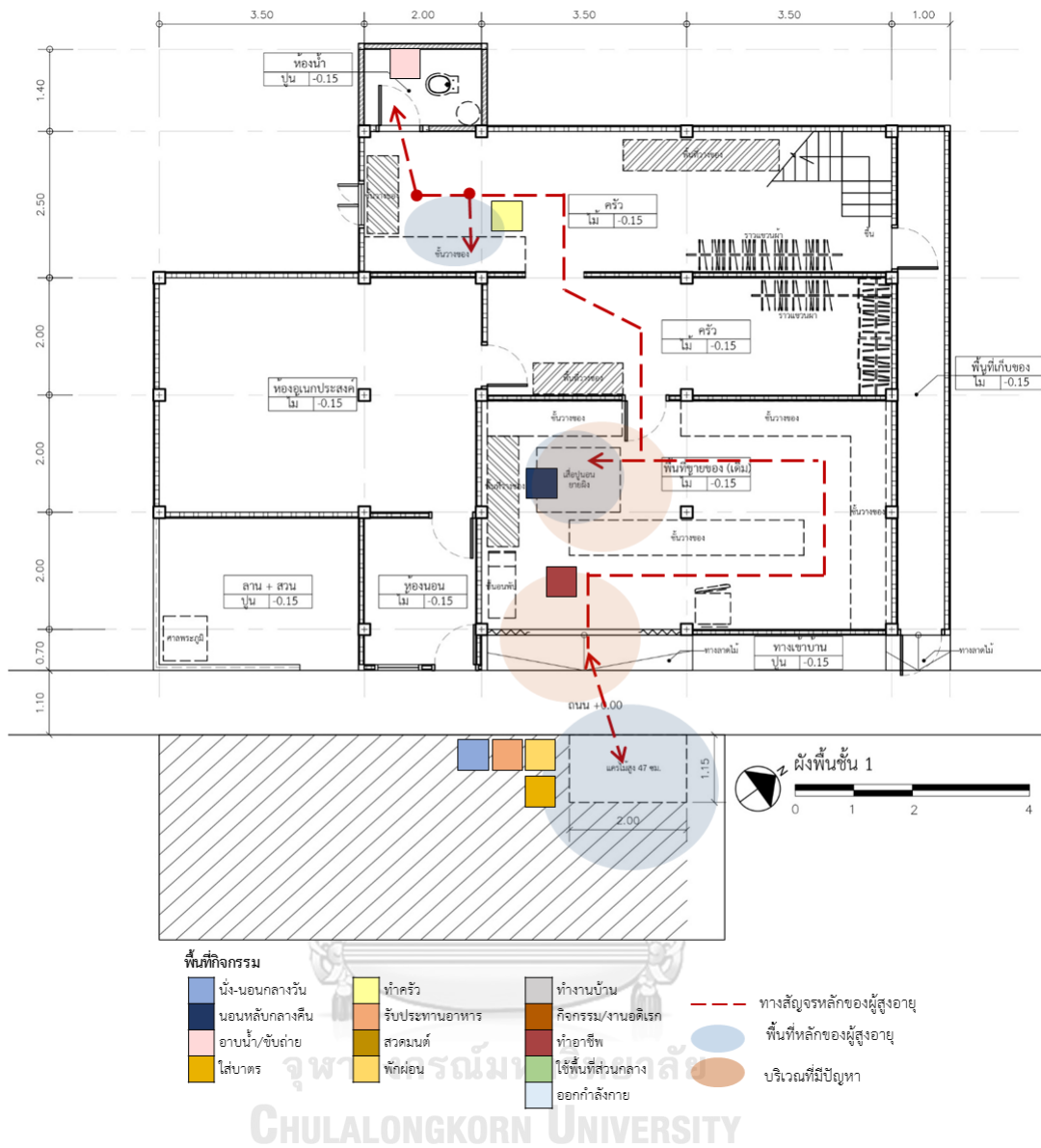

ภาพที่ 83 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ห้องน้ำผู้สูงอายุ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน อยู่ด้านหลังติดกับพื้นที่ครัว ภายในบ้านมีห้องน้ำอยู่ 2 ห้อง ชั้น 1 และชั้น 2 พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำระดับเดียวกัน ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 70 เซนติเมตร พื้นที่ประมาณ 2.6 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบ นั่งราบ ฝักบัว

ภาพที่ 84 แสดงห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 85 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 5

6) กรณีศึกษาที่ 6

วัยสูงอายุตอนกลาง

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	ชาย
บ้านเลขที่	402/26 ชุมชนทรัพย์สินเก่า
อายุ	80 ปี (วัยสูงอายุตอนปลาย)
น้ำหนัก	51 ก.ก. ส่วนสูง : 165 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	5 คน แบ่งเป็น ชาย 4 คน และหญิง 1 คน
ผู้ดูแล	1 คน เกี่ยวข้องเป็น ภรรยา

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ปัจจุบันอาศัยอยู่กับภรรยา

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุทำอาชีพเก็บของเก่าขาย มีรายจ่ายต่อเดือนประมาณ 1,300 บาท ใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าอาหารและค่าน้ำค่าไฟ เงินที่ได้รับมาจากลูกหลานและทำงานเอง ไร้ชื่อของใช้

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน เบาหวาน
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	แข็งแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	ไม่มี
อุบัติเหตุในบ้าน	ไม่มี
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา)

ผู้สูงอายุมักจะออกไปหาเก็บของเก่าตามบริเวณชุมชนมาขายเกือบทุกวัน ไม่ได้ไป ออก
กำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งแท็กซี่ด้วยตนเอง ไม่มี
ผู้ช่วยเหลือ

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะออกไปเก็บของเก่าและกลับมาคัดแยกเพื่อนำไปขาย
ตารางที่ 95 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 6

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความ ช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	ห้องนอน	☐		ไม่
05.00 น.	พักผ่อน	ห้องนอน	☐		ไม่
06.00 - 07.00 น.	ใส่บาตร	บริเวณหน้าบ้าน	☒		ไม่
08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
09.00 - 11.00 น.	เก็บของเก่า	บริเวณชุมชน	☒		ไม่
12.00 - 14.00 น.	คัดของเก่า	บริเวณบ้าน	☒		ไม่
15.00 - 16.00 น.	พักผ่อน	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
17.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
18.00 - 24.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
01.00 - 03.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐		ไม่

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 1 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี หลังคา ปรับปรุง
ขนาดพื้นที่ดิน	30 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดินไม่มีการต่อสัญญาเช่า
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	30 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	6 ปี

วัสดุพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 96 วัสดุพื้นของพื้นภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 6

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช่ งาน
1. ห้องนอน	+0.40		●					●	
2. ห้องนั่งเล่น	+0.40		●					●	
3. ห้องครัว	+0.40		●					●	
4. ซานบ้าน/ ระเบียง	+0.00	●						●	
5. ห้องน้ำ	+0.37				●			●	
6. ลานบ้าน	-0.20	●							

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

หน้าบ้าน และชานบ้าน พื้นที่ทางเข้าบ้านติดทางเดินเท้าในชุมชน มีรั้วกั้นในบางส่วน ที่อยู่อาศัยเป็นบ้าน 1 ชั้น ชานบ้านในที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่เก็บของเก่า เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุมานั่งประจำ เพื่อคัดเลือกของเก่า

ภาพที่ 86 แสดงหน้าบ้าน และชานบ้านในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

โถง และพื้นที่นั่งเล่นภายในบ้าน เป็นพื้นที่โปร่ง ผู้สูงอายุ และภรรยาชอบนั่งพื้นระหว่างวัน ใช้ทำกิจกรรม ดูโทรทัศน์ รับประทานอาหาร ภายในโถงมีส่วนนอน กั้นด้วยตู้เก็บของ

ภาพที่ 87 แสดงโถง และพื้นที่นั่งเล่นในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ที่นอนผู้สูงอายุ พื้นที่ส่วนนอน ติดกับห้องโถงในที่อยู่อาศัย นอนรวมกัน ตัวผู้สูงอายุนอนผูกที่นอนติดพื้น ในบ้านไม่มีเตียงนอน มีมุ้งคลุมที่นอน

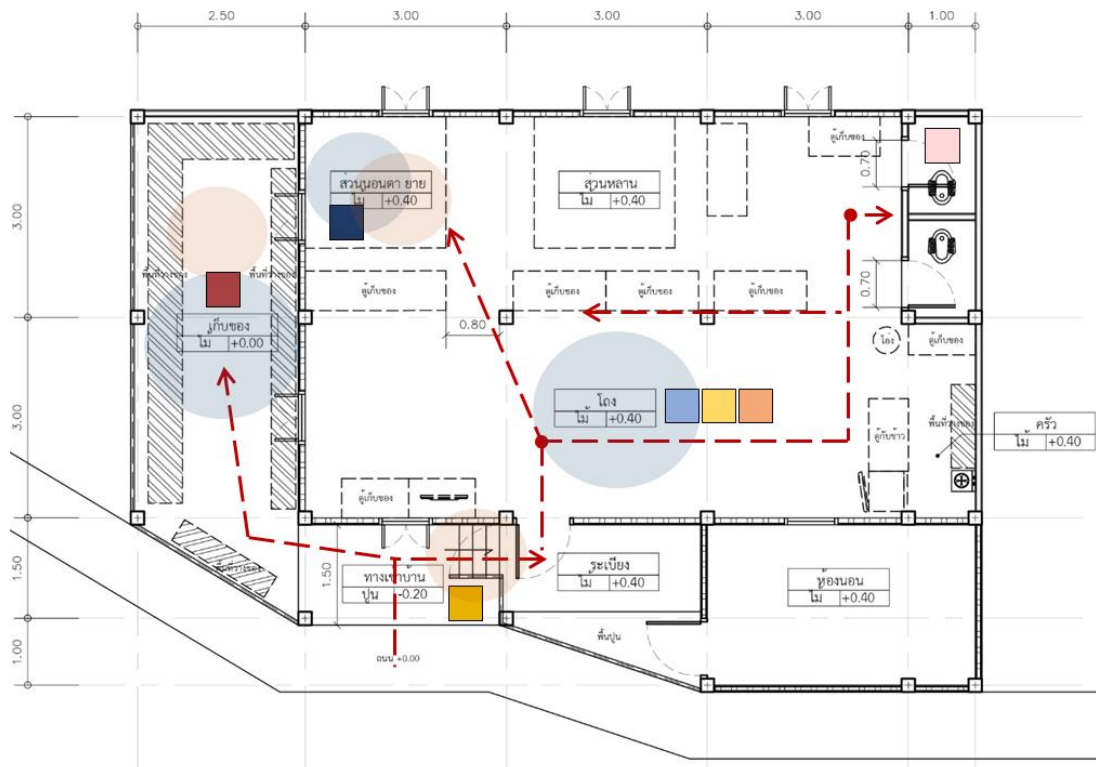
ภาพที่ 88 ที่นอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ห้องน้ำ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน ภายในบ้านมีห้องน้ำอยู่ 2 ห้อง ซึ่งติดกัน ห้องน้ำ ประกอบด้วย ห้องอาบน้ำ และห้องส้วม ภายในห้องอาบน้ำ ประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบ นั่งยอง ฝักบัว และภายในห้องส้วมประกอบด้วย สุขภัณฑ์แบบนั่งยอง ประตูห้องน้ำกว้าง 70 เซนติเมตร

ภาพที่ 89 ห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- พื้นที่กิจกรรม**
- นั่ง-นอนกลางวัน
  - นอนหลับกลางคืน
  - อาบน้ำ/ขับถ่าย
  - โสเภตรา

- ครัว
- รับประทานอาหาร
- สวมชุด
- ทักผ่อน
- ทำงานบ้าน
- กิจกรรม/งานอดิเรก
- ทำอาชีพ
- ใช้พื้นที่ส่วนกลาง
- ออกกำลังกาย

- ทางสัญจรหลักของผู้สูงอายุ
- พื้นที่หลักของผู้สูงอายุ
- บริเวณที่มีปัญหา

ภาพที่ 90 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 6
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.2.3 กรณีศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา

7) กรณีศึกษาที่ 7

วัยสูงอายุตอนต้น

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	291/97 ชุมชนคลองพลับพลา
อายุ	63 ปี (วัยสูงอายุตอนต้น)
น้ำหนัก	72 ก.ก. ส่วนสูง : 155 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	2 คน แบ่งเป็น ชาย 1 คน และหญิง 1 คน
ผู้ดูแล	1 คน เกี่ยวข้องเป็น บุตร
ชื่อ-สกุล (เจ้าของบ้าน)	สมนึก จุไหล

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีบุตรทั้งหมด 1 คน สถานภาพสมรส ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบุตรชื่อ นายสิทธิโชค จุไหล อายุ 25 ปี นัปลือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุทำอาชีพค้าขาย แต่เดิมมีอาชีพเป็นเกษตรกร รายจ่ายต่อเดือนประมาณ 1,080 บาท ใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าอาหารและค่าเช่าที่ดิน เงินที่ได้รับมาจาก เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และการทำงานเอง

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน เบาหวาน ไชมัน สะเก็ดเงิน
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	ไม่มี

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มเนื่องจากพื้นลื่น
สิทธิรักษา	โครงการ ร.9 (รักษาที่คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา)

ผู้สูงอายุทำอาชีพค้าขาย โดยใช้บริเวณบ้านเป็นที่ขายของ จึงอยู่ติดบ้าน ไม่ได้ไป ออก
กำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งจักรยานยนต์รับจ้าง ด้วย
ตนเอง ไม่มีผู้ช่วยเหลือ

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำกับข้าว เก็บกวาดที่อยู่อาศัย เป็นคนจัดการ
เรื่องงานบ้าน หลังจากนั้นจึงมาเปิดร้านเพื่อขายของ
ตารางที่ 97 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 7

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	ห้องนอน	☒	☐	
05.00 น.	ทำงานบ้าน	บริเวณภายในบ้าน	☒	☐	
06.00 น.	เปิดร้านขายของ	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
07.00 น.	เปิดร้านขายของ	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
08.00 - 11.00 น.	ทำอาหาร, ขาย ของ	บริเวณภายในบ้าน, หน้า บ้าน	☒	☐	
12.00 น.	รับประทาน อาหาร	บริเวณภายในบ้าน	☒	☐	
13.00 - 21.00 น.	ขายของ	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
22.00 น.	ขายของ	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
23.00 น.	ปิดร้านขายของ	บริเวณหน้าบ้าน	☒	☐	
24.00 - 03.00 น.	นอน	ห้องนอน	☒	☐	

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี ห้องครัว ต่อเติม
งบประมาณในการก่อสร้าง	2,000,000 บาท
ขนาดพื้นที่ดิน	80 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านสร้างเอง ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เดือนละ 1,058 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	10 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	10 ปี

วัสดุพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 98 วัสดุพื้นของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 7

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1.ห้องนอน	+3.50				●			●	
2.ห้องนั่งเล่น	+0.17				●			●	
3. ห้องครัว	+0.17				●			●	
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.15				●			●	
5. ห้องน้ำ	+0.15				●			●	
6. สวน	+0.00	●							
7. ลานบ้าน	+0.17				●				

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

หน้าบ้าน ที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้น 1 ทำเป็นพื้นที่ร้านขายของเปิด โดยรอบตัวบ้านมีชานบ้าน มีม้านั่งตกแต่งเป็นสวน ให้ผู้ที่มาซื้อของนั่ง และผู้สูงอายุนั่ง มีพื้นที่รอบชานกว้างประมาณ 2.8 เมตร

ภาพที่ 91 แสดงหน้าบ้านและชานบ้าน ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

พื้นที่ส่วนขายของ ภายในส่วนขายของเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้งานตลอดวัน มีโต๊ะทำงานให้ผู้สูงอายุนั่ง ภายในห้องน้ำ 1 ห้อง เพื่อบริการให้ลูกค้า หรือตัวผู้สูงอายุใช้งานเอง

ภาพที่ 92 แสดงส่วนขายของในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ห้องครัว เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้งานในช่วงเช้าและกลางวัน อยู่ติดกับส่วนขายของ พื้นที่ประมาณ 13.5 ตารางเมตร

ภาพที่ 93 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

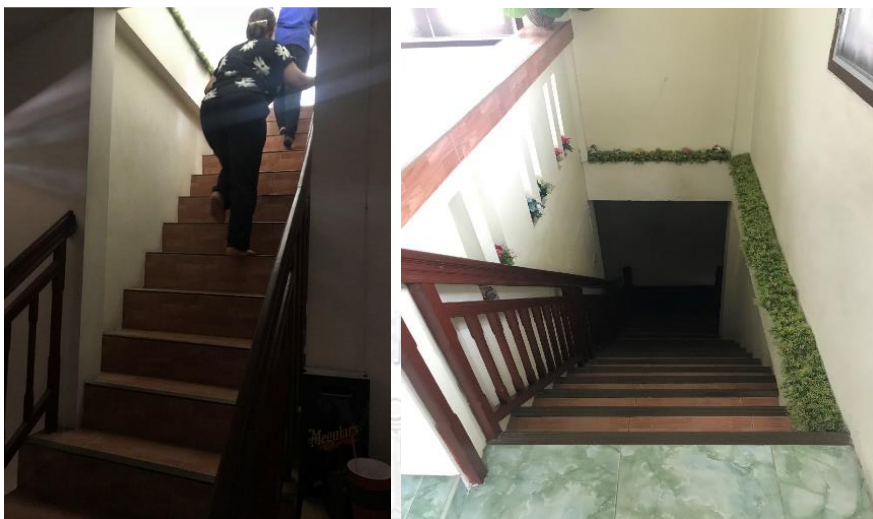
ห้องเก็บของ ปัจจุบันส่วนนี้ไม่มีการใช้งาน แต่พื้นที่นี้ผู้สูงอายุคิดไว้ในอนาคตว่า จะทำเป็นห้องนอน เพราะความสะดวกไม่ต้องขึ้นลงบันได พื้นที่ห้องประมาณ 5 ตารางเมตร มีห้องน้ำในตัว

ภาพที่ 94 แสดงห้องเก็บของในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

บันไดขึ้นชั้น 2 ห้องนอนผู้สูงอายุอยู่ชั้น 2 ทำให้ผู้สูงอายุต้องขึ้น-ลงบันได จากการสำรวจ บันไดมีลูกตั้ง 25 เซนติเมตร และลูกนอน 20 เซนติเมตร มีราวจับบันไดข้างขวา 1 ข้าง ผู้สูงอายุเคยเกิดเหตุบริเวณนี้ เนื่องจากบันไดที่สูงชัน และไม่มีแสงสว่างเพียงพอ

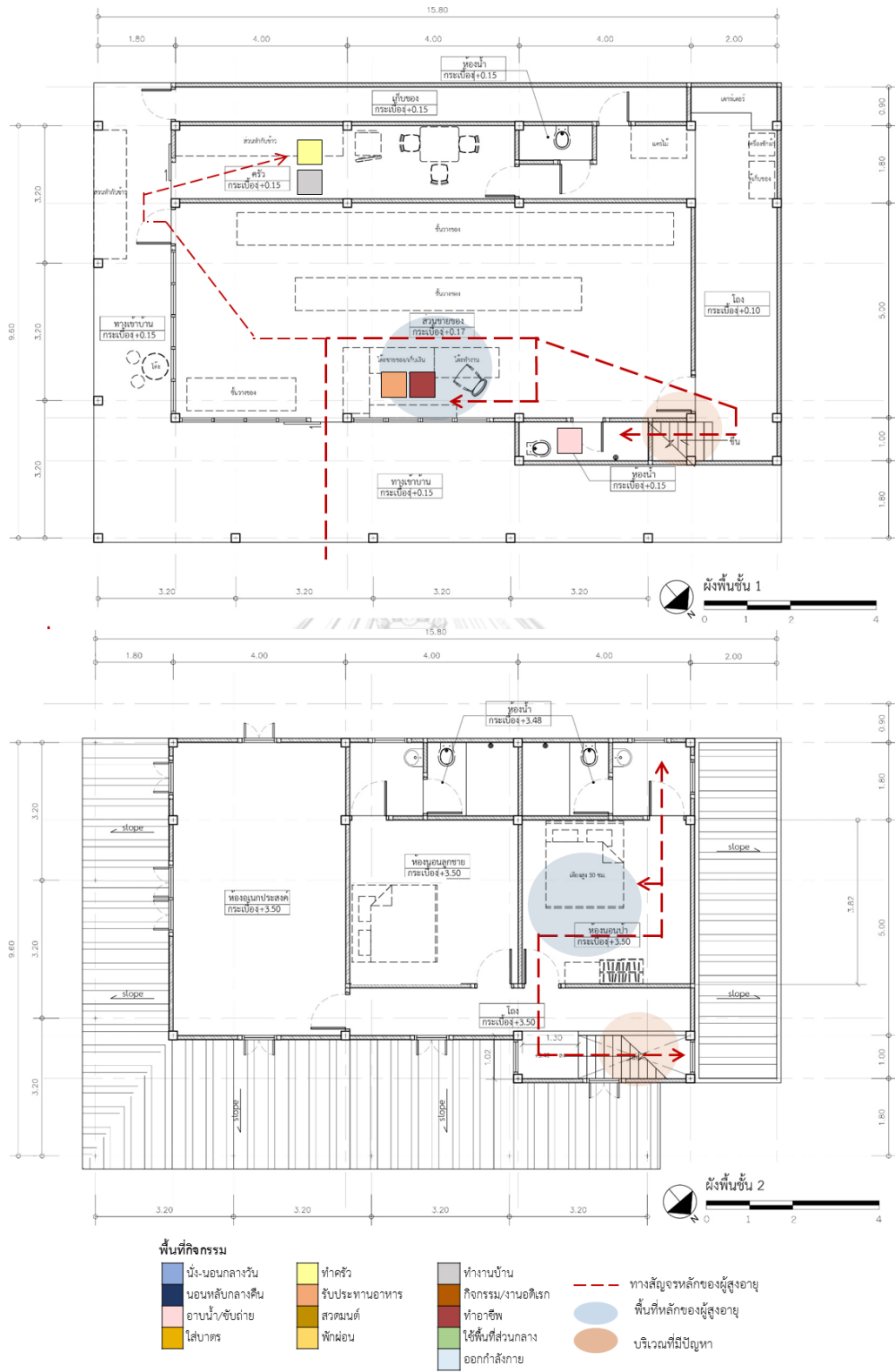

ภาพที่ 95 แสดงบันไดขึ้น-ลง ที่ผู้สูงอายุใช้งาน

ห้องนอนผู้สูงอายุ ภายในห้องนอนชั้น 2 ผู้สูงอายุนอนคนเดียว นอนเตียงนอน วัสดุพื้นปู กระเบื้อง พบว่า พื้นกระเบื้องลื่นไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ อาจทำให้เกิดอันตราย ในส่วนของห้องน้ำอยู่ติดกับห้องนอนผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุใช้งานอยู่คนเดียว ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ ฝักบัว เคาน์เตอร์อ่างล้างหน้าติดตั้งภายนอกห้องน้ำ พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำต่างระดับกัน 2 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 80 เซนติเมตร

ภาพที่ 96 แสดงห้องนอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 97 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 7

8) กรณีศึกษาที่ 8

วัยสูงอายุตอนกลาง

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	293/47 ชุมชนคลองพลับพลา
อายุ	77 ปี (วัยสูงอายุตอนกลาง)
น้ำหนัก	54 ก.ก. ส่วนสูง : 154 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 2 คน
ผู้ดูแล	2 คน ประกอบด้วย ลูกสาวและสามีของลูกสาว

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามีบุตรทั้งหมด 4 คน สถานภาพหม้าย ปัจจุบันอาศัยอยู่กับลูกสาว, สามีของลูกสาว และหลาน นับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ อาชีพเดิมเป็นเกษตรกร ไม่มีรายจ่ายต่อเดือน เงินที่ได้รับมาจากลูกหลาน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และมีเงินผู้มีรายได้น้อย

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน ไขมัน หัวใจ
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ขวา
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง
ปัญหาการทำงานของร่างกาย	หุ่ไม่ได้ยืนเป็นครั้งคราว มองเห็นไม่ชัด มีปัญหาเวลาลูกจากเตียง

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มบริเวณชานบ้าน
สิทธิรักษา	สิทธิบัตรทอง (รักษาที่โรงพยาบาลเพชรเวช)

ผู้สูงอายุติดบ้าน ไม่ได้ออกไปพบปะผู้คน ไม่ได้ไปออกกำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งแท็กซี่ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ช่วยเหลือ

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำงานบ้านโดยการล้างชาม และใช้เวลาส่วนใหญ่ของวันไปกับการพักผ่อนภายในบ้าน

ตารางที่ 99 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 8

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐		ไม่
05.00 น.	ล้างจาน	ห้องครัว	☐		ไม่
06.00 น.	เตรียมของใส่บาตร	ห้องโถง	☐		ไม่
07.00 น.	ใส่บาตร	บริเวณห้วมุมถนน	☒		ไม่
08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	บริเวณภายในบ้าน	☐		ไม่
09.00 น.	ทานยา	บริเวณภายในบ้าน	☐		ไม่
10.00 - 11.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
12.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	บริเวณภายในบ้าน	☐		ไม่
13.00 น.	ไปบ้านลูกสาว	บ้านลูกสาว	☒		ไม่
14.00 - 20.00 น.	ดูโทรทัศน์	โถงนั่งเล่น	☐		ไม่
21.00 - 03.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐		ไม่

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี ที่กันฝน ต่อเติม
ขนาดพื้นที่ดิน	60 ตารางเมตร
ขนาดพื้นที่บ้าน	ชั้น 1 77 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างให้ ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เดือนละ 201 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	6 ปี

วัสดุปูพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 100 วัสดุปูพื้นของพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 8

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง /โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช่ งาน
1.ห้องนอน	+0.22				●			●	
2.ห้องนั่งเล่น	+0.22				●			●	
3. ห้องครัว	+0.22							●	
4. ชานบ้าน/ ระเบียง	+0.12				●			●	
5. ห้องน้ำ	+0.20				●			●	
6. สวน	+0.00	●						●	
7. ลานบ้าน	+0.12	●						●	

หน้าบ้าน และชานหน้าบ้าน มีลักษณะเป็นบ้าน 2 ชั้น มีพื้นที่โดยรอบบ้านที่กว้าง มีทางเดินรอบบ้านกว้างประมาณ 1 เมตร เป็นพื้นปูนเดิม เป็นจุดที่ผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุบ่อยสุด เพราะพื้นไม่สม่ำเสมอ ผุพัง มีการเปลี่ยนระดับตลอดแนว

ภาพที่ 98 หน้าบ้านและชานบ้าน ในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

โถง และพื้นที่พักผ่อนภายในบ้าน เป็นพื้นที่ที่ตัวผู้สูงอายุใช้งานคนเดียว ผู้สูงอายุนั่งดูโทรทัศน์ตลอดทั้ง การวางเฟอร์นิเจอร์จะติดชิดผนัง และมีทางเดินโถงตรงกลางบ้าน ผู้สูงอายุมีที่นั่ง 2 จุด เป็นแคร่ไม้ กับโซฟา

ภาพที่ 99 แสดงโถงในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

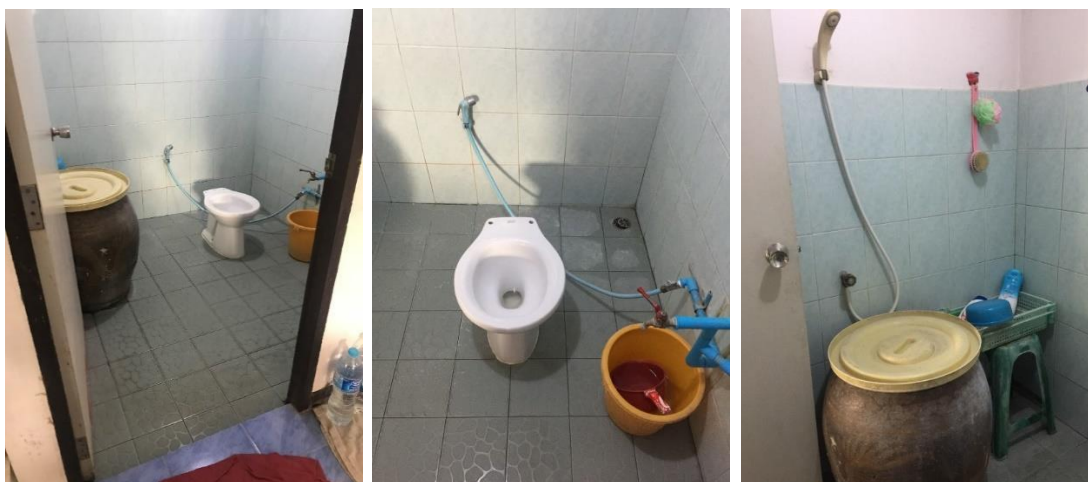
ห้องนอนหรือพื้นที่นอน ห้องนอนของผู้สูงอายุอยู่ชั้น 1 ติดกับห้องโถงในที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุนอนคนเดียว พื้นที่ห้องนอนขนาด 12 ตารางเมตร เตียนนอนอยู่ระดับเหมาะสม อากาศภายในห้องถ่ายเทสะดวก ภายในประกอบด้วยเฟอร์นิเจอร์ เตียงนอน โต๊ะกระจกแต่งตัว และตู้เก็บของ ส่วนพื้นที่ห้องนอนเป็นกระเบื้องซึ่งมีลักษณะที่ลื่น

ภาพที่ 100 แสดงห้องนอนในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ห้องน้ำ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน ภายในบ้านมีห้องน้ำอยู่ 1 ห้อง พื้นภายนอกกับพื้นภายในห้องน้ำต่างระดับกัน 2 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 70 เซนติเมตร พื้นที่ประมาณ 3.2 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์แบบนั่งราบ (ไม่มีฝาปิด) ฝักบัว ภายในไม่มีเคาน์เตอร์อ่างล้างหน้า

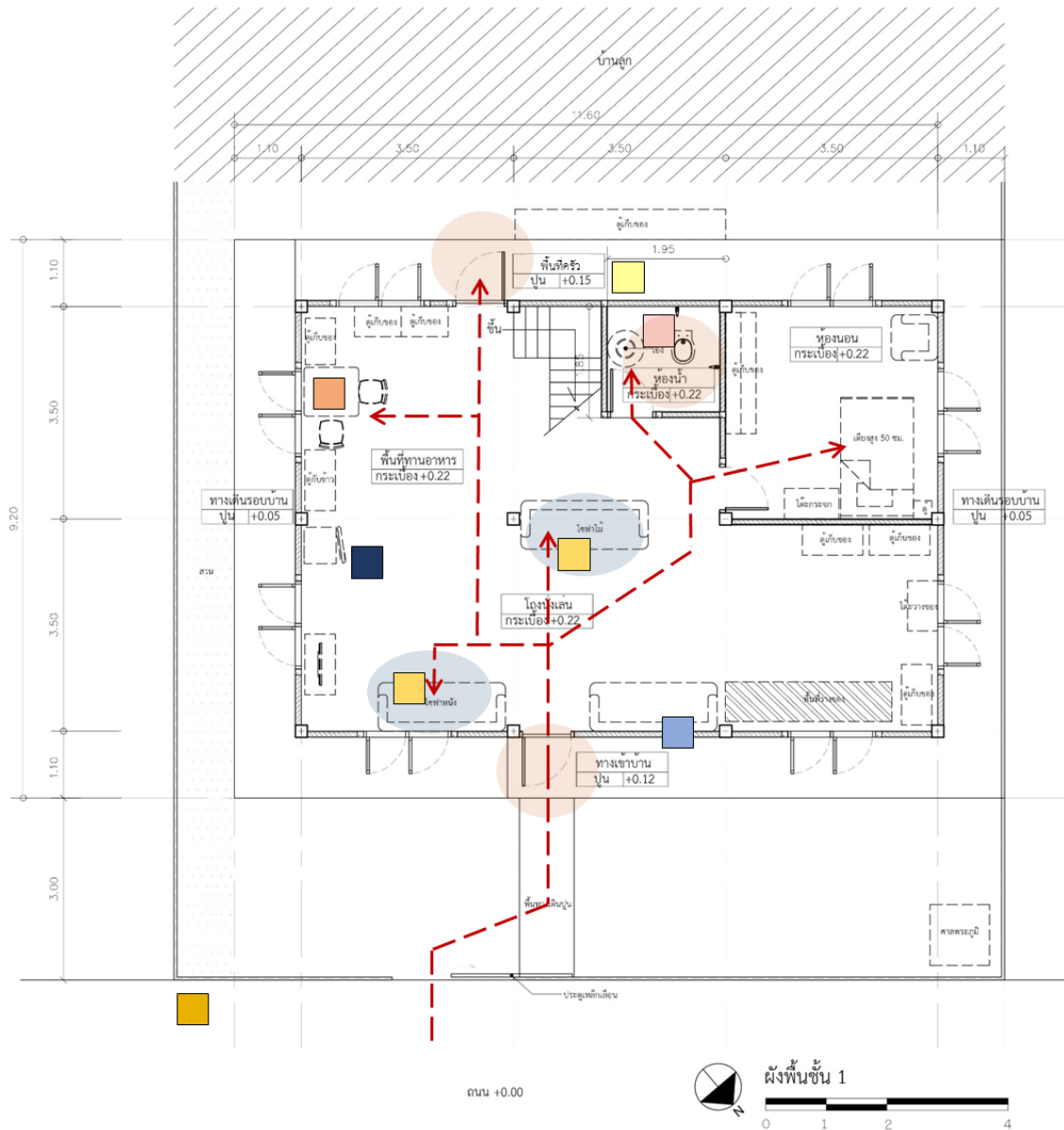

ภาพที่ 101 แสดงห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ห้องครัว อยู่ด้านหลังของตัวบ้าน เป็นพื้นที่ต่อเติมเป็นเพิง ลักษณะยังไม่เหมาะสม
 พื้นโดยรอบคุดพัง ผู้สูงอายุเคยหกล้มบริเวณนี้ เป็นพื้นที่เสี่ยงที่ทำให้ผู้สูงอายุหกล้ม

ภาพที่ 102 แสดงห้องครัวในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

พื้นที่กิจกรรม

นั่ง-นอนกลางวัน	ทำครัว	ทำงานบ้าน	ทางสัญจรหลักของผู้สูงอายุ พื้นที่หลักของผู้สูงอายุ บริเวณที่มีปัญหา
นอนหลับกลางวัน	รับประทานอาหาร	กิจกรรม/งานอดิเรก	
อาบน้ำ/ขับถ่าย	สวดมนต์	ทำอาชีพ	
โสเภตรา	พักผ่อน	ใช้พื้นที่ส่วนกลาง	
		ออกกำลังกาย	

ภาพที่ 103 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 8

9) กรณีศึกษาที่ 9

วัยสูงอายุตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

เพศ	หญิง
บ้านเลขที่	293/103 ซ.15 ชุมชนคลองพลับปลา
อายุ	87 ปี (วัยสูงอายุตอนปลาย)
น้ำหนัก	51 ก.ก. ส่วนสูง : 163 ซม.
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย	6 คน แบ่งเป็น ชาย 3 คน และหญิง 3 คน
ผู้ดูแล	1 คน เกี่ยวข้องเป็น บุตร

ผู้สูงอายุจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามีบุตรทั้งหมด 5 คน สถานภาพสมรส ปัจจุบันสามี และลูกหลาน ผู้สูงอายุนับถือศาสนาพุทธ

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันผู้สูงอายุไม่มีอาชีพ อาชีพเป็นเกษตรกรทั้งสามีและภรรยา รายจ่ายต่อเดือนประมาณ 3,000 บาท ใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าอาหาร ตัวผู้สูงอายุเองเป็นคนทำกับข้าวให้ครอบครัว เงินที่ได้รับมาจากลูกหลาน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และมีเงินผู้มีรายได้น้อยไว้ซื้อของใช้

ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว	ความดัน ไขมัน
อุปกรณ์ช่วยเหลือ	ไม่มี
มือข้างที่ถนัด	ซ้าย
ลักษณะสุขภาพโดยรวม	ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง

ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ปัญหาการทำงานของร่างกาย	มองไม่ค่อยชัด (เคยผ่าตัดตา)
อุบัติเหตุในบ้าน	หกล้มบันไดและในห้องน้ำ
สิทธิรักษา	โครงการ ร.9 (รักษาที่คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา)

ผู้สูงอายุและสามีติดบ้าน ไม่ได้ออกไปพบปะผู้คน ไม่ได้ไปออกกำลังกายที่พื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุเดินทางไปโรงพยาบาลโดยวิธีนั่งแท็กซี่ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ช่วยเหลือเนื่องจากบุตรชายต้องออกไปทำงาน การจัดเตรียมยา บุตรชายเป็นคนจัดเตรียมให้บิดามารดา ก่อนออกไปทำงานทุกครั้ง

กิจวัตรประจำวัน แต่ละวันผู้สูงอายุจะทำกับข้าว เก็บกวาดที่อยู่อาศัย เป็นคนจัดการเรื่องงานบ้าน วันธรรมดาผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่กับสามี 2 คน ใช้พื้นที่นั่งเล่นหน้าบ้านเป็นที่พักผ่อน ตารางที่ 101 แสดงรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ภายใน 24 ชม.) ของกรณีศึกษาที่ 9

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ
			ใช่	ไม่	
04.00 น.	ตื่นนอน	โถงห้องนอน	☐		ไม่
05.00 น.	ทำกับข้าว	ห้องครัว	☐		ไม่
06.00 น.	รับประทานอาหารเช้า, กินยา, ใส่บาตร	ห้องโถง, ชานหน้าบ้าน	☐		ไม่
07.00 - 09.00 น.	ทำงานบ้าน	บริเวณภายในบ้าน และรอบบ้าน	☐		ไม่
10.00 - 14.00 น.	พักผ่อน	ชานหน้าบ้าน	☐		ไม่
15.00 - 16.00 น.	ทำกับข้าวตอนเย็น	ห้องครัว	☒		ไม่
17.00 น.	รับประทานอาหารเช้า	ห้องรับประทานอาหาร	☐		ไม่
18.00 - 19.00 น.	ดูโทรทัศน์	ห้องครัว	☐		ไม่
20.00 - 03.00 น.	นอน	ห้องนอน	☐		ไม่

พื้นที่ภายในตัวบ้าน   พื้นที่รอบบ้าน/ภายในรั้วบ้าน   สวน/พื้นที่ส่วนกลาง/อื่นๆ

สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	บ้านเดี่ยว 2 ชั้น
มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่	มี หน้าบ้าน ต่อเติม
งบประมาณในการก่อสร้าง	600,000
ขนาดพื้นที่ดิน	35 ตารางเมตร
ขนาดพื้นที่บ้าน	ชั้น 1 14 ตารางเมตร
กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	เป็นของบุตร ที่อยู่อาศัยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างให้ ที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เดือนละ 109 บ.
ระยะเวลาการอยู่อาศัย	6 ปี
อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม	4 ปี
งบประมาณในการปรับปรุง/ต่อเติม	200,000 – 300,000 บาท

ตารางที่ 102 วัสดุปูพื้นของพื้นภายในที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 9

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิงถนน หน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุ เดิม)	ไม้	เสื่อ น้ำมัน	กระเบื้อง โมเสก	กระเบื้อง ยาง	อื่นๆ (ระบุ)	ใช้งาน	ไม่ใช้ งาน
1. ห้องนอน	+0.22				●			●	
2. ห้องนั่งเล่น	+0.22				●			●	
3. ห้องครัว	+0.17							●	
4. ซานบ้าน	+0.22				●			●	
5. ห้องน้ำ	+0.20				●			●	
6. สวนข้างบ้าน	+0.00	●						●	
7. ห้องครัว	+0.00				●			●	

สำรวจพื้นที่ศึกษา

- ลักษณะที่อยู่อาศัย

ชานบ้านและลานบ้าน อยู่ด้านหน้าของทางเข้า-ออกบ้านติดกับถนนซอยย่อยภายในชุมชน เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุและคุณตานั้นเป็นประจำตลอดทั้งวัน คุณยายจะนั่งโซฟาความสูงประมาณ 35 เซนติเมตร ส่วนคุณตาจะนั่งปูนก่อสูงประมาณ 40 เซนติเมตร พื้นที่ชานบ้านมีการต่อเติมหลังคาคลุมมาที่หลังจากการสร้างบ้านเพื่อป้องกันแดด ในส่วนของลานบ้านอยู่ด้านข้างของ ตัวบ้าน เป็นพื้นที่ว่างมะตอยและบล็อกปูพื้น มีม้านั่งเล่นใต้ต้นไม้ร่มรื่น

หน้าบ้านผู้สูงอายุ

พื้นที่ชานบ้านนั่งพักผ่อนระหว่างวัน

ทางเข้าและชานบ้านผู้สูงอายุ

ลานบ้าน

ภาพที่ 104 แสดงทางเข้าบ้าน ชานบ้านและลานบ้านของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

ห้องนั่งเล่น มีลักษณะเป็นโถงเชื่อมต่อกับที่นอนคุณยายและพื้นที่นั่งรับประทานอาหาร มีเฟอร์นิเจอร์ส่วนใหญ่เป็นไม้เก่า เช่น โต๊ะรับแขกเป็นแคร่ไม้สักใกล้กับที่นอนคุณยาย และที่นั่งรับประทานอาหารเป็นโต๊ะไม้ ห้องนั่งเล่นเป็นพื้นที่ที่คุณยายใช้นั่งเล่นและนอนดูโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

ห้องนั่งเล่น

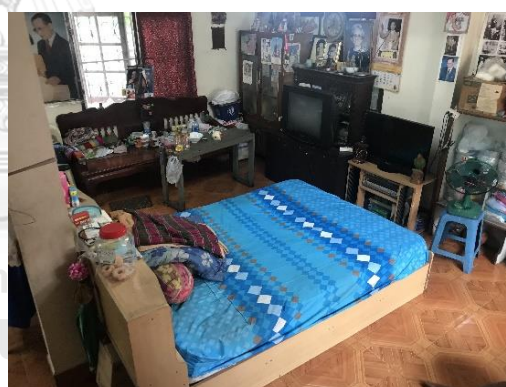
พื้นที่รับประทานอาหาร

ภาพที่ 105 แสดงห้องนั่งเล่นและพื้นที่รับประทานอาหาร

ห้องนอนหรือพื้นที่นอน

ห้องนอนคุณยาย พื้นที่ห้องนอนของคุณยายอยู่ภายในห้องโถงรวมชั้น 1 ไม่มีห้องกั้นเฉพาะส่วน เนื่องจากเป็นบ้านที่ทางทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างให้มีการแบ่งห้องนอนให้ 1 ห้องในชั้น 1 ซึ่งเป็นของคุณตา กับหลานชาย จึงทำให้คุณยายเลือกนอนตรงโถงในชั้น 1 ที่นอน คุณยายทุกคนในบ้านเห็นคุณยายได้อย่างทั่วถึง ปัจจุบันคุณยายและคุณตาแยกห้องนอนกัน แต่ยามีความสูง 45 เซนติเมตร มีแคร่โต๊ะไม้อยู่ด้านข้างไว้รับแขกและนั่งพักผ่อน

ภาพที่ 106 แสดงที่นอนคุณยาย

ห้องนอนคุณตา ห้องนอนคุณตาเป็นห้อง นอนกับหลานชาย คุณตาเคลื่อนไหวลำบากต้องใช้ไม้เท้าช่วยเดิน มีการดัดแปลงไม้เท้าเป็นที่ค้ำระหว่างลุกขึ้นลงเตียงนอน (ตามภาพที่ 5.55)

ภาพที่ 107 แสดงที่นอนคุณตา

ห้องน้ำ ห้องน้ำเป็นห้องน้ำที่ทุกคนในบ้านใช้งาน พื้นภายนอกกับพื้นห้องน้ำต่างระดับกัน 2 เซนติเมตร ประตูห้องน้ำมีความกว้าง 80 เซนติเมตร พื้นที่ประมาณ 3 ตารางเมตร ภายในประกอบด้วย โถสุขภัณฑ์นั่งยองแบบมีฐาน ถึงอาบน้ำ และพื้นที่อาบน้ำแบบฝักบัว ภายในไม่มีเคาน์เตอร์อ่างล้างหน้า การใช้งานโถส้วมผู้สูงอายุจะนั่งราบไปกับที่เหยียบโถ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถขึ้นไปนั่งยอง ๆ ได้

ภาพที่ 108 ห้องน้ำในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

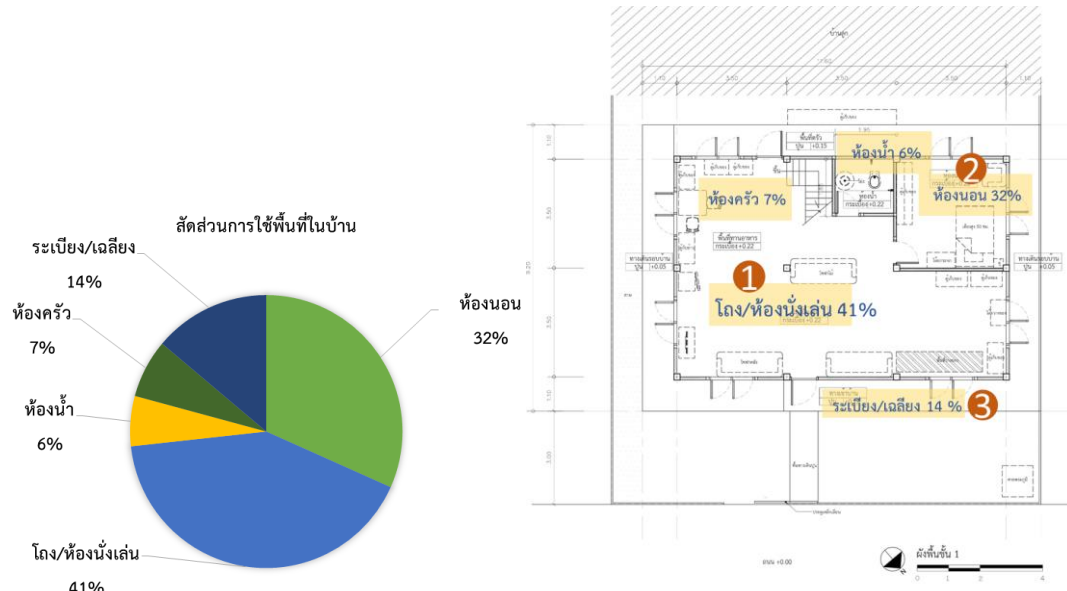
พื้นที่กิจกรรม

นั้ง-นอนกลางวัน	ทำครัว	ทำงานบ้าน	ทางสัญจรหลักของผู้สูงอายุ
นอนหลับกลางคืน	รับประทานอาหาร	กิจกรรม/งานอดิเรก	พื้นที่หลักของผู้สูงอายุ
อาบน้ำ/ขับถ่าย	สวดมนต์	ทำอาชีพ	บริเวณที่มีปัญหา
ใส่บาตร	ฟักผ่อน	ใช้พื้นที่สวนกลาง	
		ออกกำลังกาย	

ภาพที่ 109 แสดงผังบริเวณที่อยู่อาศัยของกรณีศึกษาที่ 9

2) สรุปสัดส่วนการใช้พื้นที่

แผนภูมิที่ 58 พื้นที่ที่ใช้บ่อยภายในบ้านของผู้สูงอายุ นับตามชั่วโมงการใช้งานประจำวัน

จากแผนภูมิที่ 58 พบว่าพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้เวลาอยู่มากที่สุด คือ โถง/ห้องนั่งเล่น รองลงมา คือ ห้องนอน ระเบียง ห้องครัว ห้องน้ำ ตามลำดับ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ภายในบ้านกว่า ร้อยละ 90 ในแต่ละวัน โดยเฉพาะโถง/ห้องนั่งเล่น และห้องนอน ในผู้สูงอายุบางรายใช้ส่วนหนึ่งของห้องนั่งเล่นวางเตียงนอน ที่นอน เพื่อใช้พักผ่อนในช่วงกลางคืน ในส่วนห้องนั่งเล่นจะเป็นพื้นที่ประจำของผู้สูงอายุ ห้องนั่งเล่นจึงเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการพักผ่อน ทำกิจกรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ทางสังคมของผู้สูงอายุ ดังนั้น ระหว่างวัน ผู้สูงอายุให้ความสำคัญ ควรจัดพื้นที่ให้เหมาะสม มีพื้นที่ทำอาชีพหรืองานอดิเรกประจำวัน

3) ปัญหา ความต้องการ ด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอก

- ด้านที่อยู่อาศัย

สรุปรายการตรวจสอบลักษณะทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ที่มา: WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.

ตารางที่ 104 รายการตรวจสอบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินใหม่

ที่อยู่อาศัย	สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการใช้งาน		
	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	ชุมชนคลองปลับปลา
1. ที่อยู่อาศัยที่เพียงพอในราคาที่เหมาะสมและอยู่ในทำเลที่ปลอดภัยใกล้กับบริการสาธารณะและชุมชน	เนื่องจากอยู่ในเมือง ความปลอดภัยจึงค่อนข้างน้อย	เนื่องจากอยู่ในเมือง ความปลอดภัยจึงค่อนข้างน้อย	ชุมชนค่อนข้างไกลจากบริการสาธารณะ แต่ความปลอดภัยค่อนข้างดี เพราะเป็นชุมชนอยู่ร่วมกัน
2. มีบริการให้การบำรุงรักษาตัวบ้านและอาคารที่เพียงพอในราคาเหมาะสม	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
3. การก่อสร้างบ้านต้องมีความมั่นคงแข็งแรง อยู่สบาย และเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ	สภาพบ้านเริ่มเสื่อมโทรม เนื่องจากอยู่มานาน เป็นครั้งไม่ครั้งปูน	สภาพบ้านเสื่อมโทรม ไม่มีความมั่นคงแข็งแรง	สภาพบ้านเริ่มเสื่อมโทรม เนื่องจากอยู่มานาน
4. มีพื้นที่ใช้สอยในบ้านและระดับพื้นที่ภายในอาคารและทางเดินที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว	ทางเดินที่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว วางของเกะกะ	ทางเดินที่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว วางของเกะกะ	ทางเดินที่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว วางของเกะกะ
5. มีบริการตัดแปลง ปรับปรุงบ้านที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่หลากหลายในราคาที่เหมาะสม	มีการตัดแปลง เพิ่มพื้นที่บ้าน	มีการตัดแปลง เพิ่มพื้นที่บ้าน สภาพปัจจุบันเกิดการทรุดโทรม	มีการตัดแปลง เพิ่มพื้นที่บ้าน
6. มีบ้านเช่าของรัฐและเอกชนที่สะอาด และปลอดภัย	บ้านสร้างเองบนพื้นที่ของทรัพย์สินฯ	บ้านสร้างเองบนพื้นที่ของทรัพย์สินฯ	บ้านสร้างเองบนพื้นที่ของทรัพย์สินฯ
7. มีที่พักอาศัยที่พอเพียงในราคาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงหรือพิการ พร้อมบริการที่เหมาะสมและอยู่ในพื้นที่	ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ได้คำนึงตั้งแต่ก่อสร้าง	ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ได้คำนึงตั้งแต่ก่อสร้าง	ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ได้คำนึงตั้งแต่ก่อสร้าง

● ด้านอาคาร และพื้นที่ภายนอก

สรุปรายการตรวจสอบลักษณะของอาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

ที่มา: WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.

ตารางที่ 105 รายการตรวจสอบอาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุชุมชนทรัพย์สินใหม่

อาคารและพื้นที่ภายนอก	สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการใช้งาน		
	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	ชุมชนคลอง พลับพลา
1. มีพื้นที่สาธารณะที่สะอาดและร่มรื่น	x	x	พื้นที่สาธารณะด้านหลังชุมชนที่สะอาด
2. มีพื้นที่สีเขียวและที่นั่งกลางแจ้งที่มีปริมาณเพียงพอ มีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัยต่อการใช้	พื้นที่สีเขียวและที่นั่งกลางแจ้งไม่เพียงพอ	x	พื้นที่สีเขียวและที่นั่งกลางแจ้งที่มีปริมาณเพียงพอ
3. มีทางเดินเท้าที่ปราศจากสิ่งกีดขวาง	ทางเดินกว้าง ในชุมชน มีการจราจรกีดขวาง	ทางเดินแคบ มีสิ่งกีดขวาง	ทางเดินมีสิ่งกีดขวาง
4. มีทางเดินเท้าไม่ลื่นและกว้างพอสำหรับรถนั่งคนพิการ รวมทั้งมีทางลาดลงสู่ระดับพื้นถนน	ไม่พบทางเดินเท้าในชุมชน	ทางเดินเท้าแคบ	มีทางเดินเท้าไม่ลื่นและกว้างพอ แต่ไม่พบทางลาด
5. มีทางม้าลายที่มีจำนวนมากพอและมีความปลอดภัยสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ โดยมีเครื่องหมายและสัญญาณแสงเสียงที่ชัดเจน บนพื้นที่ไม่ลื่น รวมทั้งระยะเวลาที่นานพอในการเดินข้ามถนน	พบทางม้าลายติดกับกับถนนภายนอกชุมชน แต่ไม่มากพอสำหรับการเดินข้าม แต่มีเครื่องหมายและสัญญาณแสงเสียงที่ชัดเจน	พบทางม้าลายติดกับกับถนนภายนอกชุมชน แต่ไม่มากพอสำหรับการเดินข้าม แต่มีเครื่องหมายและสัญญาณแสงเสียงที่ชัดเจน	ไม่พบทางม้าลาย
6. ผู้ขับขี่บนถนนหยุดให้คนข้ามถนนในบริเวณทางร่วมทางแยกและทางม้าลาย	บางเวลา	บางเวลา	บางเวลา
7. มีทางจักรยานที่แยกออกจากถนนและทางเดินเท้าอื่นๆ	x	x	x

ตารางที่ 105 รายการตรวจสอบอาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุชุมชนทรัพย์สินใหม่ (ต่อ)

อาคารและพื้นที่ภายนอก	สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการใช้งาน		
	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	ชุมชนคลองพลับพลา
8. มีไฟส่องสว่างในถนน มีตำรวจลาดตระเวนและมีความรู้ความเข้าใจของชุมชน	มีไฟส่องสว่างถนนในชุมชน	ไม่พบ	มีไฟส่องสว่างถนนในชุมชน
9. มีบริการสาธารณะต่างๆ ที่รวมอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน เข้าถึงได้ง่าย	มีบริการสาธารณะ ได้แก่ โรงพยาบาล ระบบขนส่งมวลชน วัด อยู่ใกล้เคียงกัน	มีบริการสาธารณะ ได้แก่ โรงพยาบาล ระบบขนส่งมวลชน วัด อยู่ใกล้เคียงกัน	ห่างไกลจากการบริการสาธารณะต่างๆ ได้แก่ โรงพยาบาล ระบบขนส่งมวลชน
10. มีบริการพิเศษสำหรับผู้ต้องการความช่วยเหลือ เฉพาะ เช่น มีช่องทางด่วน หรือ เคาน์เตอร์พิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น	- อาสาสมัครในชุมชน การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ - ภาคเอกชนตรวจสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน	x	- อาสาสมัครในชุมชน การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ - ภาคเอกชนตรวจสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน
11. มีเครื่องหมายต่างๆ ที่ชัดเจนทั้งภายในและภายนอกอาคาร	x	x	x
12. มีห้องน้ำสาธารณะทั้งภายในและภายนอกอาคารที่มากพอ สะอาด บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี เข้าใช้ได้ง่ายและสะดวกสบาย	x	x	x

5.2.4.2 แนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก

1) แนวทางการออกแบบและปรับปรุงด้านที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 106 แนวทางการออกแบบและปรับปรุงด้านที่อยู่อาศัย

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
บันได 	ลูกตั้งและลูกนอนบันได	สิ่งที่พบและปัญหา บันไดเป็นแบบโปร่ง ลูกตั้งไม่มีแผ่นผิด ลูกตั้ง ,ลูกตั้งที่สูงและลูกนอนที่แคบเกินไป แนวทางปรับปรุง ใช้แผ่นปิดลูกตั้งเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย
		พื้นที่บันได
	ราวจับ	สิ่งที่พบและปัญหา บันไดไม่มีราวจับทั้ง 2 ด้าน แนวทางปรับปรุง ติดราวจับบันได เพื่อให้ผู้สูงอายุ พุงงตัว อาจเป็นราวจับวัสดุทางเลือก เช่น ไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็ง ท่อPVC ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร ติดตั้งสูงจากพื้น 80-90 เซนติเมตร

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
<p>สรุปแนวทางการปรับปรุงบันได</p>		 <p>ติดตั้งติดราวจับบันได เพื่อให้ผู้สูงอายุพยุงตัว</p> <p>ใช้แผ่นปิดลูกตั้ง เพื่อไม่ให้เกิดอันตราย</p>
<p>วัสดุพื้น</p> 	<p>พื้นไม้และพื้น กระเบื้อง</p>	<p>สิ่งที่พบและปัญหา พื้นไม้ที่ผุ และพื้นกระเบื้องที่ ลื่น</p> <p>ปูพื้นใหม่ที่ไม่ทำให้เกิดอันตราย และเลือกใช้วัสดุ ที่ทนอยู่เป็นระยะเวลานาน</p> <p>วิทยาลัย UNIVERSITY</p>

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
<p>เฉลียงชานบ้าน</p> 	<p>ทางเข้าบ้าน</p>	<p>สิ่งที่พบและปัญหา พื้นไม่เรียบเสมอกัน มีระดับทำให้สะดุด</p> <p>แนวทางปรับปรุง ปรับพื้นให้เรียบเสมอกัน เพิ่มทางลาด</p> <p>เพิ่มทางลาด 1:12 ปูพื้นให้เรียบเสมอกัน ปรับทัศนียภาพปูพื้นหญ้า</p>
<p>ห้องน้ำ</p> 	<p>ประตูห้องน้ำ</p> <p>ระดับพื้นห้องน้ำ</p>	<p>สิ่งที่พบ ความกว้างประตูน้อยกว่า 90 เซนติเมตร ทิศทางเปิดเข้าห้องน้ำ</p> <p>แนวทางปรับปรุง ประตูควรกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร และมีทิศทางเปิดออกจากห้องน้ำ หรือเป็นประตูบานเลื่อน อุปกรณ์ ล็อคต้องปลดล็อคได้ง่ายด้วยมือเดียว</p> <p>สิ่งที่พบ ระดับพื้นห้องน้ำต่ำกว่าระดับห้อง ทัวไป 8-10 เซนติเมตร</p> <p>แนวทางปรับปรุง ระดับพื้นห้องน้ำไม่ควรต่ำกว่าพื้นห้องทั่วไปเกิน 2 เซนติเมตร และให้ทำขอบลาด ไม่ควรมีธรณีประตู พื้นห้องน้ำ ควรใช้วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่น และไม่มีน้ำขังที่พื้นห้อง</p>

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
<p>ห้องน้ำ (ต่อ)</p> 		<p>สิ่งที่พบ ใช้โถนั่งยอง</p> <p>แนวทางปรับปรุง แนะนำให้ใช้เก้าอี้นั่งถ่ายสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และควรติดราวจับช่วยพยุงที่ผนังขณะลุก-นั่ง</p> <p>เก้าอี้พนักกึ่งไม้ โครงเหล็กเจาะรู</p>
	<p>โถสุขภัณฑ์</p>	<p>สิ่งที่พบ โถส้วมไม่มีพนักผิง</p> <p>แนวทางปรับปรุง ที่พนักหลัง เป็นราววัสดุทางเลือก เช่น ไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็ง ท่อPVC ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร ติดตั้งสูงจากพื้น 80-90 เซนติเมตร</p>

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
<p>โถงนั่งเล่น</p> 	<p>ที่นั่ง</p>	<p>สิ่งที่พบ โซฟาสปริง นั่งที่นิ่มยวบ</p> <p>แนวทางการแก้ไข ผู้สูงอายุที่นั่งโซฟาควรเปลี่ยนที่นั่งที่ไม่นิ่มยวบ และมีเท้าแขนเพื่อให้ผู้สูงอายุ พยุงตัวเองขึ้นยืนได้สะดวก และควรมีที่นั่ง และแคร่ เนื่องจากการมีเฉพาะที่นั่งทำให้ ผู้สูงอายุต้องนอนพักผ่อนกับพื้นเมื่อต้องการ พักผ่อน และหากมีแต่แคร่จะทำให้ผู้สูงอายุ นอนตลอดเวลา และมีความสุขที่พอดีกับระยะ เข้าของผู้สูงอายุ</p>
	<p>ผนังห้องนั่งเล่น</p>	<p>สิ่งที่พบ ผนังและเฟอร์นิเจอร์ที่กลมกลืนกันห้องนั่งเล่นมืด</p> <p>สีพื้น ผนัง เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์ตกแต่ง ควรใช้สีตัดกันและขอบล่างของหน้าต่างควรสูงจากพื้น 50-60 เซนติเมตร เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นวิวภายนอกได้</p>
<p>ห้องนอน</p> 	<p>พื้นที่ว่างรอบเตียงไม่ครบทั้ง 3 ด้าน</p>	<p>สิ่งที่พบ เตียงจะถูกวางชิดผนัง 2 ด้าน และมีที่มู่ว่ารอบเตียง 2 ด้าน เนื่องจากผู้สูงอายุจะกลัว การนอนตกเตียง</p> <p>แนวทางการแก้ไข ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังสามารถลุกขึ้นจากเตียงเองได้ อย่างไรก็ตามควรมีที่มู่ว่ารอบเตียงอย่างน้อย 2 ด้าน ด้านละ 90 เซนติเมตร เพื่อให้ผู้ดูแลสามารถเข้าช่วยเหลือได้ในยามจำเป็น และควรติดตั้งราวกันตกเพื่อป้องกันการตกเตียง</p>

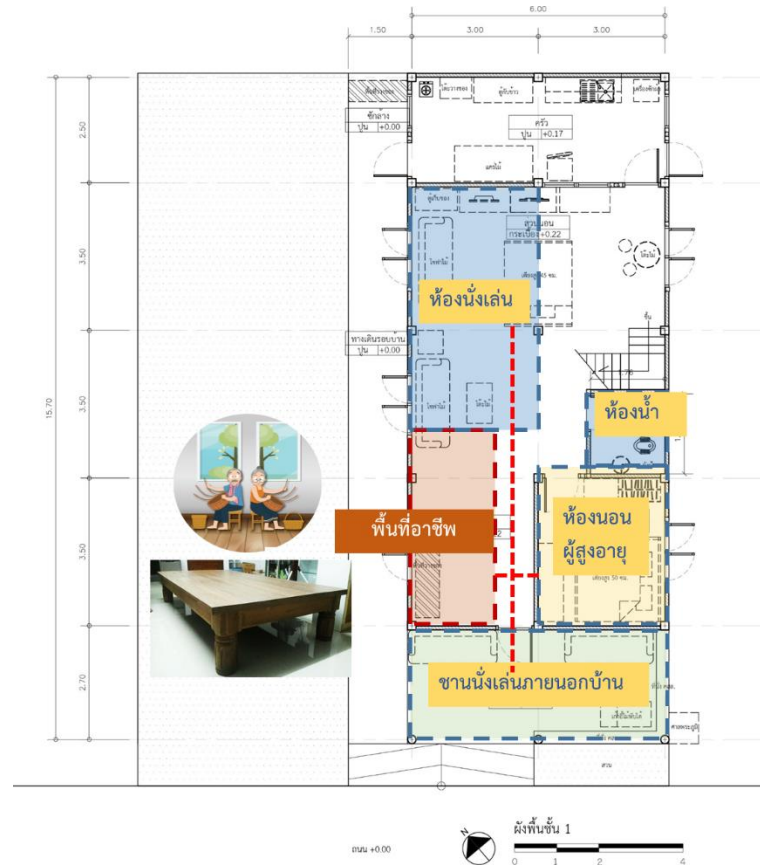
ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	องค์ประกอบที่ไม่เหมาะสม	สิ่งที่พบและแนวทางการปรับปรุง
<p>ห้องนอน (ต่อ)</p> 	<p>พุกที่นอนติดพื้น</p>	<p>สิ่งที่พบ พุกที่นอนติดพื้น ลูก-นั่งลำบาก</p> <p>แนวทางการแก้ไข ควรปรับให้นอนเตียง และ ควรติดตั้งราวกันตกเพื่อป้องกันการตกเตียง</p>
<p>เฟอร์นิเจอร์</p> 	<p>เฟอร์นิเจอร์</p>	<p>สิ่งที่พบ เฟอร์นิเจอร์เยอะ วางเกะกะ</p> <p>แนวทางปรับปรุง ควรจัดให้เหมาะสม ให้มีพื้นที่เดินได้กว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ไม่เกะกะต่อการอยู่อาศัย อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้</p>

- ข้อเสนอเพิ่มเติมด้านที่อยู่อาศัย

- 1) ในเรื่องของเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ผลการศึกษา ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังทำอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร พนักงานบริษัท และเลี้ยงเด็ก การที่ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงาน เนื่องจากฐานะและรายได้ในครอบครัวของผู้สูงอายุไม่สูงมากนัก จึงต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นนี้ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ติดบ้านไม่มีเวลาไปทำกิจกรรมในพื้นที่ส่วนกลาง ผู้สูงอายุติดอาศัยในที่เดิม ทั้งนี้ในที่อยู่

อาศัยกรรมมีพื้นที่อาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ภาพที่ 110 ข้อเสนอแนะแนวทางพื้นที่อาชีพในที่อยู่อาศัย

จากภาพที่ 110 ควรจัดพื้นที่อาชีพบริเวณที่ผู้สูงอายุใช้งานบ่อยและเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่อื่นที่สำคัญ ควรจัดพื้นที่ให้อยู่ในชั้น 1 ไม่เป็นห้องปิดทึบ ควรมีลักษณะเป็นโถงมองเห็นทัศนียภาพให้เห็นพื้นที่ภายนอก เพื่อความผ่อนคลายระหว่างทำงานอดิเรก อยู่ภายในที่อยู่อาศัยที่กันแดด กันฝน ที่มีพื้นที่พอสำหรับทำอาชีพ ชิดมุม ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น เสนอใช้เฟอร์นิเจอร์ คือ ตั่งไม้ หรือ

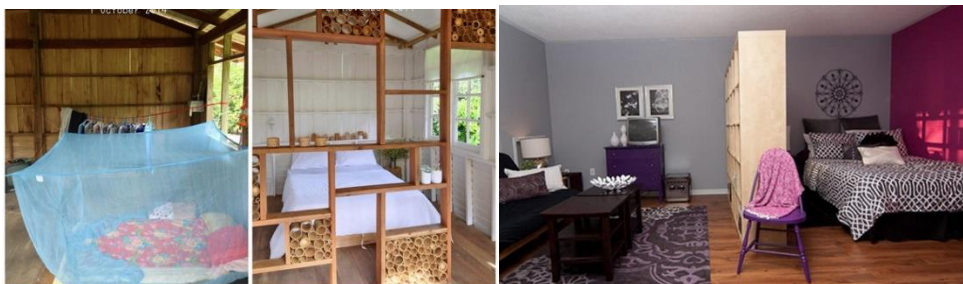
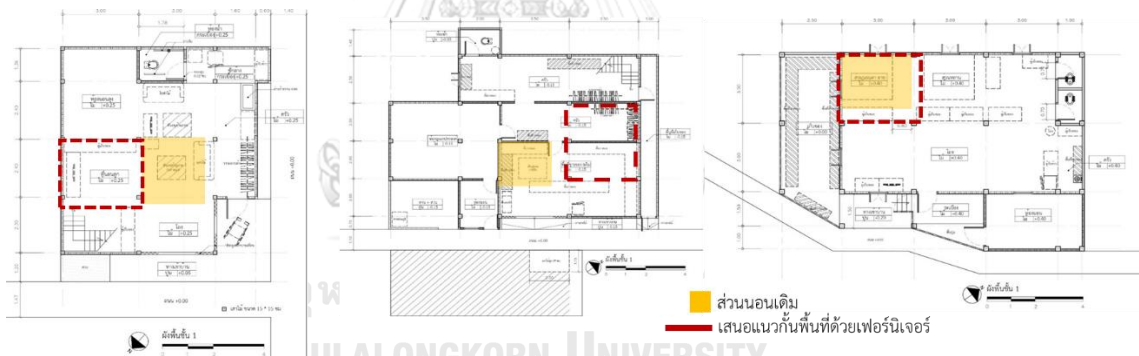
แห้งงไม้ เนื่องจากมีความแข็งแรง นั่งแล้วไม่ยวบเหมาะกับผู้สูงอายุ สามารถใช้พื้นที่ระหว่างวันทำกิจกรรมได้

- 2) จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก 5 ใน 9 คน พบว่า ผู้สูงอายุนอนบริเวณโถงบ้าน เป็นพื้นที่ที่เปิดทำให้ไม่มีความเป็นส่วนตัว และไม่เป็นที่ส่วนตัว ด้วยความเป็นที่อยู่อาศัยอยู่มาเนิ่นนาน บริบทเดิมคุ้นเคยกับการนอนโถงที่เปิดโล่ง เห็นลูกหลาน แต่เพื่อความถูกสุขลักษณะ ดังนั้น ควรจะต้องมีการแบ่งพื้นที่ห้องนอน จัดให้อยู่มุมใดมุมหนึ่ง กั้นพื้นที่ด้วยเฟอร์นิเจอร์ ที่ไม่สูงมิดเพดานปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อใช้กับกิจกรรมการอยู่อาศัยเฉพาะบุคคล⁴²

รูปแบบการอยู่อาศัยปัจจุบันภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

แนวทางปรับปรุงพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุโดยแบ่งพื้นที่ห้องนอนให้ถูกสุขลักษณะ

ภาพที่ 111 แสดงแนวทางการกั้นพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน

⁴² รศ.ดร.บรรณโคภิชฐ์ เมฆวิชัย และคณะ, มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง), 2549.

2) แนวทางการออกแบบและปรับปรุงด้านอาคารและพื้นที่ภายนอก

ตารางที่ 107 แสดงแนวทางการออกแบบ และปรับปรุงด้านอาคาร

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	แนวทางการปรับปรุง
1.ห้องน้ำ/ห้องน้ำคนพิการ - ไม่พบห้องน้ำ/ห้องน้ำคนพิการ	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ ให้เพียงพอต่อการใช้งานต่อผู้สูงอายุ - จำนวนห้องน้ำคนพิการอย่างน้อย 1 ห้อง แยกจากห้องน้ำของคนทั่วไป
2.ทางลาด	- ใช้พื้นผิววัสดุไม่ลื่น - ความชันทางลาดไม่เกิน 1:12 - ทางลาดแต่ละช่วงยาวไม่เกิน 6.00 เมตร หากเกินต้องมีชานพักกว้างอย่างน้อย 1.50 เมตร - ทางลาดยาวน้อยกว่า 6.00 เมตร กว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร - ทางลาดยาวมากกว่า 6.00 เมตร กว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร - ทางลาดยาวตั้งแต่ 2.50 เมตร ขึ้นไปต้องมีราวจับ 2 ข้าง
	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>อาคารห้องสมุดชุมชนทรัพย์สินใหม่</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>อาคารห้องสมุดชุมชนคลองพลับพลา</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">นำถังขยะออกให้มียพื้นที่ชานพักกว้างอย่างน้อย 1.50 ม.</p> <p style="text-align: center;">เพิ่มราวจับเป็นราวจับ 2 ข้าง</p>
3.บันได/ราวบันได	- ปรับสีของลูกนอนและลูกตั้งให้เป็นสีตัดกัน เพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น - ติดตั้งมีราวจับกลม สูงจากพื้น 90 เซนติเมตร ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 40 มิลลิเมตร หรือ 1.5 นิ้ว เพื่อให้จับได้แน่น กำได้พอดีมือ
	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>อาคารห้องสมุดชุมชนทรัพย์สินใหม่</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>อาคารห้องสมุดชุมชนคลองพลับพลา</p> </div> </div>

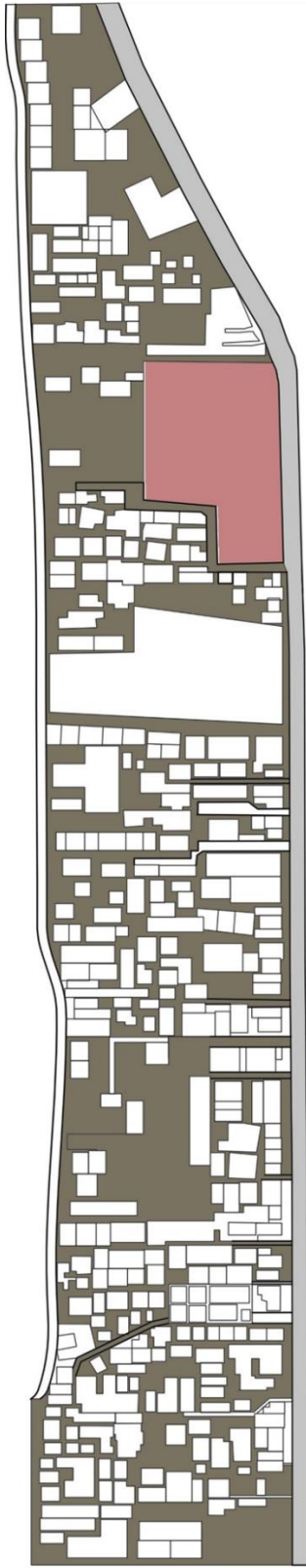

ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	แนวทางการปรับปรุง
4. ลิฟท์ - ไม่พบในพื้นที่	- ติดตั้งลิฟท์โดยสาร ในอาคารที่มี 2 ชั้นขึ้นไป เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายต่อผู้สูงอายุ และผู้ใช้รถเข็น
5. ป้ายบอกทาง 	- เพิ่มป้ายบอกทาง ที่บอกรายละเอียดของอาคาร และนำทางไปสู่สถานที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้นต่อผู้สูงอายุ - ลักษณะของป้ายบอกทาง จะต้องมีความชัดเจน สีสันสดใส เข้าใจง่าย
6. ที่นั่งพักผ่อน 	- จัดให้มีพื้นที่นั่งพักผ่อน ทั้งภายในและภายนอกอาคาร เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีอาการเหนื่อยง่าย เดินได้ในระยะทางใกล้ๆ - โดยที่ความสูงของม้านั่งควรอยู่ที่ 40 - 45 เซนติเมตร ความกว้างของม้านั่ง คือ 30 - 45 เซนติเมตร ม้านั่งควรมีพนักพิงและที่วางแขนทั้งสองฝั่งของม้านั่ง การเลือกตำแหน่งม้านั่งระหว่างทางสัญจรให้พิจารณาตามความจำเป็นเช่นจุดพักคอย จุดที่มีการใช้งานสูง เป็นต้น <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="724 1039 1018 1308"> <p>ลานกิจกรรมชุมชนทรัพย์สินใหม่</p> <p>มีการจัดเตรียมที่นั่งให้ผู้สูงอายุ</p> </div> <div data-bbox="1023 1039 1345 1308"> <p>ลานกิจกรรมชุมชนคลองพลับพลา</p> <p>มีการจัดเตรียมที่นั่งให้ผู้สูงอายุ แต่หลังจากลมมีสภาพผูกพัน</p> </div> </div>
7. ที่จอดรถ - ไม่พบที่จอดรถคนพิการและผู้สูงอายุ	- เพิ่มตำแหน่งของที่จอดรถคนพิการและผู้สูงอายุ ควรอยู่ใกล้ทางเข้าอาคารมากที่สุด - มีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร และยาวสุทธิไม่น้อยกว่า 6.00 เมตร โดยมีพื้นที่ด้านข้างที่จอดรถกว้างอย่างน้อย 1.00 เมตร ยาวตลอดแนวช่องจอด
8. ทางเท้า ทางเท้าชุมชนทรัพย์สินใหม่ 	จากเดิมที่ถนนในหมู่บ้าน มีแค่นถนนสำหรับรถยนต์ จึงควรเพิ่มพื้นที่ของทางเท้าและทางจักรยาน เพื่อสะดวกต่อการใช้งาน

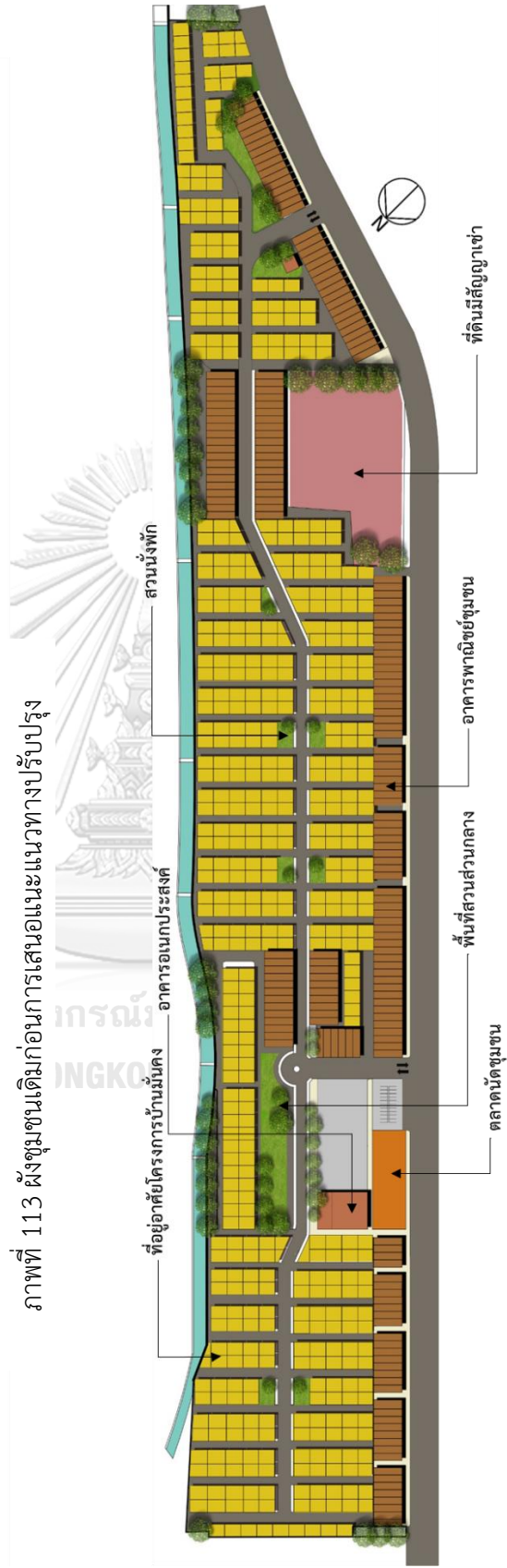
ลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม	แนวทางการปรับปรุง
<p>8.ทางเท้า (ต่อ)</p> <p>ทางเท้าชุมชนทรัพย์สินเก่า</p> <p>ทางเท้าชุมชนคลองปลับปลา</p> 	<p>ถนนในชุมชน มีแค่ถนนทางเดินคน ควรมีการปรับผังใหม่ เพื่อให้มีรถยนต์เข้าถึงได้เวลาผู้สูงอายุเจ็บป่วย</p> <p>ภายในชุมชนมีทางเท้า แต่พบมีสิ่งกีดขวางในบางช่วง ควรปรับให้สามารถเดินได้ตลอดแนว</p>

- จากการศึกษาพื้นที่ชุมชนทรัพย์สินเก่า พบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บุกรุก ไม่มีสัญญาเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ การสัญจรภายในชุมชนไม่สะดวก ไม่มีถนนสำหรับรถยนต์ สัญจรภายในชุมชน รถพยาบาลเข้าไม่ถึง ไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการจัดผังชุมชนใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน จัดให้มีความเป็นระเบียบ ที่อยู่อาศัยทุกหลังมีถนนเข้าถึง

มีการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในการใช้พื้นที่อย่างผสมผสานนั้น จะส่งเสริมให้เกิดการพาณิชย์กรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จัดตลาดนัดชุมชนเพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองของชุมชน และเพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่โดยรอบ เสนอการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม เสนอให้มีพื้นที่โล่งเป็นกลุ่มย่อยๆ เชื่อมต่อกันด้วยทางเท้าและจักรยาน เพื่อกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น ปลูกผัก ฝึกผ่อน ออกกำลังกาย โดยมีพื้นที่สีเขียว สอดแทรกอยู่ในทุกบริเวณ ดังภาพที่ 5.61

ภาพที่ 113 ผังชุมชนเดิมก่อนการเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง

ภาพที่ 112 ผังชุมชนใหม่ที่เสนอแนะแนวทางการออกแบบปรับปรุง

บทที่ 6

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยหัวข้อเรื่อง แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก สำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ วิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงใหญ่ ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ตามที่ได้แสดงข้อมูล

6.1 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์

6.1.1 ลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชน

- **ด้านสังคมและเศรษฐกิจ** ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 79 และเห็นได้ชัดว่าผู้สูงอายุตอนปลายเป็นผู้สูงอายุเพศหญิงมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อมูลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1⁴³ และเมื่อแบ่งสถานภาพตามกลุ่มประชากรสูงอายุ พบว่า เพศหญิงมีสถานภาพหม้ายเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสามีเสียชีวิต และไม่พบสถานภาพหย่าร้างในวัยสูงอายุตอนกลางและตอนปลาย ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้ายแล้วเคยได้รับอุบัติเหตุมี 2 คน สถานภาพโสด 1 คน และแยกกันอยู่ 1 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับลูกหลาน และมีคนคอยดูแล โดยจากการศึกษาพบว่า ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวแล้วได้รับอุบัติเหตุมีจำนวน 2 คน พบในชุมชนทรัพย์สินใหม่ และชุมชนทรัพย์สินเก่า เกิดอุบัติเหตุจากการหกล้ม บริเวณห้องนั่งเล่น และห้องน้ำ ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในชุมชนมีลักษณะที่ติดบ้าน ผู้สูงอายุยังคงต้องทำอาชีพอยู่ในพื้นที่เขตเมือง การที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่สูงมากนัก ก็จะอาศัยอยู่ในเมืองชั้นใน ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่าง การเจริญเติบโตของเมือง ประชากร และแหล่งงาน โดยประชากรมีความโน้มเอียงเข้าหาจุดศูนย์กลางหรือความเจริญทางเศรษฐกิจ สอดคล้องตามแนวคิดมาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง)⁴⁴ และจากแนวคิดมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องคือ ผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง มักอาศัยในบ้านมือสองหรือเก่ากว่านั้น แต่จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 3 ชุมชน อาศัยมาตั้งแต่ดั้งเดิม จากการศึกษายังไม่พบการซื้อบ้านมือสอง หรือเช่าช่วง เนื่องจากบ้านที่อยู่สร้างมาแต่ดั้งเดิม

⁴³ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560), 2557.

⁴⁴ รศ.ดร.บรรณโศภิษฐ์ เมฆวิชัย และคณะ, มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (ในเมือง), 2549.

เสียค่าที่ดินไม่สูงมากนัก เป็นที่เช่าบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้สูงอายุติดอาศัยในที่เดิม ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนี้มายาวนาน สอดคล้องกับแนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place)⁴⁵ ทำเลดี ใกล้แหล่งงาน เดินทางสะดวก เป็นทำเลที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย จากการศึกษาผลข้อมูล พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังทำอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร และเลี้ยงเด็ก ตามลำดับ ซึ่งอาชีพเดิมของผู้สูงอายุนั้น คือ อาชีพค้าขาย ส่วนใหญ่พบที่ชุมชนทรัพย์สินใหม่ และรองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง เกษตรกร ไม่มีอาชีพพนักงานบริษัทรับราชการ และธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ ส่วนอาชีพอื่น ๆ คือ อาชีพเก็บของเก่า การที่ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เนื่องจากฐานะ และรายได้ในครอบครัวของผู้สูงอายุไม่สูงมากนัก ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ติดบ้าน หรือทำแต่งงาน จนไม่มีเวลาไปทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่จะเปิดร้านขายของชำ เพราะอยู่ใกล้แหล่งชุมชน ในส่วนของชุมชนทรัพย์สินเก่า ผู้สูงอายุทำอาชีพรับจ้างและค้าขายเป็นส่วนใหญ่ และผู้สูงอายุในชุมชนคลองพลับพลา ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่รอบ ๆ ชุมชนและพื้นที่ของชุมชนคลองพลับพลาในอดีตมีลักษณะเป็นทุ่งนา มีสวนริมคลอง ทำให้อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนคลองพลับพลา ด้วยเหตุผลนี้ ผู้สูงอายุจึงไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว และเพื่อน ให้เป็นไปตามทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)⁴⁶ คือ การที่ผู้สูงอายุจะต้องมีบทบาททางสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ และมีความสามารถในการเข้าร่วมได้ ดังนั้นควรจัดพื้นที่ทางกิจกรรมที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้ เช่น พื้นที่ทำอาชีพ หรือฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุ ตลาดนัดขายสินค้าชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ และเป็นการพบปะสังสรรค์

- ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นโรคความดันมากที่สุด รองลงมาคือ เบาหวาน ไชมัน และหัวใจ ตามลำดับ โรคอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ เก๊าท์และไทรอยด์ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคส่วนใหญ่ยังสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ยังไม่มีภาวะพึ่งพิง ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวมากกว่า 1 โรคยังสามารถช่วยเหลือตนเอง สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้เอง รวมถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ช่วยเหลือ ในทั้ง 3 ชุมชน จากผลข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับอุบัติเหตุเป็นโรคความดันมากที่สุด เมื่อแบ่งตามช่วงอายุ พบว่า วัยสูงอายุตอนกลางเคยได้รับอุบัติเหตุมากที่สุด ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ อุบัติเหตุและโรค พบว่า วัยสูงอายุตอนต้นที่เคยได้รับอุบัติเหตุส่วนใหญ่ผู้สูงอายุเป็นโรคความดัน วัยสูงอายุตอนกลางที่เคยได้รับอุบัติเหตุเป็นโรคความดัน 6 คน และ

⁴⁵ Lawlor and Thomas, Aging in place, 2008.

⁴⁶ ภาณุ อดกลั่น, ทฤษฎีการสูงอายุ, 2539.

โรคอื่น ๆ ได้แก่ โรคพาร์กินสัน ปอด เก๊าท์ ตับติดเชื้อ กระจกพรุน กระจกทาบเส้น เลือดจาง และ ริดสีดวง และวัยสูงอายุตอนปลายที่เคยได้รับอุบัติเหตุมีเป็นโรคไขมัน

ในส่วนของปัญหาการทำงานของร่างกาย ผู้สูงอายุกว่า 74 คน คิดเป็นร้อยละ 67 มีปัญหาการทำงาน of ร่างกาย ทุกชุมชนมีปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ตามลำดับ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากอายุที่มากขึ้น ซึ่งเป็นปกติที่มีปัญหาของร่างกาย ปัญหาเหล่านี้เป็นส่วนทำให้ผู้สูงอายุลดกิจกรรมลง ในชุมชนทรัพย์สินเก่าพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาการทำงาน of ร่างกาย นอกเหนือจากที่กล่าวมาคือ ไตผิดปกติ และลิ้นแข็ง พบว่าผู้สูงอายุเหล่านี้ ติดบ้าน ไม่ออกไปไหน เนื่องจากคิดว่าตนมีความผิดปกติของร่างกาย เมื่อผู้สูงอายุยังมีอายุที่มากขึ้น สภาพและการทำงาน of ร่างกายก็จะมี ความทรุดโทรมและเสื่อมโทรมลงไป จึงทำให้มีปัญหาสายตาที่ ฝ้าฟาง มัว และเริ่มมองไม่เห็น บางรายมีอาการของต่อกระดูกหรือต่อหินร่วมด้วย การเคลื่อนไหวและการตอบสนองของ ร่างกายที่เริ่มช้าลงจึงทำให้เคลื่อนไหวไม่สะดวก และเป็นอุปสรรคกับการใช้ชีวิตประจำวัน เมื่อผู้สูงอายุเกิดอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ควรปรับสภาพแวดล้อมตามแนวคิดการจัดการสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ⁴⁷ ในส่วนของสภาวะแวดล้อมบุคคล เช่น ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสายตา ควรจัดให้มีแว่นตา หรือปัญหาการทรงตัวและการเดิน ควรจัดให้มีไม้เท้าช่วยเดิน อาจเป็นไม้เท้าทำจากวัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ไม้ยูคาลิปตัส ไม้มะเดื่อ

- สภาพการอยู่อาศัย

ผู้สูงอายุที่เคยได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ส่วนใหญ่ได้รับอุบัติเหตุภายในบ้าน 31 ส่วนใหญ่ได้รับอุบัติเหตุภายในบ้าน พื้นที่ที่ได้รับอุบัติเหตุ บ่อยสุดคือ พื้นที่ชานบ้าน เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุออกมานั่งระหว่างวัน เกิดอุบัติเหตุมีการหกล้ม เนื่องจากพื้นต่างระดับ และพื้นลื่น พื้นที่รองลงมาคือ ห้องน้ำ พื้นห้องน้ำที่ลื่นและไม่มีราวจับ มีธรณีประตู เป็นต้น เนื่องจากผู้สูงอายุชุมชนนี้อยู่อาศัยเป็นระยะเวลาานาน มีลักษณะติดบ้าน และอาศัยอยู่ในที่เดิม สอดคล้องตามแนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place)⁴⁸ ไม่มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ควรปรับปรุงพื้นที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุภายในบ้าน และนอกบ้าน กิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุชุมชนนี้ส่วนใหญ่ คือ การพักผ่อน ทำงานบ้าน และ ทำอาชีพ ช่วงเวลากลางวันผู้สูงอายุชุมชนนี้ต้องอยู่เฝ้าบ้าน และช่วงเย็นจะออกมานั่งตรงชานบ้าน ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ส่วนผู้สูงอายุที่ติดสังคม จะมีการพบปะผู้คน ออกไปใช้พื้นที่ส่วนกลาง และ มีการใส่บาตรตอนเช้า จะทำให้ผู้สูงอายุแสดงออกถึงความสุข ความพึงพอใจ เมื่อกกล่าวถึงการมี

⁴⁷ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ, 2558.

⁴⁸ Lawlor and Thomas, Aging in place, 2008.

ปฏิสัมพันธ์ทางบวกร่วมกับครอบครัวและเพื่อนบ้านสอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)⁴⁹

ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายมากที่สุดพบในชุมชนทรัพย์สินใหม่ เนื่องจากในชุมชนทรัพย์สินใหม่ มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มาออกกำลังกาย อีกทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน จึงมีเวลาว่างในการมาเข้าร่วมการออกกำลังกาย ส่วนในชุมชนทรัพย์สินเก่าจะมีผู้สูงอายุที่ไม่ออกกำลังกายมากกว่า มีจำนวนถึง 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23 เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีรายได้ที่ค่อนข้างน้อย บางรายจึงใช้เวลาไปกับการทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว หรือในบางรายมีความเจ็บป่วยจนไม่สามารถลุกขึ้นออกกำลังกายได้ จึงทำให้จำนวนผู้สูงอายุในชุมชนทรัพย์สินเก่ามีจำนวนมากกว่าในชุมชนทรัพย์สินใหม่ และชุมชนคลองปลับปลา

6.1.2 รูปแบบทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้งาน และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย อาคารพื้นที่ภายนอก

- **ลักษณะของที่อยู่อาศัย** พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านเดี่ยว จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 96 เนื่องมาจากที่อยู่อาศัยสมัยก่อนในชุมชนนิยมสร้างบ้านเดี่ยวบนที่ดินเช่าบนที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีทั้งบ้านที่หน่วยงานสร้างให้และเจ้าของบ้านสร้างเอง ลักษณะบ้านที่ผู้สูงอายุอาศัยจะเป็นบ้าน 1-2 ชั้นเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่อยู่อาศัยในบ้าน 2 ชั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณชั้นล่างของที่อยู่อาศัย เพราะด้วยอายุที่มากขึ้นจึงไม่สามารถเดินขึ้นหรือลงบันไดได้สะดวก ส่วนใหญ่จึงเลือกอาศัยอยู่บริเวณชั้นล่าง สอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (Accessible City)⁵⁰ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการขึ้นลงบันไดได้ ทั้งนี้ยังมีผู้สูงอายุจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 5 ยังคงพักอาศัยอยู่บริเวณชั้นบนของที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาเพิ่มเติม ไม่พบวัยสูงอายุตอนปลาย นอนหรือพักอยู่ชั้นบน แต่มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ชั้นล่างแล้วเกิดอุบัติเหตุถึง 7 ราย ซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเกิดมาจากการหกล้ม บริเวณชานบ้านทางเดินหน้าบ้านและถนนสาธารณะ จากกลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุตอนต้น ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ชั้นบนแล้วเกิดอุบัติเหตุมี 2 คน เกิดจากการตกบันไดบ้าน และวัยสูงอายุตอนกลางอาศัยอยู่ชั้นบนแล้วเกิดอุบัติเหตุมี 1 คน เกิดจากหกล้มบริเวณชานบ้านชั้น 1

ผู้สูงอายุร้อยละ 91 ไม่คิดย้ายที่อยู่อาศัยเพราะติดการอยู่อาศัยในที่เดิม เป็นไปตามแนวคิดการให้ผู้สูงอายุอาศัยในที่เดิม (Aging in place)⁵¹ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่าย เพราะอยู่อาศัยกัน

⁴⁹ ภาณุ อดกลั่น, ทฤษฎีการสูงอายุ, 2539.

⁵⁰ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ, 2558.

⁵¹ Lawlor and Thomas, Aging in place, 2008.

มานานมากกว่า 30 ปี และจากข้อมูลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่⁵² ได้กล่าวถึงว่า การย้ายถิ่นของประชากรสูงอายุเข้ามาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น แต่สำหรับพื้นที่ศึกษานี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครมาตั้งแต่กำเนิด มีการย้ายที่อยู่อาศัยมาจากพื้นที่บุกรุกโดยรอบ หรือพื้นที่ที่ต้องได้รับการปรับปรุงบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ประตูนํ้า ทาวน์อินทาวน์ เช่นทรลเวิลด์ พระราม 9 เป็นต้น ดังนั้นทางเจ้าของพื้นที่ควรปรับปรุงให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับวัยอื่น ๆ ได้ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งการจัดแบ่งที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุที่อยู่มานานให้เหมาะสม รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมชุมชน

ในเรื่องการวางแผนจะปรับปรุงที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุที่ซื้อบ้านเองไม่เคยคิดย้าย และมีการวางแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 1 คน ส่วนผู้สูงอายุที่บ้านสร้างเองมีการวางแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 7 คน เนื่องจากบ้านเก่าไม้ผุ มีปลวก และไม่มีการวางแผนมีจำนวน 54 คน ส่วนบ้านที่หน่วยงานสร้างให้ไม่มีการคิดย้ายที่อยู่อาศัยและมีการวางแผนจะปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีจำนวน 3 คน เนื่องจากห้องน้ำพื้นลื่น และบันไดที่สูงชัน มีการวางแผนจะปรับปรุงโดยการติดราวจับ ในการปรับปรุงเพื่อลดค่าใช้จ่าย ควรใช้เทคโนโลยีปรับปรุงที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนเพื่อประหยัดในการซ่อมแซม ลดต้นทุน และมีความยั่งยืน สามารถหาใช้งานได้ง่าย เป็นไปตามแนวคิดเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)⁵³

จากการศึกษา เรื่องขนาดพื้นที่อยู่อาศัยพบว่า ในส่วนของบ้านที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างให้ในชุมชน ขนาดพื้นที่อยู่อาศัยเกิน 28 ตารางเมตร เป็นไปตามมาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย(ในเมือง)⁵⁴ แต่เมื่อบ้านที่ผู้สูงอายุสร้างเอง ปรากฏว่า ยังมีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย มีขนาดเล็กเกินมาตรฐานที่ถูกกำหนดขึ้นมา ด้วยปัจจัยที่เป็นพื้นที่เดิมหลายปี เป็นพื้นที่ดินที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ขนาดที่ดินเล็กใหญ่ที่แตกต่างกัน

- **ลักษณะของพื้นที่ภายนอก** ทั้ง 3 ชุมชนพบว่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่มีพื้นที่ออกกำลังกาย และศูนย์เเนกประสงค้อยู่ในชุมชน มีกลุ่มผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันมาใช้พื้นที่ เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมใช้พื้นที่ส่วนกลางอย่างเข้มแข็ง ขนาดของพื้นที่สาธารณะไม่ใหญ่มากจนเกินไป อยู่ในระยะมองเห็นกัน ขนาด 10 เมตร ซึ่งไม่เกินระยะเส้นผ่านศูนย์กลาง 18 เมตร เป็นไปตามแนวคิดการใช้พื้นที่สาธารณะ⁵⁵ และระหว่างพื้นที่ 2 จุด ห่างกันไม่เกิน 100 เมตร และเชื่อมหากัน ส่วนชุมชนคลองพลับพลา มีลาน

⁵² วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ.2557-2560), 2557.

⁵³ ประดับ บุญชื่นชม, เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) ,2529.

⁵⁴ รศ.ดร.บรรณโคกิชฐ์ เมฆวิชัย และคณะ,มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย(ในเมือง), 2549.

⁵⁵ H. Frey. Towards a More Sustainable Urban Form : Designing the City. America, 1999.

อเนกประสงค์ และสวนสาธารณะ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้มาใช้พื้นที่ส่วนกลาง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่ จะมีเพียงบ้านที่ใกล้พื้นที่ส่วนกลางมาใช้งานเท่านั้น และชุมชนทรัพย์สินเก่า ไม่มีส่วนกลางชุมชน ผู้สูงอายุจึงไม่ออกมาข้างนอกเพื่อใช้พื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดโมเดลสภาพแวดล้อมเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ⁵⁶ ไม่มีพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้สูงอายุได้พักผ่อนหรือเข้าสังคม ทั้ง 3 ชุมชนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้วิธีเดินเท้าไปสถานที่ภายในชุมชนและใช้แท็กซี่เวลาออกไปนอกชุมชน สภาพทางเดินเท้ายังมีผลกระทบต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ ถนนแคบขรุขระ แตกมีสิ่งกีดขวางบัง ไม่เหมาะสมตามกรอบแนวคิดเมืองน่าอยู่ผู้สูงอายุ (Age-Friendly Cities)⁵⁷ ในเรื่องของลักษณะสภาพแวดล้อมบริเวณภายนอกอาคารและตึกอาคาร มีเพียงพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่มีเก้าอี้พักผ่อน เพื่อให้ผู้สูงอายุพักผ่อนทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรม แต่ระหว่างทางเดินไม่พบการจัดวางเก้าอี้สาธารณะทุกๆ 100 -125 เมตร ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดถนนเพื่อชีวิต⁵⁸

ในระยะปฐมภูมิ 500 เมตร ชุมชนทรัพย์สินใหม่และชุมชนทรัพย์สินเก่า เป็นชุมชนที่ติดถนนสายหลัก มีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีทั้งร้านอาหาร ที่ทำการไปรษณีย์ ธนาคาร คลินิกสุขภาพ ห้องน้ำสาธารณะ ที่นั่งสาธารณะ และป้ายรถประจำทาง แต่ชุมชนคลองปลับปลาอยู่ไกลจากถนนหลัก ไม่มีป้ายรถประจำ ธนาคาร คลินิกสุขภาพในระยะ 500 เมตร พบว่าภายในชุมชนคลองปลับปลาเมืองค์ประกอบภายในชุมชนเอง ประกอบด้วย สวนสาธารณะ ลานกิจกรรม ร้านอาหาร ห้องน้ำสาธารณะ ที่เกิดจากคนในชุมชน และเจ้าของพื้นที่จัดตั้งขึ้น

ในระดับทุติยภูมิเกิน 800 เมตร ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ทรัพย์สินเก่า และคลองปลับปลา มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบตามทฤษฎี แต่ชุมชนคลองปลับปลาผู้สูงอายุจะเดินทางออกไปใช้สิ่งอำนวยความสะดวกลำบาก เนื่องจากอยู่ไกล

ในการศึกษาตามบริบทชุมชนเมืองบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตวังทองหลาง-ห้วยขวาง ได้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ บวร เป็นศูนย์กลางหลักของชุมชนซึ่งอยู่ใกล้กับชุมชนทรัพย์สินใหม่ และทรัพย์สินเก่าในระยะ 500 เมตร และ 800 เมตร แต่ภายในชุมชนทรัพย์สินใหม่มีลานกิจกรรม ศูนย์อเนกประสงค์ภายในชุมชนของตนเองเพิ่มเติม ซึ่งผู้สูงอายุสะดวกใช้พื้นที่ส่วนกลางในชุมชนมากกว่า เพราะเดินในระยะทางประมาณ 50 -200 เมตร ไม่ไกลมาก ในส่วนของชุมชนทรัพย์สินเก่าไม่มีพื้นที่ส่วนกลางในชุมชน จากการสอบถามผู้สูงอายุไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ศูนย์การเรียนรู้บวรถึงจะอยู่ในระยะทาง 500 เมตร เนื่องจากต้องข้ามถนนไปใช้งานอีกฝั่ง ผู้สูงอายุอยากให้พื้นที่ส่วนกลางในชุมชนเอง และในส่วนของชุมชนคลองปลับปลาอยู่ไกลจาก

⁵⁶ Lawton, M.P. *Planning and Managing Housing for Older People*. New York : John Wiley & Sons, 1975.

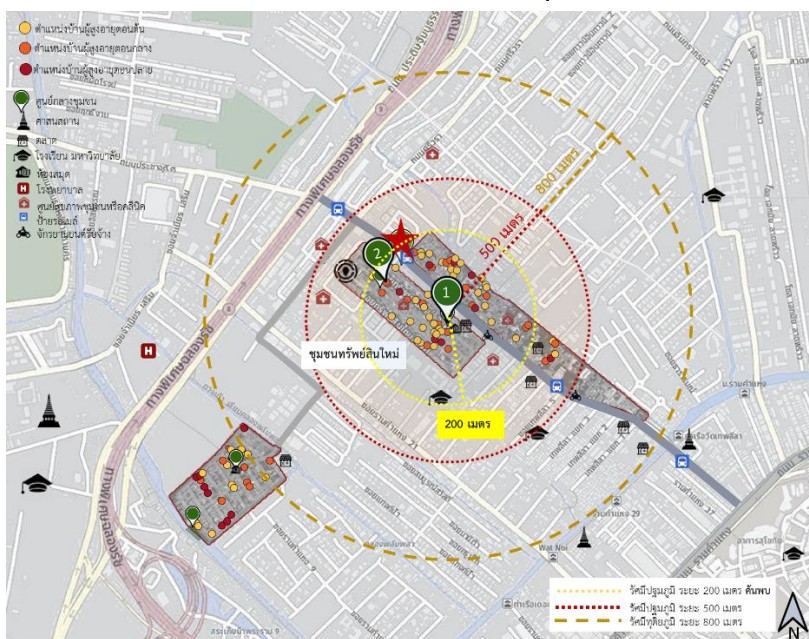
⁵⁷ WHO, *Global age-friendly cities : a guide*, 2007.

⁵⁸ Elizabeth Burton and Lynne Mitchell. *Inclusive urban design: Street for life*. Oxford: Architectural Press, 2006.

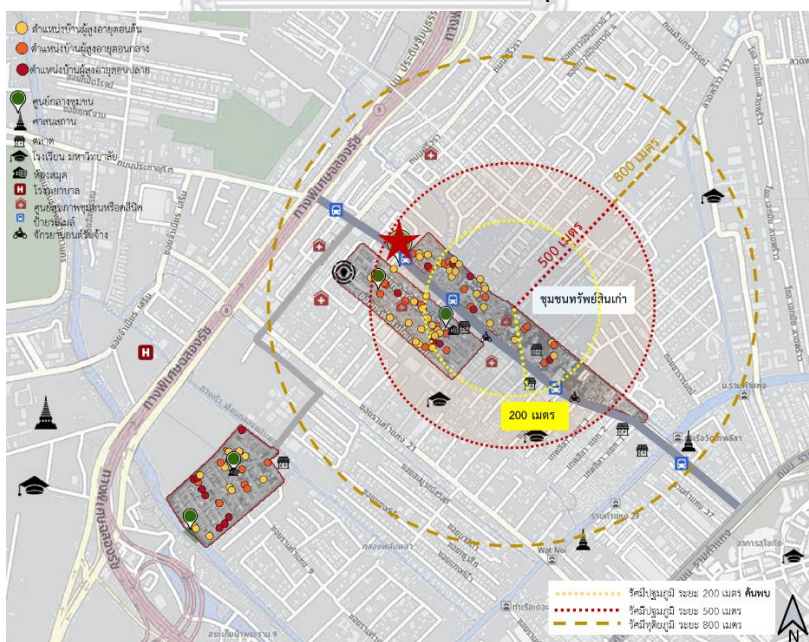

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ บวร เกิน 500-800 เมตร พบว่า ภายในชุมชนเองมีการสร้างพื้นที่ส่วนกลางไว้ 2 แห่งเพื่ออำนวยความสะดวกมากขึ้น ระยะทางประมาณ 50 -200 เมตร ทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องเดินทางมาใช้พื้นที่ส่วนกลางที่ไกล

ระยะแนวคิดถนนเพื่อชีวิตและระยะที่ค้นพบจากการศึกษาในชุมชนทรัพย์สินใหม่

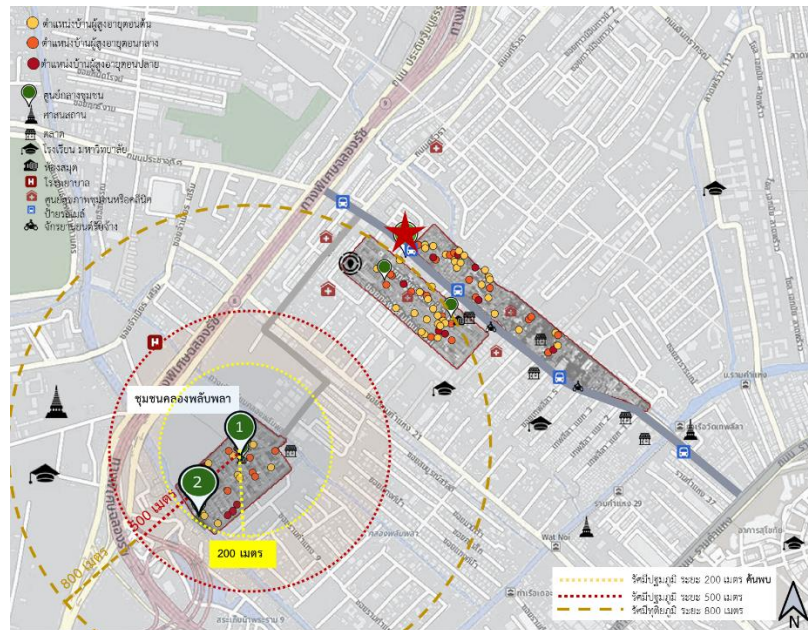
ระยะแนวคิดถนนเพื่อชีวิตและระยะที่ค้นพบจากการศึกษาในชุมชนทรัพย์สินเก่า

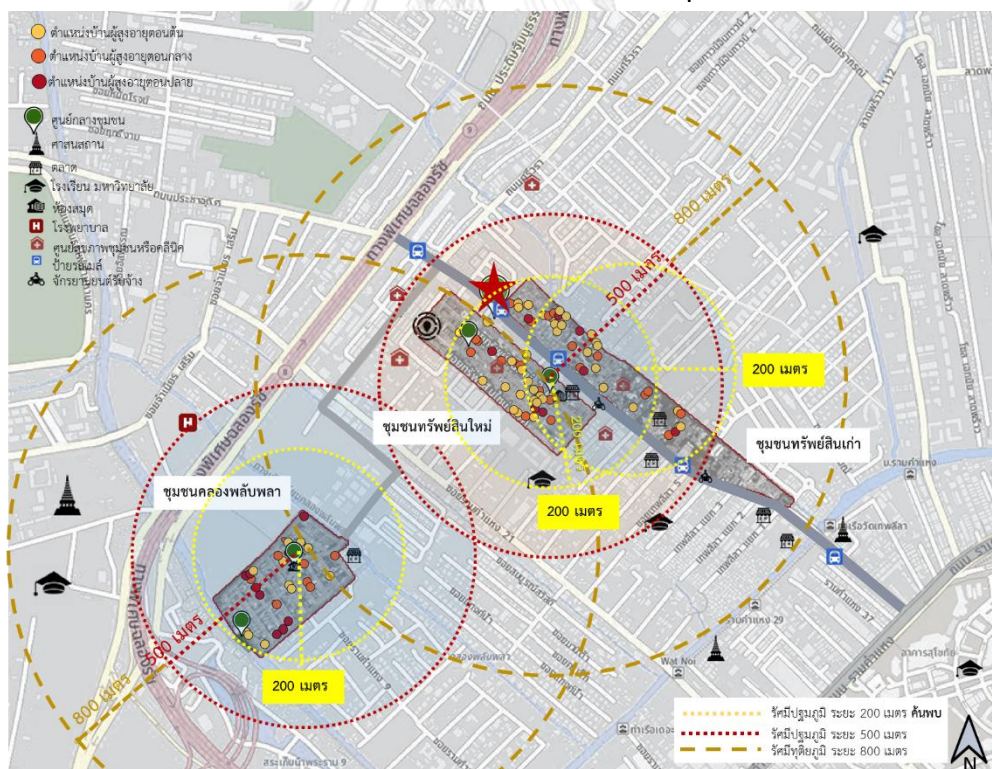
ภาพที่ 114 ลักษณะของที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา

ระยะแนวความคิดถนนเพื่อชีวิตและระยะที่ค้นพบจากการศึกษาในชุมชนคลองพลับพลา

ระยะแนวความคิดถนนเพื่อชีวิตและระยะที่ค้นพบจากการศึกษาในทั้ง 3 ชุมชน

ภาพที่ 115 ลักษณะของที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา(ต่อ)

ผู้สูงอายุชุมชนเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ไปใช้พื้นที่ส่วนกลางในทำกิจกรรม จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุติดสังคมแค่บางกลุ่มเท่านั้น การใช้พื้นที่ส่วนกลางนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างมาเกี่ยวข้อง ไม่ใช่แค่เรื่องของระยะทางใกล้-ไกลระหว่างที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้สูงอายุชุมชนนี้ต้องทำอาชีพในที่อยู่อาศัย จึงทำให้ผู้สูงอายุติดบ้าน

- **ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก** ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 28 เนื่องจากที่อยู่อาศัยที่พบเกิดจากการผูกพันในส่วนของบ้านที่เป็นไม้ ปัญหาจากปลวก ทางเดินต่างระดับ เป็นต้น ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม พบมากที่สุดในการชุมชนทรัพย์สินเก่า เนื่องมาจากปัญหาน้ำเสีย ยุง ขยะ และมลพิษทางกลิ่น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องของความสะดวก เนื่องจากบริเวณชุมชนสามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวก โดยเฉพาะโรงพยาบาล มีรถสาธารณะบริการ อาทิ รถโดยสารประจำทาง จักรยานยนต์รับจ้าง แท็กซี่ แต่ยังคงมีผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ที่มีปัญหาในเรื่องของความสะดวก เนื่องจากจะต้องมีผู้ช่วยเหลือในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จึงทำให้ไม่ได้รับความสะดวก อีกทั้งทางสัญจรในชุมชนทรัพย์สินเก่ารถแท็กซี่ไม่สามารถเข้าไปถึงได้ ผู้สูงอายุที่ติดเตียงจึงมีความลำบากในการเดินทาง ปัญหาที่พบไม่สอดคล้องกับคู่มือปฏิบัติวิชาชีพ สถาปัตยกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice) ฉบับ พ.ศ.2552⁵⁹

6.1.3 แนวทางการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย อาคาร และพื้นที่ภายนอกให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของสังคมไทย

แนวทางในการพัฒนาควมคำนึงสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นหลัก เพื่อนำมาออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ พบว่า เศรษฐกิจและการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผู้สูงอายุยังต้องทำอาชีพ ไม่มีเวลาไปใช้พื้นที่ส่วนกลางในการออกแบบที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญ แต่เนื่องจากรายได้และฐานะของคนในชุมชนไม่มีเงินที่จะปรับปรุงพื้นที่ เลยปล่อยละเลยไว้ ไม่หาแนวทางแก้ไข พื้นที่ส่วนกลางเป็นส่วนสำคัญให้ผู้สูงอายรรวมกลุ่ม พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมร่วมกัน แต่เนื่องจากทั้ง 3 ชุมชนผู้สูงอายุมีรายได้ไม่สูงมากนัก ยังต้องหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ควรจะต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของ

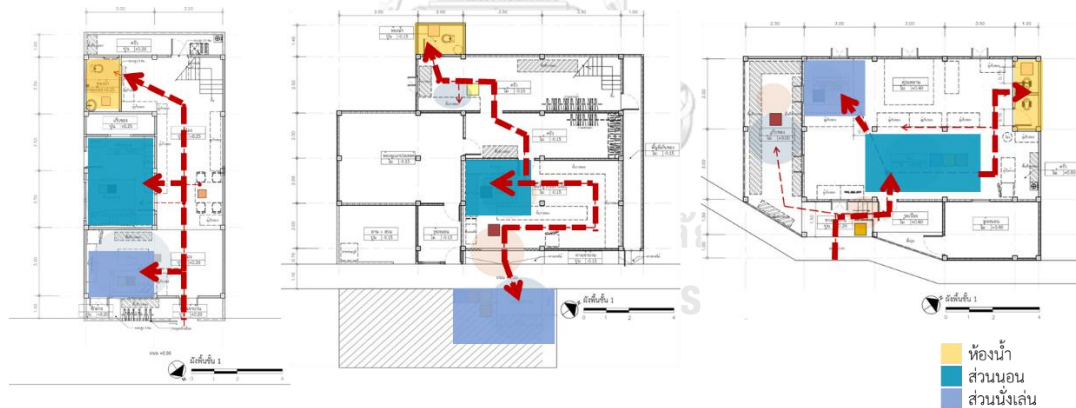
⁵⁹ ไตรรัตน์ จารุทัศน์และคณะ, คู่มือปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice), พ.ศ.2552.

มนุษย์ ในการทำกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะนั้น ตามแนวคิดในการใช้พื้นที่สาธารณะ⁶⁰ จากบริบทของพื้นที่ชุมชนที่ศึกษาควรจัดกิจกรรมหรือพื้นที่ส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุทำร่วมกัน ทารายได้ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

6.2 ข้อค้นพบในงานวิจัย

1. ผู้สูงอายุร้อยละ 14 ในทั้ง 3 ชุมชนยังทำอาชีพอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขายรับจ้าง เกษตรกร ควรจัดพื้นที่อาชีพบริเวณที่ผู้สูงอายุใช้งานบ่อยและเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่อื่นที่สำคัญ จัดพื้นที่ให้อยู่ในชั้น 1 ไม่เป็นห้องปิดทึบ ควรมีลักษณะเป็นโถงมองเห็นทัศนียภาพให้เห็นพื้นที่ภายนอก เพื่อความผ่อนคลายระหว่างทำงานอดิเรก อยู่ภายในที่อยู่อาศัยที่กันแดด กันฝน ที่มีพื้นที่พอสำหรับทำอาชีพ

2. พื้นที่ใช้งานหลักในที่อยู่อาศัยไม่เชื่อมต่อกัน มีสิ่งกีดขวางระหว่างทาง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความไม่สะดวก และได้รับอุบัติเหตุจากการใช้งาน ซึ่งห้องนอนไม่สามารถเข้าถึงห้องน้ำได้โดยตรง ต้องออกมาภายนอก ไม่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเพื่อทุกคน เรื่องการเข้าถึงได้ง่าย

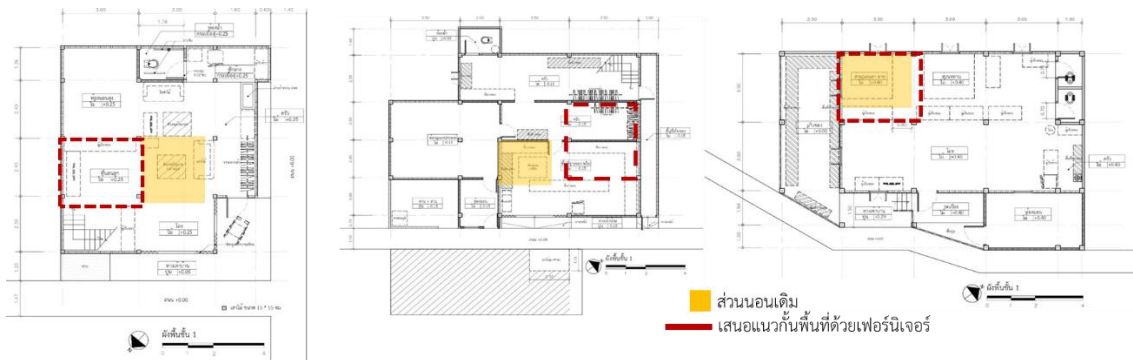

ภาพที่ 116 แสดงพื้นที่ใช้งานพื้นที่ใช้งานหลักในที่อยู่อาศัยที่ไม่เชื่อมต่อกัน

3. จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก 5 ใน 9 คน พบว่า ผู้สูงอายุอนบบริเวณโถงบ้าน เป็นพื้นที่เปิด ทำให้ไม่มีความเป็นส่วนตัวและไม่เป็นสัดส่วน ดังนั้น ควรจะต้องมีการแบ่งพื้นที่ห้องนอนให้ถูกสุขลักษณะ จัดให้อยู่มุมใดมุมหนึ่ง กันพื้นที่ด้วยเฟอร์นิเจอร์ที่มีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อใช้กับกิจกรรมการอยู่อาศัยเฉพาะบุคคล

⁶⁰ H. Frey. Towards a More Sustainable Urban Form : Designing the City. America, 1999.

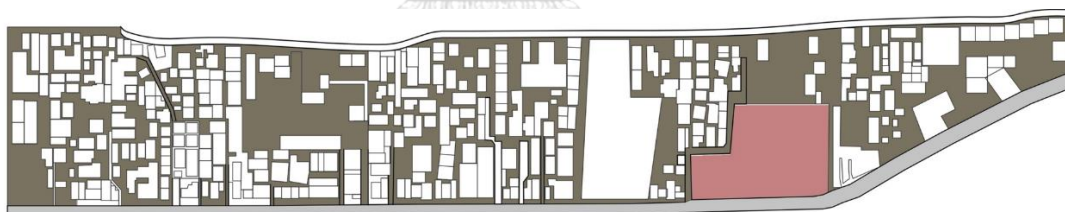

ภาพที่ 117 แสดงแนวทางการกันพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน

4. จากการศึกษาระยะเวลาการเดินทางไปส่วนกลางชุมชนของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุจะเดินทางไปใช้พื้นที่ส่วนกลางในระยะทางประมาณ 50 -200 เมตร (ดังภาพที่ 114) ดังนั้น พื้นที่ส่วนกลางควรจัดให้อยู่ในระยะไม่เกิน 200 เมตรตามระยะที่ผู้สูงอายุสามารถเดินได้

5. จากการศึกษาพื้นที่ชุมชนทรัพย์สินเก่า พบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บุกรุก ไม่มีสัญญาเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ การสัญจรภายในชุมชนไม่สะดวก ไม่มีถนนสำหรับรถยนต์ สัญจรภายในชุมชน รถพยาบาลเข้าไม่ถึง เมื่อผู้สูงอายุเกิดเหตุฉุกเฉิน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการจัดผังชุมชนใหม่ให้เหมาะสม (ดังภาพที่ 118)

ภาพที่ 118 ผังชุมชนเดิมก่อนการเสนอแนะแนวทางปรับปรุง

ภาพที่ 119 ผังชุมชนใหม่ที่เสนอแนะแนวทางออกแบบปรับปรุง

5. เศรษฐกิจและการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ควรใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นนำมาออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และในชุมชน

ควรมีการส่งเสริมช่างชุมชน เพื่อเป็นตัวกลางในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย และพื้นที่ภายนอกให้เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนภายในชุมชน

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. แนวคิดโครงการบ้านมั่นคงที่จะดำเนินการปรับปรุงบนชุมชนทรัพย์สินเก่า ควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในแต่ละหลัง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามการใช้งาน เน้นให้ผู้สูงอายุอยู่ในบริบทพื้นที่เดิม เพราะพบว่าผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกันในพื้นที่
2. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ดินให้เช่า ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ
3. พื้นที่ส่วนกลางกับระยะทางที่พื้นที่ผู้สูงอายุเดิมมีความสำคัญ ควรจัดเส้นทางให้ผู้สูงอายุเดินสะดวก เช่น จัดฟุตบอลให้ไม่เป็นอุปสรรค หรือให้ผู้สูงอายุเดินผ่านสวนก่อนไปลานอเนกประสงค์
4. ในงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเน้นไปด้านลักษณะทางกายภาพ ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านระบบขนส่ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร ควบคู่กันไปด้วย
5. ควรทำวิจัยเพิ่ม เรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่ปรับใช้ให้เข้ากับชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมือง โดยศึกษากรณีศึกษาการก่อสร้างในชนบทแล้วนำมาปรับใช้กับชุมชนเมือง ซึ่งอาจจะสนับสนุนให้เป็นอาชีพในชุมชนได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

รายการอ้างอิง

- Frey, H. (1999). *Towards a More Sustainable Urban Form : Designing the City*.
America.
- International, U. a. H. A. (2015). *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and
A Challenge*.
- Lawton, M. P. (1975). *Planning and Managing Housing for Older People*. New York.
- Mitchell, E. B. a. L. (2006). *Inclusive urban design: Street for life* (Vol. Oxford:
Architectural Press).
- WHO. (2015). World report on ageing and health.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์และคณะ. (2552). คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน.
- นริสา วงศ์พนารักษ์. (2556). การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ วารสารสาธารณสุข
นฤทธิ์ ขาววิเศษ. (2559). สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป กรณีศึกษา
จังหวัดพังงา ภูเก็ต และกระบี่. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรณโศภิชฐ์ เมฆวิชัยและคณะ. (2549). มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย(ในเมือง).
ประดับ บุญชื่นชม. (2529). เทคโนโลยีที่เหมาะสม (*Appropriate Technology*).
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
กรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1(พ.ศ.2557-2560). พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธน
เชษฐ์.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระปฏิรูปที่ 30 : การปฏิรูประบบเพื่อบรรเทาสังคมสูงวัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย.
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). การจัดสภาพแวดล้อมที่
เหมาะสมกับผู้สูงอายุ.
- อรไพลิน โชควิริยากร. (2558). สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในโครงการจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยว
บ้านแฝด บ้านแถว : กรณีศึกษา โครงการไอลีย์พาร์ค และ ไอลีย์ทาวน์ กานดา พระราม 2
กม.14 (แสมดา). (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามที่			
วัน/เดือน/ปี			เวลา
ชุมชน	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองพลับพลา

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก สำหรับผู้สูงอายุในเขตเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
กรมศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์
โดย นางสาวเวณิกา รูปพลทัพบ โทร. 089-775-1588 นิสิตภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

- 1.1 ชื่อ-สกุล ..... บ้านเลขที่ ..... เบอร์ติดต่อ.....
- 1.2 เพศ ชาย หญิง 1.3 อายุ ..... ปี
- 1.4 สถานภาพ (1) โสด (2) สมรส (3) หม้าย (4) หย่า (5) แยกกันอยู่
- 1.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด (รวมตัวท่าน) ..... คน
- 1.6 จำนวนบุตรทั้งหมด ..... คน แบ่งเป็นชาย ..... คน และหญิง ..... คน
- 1.7 การนับถือศาสนา (1) พุทธ (2) คริสต์ (3) อิสลาม (4) อื่นๆ .....
- 1.8 การศึกษา (1) ระดับประถมศึกษา (2) ระดับมัธยมศึกษา   ดัน ปลาย
 (3) ระดับอุดมศึกษา (4) ไม่ได้เรียน
 (4.1) อ่านและเขียนได้ (4.2) อ่านได้เขียนไม่ได้ (4.3) อ่านและเขียนไม่ได้
- 1.9 อาชีพปัจจุบัน
 (1) ไม่มีอาชีพเดิม (2) รับจ้าง (3) เกษตรกร (4) ค้าขาย (5) พนักงานบริษัท/ห้างร้าน
 (6) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (7) ธุรกิจส่วนตัว (8) อื่นๆ (ระบุ).....
- 1.10 อาชีพเดิม
 (1) ไม่มีอาชีพเดิม (2) รับจ้าง (3) เกษตรกร (4) ค้าขาย (5) พนักงานบริษัท/ห้างร้าน
 (6) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (7) ธุรกิจส่วนตัว (8) อื่นๆ (ระบุ).....
- 1.11 ที่มาของรายได้ต่อเดือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (1) ไม่มีรายได้ (2) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (3) เงินบำนาญ/บำนาญ (4) งานอดิเรก
 (5) ลูก/หลาน เลี้ยง/ให้ (6) การทำงานเอง (7) คู่สมรส (8) อื่นๆ(ระบุ).....
- 1.12 รายได้ต่อเดือนที่ได้รับ (จากข้อ 1.11) ของท่าน (ระบุ) ประมาณ .....บาท/เดือน
- 1.13 รายจ่ายต่อเดือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (1) ไม่มีรายจ่าย (2) ค่าใช้จ่ายทั่วไปและอาหาร .....บาท/เดือน
 (3) ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ (ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา) .....บาท/เดือน
 (4) ค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย (ค่าเช่า ค่าสาธารณูปโภค) .....บาท/เดือน
 (5) อื่นๆ (ทำบุญ,เลี้ยงหลาน) (โปรดระบุ).....บาท/เดือน
- 1.14 โดยรวมท่านคิดว่าการดำรงชีวิตของท่านในด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นอย่างไร
 (1) ขัดสนมาก (2) ไม่เพียงพอ (3) พอบ้างไม่พอบ้าง (4) พอดี (5) เงินเหลือเก็บ.....บาท/เดือน
 (6) มีการออมประจำเดือนละ.....บาท/เดือน กับหน่วยงาน (ระบุ) .....
- 1.15 ท่านเป็นสมาชิกของชมรม/องค์กร หรือไม่ (1) ไม่เป็น (2) เป็น (ระบุ).....

1.16 ลักษณะสุขภาพโดยรวม

- (1) แข็งแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้ (2) ไม่ค่อยแข็งแรง /ต้องการการดูแลบ้าง
 (3) ไม่แข็งแรง /ต้องการการดูแลเป็นส่วนใหญ่ (4) อ่อนแอ ต้องการการดูแลตลอดเวลา

1.17 โรคประจำตัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) ไม่มีโรคประจำตัว (2) มีโรคประจำตัว (ระบุ).....

1.18 ปัญหาการทำงานของร่างกาย (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และ)

- (1) มีปัญหา (2) ไม่มีปัญหา

- (1.1) การได้ยินเสียง :: หูตึง ประสาทหูเสื่อม หูไม่ได้ยินเป็นครั้งคราว อื่นๆ.....
 (1.2) การมองเห็น :: ตามัว มองเห็นไม่ชัด ตาเป็นต้อ ตาฟาง ตาบอด อื่นๆ.....
 (1.3) การเคลื่อนไหว/การเดิน/การเปลี่ยนแปลงต่างๆ :: การลุกจากเตียง/ที่นั่งและเก้าอี้ ทำเดินผิดปกติ
 (1.4) การขับถ่ายปัสสาวะ/อุจจาระ :: การกลั้นปัสสาวะ-อุจจาระไม่อยู่ ท้องเสียบ่อยๆ ท้องผูก ปัสสาวะเล็ด
 (1.5) อื่นๆ .....

1.19 โรงพยาบาลที่ท่านใช้บริการประจำ (ระบุ) ..... รัฐ เอกชน

เดินทางโดย..... , ความถี่ในการรักษา.....ครั้ง/เดือน , ค่ารักษา.....บาท/ครั้ง

1.20 การได้รับอุบัติเหตุในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุ (2) หกล้ม จำนวน.....ครั้ง/ปี (3) ตกบันได จำนวน..... ครั้ง/ปี
 (4) จากยานพาหนะ รถยนต์/จักรยานยนต์/อื่นๆ..... (5) กินยาผิด (6) ของมีคมบาด

1.21 สถานที่ที่ทำให้ท่านได้รับอุบัติเหตุในข้อ 1.20

- (1) ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุ

- (2) ในบ้าน พื้นที่ส่วนใด

- (2.1) ห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ (2.2) ห้องครัว (2.3) ห้องนั่งเล่น (2.4) ห้องนอน
 (2.5) ซานบ้าน/ระเบียงบ้าน (2.6) บันได (2.7) ใต้ถุนบ้าน (2.8) โรงจอดรถ
 (2.9) ทางเดิน (2.10) บริเวณสนาม ส่วนที่พักผ่อน (2.11) อื่นๆ.....

- (3) นอกบ้าน พื้นที่ส่วนใด (1) ถนน (2) บาทวิถี (3) พุงนา/สวน (4) ลานบ้าน/เล้าไก่
 (5) สวนสาธารณะ (6) บ้านเพื่อน/ญาติ (7) อื่นๆ.....

1.22 ผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) คู่สมรส (2) บุตร/หลาน (3) ญาติพี่น้อง (4) ว่าจ้างผู้ดูแล (5) เพื่อน/เพื่อนบ้าน
 (6) อาสาสมัคร (7) อปพร. (8) อื่นๆ (ระบุ).....

1.23 ท่านออกกำลังกายหรือไม่

- (1) ไม่เคยออกกำลังกายเลย (2) ออกกำลังกาย ประเภทของการออกกำลังกาย (ระบุ).....

(2.1) สถานที่ที่ใช้ออกกำลังกาย

- (1) ที่บ้าน/สถานที่พัก (2) สนาม/ลานบ้าน (3) ถนนสาธารณะ
 (4) สวนสาธารณะ (5) สโมสร/สนามเฉพาะ (ระบุ) .....
 (6) สถานเอนกมัย/โรงพยาบาล/ศูนย์แพทย์ (7) ลานวัด/โรงเรียน.....
 (8) สถานที่เล่นกีฬา/ออกกำลังกาย..... (9) อื่นๆ.....

(2.2) ความถี่ของการออกกำลังกาย (1) ..... ครั้ง/สัปดาห์

1.24 กิจกรรมในแต่ละวัน ท่านทำกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) นั่ง-นอนเล่น (2) ทานอาหาร (3) ทำงาน (4) บริหารร่างกาย/ออกกำลังกาย
 (4) บริหารร่างกาย/ออกกำลังกาย (5) อ่านหนังสือ (6) คุย/พบปะผู้คน (7) สวดมนต์
 (8) ดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุ (9) เลี้ยงสัตว์ (10) ไปวัด (11) เข้าชมรม/สมาคม (12) อื่นๆ.....

1.25 กิจกรรมประจำวันในแต่ละช่วงเวลาของท่านทำสิ่งใด

ช่วงเวลา	รายละเอียดกิจกรรม	พท.ภายนอกห้อง	พท.บริเวณบ้าน	พท.สาธารณะ
ช่วงเช้า เวลา ก่อน 09.00 น.				
ช่วงสาย เวลา 09.00-12.00 น.				
ช่วงบ่าย เวลา 12.01-15.00 น.				
ช่วงเย็น เวลา 15.01-18.00 น.				
ช่วงค่ำ เวลา 18.01 -21.00 น.				
ช่วงดึก เวลา 21.00 น. เป็นต้นไป				

ส่วนที่ 2: สภาพการอยู่อาศัย และที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

2.1 ลักษณะที่อยู่อาศัยของท่านในปัจจุบัน

- (1) บ้านไม้ยกพื้น (2) บ้านเดี่ยว (3) ทาวน์เฮาส์ (4) บ้านแฝด (5) ตึกแถว (5) อื่นๆ.....
จากข้อ (2.1) จำนวนชั้นของที่อยู่อาศัย (1) 1 ชั้น (2) 2 ชั้น (3) 3 ชั้น (4) มากกว่า 3 ชั้น

2.2 จำนวนห้องต่างๆ ในที่อยู่อาศัย

- (1) ห้องนอน.....ห้อง (2) ห้องน้ำ.....ห้อง (3) ห้องนั่งเล่น .....ห้อง (4) ห้องครัว.....ห้อง
 (5) ห้องอื่นๆ (ระบุ) .....จำนวน .....ห้อง

2.2 ปัจจุบันท่านพักหรือนอนอยู่ชั้นใด

- (1) ชั้นล่าง (2) ชั้นบน (3) ทึกคอนโด หรือ อพาร์ทเมนท์ชั้นที่ .....

2.3 ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และ ○)

- (1) ซื้อ ○ (1.1) ซื้อที่ดินพร้อมบ้าน ราคา ..... บาท ○ (1.2) ซื้อที่ดิน ..... บาท/ตร.ว.
○ (1.3) บ้านสร้างเอง ประมาณ..... บาท/หลัง ○ (1.4) หน่วยงานสร้างที่อยู่อาศัยให้.....
 (2) เช่า ○ (2.1) ที่อยู่อาศัย ..... บาท/เดือน ○ (2.2) เช่าที่ดิน ขนาด ..... ตร.ว.....บาท/เดือน
↳ ระยะเวลาการเช่า (1) ○ ระยะเวลา.....ปี (1) ○ รายเดือน .....เดือน
เหลือสัญญาเช่า .....ปี , หน่วยงาน/บริษัท ผู้ให้เช่า .....

2.4. กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และ ○)

- (1) ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของถือกรรมสิทธิ์เอง (อาศัยในบ้านของตนเอง)
 (2) ไม่มีกรรมสิทธิ์ ○ เป็นของ ลูก/หลาน/ญาติ ○ เป็นของคู่สมรส ○ เป็นของนายจ้าง อื่นๆ.....
 (3) เป็นที่สาธารณะ (4) อื่นๆ.....

2.5 ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน ..... ปี และ ที่อยู่อาศัยเดิมก่อนหน้า.....

2.6 บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

- (1) อยู่คนเดียว (2) คู่สมรส (3) ลูก/หลาน (4) ญาติ (5) เพื่อน (6) อื่นๆ.....

2.7 ลักษณะการอาศัยกับลูกหลาน

- (1) ในหลังเดียวกัน (2) คนละหลังแต่รั้วเดียวกัน (3) คนละหลัง ระยะทาง..... ใกล้ ไกล

2.8 มีปัญหาในเรื่อง ที่อยู่อาศัย (ห้องน้ำ ห้องนอน ห้องนั่งเล่น ห้องครัว ฯลฯ) หรือไม่

- (1) ไม่มี (2) มี (ระบุ) .....

2.9 มีการวางแผนที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อตัวท่านเมื่ออายุมากขึ้นหรือไม่

- (1) ไม่มี (2) มี เหตุผลที่ต้องการปรับปรุง.....

↳ (2.1) พื้นที่ส่วนใดที่ต้องการปรับปรุงให้เอื้อต่อตัวท่านเมื่ออายุมากขึ้น

- (1) ก่อสร้างบ้านใหม่ (2) ห้องนอน (3) ห้องน้ำ (4) บันได (5) ห้องครัว (6) ห้องนั่งเล่น
 (7) พื้นที่ระเบียง (8) อื่นๆ.....

2.10 ท่านมีปัญหาในเรื่อง **สภาพแวดล้อม** (อากาศเสียง ความปลอดภัย เพื่อนบ้าน ฯลฯ) หรือไม่

(1) ไม่มี (2) มี (ระบุ) .....

2.11 ท่านมีปัญหาในเรื่อง **ความสะดวก** (การเดินทาง ตลาด โรงพยาบาล สวนสาธารณะ ฯลฯ) หรือไม่

(1) ไม่มี (2) มี (ระบุ) .....

2.12 ความคิดเห็นที่จะย้ายจากที่อยู่ปัจจุบัน

(1) เคยคิดย้าย เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.1) บ้านหลังปัจจุบันสภาพไม่เหมาะสม (1.2) ต้องการความสงบและอิสระ

(1.3) อยากย้ายบ้านใหม่ที่ตนมีกรรมสิทธิ์ (1.5) อยากได้บ้านใหม่ (1.6) อื่นๆ.....

(2) ไม่เคยคิดย้าย เพราะ

(2.1) ผูกพันกับที่อยู่เดิม (2.2) มีคนคอยดูแล มีเพื่อนบ้าน (2.3) คิดว่าการย้ายเป็นการเปลี่ยนแปลง

(2.4) อยากอยู่ใกล้ลูก/หลาน (2.5) สะดวกและปลอดภัย (2.6) อื่นๆ.....

2.13 ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชน (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

ที่อยู่อาศัย	มี	ระบุสถานที่ใช้งาน	ปัญหาที่พบจากพื้นที่	ไม่มี
ที่มา: WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.				
1. ที่อยู่อาศัยที่เพียงพอในราคาที่เหมาะสมและอยู่ในทำเลที่ปลอดภัยใกล้กับบริการสาธารณะและชุมชน				
2. มีบริการให้การบำรุงรักษาตัวบ้านและอาคารที่เพียงพอในราคาเหมาะสม รวมทั้งมีบริการเสริมอื่นๆ ที่ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายแก่ผู้อยู่อาศัย				
3. การก่อสร้างบ้านต้องมีความมั่นคงแข็งแรง อยู่สบาย และเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ				
4. มีพื้นที่ใช้สอยในบ้านและระดับพื้นที่ภายในอาคารและทางเดินที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว				
5. มีบริการตัดแปลง ปรับปรุงบ้านที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่หลากหลายในราคาที่เหมาะสม				
6. มีบ้านเช่าของรัฐและเอกชนที่สะอาด มีการบำรุงรักษาที่ดี และปลอดภัย				
7. มีที่พักอาศัยที่พอเพียงในราคาที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงหรือพิการ พร้อมบริการที่เหมาะสมและอยู่ในพื้นที่				

ส่วนที่ 3: ข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชน

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชนในปัจจุบัน

สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารและพื้นที่ภายนอกของชุมชน	มี	ระบุสถานที่ใช้งาน	ความถี่ในการใช้งาน (ทุกวัน /ทุกสัปดาห์ /ทุกเดือน/ ทุก 3 เดือน /นานๆครั้ง/ไม่เคยไป)	ปัญหาที่พบจากพื้นที่	ไม่มี
1. สวนสาธารณะ/สวนสุขภาพ					
2. ลานกิจกรรมเพื่อกิจกรรมทางสังคม					
3. สถานพยาบาล/บ้านพัก สำหรับดูแลผู้สูงอายุ					
4. วัด/สถานปฏิบัติกิจกรรมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ					
5. ห้องสมุด ศูนย์ให้ความรู้					
6. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ มีราวจับ เข้าใช้งานดี					
7. ศูนย์กลางขนส่งมวลชน					
8. ร้านค้า ร้านอาหาร					

3.2 พื้นที่ศูนย์กลางรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุในชุมชน.....

3.3 ช่วงเวลาการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชน วัน ..... เวลา ..... นาฬิกา

3.4 การจัดสาธารณูปโภค/สิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (1) จำเป็น (2) ไม่จำเป็น

3.5 การจัดสาธารณูปโภคในชุมชน และ ลักษณะของอาคารและพื้นที่ภายนอกในชุมชนที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

พื้นที่ภายนอกอาคารและตัวอาคารที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในชุมชน ที่มา: WHO, Global age-friendly cities : a guide, 2007.	มี	ระบุสถานที่/ข้างาน	ปัญหาที่พบจากพื้นที่	ไม่มี
1. มีพื้นที่สาธารณะที่สะอาดและร่มรื่น				
2. มีพื้นที่สีเขียวและที่นั่งกลางแจ้งที่มีปริมาณเพียงพอ มีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัยต่อการใช้				
3. มีทางเดินเท้าที่ปราศจากสิ่งกีดขวาง				
4. มีทางเดินเท้าไม่ลื่นและกว้างพอสำหรับรถเข็นคนพิการ รวมทั้งมีทางลาดลงสู่ระดับพื้นถนน				
5. มีทางม้าลายที่มีจำนวนมากพอและมีความปลอดภัยสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ โดยมีเครื่องหมายและสัญญาณแสงเสียงที่ชัดเจน บนพื้นที่ไม่ลื่น รวมทั้งระยะเวลาที่นานพอในการเดินข้ามถนน				
6. ผู้ขับขี่บนถนนหยุดให้คนข้ามถนนในบริเวณทางร่วมทางแยกและทางม้าลาย				
7. มีทางจักรยานที่แยกออกจากถนนและทางเดินเท้าอื่นๆ				
8. มีไฟส่องสว่างในถนน มีตำรวจลาดตระเวนและมีความรู้ความเข้าใจของชุมชนในการให้ความช่วยเหลือเพื่อความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ				
9. มีบริการสาธารณะต่างๆ ที่รวมอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน เข้าถึงได้ง่าย				
10. มีบริการพิเศษสำหรับผู้ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะ เช่น มีช่องทางด่วน หรือ เคาน์เตอร์พิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น				
11. มีเครื่องหมายต่างๆ ที่ชัดเจนทั้งภายในและภายนอกอาคาร - ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุที่เพียงพอ มีช่องทางสำหรับ - ช่องทางสำหรับการใช้ลิฟต์ที่สะดวกสบาย - มีทางลาด ราวจับ บันไดและพื้นที่ไม่ลื่นบริเวณที่ลาดชัน				
12. มีห้องน้ำสาธารณะทั้งภายในและภายนอกอาคารที่มากพอ สะอาด บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีเข้าใช้ได้ง่ายและสะดวกสบาย				
บริการที่ควรจัดให้มีในชุมชน	มี	จากหน่วยงาน/สถานที่	ปัญหาที่พบจากพื้นที่	ไม่มี
1. พยาบาลประจำสถานที				
2. มพทย์มาตรวจเป็นระยะ				
3. รถรับส่ง.ปัติต่างๆ				
4. กิจกรรมเพื่อสุขภาพ				
5. ช่างชุมชน				
อื่นๆ				

3.6 วิธีการเดินทางไปสถานที่โดยรอบชุมชน

(1) ด้วยตัวเอง (2) มีผู้ช่วยเหลือ (ระบุบุคคล ลูก/หลาน).....

3.7 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปสถานที่ภายในชุมชน

(1) เดินเท้า (2) จักรยาน (3) จักรยานยนต์ (4) รถยนต์

(5) รถโดยสาร(ระบุ) ..... รถโดยสารประจำทาง จักรยานยนต์รับจ้าง แท็กซี่ อื่นๆ .....

3.8 ความช่วยเหลือในการเดินทาง

(1) มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการเดินทาง (2) ไม่มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สํารวจและสังเกตที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

แบบสำรวจชุดที่			
สัมพันธ์กับแบบสอบถามชุดที่			
วัน/เดือน/ปี			เวลา
ชุมชน	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองจ.ลัดปลา

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจพื้นที่อยู่อาศัย

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก สำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองจ.ลัดปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์

โดย นางสาวเวณิกา รูปพลทัฬห โหระ. 089-775-1588 นิสิตภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

- 1.1 ชื่อ-สกุล (ผู้สูงอายุ) ..... บ้านเลขที่ ..... เบอร์ติดต่อ.....
- 1.2 เพศ ชาย หญิง
- 1.3 อายุ ..... ปี น้ำหนัก.....ก.ก. ส่วนสูง.....ซ.ม.
- 1.4 ชื่อ-สกุล (เจ้าของบ้าน) ..... เกี่ยวข้องเป็น ..... เบอร์ติดต่อ.....
- 1.5 จำนวนสมาชิกทั้งหมดในที่อยู่อาศัย ..... คน ชาย.....คน ,หญิง.....คน ประกอบด้วย(เกี่ยวข้องเป็น).....
- 1.6 ผู้ดูแล จำนวน ..... คน ประกอบด้วย
  1. ชื่อ-นามสกุล..... เพศ..... อายุ..... เกี่ยวข้องเป็น.....
ชื่อจำกัดของผู้ดูแล.....
  2. ชื่อ-นามสกุล..... เพศ..... อายุ..... เกี่ยวข้องเป็น.....
ชื่อจำกัดของผู้ดูแล.....
- 1.7 โรคประจำตัว ไม่มี มี ระบุ.....
- 1.8 อุดมกรณช่วยเหลือ ไม่มี มี ระบุ..... มือข้างที่ถนัด ซ้าย ขวา
- 1.9 ลักษณะสุขภาพโดยรวม แข็งแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง
 ไม่แข็งแรง ต้องการการดูแลเป็นส่วนใหญ่ อ่อนแอ ต้องการการดูแลตลอดเวลา
- 1.10 อุบัติเหตุในบ้าน..... นอกบ้าน .....
- 1.11 งบประมาณในการก่อสร้าง ..... บาท
- 1.12 ผู้อนุมัติแบบก่อสร้าง ตัวผู้สูงอายุเอง ผู้อื่น .....เบอร์โทร .....

ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ.....

- 1.13 ผู้รับผิดชอบค่าก่อสร้าง ตัวผู้สูงอายุเอง ผู้อื่น .....เบอร์โทร .....

ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ.....

- 1.14 ผู้รับงาน ตัวผู้สูงอายุเอง ผู้อื่น .....เบอร์โทร .....

ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ.....

1.15 รูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ (ระบุกิจกรรมลงในตาราง)

เวลา	กิจกรรม	สถานที่	ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ		หมายเหตุ (รูปแบบการช่วยเหลือ)
			ใช่	ไม่	
04.00 น.					
05.00 น.					
06.00 น.					
07.00 น.					
08.00 น.					
09.00 น.					
10.00 น.					
11.00 น.					
12.00 น.					
13.00 น.					
14.00 น.					
15.00 น.					
16.00 น.					
17.00 น.					
18.00 น.					
19.00 น.					
20.00 น.					
21.00 น.					
22.00 น.					
23.00 น.					
24.00 น.					
01.00 น.					
02.00 น.					
03.00 น.					

ส่วนที่ 2: สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

2.1. ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

- บ้านเดี่ยว [ ] บ้านไม้ยกพื้น [ ] บ้านไม้+คสล [ ] บ้าน คสล
 บ้านแฝด ทาวน์เฮ้าส์ คอนโดมีเนียม ห้องแถว
 อพาร์ทเมนท์ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

จำนวน..... ชั้น
ขนาดพื้นที่ดิน.....ตร.วา.
ขนาดพื้นที่บ้าน.....ตร.ม.

- 2.3 มีการต่อเติมหรือเพิ่มพื้นที่หรือไม่ ไม่มี มี (ระบุพื้นที่) .....ขนาด..... ตร.ม.
- 2.4 อายุในการปรับปรุง/ต่อเติม ..... ปี งบประมาณในการปรับปรุง/ต่อเติม .....บาท
- 2.5 ระยะเวลาการอยู่อาศัย ..... ปี

2.6 วัสดุปูพื้นของพื้นที่ต่อไปนี้

พื้นที่	ระดับ ความสูง (อ้างอิง ถนนหน้าบ้าน)	วัสดุปูพื้น						การใช้งานพื้นที่	
		ปูน (วัสดุเดิม)	ไม้	เสื่อน้ำมัน	กระเบื้อง/ โมเสก	กระเบื้องยาง	อื่นๆ (ระบุ).....	ใช้งาน	ไม่ใช้งาน
1 ห้องนอน									
2 ห้องนั่งเล่น									
3 ห้องครัว									
4 ซานบ้าน/ระเบียง									
5 ห้องน้ำ									
6 โรงจอดรถ									
7 สวน									
8 อื่น ๆ ระบุ									

2.7 ครมมีซ่อมแซม/ปรับปรุงบ้านส่วนใด

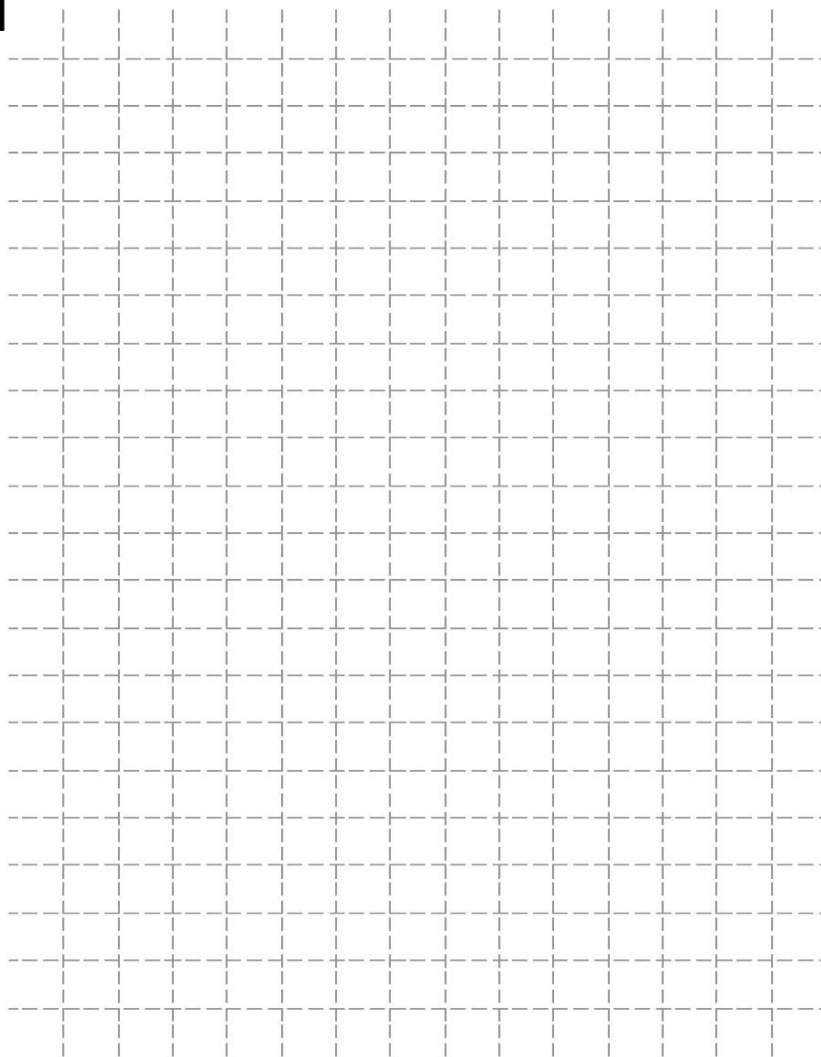
พื้นที่	การดำเนินการ			องค์ประกอบของบ้าน							ลำดับ ความ ต้องการ	
	*ปรับปรุง	**ซ่อมแซม	สร้างใหม่	พื้น	ผนัง	หลังคา	ประตู	หน้าต่าง	ราวจับ	อื่น ๆ (ระบุ)		
1 ห้องนอน												
2 ห้องนั่งเล่น												
3 ห้องครัว												
4 ซานบ้าน/ระเบียง												
5 ห้องน้ำ												
6 โรงจอดรถ												
7 สวน												
8 อื่น ๆ ระบุ												
.....												

*ปรับปรุง หมายถึง เพิ่มเติมของใหม่ **ซ่อมแซม หมายถึง ซ่อมของเก่าให้สามารถกลับมาใช้ใหม่ได้

2.8 ข้อเสนอแนะอื่นๆ .....

แบบบันทึกบ้านพักอาศัย (ผังบริเวณและผังพื้นที่ 1)

กรุณาระบุตำแหน่งของบ้านพักอาศัย และวงกลมบริเวณภายนอกและภายในบ้านพักอาศัยที่ใช้บ่อยมากที่สุด

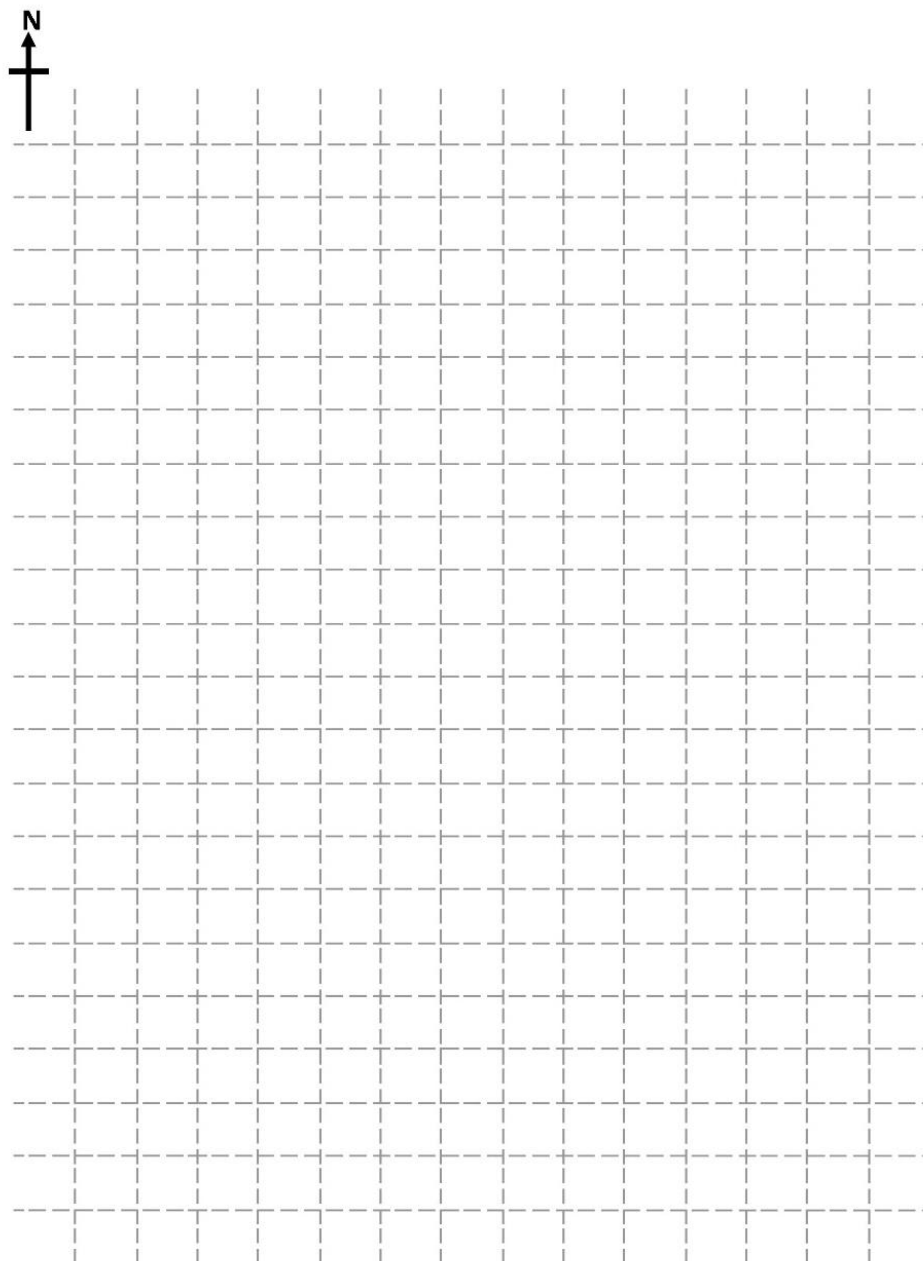
 พื้นที่กิจกรรมหลัก

----- ทางสัญจรภายในบ้านของผู้สูงอายุ

แบบบันทึกบ้านพักอาศัย (ผังพื้นที่ 2)

กรณาระบุตำแหน่งของบ้านพักอาศัย และวงกลมบริเวณภายนอกและภายในบ้านพักอาศัยที่ใช้บ่อยมากที่สุด

รูปถ่าย

- 1.รูปลักษณ์ของบ้าน 2.สภาพภายนอกบ้าน 3. พื้นที่รอบตัวบ้าน 4.รูปทางเข้าบ้าน 5.ส่วนรับแขก/นั่งเล่น 6. ครีว
- 7.ส่วนรับประทานอาหาร 8.ห้องนอนผู้สูงอายุ 9.ห้องน้ำผู้สูงอายุ 10.บริเวณอื่นๆ เช่น บันได, พื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้เป็นประจำ

ส่วนที่ 3 แบบสำรวจพื้นที่ภายนอกของชุมชน

แบบสำรวจชุดที่			
สัมพันธ์กับแบบสอบถามชุดที่			
วัน/เดือน/ปี			เวลา
ชุมชน	ทรัพย์สินใหม่	ทรัพย์สินเก่า	คลองข.ลัมพลา

แบบสำรวจพื้นที่ภายนอก

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ที่อยู่อาศัย อาคารและพื้นที่ภายนอก สำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนทรัพย์สินเก่า และชุมชนคลองลัมพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์
โดย นางสาวณิศา รูปหล่อ โทร. 089-775-1588 นิสิตภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ลงใน ตามความเป็นจริง

ลักษณะถนนและทางเท้า

1. สถานที่ใกล้เคียง ..... ถนน .....

2. ลักษณะถนนและการจัดการระบบถนน

ลักษณะถนน	มี	ไม่มี
ทางเดินเท้า		
ทางรถยนต์		
ทางรถจักรยาน		
การจัดการระบบถนน	ช่วง	วัน
เดินรถทางเดียว (One-way)		
เดินรถสวนทาง (Two-way)		

3. จำนวนช่องจราจร

1-2 ช่องจราจร 3-4 ช่องจราจร มากกว่า 4 ช่องจราจรขึ้นไป

4. ปริมาณจราจร

มาก น้อย ปานกลาง

5. ปริมาณคนเดินเท้า

มาก น้อย ปานกลาง

6. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

ลักษณะทางเดินเท้า	
- ลักษณะทางเดินเท้าแคบเกินไป (แคบ / ไม่แคบ)	- สภาพของทางเดินเท้า (ดี / ปานกลาง / ทรุดโทรม)
- มีสิ่งกีดขวางบนทางเท้า (มี / ไม่มี)	- มีทางลาดสำหรับคนพิการ (มี / ไม่มี)
ลักษณะทางเดินเท้า	
- สภาพของทางลาด (ดี / ปานกลาง / ทรุดโทรม)	
ลักษณะทางข้ามและสัญญาณไฟจราจร	
- ลักษณะของทางข้าม (มี / ไม่มี)	- ตำแหน่งทางข้าม (เหมาะสม / ไม่เหมาะสม)
- ตำแหน่งสัญญาณไฟจราจร (เหมาะสม / ไม่เหมาะสม)	
-	

ลักษณะด้านภูมิทัศน์	
- ลักษณะการให้ร่มเงา (มาก / ปานกลาง / น้อย)	- ที่จอดรถ (มี / ไม่มี)
- ความต้องการของที่จอดรถ (เพียงพอ / ไม่เพียงพอ)	- จุดที่นั่งพักสาธารณะ (มาก / ปานกลาง / น้อย)
- เสาไฟ (มาก / ปานกลาง / น้อย)	- แสงสว่าง (มาก / ปานกลาง / น้อย)
- ลักษณะตะแกรงท่อระบายน้ำ (ดี / ไม่ดี)	

6. SECTION ของตำแหน่ง ..... (สำรวจลักษณะต้นไม้ / ทางเท้า / ความสูงของทางเท้า)

7. แบบสำรวจของตำแหน่ง .....

การประเมินผลการปรับปรุงพื้นที่

1. สถานที่ .....

- ทางลาด (ด้านหน้า)

หลักเกณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวก	ผ่าน	ไม่ผ่าน	หมายเหตุ
วัสดุพื้นผิวไม่ลื่น (ทำจาก.....).			
ความชันไม่เกิน 1 : 12			
ทางลาดยาวไม่เกิน 600 ซม. ความกว้างต้องไม่น้อยกว่า 90 ซม.			
ทางลาดยาวเกิน 600 ซม. ความกว้างต้องไม่น้อยกว่า 150 ซม.			
ทางลาดยาวตั้งแต่ 250 ซม. ต้องมีราวจับ 2 ข้าง			
ปลายราวจับยื่นจากจุดสิ้นสุด 30 ซม. ปลายราวจับต้องเป็นปลายมน			
ระดับพื้นที่ต่างกันเกิน 2 ซม. ต้องมีการปาดมุม 45 องศา			
ต้องมีผิวต่างสัมผัสบริเวณทางขึ้น ขานพัก และปลายทางลาด			
ราวจับสูงจากพื้นที่ 80 - 90 ซม.			

หลักเกณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวก	ผ่าน	ไม่ผ่าน	หมายเหตุ
เส้นผ่านศูนย์กลางราวจับ 3 – 4 ซม.			
ราวจับติดกับผนัง ต้องห่างจากผนัง 5 ซม. สูงจากจุดยึด 12 ซม.			

- ห้องน้ำ

หลักเกณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวก	ผ่าน	ไม่ผ่าน	หมายเหตุ
ห้องน้ำอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก			
ประตูเป็นบานเลื่อน และมีกว้างสุทธิอย่างน้อย 90 ซม.			
พื้นที่ว่างภายในเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 150 ซม.			
ราวจับบริเวณชักโครกแนวบนสูงจากพื้นที่ 65 – 75 ซม. และพับเก็บได้			
ราวจับยื่นล้ำออกมาหน้าชักโครกไม่น้อยกว่า 25 – 30 ซม.			
ราวจับแนวตั้งมีความกว้างไม่น้อยกว่า 60 ซม.			
ระยะกึ่งกลางของชักโครกต้องห่างจากผนังด้านข้าง 45 – 50 ซม.			
มีสายชำระหรือระบบฉีดชำระอัตโนมัติ ใช้งานสะดวก			
ติดตั้งระบบแสงหรือเสียงแจ้งเตือนภัย			
โถส้วมนั่งราบสูงจากพื้น 45 – 50 ซม.			
ไม่มีน้ำขังและวัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่น ระดับพื้นห้องน้ำเสมอพื้นภายนอก			
โถปัสสาวะชายมีราวจับด้านข้างทั้ง 2 สูง 80 – 100 ซม. และราวจับแนวนอนอยู่ด้านบน ยาวไม่น้อยกว่า 50 – 60 ซม. สูงเหนือจากพื้น 120 ซม.			

- สวนสาธารณะ / ลานออกกำลังกาย

หลักเกณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวก	ผ่าน	ไม่ผ่าน	หมายเหตุ
ทางเดินเชื่อมภายนอกอาคาร :			
พื้นผิวทำจากวัสดุไม่ลื่น ไม่มีสิ่งกีดขวาง			
มีความกว้าง ทางเดินไม่น้อยกว่า 150 ซม.			
หากมีฝาท่อระบายน้ำ ต้องมีขนาดรูตะแกรงห่างไม่เกิน 1.3 ซม.			
ถ้ามีทางลาดต้องมีความชัน 1 : 12 (พื้นที่ต่างระดับเกิน 2 ซม.)			
มีป้ายหรือสิ่งกีดขวางที่อยู่เหนือทางเดินต้องสูงกว่าพื้นทางเดิน 200 ซม.			
มีโทรศัพท์สาธารณะที่ติดตั้งในระดับคนนั่งลิลล์สามารถใช้ได้			
มีที่นั่งพักสำหรับผู้สูงอายุ			

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ – สกุล : นางสาวเวณิกา ฐูปพลทัฬห

วัน/เดือน/ปีเกิด : 1 ตุลาคม พ.ศ. 2535

ประวัติการศึกษา : ระดับปริญญาตรี คุุณวุฒิสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม(5ปี) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

ประวัติการทำงาน : พ.ศ. 2560 -ปัจจุบัน สถาปนิก หน่วยปฏิบัติการวิจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail address: Wayniga.t@gmail.com

